

NÅR TEKST KOMMER PÅ TALE

**STUDIER AF INTERAKTION, TEKST- OG OPGAVEFORSTÅELSE
I SPØRGESKEMABASEREDE INTERVIEW**

HANNE-PERNILLE STAX

PH.D.-AFHANDLING

**INSTITUT FOR SPROG OG KOMMUNIKATION
SYDDANSK UNIVERSITET. ODENSE UNIVERSITET**

FEBRUAR 200

Afhandlingens elementer

Denne afhandling består af et arbejdspapir: *Samtale med manuskript*, samt tre separate publicerede artikler, *Stax I-III*. I arbejdspapiret *Samtale med manuskript* refereres der til de nedennævnte tre artikler med romertal. De tre artikler er vedlagt som Stax I-III.

- I Stax, Hanne-Pernille (2004a): "Paths to precision: probing turn format and turn-taking problems in standardized interviews." I: *Discourse Studies*, vol. 6 (1): 77-94. [ISSN 1461-4456]
 - II Stax, Hanne-Pernille (2004b): "'Og hvad var så spørgsmålet?' – Om forståelse af tekst og tale i standardiserede interview." I: M. Rathje & L. Svenstrup (red.): *Sprogpsykologi - Udvalgte kerneemner*. København: Museum Tusulanums Forlag: 229-244. [ISBN 87 7289 982 4]
 - III Stax, Hanne-Pernille (2003): "Med sproget som måleredskab - Om udforskning, testning og forbedring af vilkår for forståelse i spørgeskemabaseret forskning." I: *Metode og Data*, DDA Nyt: Nr. 89, 2003: 2. Odense: Dansk Data Arkiv: 4-23. [ISSN 0105-3272] (<http://www.sa.dk/dda/Metode&Data/default.htm>) # 89
-

Nedenfor skitseres afhandlingens opbygning og sammenhænge imellem de enkelte elementer. Herefter følger:

Side III	Dansk resume	(IV)
Side XI	English summary	(XII)
Side XIX	Taksigelser	(XX)

Om afhandlingens opbygning

Denne afhandling handler om, hvordan standardiseret sproglig interaktion fungerer som redskab til vidensindsamling i spørgeskemabaserede interview. Fokus er på, hvordan interviewdeltagere forstår og orienterer sig imod spørgeskemainterviewets særlige *interaktionelle spilleregler*, herunder hvordan - eller hvorvidt - respondenter behandler interviewets spørgsmål og svar som præformulerede *tekster*, samt hvordan - eller hvorvidt - intervieweres handlen bidrager til at tydeliggøre spørgeskematekstens status som præformuleret manuskript for - og eneste blivende vidnesbyrd om – interaktionen i interviewet.

I arbejds papiret *Samtale med manuskript* behandler jeg projektets baggrund og metodologiske rammer, centrale fund fra projektets empiriske studier samt projektets mulige implikationer og perspektiver. Arbejds papiret er disponeret som følger:

- Del I Indledning, baggrund, målsætning og data
 - Del II Kvantitative analyser af interaktion i standardiserede interview
 - Del III Kvalitative analyser af interaktion i standardiserede interview
 - Del IV Afrundende opsamling, konklusioner og perspektiver
- Appendiks I: Transskriptionsnøgle
 - Appendiks II: Kodeliste til interaktionel adfærdskodning
 - Appendiks III: Spørgeskemaet: Danskernes syn på samfundet

Artiklen *Stax III* afrapporterer et litteraturstudie om forskellige etablerede empiriske tilgange til udforskning af opgave- og ”tekstforståelse” i standardiserede interview. Den summariske behandling af denne litteratur i arbejds papirets Del I refererer til dette litteraturstudie. Centrale dele af projektets analytiske studier er afrapporteret i de to analytiske artikler, *Stax I & Stax II*. Disse studier resumeres og udvikles i arbejds papirets Del III. Mens de analytiske artikler primært formidler nogle af de nye indsigter, som studiet har tilvejebragt, så er der i arbejds papiret også i høj grad fokus på, *hvordan* disse indsigter er tilvejebragt.

Dansk resume

Målsætningen med denne afhandling er at bidrage til forståelse af, hvordan standardiseret sproglig interaktion fungerer som redskab til vidensindsamling i spørgeskemabaserede interview. Mere specifikt er det mit sigte at bidrage til forståelse af surveyrespondenters *opgaveforståelse* og orientering imod de særlige *interaktionelle spilleregler*, der gælder for spørgeskemabaserede interview. Der er gennemført studier af respondenters behandling af spørgeskemainterviewets spørgsmål og svar som præformulerede tekster, samt af hvordan - eller hvorvidt - intervieweres handlen i interviewinteraktionen bidrager til at tydeliggøre spørgeskematekstens status som præformuleret manuskript for - og eneste blivende vidnesbyrd om - interaktionen imellem interviewer og respondent. På baggrund af disse studier diskuteres det, hvilke implikationer det kan have, hvis respondenter *ikke* forstår spørgeskematekstens status i standardiserede interviewundersøgelser. Afhandlingen kan læses som et indlæg i en verserende surveymetodologisk debat imellem fortalere for streng standardisering og fortalere for såkaldt "konversationel interviewing". Dertil bidrager afhandlingen til belysning af, hvordan eller hvorvidt og med hvilket udbytte man kan kombinere forskellige interaktionelle og kognitive perspektiver i studier af "tekstforståelse" i standardiserede interaktioner.

I **Del I** skitseres projektets baggrund, målsætning, metodologiske valg og empiriske materiale. I afsnit 1.1 behandles konventionelle surveymetodologiske antagelser om og fordringer til spørgeskematekstens funktion som manuskript for interaktionen i standardiserede interview. Jeg introducere også en verserende debat imellem tilhængere af streng standardisering og tilhængere af "konversationel interviewing". Her anfører nogle kritikere, at streng standardisering forringer samtaledelegeres vilkår for at forstå og gøre sig forståelige overfor hinanden. Den standardisering, der skal sikre reliable besvarelser, kan dermed samtidig undergrave besvarelsernes validitet. Andre kritikere anfører, at interviewdeltagere selv demonstrerer, at de opfatter streng standardisering som uhensigtsmæssig eller urealisabel, når de genkommende afviger fra skematekstens manuskript.

I afsnit 1.2 præsenteres projektets målsætning om at belyse interviewdeltagernes forståelse og behandling af den skematekst som foreskriver, hvad der *skal* forgå i interviewet, og som også behandles som vidnesbyrd om, hvad der *er* foregået i interviewet. Min primære erkendelsesinteresse angår, hvordan deltagere i spørgeskemabaserede interview diskriminerer imellem tale, der er foreskrevet – og dokumenteret – i det præformulerede spørgeskema, og tale, der er lokalt producerede – og udokumenterede – afvigelser fra den præformulerede skematekst. Jeg ønsker at belyse, hvordan intervieweres handlen bidrager til at tydeliggøre skematekstens status, og jeg ønsker at belyse, hvorvidt og hvordan respondenters handlen reflekterer forståelse af skematekstens status i interviewinteraktionen.

I afsnit 1.3 skitserer jeg kort, hvordan tekst- og opgaveforståelse i standardiserede interview er belyst i tidligere studier. Denne summariske præsentation refererer til det litteraturstudie om forskellige tilgange til belysning af surveyrespondenters opgaveforståelse, som er afrapporteret i artiklen: *Stax III*. Afsnit 1.3 rummer dertil en skitsering af nogle af de metodologiske valg, der er truffet i de indledende faser af dette projekt, herunder beslutningen om at søge at kombinere kvantitativ interaktionskodning (Behaviour Coding), sekventiel mikroanalyse (Conversation Analysis eller CA) og kognitive interview i studiet af tekst- og opgaveforståelse i standardiserede interview. I afsnit 1.4 beskrives indsamling og bearbejdning af projektets empiriske data: Båndoptagelser af 11 autentiske standardiserede telefoninterview; forskellige typer data indsamlet i forbindelse med planlægning og gennemførelse af disse interview; samt kognitive interview med nogle af de deltagende respondenter. Det primære empiriske materiale – de 11 spørgeskemabaserede interview – beskrives tentativt som en ”kritisk case”, dvs. som et eksemplarisk udsnit af en eksemplarisk dansk spørgeskemabaseret interviewundersøgelse hvad angår almindeligt anerkendte parametre for metodologisk kvalitet i sådanne undersøgelser.

I **Del II** anlægges der er et overvejende kvantitativt perspektiv på interaktionen i de standardiserede interview. Her giver jeg, på baggrund af en ”adfærdskodning” af interaktionen i de 11 autentiske spørgeskemabaserede interview, en detaljeret karakteristik af forekomst og distribution af forskellige interaktionelle mønstre i

materialets 840 spørgsmål-svar-sekvenser. I afsnit 2.1 behandler jeg, hvordan kodningen er gennemført og diskuterer metodologiske problemstillinger i forbindelse med at kode autentisk interaktion.

I afsnit 2.2 behandler jeg forekomst og distribution af de fænomener og mønstre, som er identificeret i kodningen. Jeg finder, at deltagernes talerbidrag og interaktion hyppigt afviger fra skematekstens præformulerede manuskript: Spørgsmål-svar-sekvenser strækker sig hyppigt over mere end de ”paradigmatiske” 2-3 ture. Intervieweres italesætter af spørgsmål er hyppigt ikke ordrette, og de oplister hyppigt ikke alle relevante svarmuligheder, når respondenterne producerer ikke-registrerbare svar. Respondenter producerer på deres side hyppigt svar, der ikke umiddelbart matcher præformulerede svarmuligheder. Det forekommer også genkommende, at respondenter ikke producerer deres svar *der*, hvor skemateksten foreskriver, at et svar er relevant.

I afsnit 2.3 opsummeres det, at i ca. 60% af de analyserede spørgsmål-svar-sekvenser sker der noget andet, end skemateksten foreskriver. Dette ”andet” implicerer typisk mindre - og hyppigt systematiske - afvigelser fra skematekstens præformulerede manuskript for interaktionen. Jeg finder således at interaktionerne i materialet med lige god ret kan beskrives som ”hyppigt *ret* tekstnære” eller som ”hyppigt *ikke* helt tekstnære”. I delkonklusionen efter den kvantitative kodning af materialet finder jeg ikke, at deltagerne demonstrerer en klar orientering imod det forhold, at svar i spørgeskemabaserede interview skal produceres i standardiserede interaktioner, hvor den præformulerede skematekst skal fungere som partitur for deltagernes talerbidrag og interaktion. Jeg finder ikke, at de afdækkede afvigelser fra skematekstens manuskript i alle tilfælde implicerer ikke reliable eller ikke valide data. Men jeg anfører, at også små ”formmæssige” afvigelser fra manuskriptet lokalt kan implicere, at teksten bliver mindre synlig som *præformuleret tekst* i interviewet. Og det kan forventeligt resultere i endnu mere lokal interaktion, som dels kan give mindre reliable data, og dels koster tid og penge. Endelig finder jeg, at de afdækkede kvalitative aspekter af de analyserede interaktioner giver grundlag for at nedtone den principielle skelnen imellem kvalitativ og kvantitativ dataindsamling, som mange surveymetodologer og -praktikere insisterer på at drage. Teksten har ikke uvilkårligt den intendede status i samtalen.

I afsnit 2.3.1 diskuteres materialets generaliseringskraft ved sammenligning med lignende studier af interaktion i spørgeskemabaserede interviewundersøgelser. Jeg finder her, at de afdækkede afvigelser fra skemateksten i det analyserede materiale ikke er enestående. I afsnit 2.3.2 behandler jeg, hvilke implikationer den kvantitative analyse har haft i forhold til projektets oprindelige målsætning om at kombinere kognitive interview og sekventielle mikroanalyser i belysning af de samme svarprocesser – fra et "indvendigt kognitivt" og et "udvendigt interaktionelt" perspektiv. Her anfører jeg, at de kognitive interview er gennemført ud fra den præanalytiske præmis, at ordrette italesættelser af skematekstens spørgsmålsformuleringer principielt har fungeret som input for svarproduktionen i de autentiske interview, og at det principielt er respondenterne, der har forestået det kognitive arbejde med at forstå og besvare disse spørgsmål. Den kvantitative analyse understøtter ikke denne antagelse. En betragtelig del af den svarproduktion, som i kognitiv interviewmetodologi forudsættes at foregå i respondentens individuelle kognitive apparat, foregår i de autentiske interview i den sociale interaktion imellem deltagerne. De kognitive interview giver altså nok indblik i den indvendige side af nogle forståelses- og svarprocesser. Men disse svarprocesser er i de kognitive interview tvunget ud af den sociale scene og ind i respondentens individuelle kognitive apparat. Dermed kan jeg ikke fastholde, at de kognitive interview og sekventielle mikroanalyser af de autentiske interview vil give forskellige perspektiver på *de samme* forståelsesprocesser. På denne baggrund vælger jeg at opgive ambitionen om at integrere fund fra de to tilgange. Idet min erkendelsesinteresse angår deltagerens forståelse og behandling af skemateksten i standardiserede interview, sådan som de reelt afvikles, vælger jeg den sekventielle mikroanalyse som tilgang til en videre granskning af nogle af de mønstre, som den kvantitative analyse har afdækket.

I **Del III** behandles projektets kvalitative analytiske studier. Dele af disse studier er også afrapporteret artiklerne *Stax I & Stax II*. I afsnit 3.1 behandles projektets primære metodologi: Sekventiel mikroanalyse (også konversationsanalyse, Conversation Analysis eller CA). Her præsenteres også centrale indsigter fra tidligere konversationsanalytiske studier af interaktion i spørgeskemabaserede interview.

I afsnit 3.2 behandler jeg forskellige aspekter af deltageres demonstrerede orientering imod skemateksten som manuskript for såvel *spørgsmål* som *svarformuleringer* i interviewinteraktionen. I afsnit 3.2.1 resumeres fund fra artiklen *Stax II*. Her analyseres *respondenters* demonstrerede orientering imod det forhold, at der foreligger et manuskript for såvel interviewerens som respondentens talerbidrag. I disse analyser finder jeg, at respondenter kun undtagelsesvist demonstrerer forståelse af skematekstens tiltænkte status som forlæg for standardiserede input til svarproduktionen ved at anmode om *gentagelser* af de præformulerede spørgsmål efter lokalt indskudt interaktion. Når de anmoder om gentagelse, demonstrerer respondenterne, at de på samme tid orienterer sig imod spørgeskemainterviewets spilleregler om, at svar skal produceres i umiddelbar respons på de præformulerede spørgsmål og imod hverdagsproglig logik, som implicerer, at gentagede spørgsmål vil blive *genforstået* i en ny kontekst - som postpositionerede i forhold til umiddelbart foregående, ikke standardiseret, interaktion. Jeg behandler også, at respondenteres svar hyppigt ikke matcher det præformulerede svarformat, som skemateksten foreskriver. Respondenteres ikke formaterede svar afviger hyppigt fra det præformulerede format på systematiske måder, som demonstrerer, at respondenterne hyppigt orienterer sig imod en præference for at producere *lokalt relevante* svar, desuagtet skematekstens fordringer om svar i et bestemt præformuleret format. Og nogle respondenter ”lærer” aldrig at orientere sig imod teksten og producere formaterede svar. Artiklen konkluderer, at fordringen om standardisering giver interviewerne begrænsede muligheder for at tydeliggøre interviewets spilleregler overfor respondenter, der ikke umiddelbart forstår dem.

I afsnit 3.2.2 videreudvikles analysen af deltagernes behandling af teksten som manuskript for interaktionen med et fokus på, hvordan *interviewere* komponerer gentagelser af præformulerede spørgsmål. Her finder jeg, at interviewere hyppigt ikke italesætter de præformulerede spørgsmål ordret, når de producerer gentagelser af disse spørgsmål. Dermed finder jeg, at interviewerne hyppigt kan medvirke til at *sløre* skematekstens status som præformuleret manuskript for input til svarproduktionen i interviewinteraktionen.

I afsnit 3.3 behandler jeg, hvorledes interviewerens opfølgende spørgsmål eller *probes* komponeres og behandles i spørgeskemabaserede interview. I afsnit 3.3.1 resumeres fund fra artiklen *Stax I*, hvor jeg analyserer, hvorledes interviewerens opfølgende spørgsmål eller *probes* komponeres og behandles som hhv. konkrete svarforslag eller opremsninger af forskellige mulige kandidatsvar. Jeg behandler den konventionelle surveymetodologis dikotomiske skelnen imellem *ledende* og *neutrale* probes af ikke formaterede svar. Metodologien foreskriver, at det er *interviewernes* opgave at oplæse alle relevante svarmuligheder fra den præformulerede tekst, hvis respondenter producerer svar, der ikke umiddelbart kan registreres. Den kvantitative analyse af interaktionen i mit materiale afdækkede imidlertid, at *respondenter* hyppigt meddeterminerer, hvor mange svarforslag interviewerens oplæser, før respondenter producerer et nyt svar, fx ved at afbryde probes-undervejs. I sekventielle mikroanalyser af sekvenser med ledende, neutrale og utidigt afbrudte probes finder jeg, at den måde interviewerne italesætter den første (og evt. eneste) svarmulighed i en probe betinger respondentens mulighed for at prædiktere, om der er flere svaralternativer undervejs. Og nogle probingformater synes at kunne ”isolere” probes imod utidigt afbrydelse, og dermed øge sandsynligheden for, at der probes neutralt og efter skematekstens plan.

I afsnit 3.3.2 diskuterer jeg, hvordan tekstnær italesættelse af de enkelte præformulerede svarmuligheder kan implicere ringere muligheder for at høre en italesat svarmulighed som den første mulighed af flere. Jeg finder, at når interviewere italesætter præformulerede svarmuligheder ordret, så kan det sløre det forhold, at den enkelte svarmulighed er en del af en præformuleret liste af svarmuligheder, som *respondenten* skal vælge imellem. En probe, der kun oplister en enkelt svarmulighed, fungerer - lige som i hverdagssproglig samtale - som en accepterende ”formulation”, og ikke som et initiativ til ”repair” af et utilstrækkeligt formateret svar. Dvs. proben behandler et ikke-formateret svar som et svar, der *er tilstrækkeligt* formateret til, at interviewerens kan udlede, hvilken præformuleret svarmulighed respondenteren ”mener”. Jeg finder således, at ledende – og afbrudte – probes kan sløre probens intenderede funktion som instruktion til respondenteren om, at skemateksten foreskriver en række præformulerede svarmuligheder, som respondenterne skal vælge imellem.

I afsnit 3.4 konkluderer jeg, at deltagerne i de standardiserede interview hyppigt demonstrerer orientering imod skemateksten som manuskript for interaktionen. Men de demonstrerer også hyppigt orientering imod hverdagssprogets interaktionelle logik. Og i sekventielle omgivelser, hvor de to ”regelsæt” ikke er kompatible, er det hyppigt hverdagssprogets interaktionelle logik, der gives prioritet. Jeg finder også, at når interviewere ikke gør nøjagtigt som skemateksten foreskriver, så gør de hyppigt næsten som skemateksten foreskriver. De improviserer over teksten, men træder sjældent helt ud af deres roller som ”skuespillere” i en samtale med manuskript.

I Del IV samler jeg op på de spørgsmål, som jeg rejste i Del I. Jeg konkluderer, at interaktionen i de standardiserede interview genkommende afviger fra det præformulerede manuskript. Afvigelserne er hyppigt ret små, de er hyppigt systematiske, de forekommer hyppigt at være uundgåelige og de demonstrerer genkommende, at hverdagssprogets interaktionelle logik prioriteres over interviewets interaktionelle spilleregler i lokale sekventielle omgivelser, hvor der er mismatch imellem disse to ”regelsæt”. Respondenternes afvigelser fra den præformulerede plan demonstrerer, at denne plan hyppigt ikke er ”synlig”, forståelig eller realisabel for de deltagende respondenter. Interviewernes afvigelser kan gennemgående beskrives som lokalt motiverede og de synes hyppigt at være ”nødvendige” tillempninger af det præformulerede manuskript til lokal situeret handlen. Analyserne har altså anskueliggjort, at interviewdeltagere ikke kan tvinges til at følge et manuskript, hvis dette manuskript tilskriver dem at bryde med hverdagssprogets interaktionelle logik.

Når italesatte spørgsmålstekster ikke fungerer som selvforklarende instrukser om intenderet svaradfærd så vælger disse interviewere genkommende - loyalt - en mellemting imellem standardiseret og konversationel interviewing. Valget kan beskrives som en blød mellemvej, hvor standardiseringen ikke bliver håndhævet til meningsløshed og det konversationelle ikke implicerer store afvigelser fra planen. Man kan imidlertid også anføre, at interviewerne sætter sig imellem to store og hverken opnår den standardiserede interaktions formelle sammenlignelighed eller den konversationelle interviewings befordring af lokal intersubjektiv opgaveforståelse.

Som alternativ til denne hverken/eller mellemting anbefales en enten/eller strategi: Hvis man vil have standardiserede interviewinteraktioner, så må man inddrage indsigter om hverdagssprogets interaktionelle logik i design af manuskripter for disse interaktioner, så de bliver reelt realisable i lokal situeret handlen. Og hvis de så ikke fungerer som selvforklarende instruktioner i konkrete interaktioner, så må man give deltagerne adgang til at anvende nogle af hverdagssprogets interaktionelle ressourcer for etablering af lokal fælles forståelse af interaktionens ”projekt”. Fx ved at lade interviewerne træde ud af rollen som oplæsere og lade dem tale *med* respondenterne *om* teksten, således at denne teksts status og funktion i undersøgelsen bliver tydeliggjort i interviewinteraktionen.

På baggrund af projektets forskellige fund konkluderes det, at sekventiel mikroanalyse kan integreres i fortsat metodeudvikling af standardiseret sproglig interaktion som redskab i vidensindsamling. Analyser som de gennemførte kan bidrage med konkret input til kvalitetsudvikling af spørgeskemabaseret forskning. Endelig har projektets forsøg på belysning af de samme forståelsesprocesser gennem forskellige metodologiske objektiver givet ny generel indsigt i potentialer og begrænsninger ved de anvendte tilgange og peget på behovet for metodologisk udvikling af tilgange til belysning af disse centrale elementer i spørgeskemabaseret vidensproduktion.

English Summary

What I aspire to do in this thesis, is to contribute to a better understanding, of how standardised talk-in-interaction performs as a tool for the collection of information in standardised survey interviews. More specifically, I aspire to contribute to a better understanding, of how respondents comprehend and orient to the special interactional framework of standardised interview interaction. I have studied, how respondents deal with or orient to the questionnaire questions and response options as pre-formulated scripts. And I have studied how - or if – the action of interviewers contribute to make evident, the intended status of the questionnaire as a pre-formulated script for – and the sole remaining evidence of – the interaction between interviewer and respondent.

Taking off from these studies I discuss the possible implications it may have, if respondents do not comprehend the status ascribed to the questionnaire text in research based on standardised interview. My thesis can be read as a contribution to a standing methodological debate between supporters of maximum standardisation and supporters of so-called “conversational interviewing” in survey interviews. Moreover I aspire to demonstrate, how, or if, and with what kind of benefit various interactional and cognitive perspectives can be combined in the study of comprehension of and orientation towards the special interactional framework in standardised interactions.

In **Part I** I sketch out the starting point, the objectives, the preliminary methodological decisions and the empirical material in this project. In section 1.1 I address conventional survey methodological presuppositions about, how questionnaires should work as scripts for the interaction in standardised interviews. I also introduce a standing debate between supporters of maximum standardisation and of “conversational interviewing” in survey interviews. Some critics propose, that strict standardisation impair the resources, by which participants usually *make sense* in talk-in-interaction. Thus strict standardisation, imposed to obtain reliable responses, may well undermine the validity of these responses. Other critics propose, that participants in standardized interviews demonstrate, their position on strict standardisation as untimely and unrealistic, when they – recurrently and systematically - diverge from the questionnaire script.

In section 1.2 I present my objective of gaining understanding, of how interview participants comprehend and orient to the questionnaire text, which dictate - some of - the interaction in the interview, and which is treated as avowal or evidence of the interview interaction. My main research interest concerns, how participants in survey interviews discriminate between talk, which is prescribed – and documented – in the pre-formulated questionnaire and talk, which is locally produced - an undocumented - diversions from the questionnaire text. I aspire to explore, how the action of interviewers contributes to making evident the status of the questionnaire text, and I aspire to explore, how the action of respondents reflects their comprehension of the status of the questionnaire text.

In section 1.3 I sketch out, how interview participant’s comprehension of questionnaire text and interactional framework have been approached before. This brief presentation refers to a review of the literature on these subjects, which is published in the article *Stax III*. Section 1.3 also contains a sketch of some of the preliminary decisions regarding methodology in this project, e.g. the determination to combine quantitative behaviour coding, sequential microanalysis (CA) and cognitive interview in the study of comprehension of text and interactional framework in standardised interviews. In section 1.4 I describe the empirical material in the project: Tape recordings of 11 authentic standardised survey interviews; various types of data collected in relation to the preparation of the survey; and cognitive interviews with some of the participating respondents. The primary data set – the 11 authentic standardised interviews – are tentatively described as a “critical case”, that is as a potentially exemplary sample from a potentially exemplary survey, with regard to commonly accepted parameters for methodological quality in survey research.

In Part II I embark on the empirical studies, approaching the interaction in the standardized interviews from a predominantly quantitative perspective. Based on a “behaviour coding” of the interaction in the 11 authentic survey interviews, I describe in detail various interactional patterns in the 840 question-answer-sequences in the material. In section 2.1 I address, how I have coded the interaction, and I discuss various methodological issues regarding coding of authentic interaction.

In section 2.2 I describe the occurrence and distribution of the phenomena and patterns identified in the coding. I find, that contributions of and interaction between the participants recurrently diverge from the questionnaire script. Question-answer-sequences recurrently involve more turns at talk than the “paradigmatic” 2-3 turns. Interviewers do recurrently not enact the questionnaire questions verbatim, and they do recurrently not list all relevant response options, when respondents produce non-recordable answers. Respondents on their side do recurrently not produce answers, which match the pre-scripted response options. And recurrently respondents do not produce responses in the sequential “slots”, where the questionnaire script prescribes them to be relevant.

In section 2.3 I sum up that in app. 60% of the analysed question-answer-sequences something else happens, than what is prescribed by the questionnaire. “Something else” typically implies minor - and recurrently systematic - diversions from the questionnaire script. Thus I find, that the interaction in the material with equal right may be described as “recurrently close to being verbatim” and “recurrently not quite verbatim”. Summing up on the quantitative coding I do not find, that the participants demonstrate a rigorous orientation towards the special interactional framework of standardised interviewing, which require responses to be produced in standardised interactions, mirroring the pre-formulated questionnaire script. I do not find, that the identified diversions from the questionnaire script on all occasions imply non-reliable or non-valid data. But I do propose, that also minor diversions from the script may inhibit the perceptibility of the questionnaire text as a pre-formulated score for the interaction. And this may furnish yet more local non-scripted interaction, which may imply less reliable data and more time consuming and costly interviews. Finally I find, that the identified qualitative aspects of the interview interaction may indicate, that the dichotomist distinction between quantitative and qualitative data collection, recurrently put forward by survey methodologists and researchers, may well be overstressed.

In section 2.3.1 I discuss the materials potential for generalisation, by comparing the findings from the behaviour coding with other behaviour coding studies of standardised interview interaction. I find, that the identified diversions from the questionnaire script

in this material are not exceptional. In section 2.3.2 I address the implications of the behaviour coding for my aspirations to compare cognitive interviews and sequential microanalysis, to explore *the same* response processes from an “inside” and an “outside” perspective. I propose, that the cognitive interviews have been conducted on the premise, that the focal input to the response processes in the standardised interviews were verbatim productions of the questionnaire questions, and that the processes involved in question comprehension and response production, were carried by the respondents, as individual cognitive operations. The behaviour coding has not validated this presupposition: In the authentic survey interviews, a considerable part of the response processes, which cognitive interview methodology presupposes to be confined to the individual cognitive apparatus of the respondent, evolve in the social interaction between the participants. Thus the cognitive interviews may explore and disclose the “inside” of processes involved in question comprehension and response production. But in the cognitive interviews these processes have been forced out of the social scene and into the individual cognitive apparatus of individual respondents. Thus I cannot maintain the presumption, that the cognitive interviews with survey respondents and sequential microanalysis of the interaction in the authentic interviews will present different perspectives on the *same* response processes. On this note I decide to abandon my aspiration to integrate findings from the two different approaches. And given, that my research interest regards, how interview participants comprehend and orient to the questionnaire text in standardised interviews - as they are actually realised in situated action - I choose sequential microanalysis as my approach in further explorations of some of the recurring interactional patterns, which were identified in the behaviour coding.

In **Part III** I approach the interaction in the standardized interviews from a predominantly quantitative perspective. Parts of the studies, I report here, are also dealt with in the articles *Stax I* and *Stax II*. In section 3.1 I present and discuss the main qualitative methodology in the project: Sequential microanalysis (also Conversation Analysis or CA). I also present some central insights from earlier conversation analytic studies of interaction in survey interviews.

In section 3.2 I address various aspects of the participants demonstrated orientation to the questionnaire text as a script for both question and response formulations in the interview interaction. In section 3.2.1 I sum up the findings reported in the article *Stax II*. In this article I analyse *respondents* demonstrated comprehension of and orientation to the intended status of the questionnaire text as a manuscript for the contributions of both the interviewer and the respondent. I find that respondents rarely demonstrate their comprehension of the questionnaire text as intended script for standardised input to the response production, by requesting repetition of questions in question-answer-sequences with locally inserted non scripted interaction. When they request repetition, the respondents simultaneously demonstrate orientation to the interactional framework of standardised interviewing, prescribing that answers should be produced in immediate response to the pre-scripted question formulations, *and* to the interactional logic of ordinary conversation, which implies, that repeated talk will be *re-comprehended* in a new local context – as post positioned after the immediately preceding non standardised interaction. I also address, that respondents – recurrently – produce responses, which do not match the pre-formulated response options. These non-formatted responses recurrently diverge from the pre-scribed format in systematic ways, which demonstrate, that the respondents orient to a preference for producing *locally relevant* responses, disregarding the format prescriptions in the questionnaire text. And some respondents never “learn” to orient to the text and produce formatted responses. The article concludes, that the pressure for standardisation inhibits the interviewers resources for making the interactional framework of standardised interviewing comprehensible for respondents, who do not know the game.

In section 3.2.2 I develop the analysis of the participants orientation to the text as manuscript for the interaction, with a focus on how interviewers compose repetitions of pre-formulated questions. I find, that interviewers do recurrently not enact the pre-formulated questions verbatim, when they produce repetitions of these questions. Thus I find, that interviewers may recurrently contribute to obscuring the status of the questionnaire text as a manuscript for the input to response production in the interview interaction.

In section 3.3 I address how interviewers *probes* of unformatted first responses are composed and responded to. In section 3.3.1 I sum up the findings from the article *Stax I*, where I analyse, how interviewers probes are composed and responded to as specific candidate responses *or* as enacted lists of pre-formulated possible response options. I sketch out, how conventional survey methodology operates with a dichotomist distinction between *leading* or *directive* and *neutral* or *non-directive* probing: Survey methodology prescribes, that it is the responsibility of *interviewers* to enact *all* relevant response options from the questionnaire text, whenever respondents produce non-format responses. However, in the behaviour coding of the material I found, that *respondents* recurrently codetermine, how many response options interviewers enact, before a revised response is produced, e.g. by interrupting probes-in-progress. In sequential microanalysis of question-answer-sequences involving leading, neutral, interrupted and post completed probes I find, that the micro composition of the first – and possibly sole – response option in a probe, determines whether the respondent will be able to predict, that more response options are on their way, And some specific formulations of probes seem to be able to insulate probes-in-progress against untimely interruption, and thus increase the probability for neutral probing.

In I section 3.3.2 I discuss how *verbatim* presentations of individual response options, as pre-scripted in the questionnaire response scales, may *decrease* the probability, that these response options are heard as the first options in listings of possible responses. I find, that when interviewers enact pre-formulated response options verbatim, then they may contribute to obscuring the fact, that these options are items on pre-formulated list of responses, which the *respondent* should choose between. A probe, which proposes no more than one response option, may be hear-able as an accepting *formulation* of the preceding talk, and not as an initiation of *repair* on an insufficiently specified response. That is, the single-option-probe treats the non-format response as sufficiently specified for the interviewer to deduct, which of the pre-formulated response options the respondent might “mean”. I conclude, that leading – and interrupted – probes may obscure the intended function of the probe as *instruction* to the respondent, making it evident, that the questionnaire pre-scribes a list of pre-formulated response options, which the respondent should choose between.

In section 3.4 I conclude, that the participants in the standardised interviews recurrently demonstrate, that they orient towards the questionnaire text as a manuscript for the interaction. But they also recurrently demonstrate, that they orient towards the interactional logic of ordinary conversation. And in circumstances, where the two frameworks – or sets of “rules” – are not compatible, it is recurrently the interactional logic of ordinary interaction, which is given priority. I also find, that when interviewers do not act exactly as the questionnaire prescribes, then they do recurrently act nearly as the questionnaire prescribes. They improvise over the text, but they rarely step out of their assigned roles as “actors” in a dialogue with a manuscript.

In **Part IV** I sum up on the questions I posed in Part I. I conclude, that the interaction in the standardised interviews do recurrently diverge from the pre-formulated script. The diversions are recurrently small, they are systematic, they recurrently seem unavoidable and they demonstrate, that the interactional logic of ordinary conversation is recurrently given priority over the interactional framework of standardised interviewing, when the two sets of “rules” do not match in a local interaction. When respondents diverge from the pre-scripted plan, they demonstrate, that from their point of view this plan is not “visible”, comprehensible or realisable. When the interviewers diverge from the script their diversions can generally be described as locally motivated and “necessary” or unavoidable adjustments of the pre-scripted plan into local situated action. The studies have underscored, that interviewers cannot be forced into enacting a script, if following the script implies violations of the interactional logic of ordinary conversation.

When enacted questionnaire questions do not function as self-explaining instructions in intended response behaviour, then the interviewers recurrently – and loyally – strike a compromise between standardised and conversational interviewing. This compromise can be characterised as a golden middle course where standardisation is not pursued into meaninglessness while the conversational adjustments on the other hand do not imply major diversions from the plan. But the compromise can also be characterised as the interviewing falling between two stools, neither obtaining the formal comparability of standardised interaction nor making grounds for the establishment of local intersubjectivity, which is characteristic of conversational interviewing.

As an alternative to the fuzzy neither/nor compromise I recommend an either/or strategy: If survey researchers want standardised interview interactions, then they must incorporate insights into the interactional logic of ordinary conversation into the design of manuscripts for these interactions, to make them enactable in situated action. And if these manuscripts, when enacted, do not function as self explaining instructions to the respondents in how to respond, then the participants must be allowed to utilise some of the interactional resources from ordinary conversation for establishing intersubjective understanding of the “project” of the ongoing conversation. E.g. by allowing interviewers to step out of their institutional roles as enactors of a text and allow them to interact *with* the respondents *about* this text, and thus make the status and intended function of this text “visible” in the interview interaction.

With reference to the various findings in the project I conclude, that sequential microanalysis can be fruitfully integrated in continued methodological development of standardised talk-in-interaction as a tool for gathering information in survey research. Analysis as those in the project can generate input to continued development of quality in survey research. The attempt to approach the same question comprehension and response processes through different methodological prisms has generated new general insight into the strengths and limitations of the different types of approaches. Thus the experiment with methodological integration has underscored the need for methodological development of approaches to further insight into these fundamental elements of the production of knowledge in survey research.

Krediteringer af dem som jeg er tak skyldig

Jeg vil fra første færd og uden ophold indlede med at udtrykke min takskyldighed til, i nævnte rækkefølge: Peter Linde (før SFI-Survey, nu Danmarks Statistik), Lise Togeby (Århus Universitet) og alle involverede parter på SFI-Survey for deres åbenhed og velvilje til at lade mig studere deres praksis i forbindelse med design og gennemførelse af den spørgeskemabaserede interviewundersøgelse: *Danskernes syn på samfundet*, som er en del af *Magtudredningen*. Det var overraskende svært for mig at få adgang til relevante data til gennemførelsen af dette studie. Men eftersom meget få danske studier tidligere har rettet et interesseret kritisk blik imod sproglige og interaktionelle aspekter af spørgeskemabaserede interviewundersøgelser, så burde det måske ikke have overrasket mig, at så få havde lyst til at lade netop deres praksis underkaste en nærmere granskning. Jeg endte med at få de bedste - og efter min vurdering mest eksemplariske - data jeg kunne have ønsket mig. Mine erkendelsesinteresser angår alene *generelle* problemstillinger angående interaktionelle og kognitive aspekter af deltageres opgaveforståelse i spørgeskemabaserede interview. Jeg vil nu indledningsvist gøre det klart, at hvis det noget sted på de følgende sider skulle fremstå som om jeg vurderer, at der i netop denne interviewundersøgelse er helt særlige problemer, der skyldes middelmådig kvalitet i nogen af de involverede parteres præstationer - i forhold til danske standarder - så har jeg været upræcis. Efter i 10 år at have arbejdet med surveymetodologiske spørgsmål i teori og praksis føler jeg mig på sikker grund når jeg beskriver denne undersøgelse som en *eksemplarisk dansk spørgeskemabaseret interviewundersøgelse*. Jeg håber at de involverede parter også selv kan få et udbytte af mit arbejde med deres data.

Dernæst vil jeg gerne takke min vejleder Johs Wagner for hans meget langmodige støtte i mit uhørt langvarige ph.d.-forløb. Særligt er jeg Johs tak skyldig for det fantastisk inspirerende og dynamiske faglige miljø som han bidrog til at skabe for danske forskere og forskerstuderende med interesse for *talk-in-interaction* i min tid som ph.d.-stipendiat i Odense. Her har jeg på et sølvfad fået serveret muligheden for at indtræde i et aktivt dansk forskernetværk omkring *talk-in-interaction*, samt for at komme i faglig nærkontakt med store internationale kompetencer som Charles Antaki, Herbert Clark, Paul Drew, John Heritage, Charles Goodwin, Gail Jefferson, Gene Lerner, Harrie

Mazeland, Anita Pomerantz og Paul ten Have. Det har været uforligneligt inspirerende, udviklende - og udfordrende... Alle de ph.d.-kurser og forskerseminarer jeg bare *måtte* deltage i mens jeg var indskrevet i Odense har næppe fremskyndet færdiggørelsen af min afhandling. Men jeg ville ikke have været dem foruden. Jeg vil også gerne takke alle medlemmer i forskernetværket MOVIN for mange inspirerende og fagligt udviklende datasessions, seminarer og fælles konferencerejser. Og jeg vil sige tak for løbende opbakning og opmuntring fra "min ph.d.-årgang" på ISK, SDU, Odense, som bestod af Jens Ahlman Hansen.

Den enkeltperson som jeg mere end nogen anden ville ønske at jeg kunne takke for stor faglig og personlig inspiration er Hanneke Houtkoop-Steenstra (1950-2002). Titelfællesskabet imellem min artikel fra 2004 "Paths to precision: probing turn format and turn-taking problems in standardized interviews" og Hannekes artikel fra 2001: "Questioning turn format and turn-taking problems in standardized interviews" er ikke tilfældigt. Gennem mit titelvalg har jeg forsøgt at udtrykke, hvor stor en rolle Hanneke og hendes arbejde har spillet for mine studier i standardiseret interviewpraksis.

Tobias har rystet på sit hoved og klappet mig oven på mit. Tak for det! Og vores lille familie er undervejs fordoblet i størrelse fra to til fire. En stærk præference for Hildes og Siggas selskab har været den lykkelige side af sagen i de fire år der er gået med færdiggørelsen af afhandlingen siden mit stipendium løb ud. Endelig tak til søde Iben, som har læst alle de alt for mange sider med sin røde rettepen.

SAMTALE MED MANUSKRIFT

OM OPGAVEFORSTÅELSE I SPØRGESKEMABASEREDE INTERVIEW

HANNE-PERNILLE STAX
UPUBLICERET ARBEJDSPAPIR

13. Nu kommer der nogle udsagn om hvordan præformulerede spørgeskematekster fungerer som manuskript for - og eneste blivende vidnesbyrd om - interaktionen i spørgeskemabaserede interview. Jeg vil bede Dem sige, om De er enig eller uenig i disse udsagn?

(Husk fx at spørge om IP er helt eller delvis enig, når I kommer i gang med udsagnene)

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig
a. Surveydata kan kun behandles som respondents svar på en skemateksts spørgsmål, hvis de er afgivet i respons på skematekstens spørgsmålsformuleringer	☐	☐	☐	☐
b. Der foregår megen anden interaktion i spørgeskemabaserede interview, end spørgeskemateksten foreskriver	☐	☐	☐	☐
c. Respondenter kan godt skelne imellem tale, som er foreskrevet i skemateksten, og tale, som er lokalt produceret	☐	☐	☐	☐
d. Respondenter forstår godt, at de skal udvælge de præformulerede svarmuligheder, som bedst udtrykker deres svar på de præformulerede spørgsmål	☐	☐	☐	☐
d. Respondenter forstår godt, at den præformulerede skematekst inkl. de afkrydsede svar er det eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen i spørgeskemabaserede interview	☐	☐	☐	☐

INDHOLD:

DEL I: INDLEDNING, MÅLSÆTNING, TILGANGE OG DATA.....	3
1.1 INDLEDNING: STANDARDISERING, SPROG OG INTERAKTION I SURVEYINTERVIEW.....	5
1.1.1 Standardiseringens formål og realisering.....	6
1.1.2 Streng standardisering eller konversationel interviewing?	14
1.1.3 Opsummerende om interaktionelle spilleregler i standardiserede interview	18
1.2 MÅLSÆTNING: BELYSNING AF OPGAVERFORSTÅELSE OG BEHANDLING AF SKEMATEKSTEN SOM MANUSKRIFT FOR INTERAKTIONEN.....	20
1.3 TILGANGE TIL UDFORSKNING AF (TEKST)FORSTÅELSE OG INTERAKTION I SURVEYINTERVIEW	26
1.3.1 Etablerede tilgange til udforskning af svarproduktion i standardiserede interview	27
1.3.2 De præliminære metodologiske valg i dette projekt	31
1.4 DET EMPIRISKE MATERIALE: EN KRITISK CASE.....	37
1.4.1 Indsamling af empirisk materiale.....	39
1.4.2 Bearbejdning af det empiriske materiale.....	44
DEL II: KVANTITATIVE ANALYSER AF INTERAKTION I SURVEYINTERVIEW	48
2.1 KODNING AF DELTAGERHANDLEN OG INTERAKTION	52
2.2 KVANTITATIV KARAKTERISTIK AF DELTAGERHANDLEN OG INTERAKTION	78
2.2.1 Interviewlængde.....	80
2.2.2 Sekvensudstrækning.....	84
2.2.3 Sekvensforløb.....	96
2.2.4 Første tur: Italesættelse af spørgsmålstekst.....	100
2.2.5 Anden tur: Respondenters første responsbidrag.....	118
2.2.6 Probingaktiviteter	129
2.2.7 Italesættelse af endeligt svar	132
2.3 DELKONKLUSIONER	133
2.3.1 Materialet i sammenligning med andre adfærdskodede materialer.....	135
2.3.2 Implikationer af adfærdskodningen for projektets metodologiske prioriteringer.....	144
DEL III: KVALITATIVE ANALYSER AF INTERAKTION I SURVEYINTERVIEW	151
3.1 SEKVENTIEL MIKROANALYSE OG OPGAVERFORSTÅELSE I SPØRGESKEMABASEREDE INTERVIEW	153
3.1.1 CA: Metodologi og centrale begreber.....	157
3.1.2 CA og standardiserede interview.....	179
3.1.3 Om kvantificering og motiveret granskning i CAs studier af institutionel interaktion.....	186
3.2 OM PRODUKTION OG BEHANDLING AF SPØRGSMÅL OG SVAR SOM TALERBIDRAG MED PRÆFORMULERED E MANUSKRIPTER	190
3.2.1 Hovedpointer i artiklen Stax II.....	190
3.2.2 Om intervieweres gentagelser af præformulerede spørgsmål	203
3.3 OM KOMPOSITION OG BEHANDLING AF PROBINGAKTIVITETER.....	222
3.3.1 Hovedpointer af artiklen Stax I.....	225
3.3.2 Om tekstnære og konversationelle italesættelser af svaralternativer i probes	236
3.4 DELKONKLUSIONER.....	238
3.4.1 Om respondenters behandling af skemateksten som manuskript for interaktionen	239
3.4.2 Om intervieweres behandling af skemateksten som manuskript for interaktionen	242
DEL IV: AFRUNDENDE OPSAMLING, KONKLUSIONER OG PERSPEKTIVER	246
4.1 PROJEKTETS SPØRGSMÅL OG SVAR	249
4.2 AFRUNDENDE BETRAGTNINGER	258
REFERENCER:	263
APPENDIKS I: TRANSSKRPTIONSNØGLE:.....	269
APPENDIKS II: KODELISTE TIL INTERAKTIONEL ADFÆRDSKODNING:	270
APPENDIKS III: SPØRGSKEMA	272

Del I: Indledning, målsætning, tilgange og data

- 1.1 **Indledning: Standardisering, sprog og interaktion i surveyinterview**
 - 1.2 **Målsætning: Belysning af deltageres forståelse og behandling af spørgeskemateksten som manuskript for interaktionen**
 - 1.3 **Tilgange til udforskning af (tekst)forståelse og interaktion i standardiserede interview**
 - 1.4 **Det empiriske materiale: En kritisk case**
-

Hvilken rolle spiller spørgeskemabaserede undersøgelser i samfundslivet?

Det projekt, som rapporteres i dette arbejdspapir, fokuserer på *opgaveforståelse*, *sproglig interaktion* og *social kognition* i spørgeskemabaserede interview¹. Det der foregår i interaktionen imellem interviewere og respondenter i spørgeskemabaserede interview er centrale elementer i en mere omfattende praksis: Nemlig spørgeskemabaseret forskning eller *surveys*. Andre konstituerende elementer i denne praksis er fx operationalisering af forskningsspørgsmål, design af standardiserede skemaspørgsmål og spørgeforløb, sampling af respondenter samt indtastning, statistisk bearbejdning og fortolkning af svarfordelinger. Og surveyforskning er igen et centralt element i en mere omfattende praksis: Vidensproduktion i samfundslivet:

“Most of the statistical knowledge we have about societies today is produced with the use of sample surveys. Social scientists, government agencies, and private companies alike use the survey to examine the living conditions, habits, and opinions of large populations of citizens. In the arsenal of modern science, the survey "instrument" is somewhat unique in that it consists of a specialized conversation through which measurements of a population are taken by asking a sample of its members questions. The validity of knowledge in survey research rests on, among

¹ I det følgende anvendes ”spørgeskemabaserede interview”, ”standardiserede interview” og ”surveyinterview” synonymt som betegnelse for interview hvor spørgeforløb, spørgsmålsformuleringer som svarmuligheder er ”standardiserede”, dvs. præformulerede forud for interaktionen.

other things, the achievement of two types of mutual understanding: that between researcher and respondent over the intended meaning of the questions and that between interviewer and respondent regarding the standardized answering procedures.” (Moore 1999: v).

Som Moore skitserer ovenfor, så spiller informationer indsamlet i spørgeskemabaserede undersøgelser en ikke uvæsentlig rolle i samfundslivet.² Spørgeskemaundersøgelser er en meget udbredt metode til vidensproduktion. Og den viden, som produceres i spørgeskemaundersøgelser, anvendes hyppigt som input til - eller legitimering af - beslutningsprocesser inden for mange forskellige områder i samfundet. Denne type viden gør med andre ord en *forskel*.

Set i dette lys er det oplagt at interessere sig for, hvordan denne type viden produceres. Og her er de konkrete præformulerede spørgsmålstekster, som de enkelte indsamlede svar - angiveligt - responderer på, samt de konkrete interaktioner, i hvilke disse tekster realiseres, nogle af de helt centrale konstituerende elementer. Som Moore også anfører i citatet ovenfor: Hvorvidt spørgeskemabaserede undersøgelser producerer valide eller gyldige informationer om et givent problemfelt afhænger – blandt andet – af, om respondenterne forstår, hvad forskeren har *ment* med de enkelte spørgsmålsformuleringer. Denne form for forståelse betegnes i det følgende *spørgsmålsforståelse*. I interviewbaserede spørgeskemaundersøgelser er det ydermere

² Man kan indvende, at i Danmark har information indsamlet i spørgeskemabaserede undersøgelser ikke helt samme status og rolle i samfundslivet som fx i USA, fordi man i Danmark fx også samler information om samfundets borgere i et stort antal registre, der er organiserede ved hjælp af det centrale personregister. Men man kan også anføre, at de informationer, der ligger i alle disse registre, også er genereret gennem standardiseret sproglig interaktion: Også registerdata indhentes, tilpasses, indtastes, organiseres og behandles af mennesker, som udfører disse operationer på baggrund af sproglige instrukser, som de alle gerne skulle forstå på sammenlignelige måder. De konkrete sproglige instrukser, der ligger til grund for indtastninger i og organiseringer af forskellige registre, er hyppigt ikke så umiddelbart tilgængelige, som de spørgsmålsformuleringer, der anvendes i spørgeskemabaserede undersøgelser. Men tilblivelse af registerdata er i princippet lige så betinget af konkrete sproglige interaktioner som data fra spørgeskemabaserede undersøgelser. Og mange problemstillinger omkring opgaveforståelse, interaktion og datakvalitet er parallelle i de to datatyper.

en betingelse for produktion af valide svar, at respondent og interviewer har kompatible forståelse af de interaktionelle spilleregler, der gælder for standardiseret interviewing - og at disse forståelser modsvarer generelle surveymetodologiske antagelser om, hvordan svaropgaverne skal løses. Forståelse af det spørgeskemabaserede interviews mere generelle interaktionelle spilleregler betegnes i det følgende *opgaveforståelse*, og det er netop *opgaveforståelse*, der er det primære undersøgelsesobjekt i dette studie.

I det indledende afsnit 1.1 i dette arbejdspapir vil jeg først introducere problemfeltet: Sprog, interaktion og spørgeskemabaserede interview. Her vil jeg også introducere en verserende surveymetodologisk debat imellem fortalere for streng standardisering og fortalere for såkaldt "konversationel interviewing" i spørgeskemabaserede interview. I afsnit 1.2 vil jeg skitsere projektets målsætning og de spørgsmål, som jeg vil søge at belyse om interviewdeltageres forståelse og behandling af surveyinterviewets præformulerede skematekst som manuskript for og eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen. I afsnit 1.3 vil jeg skitsere, hvordan sammenhænge mellem sprog, forståelse, svarproduktion og datakvalitet tidligere er behandlet i surveymetodologisk sammenhæng i og uden for Danmark. Og herefter vil jeg skitsere nogle præliminære valg angående metodologi og empirisk materiale, jeg har truffet i de indledende faser af dette projekt. I afsnit 1.4 vil jeg beskrive projektets empiriske materiale.

1.1 Indledning: Standardisering, sprog og interaktion i surveyinterview

- Hvilken rolle spiller sprog og interaktion i spørgeskemaundersøgelser?*
- Hvad er bedst: streng standardisering eller konversationel interviewing?*

Her skitseres det, hvorfor man overhovedet søger at standardisere spørgsmålsformuleringer og interaktion i spørgeskemabaserede undersøgelser og standardiserede interview. Begreberne "validitet" og "reliabilitet" diskuteres dels med udgangspunkt i konventionel surveymetodologi og dels med reference til en verserende dissens imellem fortalere for konventionel - dvs. strengt standardiseret - interviewing og fortalere for såkaldt konversationel interviewing.

1.1.1 Standardiseringens formål og realisering

“The goal of standardization is that each respondent be exposed to the same question experience, and that the recording of answers be the same, too, so that any difference in the answers can be correctly interpreted as reflecting differences between respondents rather than differences in the process that produced the answer” (Fowler & Mangione 1990:14).

Det fremgår af citatet fra Fowler og Mangione³, at det primære formål med at standardisere respondenters ”spørgsmålsoplevelse” i spørgeskemabaserede undersøgelser er at opnå ”reliable” svar, dvs. svar der er umiddelbart sammenlignelige og fri for tilfældige undersøgelseffekter, fx grundet at de enkelte respondenter er blevet præsenteret for forskellige spørgsmål, forskellig praksis for svarregistrering eller idiosynkratisk eller ledende intervieweradfærd. Hvor validitet er et mål for, om de indsamlede svar overhovedet giver information om det, som forskeren ønsker viden om⁴, så er reliabilitet et mål for, hvorvidt de indsamlede informationer er fri for tilfældig ”støj” eller ”bias” grundet i den måde, hvorpå de enkelte informationer er indsamlet (se fx også Hansen & Andersen 2000: 145 ff. Litwin 1995: 5 ff.). Standardiseringens formål er altså primært at sikre reliable data⁵.

Planer for sprogligt input til svarproduktion

Inden for konventionel surveymetodologi er det en fremherskende opfattelse, at man bedst sikrer ækvivalente spørgsmålsoplevelser og reliable svar ved at sørge for, at alle respondenter får det samme standardiserede sproglige *input* til svarproduktionen, altså at de bliver præsenteret for de samme standardiserede spørgsmålsformuleringer og

³ Fowler & Mangione 1990, er et hovedværk inden for konventionel surveymetodologi, som omhandler, hvordan man minimerer bias i standardiserede interview gennem streng standardisering af interviewerens italesættelser af præformulerede spørgeskematekster.

⁴ Se fx Litwin 1995: 33 ff.

⁵ Se fx også Cannell et al 1998, Cannell & Oksenberg 1988, Foddy 1993.

bliver tilbudt de samme præformulerede svarmuligheder. Det er altså ”den udvendige side af spørgsmålsoplevelsen”, som man søger at standardisere. Man kan sige at konventionel surveymetodologi er karakteriseret ved, at man anskuer spørgeskemaundersøgelser som en slags ”kontrollerede laboratorieforsøg i marken”: Man tilstræber at give alle deltagende respondenter præcis de samme input, og hvis de enkelte respondenter producerer forskellige output i form af forskellige svar i respons på disse input, så antager man, at forskellene grundes i, at respondenterne faktisk er forskellige, hvad angår de emner, som der spørges til, og ikke i at svarene er produceret i respons på – evt. subtilt – forskellige input. Hvis én respondent fx oplyser, at vedkommende har en ugentlig arbejdstid på 37 timer, og en anden respondent i samme undersøgelse oplyser at have en ugentlig arbejdstid på 45 timer, så skulle denne forskel gerne reflektere faktiske forskelle i de to respondentes arbejdstid, og ikke fx at den ene respondent er blevet bedt om at oplyse sin formelle ugentlige arbejdstid, mens den anden er blevet bedt om at beregne sin faktiske ugentlige arbejdstid.

I spørgeskemabaserede undersøgelser, hvor respondenterne selv udfylder et skriftligt spørgeskema, sikres standardiserede sproglige input til svarproduktionen gennem at sikre, at alle respondenter får og udfylder identiske spørgeskemaer med de identiske trykte spørgsmåls- og svarformuleringer. Men i spørgeskemabaserede interviewundersøgelser har respondenterne ikke umiddelbar visuel adgang til den tekst, som foreskriver forskerens præformulerede spørgsmål og svarmuligheder. Eftersom det kun er interviewerens, der har visuel adgang til spørgeskemateksten, så er det deres adfærd i interviewet, der skal sikre, at denne tekst bliver ”formidlet” til alle respondenter som et standardiseret sprogligt input til svarproduktionen. Spørgeskemateksten skal altså fungere som manuskript for *interviewerens* talerbidrag i interviewinteraktionen, og interviewerens skal så vidt muligt italesætte dette manuskript på samme måde i alle interview. Hansen og Andersen (2000: 107)⁶ formulerer det som følger:

⁶ Hansen & Andersen 2000 er en dansk grundbog om spørgeskemaundersøgelsen som sociologisk metode.

”Et af kendetegnene ved en survey er [], at alle variable søges målt på nøjagtig samme måde for alle respondenter. En forudsætning for at det kan lade sig gøre er, at man anvender samme måleinstrument under helt ensartede måleforhold. Idealsituationen er således den, hvor respondenteren udsættes for fuldkommen ensartede spørgestimuli i form af nøjagtig ens formulerede spørgsmål, oplæst i nøjagtig samme rækkefølge af interviewere, der opfører sig fuldkommen ens. Hvorefter respondenteren uden anden påvirkning end spørgestimuli afgiver sin respons”

Et spørgeskemabaseret interview er altså en samtale med et præformuleret manuskript, som kun den ene samtaledeltager – intervieweren – har umiddelbar visuel adgang til. Manuskriptet er udformet for at sikre, at alle interviewede respondenter får det samme *sproglige input* i interviewinteraktionen. Og det er så en fundamental survey-metodologisk antagelse, at standardiserede sproglige input i form af præformulerede spørgsmål genererer sammenlignelige forståelser af svaropgaverne og dermed sammenlignelige sproglige output i form af respondenterens besvarelser. Illustration 1.1.1.a viser et manuskript for italesættelse af et spørgsmål i et standardiseret interview.

ILLUSTRATION 1.1.1.A: PRÆFORMULERET SPØRGSMÅL [MAGT: SP.10Q]:

Tx: 10q: Folk skal kun kunne få hjælp fra det offentlige, hvis de slet ikke er i stand til at klare sig selv?

Planer for interaktion

I henhold til konventionel surveymetodologi, som den fx skitseres i det ovenstående citat af Hansen & Andersen (2000), så skal spørgeskemateksten fungere som manuskript for *interviewerens* spørgende talerbidrag. Men de producerede svar skal ikke blot være sammenlignelige som svar på de samme svaropgaver. De skal ideelt set også være umiddelbart registrerbare. Dvs. de skal matche præformulerede svarmuligheder i spørgeskemateksten, således at intervieweren så vidt muligt ikke skal involveres i – og dermed eventuelt kunne påvirke – omformulering af producerede svar

til det præformulerede format. Respondenten skal altså helst producere et umiddelbart registrerbart svar, umiddelbart efter at interviewerens har leveret det standardiserede sproglige input. Og der må – ideelt set – ikke foregå nogen anden interaktion i forbindelse med afviklingen af en spørgsmål-svar-sekvens, der kan forstyrre den planlagte udveksling af spørgeskematekstens standardiserede sproglige input og output - og dermed påvirke svarproduktionen (se fx også Fowler & Mangione 1990). Spørgeskemateksten skal således ikke bare fungere som manuskript for *interviewerens* talerbidrag. Den skal fungere som plan for begge deltagers interaktion og turtagning, og den skal dermed også - ideelt set - kunne regulere og foregribe såvel timing som komposition af *respondenternes* talerbidrag. Illustration 1.1.1.b viser et manuskript, der foreskriver ordlyd for såvel spørgsmål som svarformuleringer.

ILLUSTRATION 1.1.1.B: PRÆFORMULERET SPØRGSMÅL M. PRÆFORMULEREDE SVARMULIGHEDER

[MAGT: SP.10Q]:

Tx: 10q: Folk skal kun kunne få hjælp fra det offentlige, hvis de slet ikke er i stand til at klare sig selv?

Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Ved ikke
☐	☐	☐	☐	☐

Idealet er, at respondenterne så vidt muligt skal interagere ”rent” med skemadesignerens præformulerede spørgsmålsformuleringer og producere responser, der matcher skematekstens præformulerede svarmuligheder. Interviewerne skal alene fungere som ”højtalere” for de spørgsmålsformuleringer, som forskeren har udformet. Og interviewerens skal i øvrigt helst ikke påvirke respondenterens individuelle ”kognitive arbejde” med at forstå og producere svar på disse spørgsmål. Denne tænkning reflekterer et bagvedliggende kommunikationssyn, hvor sproglige formuleringer anskues som standardiserede stimuli, der kan ”formidle” eller ”overføre” deres iboende situationsløse betydninger fra afsendere til modtagere evt. gennem indskudte oplæsere

af disse formuleringer⁷. Man antager altså, at hvis alle respondenter præsenteres for de samme sproglige input - de samme ord i de samme spørgsmålsformuleringer - så vil de også forstå og løse de samme svaropgaver på sammenlignelige måder, og dermed producere reliable, sammenlignelige svar. Schaeffer & Maynard (1996: 66-67) anvender betegnelsen ”paradigmatisk sekvens” om spørgsmål-svar-sekvenser, hvor svarproduktionen er henlagt til respondenternes individuelle kognitive apparat⁸:

”In the paradigmatic and probably most common interactional sequence in standardized survey interviewing, an interviewer asks a question as written and a respondent answers in the format requested”. We call such a sequence paradigmatic because it is the ideal sequence from the standpoint of survey design. Such sequences suggest that the stages of cognitive processing required to produce an answer occur ”inside the respondent’s head”” (Schaeffer & Maynard 1996: 66-67).

Opfattelsen af at svarproduktion i standardiserede interview generelt matcher - eller bør matche - en behavioristisk stimulus-respons-model er ret gennemgående i konventionel surveymetodologi (se fx Hansen & Andersen 2000, Fowler & Mangione 1990, Aldridge & Levine 2001, Brenner 1985). Men opfattelsen af ord eller sætninger som ”beholdere” (eller ”conduits”), der kan ”overføre” information fra afsendere til modtagere, er mildt sagt kraftigt omdiskuteret (se fx Reddy 1979). Og med udgangspunkt i moderne sprogkommunikations- og samfundsvidenskabelig teoridannelse om relationisme, konstruktivisme og relativisme i sproglig interaktion er det vanskeligt - ukritisk - at forfægte, at sproglige formuleringer per se vil fungere som ækvivalente stimuli i forskellige interaktioner med forskellige respondenter.

⁷ Se mere nedenfor om antagelser om at ord og sætninger kan ”overføre” information

⁸ Schaeffer & Maynard (1996) anvender betegnelsen ”paradigmatisk sekvens” om det, som fra et konventionelt surveymetodologisk synspunkt er den ideelle sekvens. Schaeffer & Maynard deler dog ikke det synspunkt, at ”paradigmatiske sekvenser” per se producerer mere reliable eller valide data end spørgsmåls-svar-sekvenser, der involverer spontan interaktion (se fx afsnit 3.1). Begrebet ”paradigmatisk sekvens” vil være genkommende i arbejdsrapportens Del II og Del III.

Nogle surveymetodologer anerkender da også, at stimulus-respons-modellen nok snarere betegner et ideal end en generel model for, hvordan svarproduktion foregår i standardiserede interview (se fx Foddy 1993). Men det forhold at virkeligheden hyppigt ikke matcher modellen - og at modellen i øvrigt ikke forfægtes i moderne sprog- og socialvidenskab - har ikke impliceret, at modellen er blevet forkastet eller søgt erstattet med mere realistiske alternativer i konventionel surveymetodologi. Her forfægtes modellen typisk som et ideal for svarproduktion, som det nok kan være svært at realisere, men som man så vidt muligt bør stræbe efter at tilnærme sig (se fx Hansen & Andersen 2000: 107, Fowler & Mangione: 1990, Brenner 1985: 11)).

Planer i interaktion

”When questionnaires are enacted into interviews it is of crucial importance that the recorded answers are both valid and comparable: That is, 1) Answers must be produced BY the respondents, and 2) Answers must be produced AS responses to the questions as they are formulated in the pre-scripted questionnaire. In short, the recorded answers should represent the respondents reply to the questionnaire text. And they should do so even if interviewer and respondent engage in non-scripted interaction about a question before a recordable answer is arrived at.” (Stax 2001: 913).

Spørgeskemabaserede interview er planlagte interaktioner. Det præformulerede spørgeskema skal både fungere som manuskript og – i udfyldt stand – som eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen i interviewet. Hvis der foregår noget andet i interviewet end den planlagte udveksling af præformulerede spørgsmål og svar, så kan det blive uklart, hvorvidt de registrerede svar faktisk er produceret i respons på de præformulerede spørgsmål eller på eventuelle lokalt producerede modifikationer eller fortolkninger af disse spørgsmålsformuleringer.

Til trods for at konventionel surveymetodologi foreskriver streng standardiseret interaktion som et ideal - og også en principiel forudsætning - for indsamling af reliable data, så har talrige studier af interaktion i spørgeskemabaserede interview vist, at der

hyppigt foregår megen anden interaktion i spørgeskemabaserede interview end den planlagte udveksling af spørgeskematekstens præformulerede spørgsmål og svarmuligheder⁹. Eksempel 1.1.1.c-d fra mit materiale illustrerer, hvad der fx kan foregå i autentiske spørgsmål-svar-sekvenser (transskriptionsnøgle er vedlagt som Appendiks A, se også afsnit 1.4.2):

EKSEMPEL 1.1.1.C: SEKVENNS MED LOKAL INTERAKTION [MAGT:R15/SP10Q]:	
	<u>Tx: Folk skal kun kunne få hjælp fra det offentlige, hvis de slet ikke er i stand til at klare sig selv? (Svar: Helt enig, Delvis enig, Delvis uenig, Helt uenig, Ved ikke)</u>
521	I: .hhhhh folk skal ↑kun kunne få hjælp fra det offentlige, hvis de slet ikke# er i stand til at ↑klare sig selv?,
522	00: (0.7)
523	R: (.h 1.6) hm ja ↑det=det klart, så ska' de jo ha' hjælp hh[hhh det [ska' de jo
524	I: [ja [men er de:t er det ↑kun
525	00: (0.2)
526	I: hvis de: ikke# ka' klare sig selv, a man ska'- [ku' få hjælp fra det offentlige]
528	R: [det kommer jo an- det k]ommer jo an på hvor meget man eh (valivideret el så'n der)
529	I: ja
530	00: (0.6)
531	I: .h det er det da hh
532	R: ↑hjælp ↓skal de ha' hvert fald
533	I: ja
534	00: (.)
535	I: .hhhh[hhh
536	R: [det ska de da?,
537	00: (.)
538	I: så=eh er du ↑enig eller uenig i det h .
539	00: (0.7)
540	R: jeg' enig med de ska' ha' hjælp
541	00: (.)
542	I: ts °du-° ja
543	00: (0.2)
544	I: okay (.) .hhhh så de:t (>hvis vi nu skriver<) delvis uenig i, a de s- kun ska' ku' få fra det offentlige hvis de ik' er i stand til a [klare sig selv
547	R: [mh mh
548	R: ja ↑det klart, så ska' [de jo ha'
549	I: [ja
550	00: (.)
551	I: okay
552	00: (0.2)

⁹ Se fx Cannell, Blixt & Oksenberg 1992, Fowler & Cannell 1996, Houtkoop-Steenstra 1995, Kjølner 1975, van der Zouwen & Dijkstra 2002, Viterna & Maynard 2002

EKSEMPEL 1.1.1.D: SEKVENNS MED LOKAL INTERAKTION: [MAGT: R8/SP28B]:

- 960 Tx: 28b. Indvandringen udgør en alvorlig trussel mod vor nationale egenart
(Svar: Helt enig, Delvis enig, Delvis uenig, Helt uenig, Ved ikke)
- 963 I: ·h indvandringen udgør en alvorlig trussel mod vor nationale egenart
964 00: (.)
965 R: h. årh jah
966 I: er de enig eller uenig i det
967 R: jam' der eh JAh, ja det=jo svært
968 00: (.)
969 R: jeg vil nok hellere være e:nig, for det synes jeg [tendensen den (.) går lidt der=hen a'
970 I: [hja
971 I: ja
972 R: det kan' se (i v(h)ores gård) her
973 00: (.)
974 I: ·h ja
975 00: (.)
976 I: amager er jo?,
977 00: (.)
978 R: ja
979 I: et: tydeligt tegn på det
980 R: det er det [nemlig]
981 I: [·hh]vil de sige de er helt enig eller delvis [enig
982 R: [nej]=men jeg er helt enig
983 I: ja, okay
984 00: (.)

Fra en konventionel surveymetodologisk position vil afvigelser fra den præformulerede plan for udveksling af præformulerede spørgsmål og svar per se implicere en *trussel* imod datakvaliteten, fordi forskellige sproglige input til svarproduktionen antages at give usammenlignelige output. I praksis behandles det forhold, at spørgsmål-svarsekvenser afviger fra den præformulerede plan dog hyppigt som et uundgåeligt men også ret *uskadeligt onde*.¹⁰ Der er dog også forskere inden for moderne surveymetodologisk arbejde, der forfægter den position, at ”planafvigende” interaktion ligefrem kan være generelt *befordrende* for respondenters spørgsmåls- og opgaveforståelse og dermed også for datakvaliteten (se nedenfor).

¹⁰ I såkaldte adfærdskodninger af interviewinteraktion arbejder man fx typisk med flere kategorier for afvigelser fra det præformulerede manuskript: En kategori for afvigelser, der antages at kunne have implikationer for svarvalget og en kategori for afvigelser, der antages at være uden betydning. Se fx: Brenner (1981), Oksenberg, Cannell & Kalton (1991), Lepkowski et. al (Draft 1998: 18), Fowler & Cannell (1996: 25), (Kjølner 1975: 60). Se også afsnit 2.3.1.

Selv om de fleste surveymetodologer vil kunne tilslutte sig, at svar skal reflektere respondenternes respons på de spørgsmål, som forskeren har formuleret, så er det ikke alle surveymetodologer, der mener, at den sikreste vej til at opnå valide og reliable svar nødvendigvis går gennem streng standardisering af interviewinteraktionen. Nedenfor vil jeg behandle en eksisterende dissens imellem surveymetodologer, der forfægter hhv. streng standardisering og såkaldt ”konversationel interviewing”.

1.1.2 Streng standardisering eller konversationel interviewing?

Som nævnt ovenfor hviler selve idéen om standardiseret dataindsamling på princippet om, at standardiserede input giver sammenlignelige output. Men inden for det surveymetodologiske felt er der divergerende opfattelser af, hvorledes man bedst sikrer standardiserede input til svarproduktionen. Fortalere for streng standardisering fokuserer på, at alle respondenter præsenteres for de samme spørgsmålsformuleringer, mens fortalere for konversationel interviewing fokuserer på, at alle respondenter producerer deres svar i respons på de samme *forståelser* af de stillede spørgsmål - om nødvendigt gennem at lade interviewere tilpasse de sproglige input til konkrete interaktioner med konkrete respondenter. Der hersker altså uenighed om, hvorledes en spørgeskemateksts præformulerede spørgsmål mest hensigtsmæssigt realiseres i situationeret interaktion, med henblik på at opnå sammenlignelige svar¹¹.

I artiklen: ”Understanding the Standardized/Non-Standardized Interviewing Controversy” opridses Beatty (1995) forskellige positioner på spørgsmålet om, hvor standardiserede spørgeskemabaserede interview skal være – for at være gode spørgeskemabaserede interview. Kontroversen omkring standardiseringsgrad forklares her bl.a. med reference til et almindeligt anerkendt paradoks angående interviewerformidlede spørgeskemaundersøgelser: Interviewere skal fungere som et ”menneskeligt islæt” i indsamlingen af sammenlignelige data for at befordre respondenters deltagelsesvillighed, engagement og samvittighedsfuldhed. Samtidig skal

¹¹ For en generel diskussion se fx: Beatty 1995. For konversationel interviewing se fx: Conrad & Schober 2000, Schober & Conrad 1997, Schober, Conrad & Fricker 2004 samt Suchman & Jordan 1990. For streng standardisering se fx: Fowler 1993, Fowler & Mangione 1990, Hansen & Andersen 2000

standardiserede spørgsmålsformuleringer og instruktioner i standardiseret interviewerpraksis sikre, at den enkelte interviewer ikke påvirker indsamlingen af disse data.

Fortalere for strengt standardiseret interviewadfærd anfører generelt, at intervieweres individuelle menneskelige adfærd kan implicere bias i svarproduktionen, og dermed kompromitteres *reliabiliteten* af de producerede svar (se fx Fowler & Mangione 1990). Fortalere for mindre streng standardisering (fx i form af såkaldt konversationel interviewing) anfører, at streng standardisering ligefrem kan hæmme eller hindre deltagerens muligheder for at forstå interviewets talerbidrag, og dermed kompromitteres *validiteten* af de producerede svar (se fx Suchman & Jordan 1990, Mishler 1986, Briggs 1986). Den sammenhæng der her præsupponeres imellem validitet og reliabilitet formuleres fx som følger:

”We find that the validity of survey data is potentially undermined by the same prohibition against interaction that is intended to ensure reliability.” (Suchman & Jordan. 1990: 232)

Standardisering som hindring for intersubjektiv forståelse

Nogle kritikere af streng standardisering fokuserer på, at når man pålægger samtaledeeltagere at afholde sig fra at interagere lokalt, så undergraver man deres muligheder for at etablere forståelse af det, der bliver sagt i interaktionen. I en klassisk kritisk artikel anfører Suchman & Jordan (1990)¹², at standardisering generelt implicerer, at interviewets deltagere ikke har adgang til helt centrale interaktionelle ressourcer, som samtaledeeltagere normalt anvender for forstå og gøre sig forståelige overfor hinanden. Hvis der opstår forståelsesproblemer i standardiserede interview, har deltagerne altså ringe muligheder for at løse dem, og man risikerer, at der produceres svar, som nok er formelt sammenlignelige, men uden validitet, fordi respondenterne ikke har forstået et spørgsmål som intenderet, eller intervieweren ikke har forstået et svar som intenderet.

¹² Se også afsnit 3.1

”the survey interview presents two parties with an agenda conceived by a third, the question writer, who is not present at the event. Validity in survey research therefore involves the extent to which a question is heard in the way that this third party intends. [] And insofar as the meanings of questions and answers remain uncertain, so does the validity of the measures produced.” (Suchman & Jordan 1990: 240)

Argumentet om at standardisering forringer vilkårene for at etablere forståelse og dermed også de indsamlede svares validitet er underbygget i en række komparative eksperimentale studier. Sådanne studier har vist, at strengt standardiserede interview hyppigt giver mindre valide svar end såkaldt ”konversationelle interview”, hvor interviewerne instrueres i skemadesignerens intention med de enkelte spørgsmål og opfordres til at ”konversere” med respondenterne om skemateksten og de svaropgaver, som skal løses i interviewet (se fx Conrad & Schober 2000, Schober & Conrad 1997). Nogle kritikere tager således afstand fra standardisering som ideal for interviewinteraktion, fordi de finder, at en efterlevelse af idealet implicerer, at deltagerne har ringe muligheder for at afklare forståelsesproblemer, og dermed producere valide data.

Standardisering som foreskrift om potentielt normbrydende interaktionel adfærd

Kritikken af streng standardisering som ideal, kan også gribes an fra en anden kant: Frem for at fokusere på, hvorvidt det er eller ville være hensigtsmæssigt for kvaliteten af de indsamlede svar, *hvis* deltagerne efterlevede fordringen om standardiseret interaktion, så kan man undersøge, *hvorvidt* denne fordring overhovedet bliver realiseret i interview, der har streng standardisering som ideal. Hvis der fx eksisterer grundlæggende mismatch imellem de metodologisk begrundede fordringer om standardiseret interaktion og hverdagssamtalens interaktionelle logik, så kunne man forvente, at deltagerne hyppigt ville afvige fra den præformulerede plan. Og hvis empiriske studier viser, at deltagere hyppigt afviger fra de præformulerede planer for standardiseret interaktion i spørgeskemabaserede interview, så ville det alene være et argument for at genoverveje udformningen - og hensigtsmæssigheden - af disse planer.

Houtkoop-Steenstra 1995 & 1997 og Johnstone 1991 er eksempler på kritiske studier, der tager udgangspunkt i det empirisk observerbare forhold, at interviewere hyppigt *ikke* efterlever idealet om standardiseret intervieweradfærd, heller ikke selv om de er erfarne, og *ved* at de bliver optaget¹³. Fra denne kritiske position anføres det, at når interviewere hyppigt afviger fra den præformulerede plan, så kunne det indikere, at disse interviewere oplevede et lokalt presserende *behov* for at afvige fra den. Houtkoop-Steenstra og Johnstone anfører fx begge, at intervieweres ikke-standardiserede adfærd hyppigt implicerer, at de fremstår som mere kompetente, interesserede og høflige samtaledeltagere. Når selv erfarne og erkendt observerede interviewere vælger at afvige fra deres ”manuskript” på systematiske måder, så må man overveje, om de evt. kunne have andre og bedre grunde til at gøre det end simpel og tilfældig skødesløshed. Og gode grunde kunne fx være erfaringer med - eller forventninger om - at bestemte former for standardiseret adfærd vil implicere problemer i afviklingen af interviewet.

Houtkoop-Steenstra og Johnstone tager således afstand fra standardisering som ideal, fordi det hyppigt ikke efterleves. Dertil finder de, at en efterlevelse af idealet vil kunne implicere, at interviewere fremstår som inkompetente, uengagerede eller uhøflige samtaledeltagere (se fx også Houtkoop-Steenstra 2000: 85). De fokuserer ikke på, hvad der sker, hvis interviewerne efterlever idealet, men på at interviewere hyppigt vælger ikke at realisere det. Og uanset om intervieweres individuelle planafvigende adfærd måtte være hensigtsmæssig eller ej, så implicerer den, at skemadesigner og dataaftager reelt ikke har indblik i, hvordan de indsamlede svar er indsamlet. På denne baggrund anbefales det, at man søger at udvikle interviewdesign, som ikke fordrer, at deltagerne bryder med centrale normer for almindeligt acceptabel konversationel adfærd.

Forskellige veje til samme mål

Jeg har ovenfor behandlet standardisering af spørgsmålsformuleringer og interaktion som generelt ideal i konventionel surveymetodologi. Jeg har også behandlet en verserende diskussion om, hvorvidt det er et hensigtsmæssigt ideal og om, hvorvidt en efterlevelse af idealet giver mere eller mindre anvendelige svar. Endelig har jeg skitseret

¹³ Se også afsnit 3.1

et alternativt perspektiv på standardisering i spørgeskemabaserede interview: Frem for at fokusere på hvad implikationerne er eller ville være, *hvis* interaktionen i standardiserede interview var fuldt standardiseret, så kan man fokusere på, hvor standardiserede spørgeskemabaserede interview egentlig er, og om eventuelle afvigelser eventuelt kunne grundes i, at idealet ikke er realisabelt, hensigtsmæssigt eller ”ideelt”.

Desuagtet forskellige positioner på spørgsmålet om hvorvidt lokal interaktion generelt er undergravende eller befordrende for respondenters forståelse og imødekommelse af skemadesignerens præformulerede spørgsmålsintentioner, så er det generelt accepteret, at det kun er meningsfuldt at sammenligne svar fra mange forskellige respondenter, hvis disse respondenter har *forstået* de stillede opgaver ”ens” og *besvaret* dem sådan, som skemadesignereren har intenderet. Såvel fortalere for streng standardisering som fortalere for mere konversationelt orienterede skemadesign eller konversationel interviewpraksis stræber alle efter det samme mål: At optimere mulighederne for at skemadesignere, interviewere og respondenter så vidt muligt *forstår* interviewets svaropgaver på samme måde.

1.1.3 Opsummerende om interaktionelle spilleregler i standardiserede interview

De særlige metodologisk begrundede spilleregler, som gælder for interaktionen i spørgeskemabaserede interview, og som ligger fast forud for de konkrete interaktioner kan formuleres som følger:

- Spørgeskemaspørgsmål er præformulerede sproglige enheder i et skriftligt manuskript, der ikke kan modificeres i interaktionen mellem interviewer og respondent.
- Den præformulerede spørgeskematekst determinerer også, hvad der kan registreres som svar. Uanset hvorledes interviewer og respondent har interageret omkring italesættelse af spørgsmål og produktion af svar, så bliver besvarelsen registreret som en afkrydsning af et af de præformulerede svar, der er oplistet i spørgeskemateksten.

- Det eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen, som overdrages til den forsker, der står bag spørgeskemaundersøgelsen, er de præformulerede spørgsmål samt de registrerede præformulerede svar. Spontant indskudt ikke standardiseret interaktion ”deponeres” således hos interviewer og registreres ikke i skemateksten.

Disse særlige interaktionelle spilleregler ekspliciteres som regel ikke forud for gennemførelsen af et spørgeskemabaseret interview. Og et spørgeskemabaseret interview kan naturligvis godt afvikles uden at en konkret respondent forstår, accepterer eller orienterer sig imod disse spilleregler. Men det er forventeligt, at interaktionen i et sådant interview vil afvige betragteligt fra den præformulerede plan. Og dette vil ikke blot implicere lange – og dermed bekostelige – interview. Det vil også kunne implicere en uklar relation mellem de registrerede svar og de præformulerede spørgsmål og dermed begrænset validitet. Som Moore formulerer det:

“validity in survey research rests on, among other things, the achievement of two types of intersubjectivity: that between the interviewer and respondent regarding the standardized answering procedures and that between the researcher and respondent over the meaning of survey questions” (Moore 1999:3)

Moore pointerer her, at der er to former for forståelse, der skal etableres i standardiserede interview: En intersubjektiv forståelse mellem forsker og respondent om betydningen af de enkelte spørgsmål og en intersubjektiv forståelse mellem interviewer og respondent om proceduren ved produktion af standardiserede svar. Denne procedure skal naturligvis også gerne matche forskerens antagelser om den.

Moore skelnen kan formuleres som en skelnen imellem *spørgsmålsforståelse* og *opgaveforståelse*. *Spørgsmålsforståelse* angår etablering af en forståelse af de enkelte konkrete spørgsmålsformuleringer, sådan som forskeren havde intenderet, at de skulle forstås. Denne form for forståelse er en elementær forudsætning for, at de svar der afgives i interviewet kan belyse de konkrete erkendelsesinteresser, som ligger bag de enkelte spørgsmål. *Opgaveforståelse* angår etablering af en forståelse af de særlige

interaktionelle spilleregler, der gælder for standardiserede interview generelt. Denne form for forståelse er en elementær forudsætning for, at de svar der afgives matcher de forudsatte surveymetodologiske fordringer om, hvordan svar bør produceres i standardiserede interview. Kun hvis disse fordringer realiseres, er det meningsfuldt eller legitimt at gøre spørgeskemadata til genstand for statistisk bearbejdelse. Aspekter af respondenters spørgsmålsforståelse i relation til konkrete udformninger af spørgeskemaspørgsmål søges genkommende belyst i empiriske studier (se nedenfor). Målsætningen med dette projekt er at bidrage til belysning af aspekter af mere generel *opgaveforståelse* i standardiserede interview.

1.2 Målsætning: Belysning af opgaveforståelse og behandling af skemateksten som manuskript for interaktionen

- Hvad går jeg ud fra?*
- Hvad vil jeg gerne vide?*

Den centrale erkendelsesinteresse i dette projekt kan indrammes af følgende tre præanalytiske observationer:

1. Det standardiserede interviews særlige særkende, er den præformulerede skematekst samt en række særlige interaktionelle spilleregler for, hvordan denne tekst skal fungere som manuskript for - og eneste blivende vidnesbyrd om - interviewinteraktionen.
2. Ekspliciteringer af interviewets særlige interaktionelle spilleregler, herunder den særlige status som den præformulerede skematekst tillægges, indgår typisk ikke i de præformulerede planer for spørgeskemabaserede interview.
3. Under afvikling af standardiserede interview forekommer der genkommende interaktion imellem interviewere og respondenter, som ikke er foreskrevet – og ikke registreres – i den præformulerede skematekst.

Svar på spørgsmål i spørgeskemabaserede interview behandles som svar på skematekstens præformulerede spørgsmål. Når interviewet er afviklet, er det alene teksten der tæller, mens eventuel spontan lokal interaktion om fx spørgsmålsforståelse eller svarformulering eller svarforbehold ”deponeres” hos interviewerens. Hvis surveysvar produceres i interaktioner, hvor der både indgår oplæst tekst og spontan, lokalt produceret tale, så kan svarene kun meningsfuldt behandles som respondenternes svar på de præformulerede spørgsmål, *hvis* respondenterne selv kan skelne imellem præformuleret og lokalt produceret tale i interviewet. En sådan skelnen er en forudsætning for at respondenter kan formulere deres svar, så de repræsenterer deres positioner i relation til skematekstens spørgsmålsformuleringer, og ikke til eventuelt lokalt producerede modificeringer af disse formuleringer.

De spørgsmål som jeg gerne vil belyse angår, hvordan deltagere i standardiserede interview – som antages at involvere både standardiseret og ikke standardiseret interaktion – diskriminerer imellem tale som er foreskrevet (og dermed også efterfølgende ”dokumenteret”) i den præformulerede spørgeskematekst og tale som er spontant producerede (og dermed også ”flygtige” og udokumenterede) afvigelser fra denne tekst.

Med diskriminerer mener jeg ”gør forskel på”. Mine spørgsmål angår dels, hvordan interviewere, som har umiddelbar visuel adgang til skemateksten og kender dens status, behandler og synliggør denne tekst som et præformuleret manuskript for interaktionen. De angår også, hvordan respondenter som ikke har visuel adgang til skemateksten, i deres svaradfærd demonstrerer, at de forstår skematekstens status og diskriminerer imellem interviewerens præformulerede og spontant producerede talerbidrag.

Nedenfor vil jeg lidt nærmere skitsere projektets udgangspunkter, målsætning og forskningsspørgsmål, samt de præliminære valg angående metodologiske tilgange og empirisk materiale der blev truffet ved projektets start.

Udgangspunkt: Forståelser af tekstens rolle i hhv. kvalitative og kvantitative eller standardiserede interview

”In standardised interviews some of the talk is scripted and planned ahead of the interview, some is not. Only the proportion of the actual talk, which adheres to the plan, is taken into account when the data is used. Respondent's comprehension of this implication of standardisation is essential to the validity and reliability of the data.” (Stax 2001: 917).

Man kan sige, at den helt centrale principielle forskel imellem standardiserede interview og kvalitative interview er ”tekstens rolle i samtalen”. I standardiserede interview er interaktionen - i princippet - dikteret af et præformuleret manuskript, der foreskriver såvel de spørgsmålsformuleringer, interviewerens skal oplæse, som de svarmuligheder respondenterne kan vælge imellem. I kvalitative interview er interaktionen derimod lokalt organiseret. Der vil typisk være en tekst i form af en interviewguide, der foreskriver, hvilke emner der skal tales om. Men de konkrete talerbidrag udformes lokalt i interaktionen.

Tekstens centrale rolle som manuskript for interaktionen i standardiserede interview muliggør og legitimerer, at man kan bede mange forskellige interviewere om at gennemføre interview med mange forskellige respondenter, og forskeren kan så i princippet regne med, at alle registrerede svar er produceret i respons på de samme præformulerede spørgsmål, og dermed formelt er sammenlignelige. Man kan altså sige at det er en *nødvendig forudsætning* for, at en interviewundersøgelse kan karakteriseres som standardiseret, at der *er* et standardiseret spørgeskema samt nogle standardiserede retningslinjer for, hvordan det skal realiseres i konkrete interaktioner med konkrete respondenter. Men det er ikke en *tilstrækkelig forudsætning*.

Som nævnt afviger interaktioner i standardiserede interview hyppigt fra den præformulerede skematekst. Og hvis svar, som er produceret i sådanne ikke standardiserede interaktioner, meningsfuldt skal kunne behandles som svar på skematekstens præformulerede spørgsmål, så må det være klart for deltagerne, hvad der

står i denne skematekst, og hvilken rolle denne tekst spiller i undersøgelsen. Det må med andre ord være en nødvendig forudsætning, at deltagerne forstår interviewets særlige interaktionelle spilleregler, og at de *forholder* sig til den præformulerede tekst som det intenderede manuskript for og det eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen – også når interaktionen afviger fra dette manuskript. Den dikotomiske skelnen imellem kvantitativ og kvalitativ dataindsamling som hyppigt forfægtes i konventionel surveymetodologi (se fx Hansen & Andersen 2000), hviler på en forudsætning om at det faktisk er den præformulerede skematekst som respondenterne forholder sig til.

I bl.a. amerikansk surveymetodologisk forskning fokuseres der hyppigt på, hvorvidt konkrete spørgsmålsformuleringer rent faktisk fungerer som entydigt forståelige input til respondenters svarproduktion, samt på hvorvidt interviewere realiserer de præformuleredes skematekster efter planen (se fx *Stax III*). Svar på sådanne spørgsmål reflekterer på grundlæggende surveymetodologiske forudsætninger om, at respondenter bliver præsenteret for standardiserede sproglige input, og at deres forståelser af de enkelte spørgsmålsformuleringer matcher forskerens intentioner. Her er altså primært fokus på ”spørgsmålsforståelse”.

Respondenters mere generelle ”opgaveforståelse”, altså hvorledes respondenter opfatter skematekstens, forskerens, interviewerens og deres egen rolle i interviewet, er mindre hyppigt søgt belyst i empiriske undersøgelser. Idet der savnes empirisk baseret viden om deltagerens opgaveforståelse og forståelse af skematekstens rolle i interviewundersøgelser, er der vidt spillerum for præanalytiske antagelser. Og blandt surveymetodologer er der ret divergerende forestillinger om, hvorvidt og hvordan surveyrespondenter generelt forstår de interaktionelle spilleregler, der gælder for standardiserede interview. Der er også divergerende antagelser om, hvorvidt interviewets spilleregler formidles tydeligt til deltagende respondenter alene i og med, at interviewere oplæser præformulerede spørgsmål, eller om det er en del af interviewerens opgave at eksplicite disse spilleregler for respondenterne. Spændvidden imellem de divergerende positioner illustreres i de følgende to citater:

“In survey interviews who is really asking the questions? Who really wants to know the answers? Certainly not the interviewer. She is merely acting on behalf of the survey researcher, the person who has written the survey, as his intermediary. [] It is his intentions, his meaning, that are at issue. **The interviewer and the respondent take all this for granted.** They both recognize that the interviewer has little or no authority. [] Also unlike everyday conversation, survey interviews follow a route planned in advance. Ordinary talk is controlled by the participants working together. But in survey interviews the respondent has no say in the direction of the talk []. It is the written survey schedule that controls the topics raised, the questions asked, and the answers recorded. The course of the discourse is determined by the surveyor working unilaterally through his intermediary. **All respondents surely recognize this too.** After all, the questions are couched in such a nonconversational language and read out in such a manner that they would never be mistaken for extemporaneous ones.” (Clark & Schober 1992: 26-27, min fremhævning).¹⁴

“There is no doubt that **most respondents have little idea of what they are expected to do and how they are to perform their roles.** Interviewers both explicitly and implicitly teach respondents how to behave; this is an often unappreciated but critical part of the interviewer's job” (Fowler 1993: 106-7, min fremhævning).

Den ret kategoriske tone i begge de ovenstående citater fra hhv. Fowler (1993) og Clark & Schober (1992) indikerer ikke, at de citerede surveymetodologer selv oplever, at de fremførte antagelser savner empirisk belæg. Men den åbenlyse modsætning mellem de fremførte positioner anskueliggør, at empiriske studier i interviewdeltageres opgaveforståelse og orientering imod interviewets præformulerede manuskript nok ville kunne bidrage til afklaring af centrale surveymetodologiske spørgsmål og dermed til metodologisk videreudvikling af standardiserede interview som videnskabelig metode.

¹⁴ Jeg skylder Michael Schober at anføre, at han ikke længere forfægter det standpunkt, at respondenter per se forstår interviewets spilleregler. Det samme gælder Herb Clark (personlig kommunikation).

Nedenfor vil jeg skitsere de spørgsmål, som jeg har ønsket at belyse om opgaveforståelse og svarproduktion i standardiserede interview, med særligt fokus på hvordan – eller hvorvidt – interviewets deltagere diskriminerer imellem talerbidrag, der er foreskrevet i den præformulerede skematekst, og talerbidrag der produceres lokalt i interaktionen.

Forskningsspørgsmål

Målsætningen med det studie som er rapporteret i de følgende dele af dette arbejdspapir samt i de analytiske artikler *Stax I & II* er at belyse, hvordan deltagere i standardiserede interview forstår og orienterer sig imod skemateksten som interviewets præformulerede plan. Og det jeg særligt vil fokusere på er, hvordan deltagerne diskriminerer imellem tale som er foreskrevet i den præformulerede skematekst, og tale som er spontant producerede ”indskudte afvigelser” fra den præformulerede plan. Min målsætning er således at belyse følgende meget overordnede spørgsmål:

- Hvordan realiseres præformulerede spørgeskematekster som manuskripter for interaktion i standardiserede interview?*

Jeg ønsker ikke blot at undersøge, *hvorvidt* de realiseres efter planen eller ej. Jeg ønsker at belyse, *hvordan* deltagerne går til opgaven at afvikle et spørgeskemabaseret interview. I forlængelse af at tidligere studier har vist, at interaktion i spørgeskemabaserede interview hyppigt involverer afvigelser fra det præformulerede manuskript, ønsker jeg særligt at belyse følgende spørgsmål:

- (Hvordan) diskriminerer deltagere i standardiserede interview imellem italesat præformuleret tekst og lokalt produceret tale?*

Belysningen af dette overordnede spørgsmål implicerer belysning af en række delspørgsmål:

- (Hvordan) diskriminerer respondenter imellem tale der er foreskrevet i den præformulerede skematekst og tale der er produceret i den lokale interaktion?*
- Hvordan behandler interviewere den præformulerede skematekst i interaktionen med respondenterne?*
- Hvordan bidrager interviewerens behandling af skemateksten til at tydeliggøre tekstens funktion som præformuleret manuskript for og eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen?*
- Hvad er de mulige implikationer af forskellige former for "tekstorientering" og "tekstnærhed" i interviewdeltagernes interaktion?*

Hensigten om at belyse spørgsmål som de ovenstående implicerer, at der er et metodologisk spørgsmål, der trænger sig på:

- Hvordan kan man belyse deltageres opgaveforståelse og orientering imod den præformulerede skematekst som manuskript for interaktionen i standardiserede interview?*

Nedenfor vil jeg skitsere, hvordan man i tidligere studier har søgt at belyse spørgsmål om forståelse og interaktion i spørgeskemabaserede interview. Jeg vil også tage hul på en besvarelse af det metodologiske spørgsmål for dette konkrete projekt. Men jeg vil løbende vende tilbage til spørgsmålet og genoverveje og revidere mit svar i arbejdspapirets Del II-IV.

1.3 Tilgange til udforskning af (tekst)forståelse og interaktion i surveyinterview

- Hvordan kan man søgt at belyse forståelse og behandling af tekst og tale i standardiserede interview i og uden for Danmark?*
- Hvordan har jeg selv valgt at gøre det?*

I det foregående har jeg skitseret nogle konventionelle, metodologisk funderede fordringer til interaktion og etablering af forståelse i spørgeskemabaserede interview, samt en verserende metodologisk diskussion angående hvorledes disse fordringer bedst realiseres. Nedenfor vil jeg skitsere, hvordan jeg selv har søgt at belyse aspekter af opgaveforståelse, interaktion og svarproduktion i spørgeskemabaserede interview. Men først vil jeg skitsere, hvorledes man tidligere har søgt at belyse og kvalitetsudvikle spørgeskemadesign og interaktionel praksis i surveymetodologisk arbejde i Danmark og i udlandet fx gennem integration af sprogvidenskabelige og kognitionspsykologiske indsigter og/eller indsigter fra studier i social interaktion i surveymetodologisk praksis.

1.3.1 Etablerede tilgange til udforskning af svarproduktion i standardiserede interview

I forskningsmiljøer omkring anvendt spørgeskemaforskning i bl.a. USA er der tradition for at inddrage primært kognitionspsykologisk men også i et vist omfang sprogvidenskabelig og mikrosociologisk ekspertise, både i arbejde med at forbedre validitet og reliabilitet i spørgeskemaforskning generelt og i arbejde med at sikre sproglig kvalitet - og dermed sammenlignelige spørgsmål og meningsfulde svar - i konkrete spørgeskemaundersøgelser (se *Stax III*)¹⁵.

Man kan groft inddele tilgange til belysning af relationer imellem skemadesign, svarproduktion og datakvalitet i spørgeskemabaserede interview i to hovedtyper: Tilgange der fokuserer på respondenters individuelle kognitive processer i forbindelse med forståelse og besvarelse af konkrete standardiserede spørgsmålsformuleringer, og

¹⁵ Fx har Bureau of Labor Statistics, U.S. Bureau of the Census og National Center for Health Statistics permanente "kognitive laboratorier," hvor kognitionspsykologer gennemfører tests af respondenters forståelse af konkrete spørgsmål og spørgeforløb samt bidrager til generel metodeudvikling inden for formulering og testning af spørgeskemadesign. "The Joint Program in Survey Methodology" (Westat) udbyder kurser i spørgsmålsdesign og forskellige tilgange til testning af skemadesign og svarprocesser på lige fod med kurser i statistik og sampling. Der gennemføres også komparative eksperimenter med forskellige udformninger af standardiserede spørgsmål, samt med forskellige grader af standardisering af intervieweres adfærd i spørgeskemabaserede interview (se fx Conrad & Schober 2000, Schober & Conrad 1997, Schober, Conrad & Fricker 2004)

tilgange der fokuserer på den sociale interaktion imellem interviewere og respondenter i standardiserede interview.

Respondenters individuelle spørgsmålsforståelse og svarprocesser belyses bl.a. gennem introspektion i såkaldte *kognitive interview*. Her beder man respondenter om at rapportere om, hvorledes de forstår og besvarer konkrete spørgsmålsformuleringer, og så analyserer man disse rapporterede forståelser i forhold til skemadesignerens intention med de enkelte spørgsmål. Man søger også at belyse aspekter af respondenters spørgsmålsforståelse i komparative studier af svarfordelinger ved forskellige formuleringer af ”det samme spørgsmålsindhold”.

Interaktion imellem respondenter og interviewere udforskes fx i kvantitative adfærdskodninger, hvor deltagernes talerbidrag kategoriseres i forhold til surveymetodologiske normer for standardiseret interaktion. Man belyser også aspekter af spørgsmålsforståelse og svarproduktion i målinger af svartid. Og man belyser aspekter af surveyinterviewets interaktionelle praksis i sekventielle mikroanalyser af interviewdeltageres interaktion.

I USA anvendes både individuelt kognitivt og socialt interaktivt fokuserede tilgange i såvel generel metodeudvikling som i vurdering og udvikling af interviewpraksis og konkrete skemadesign¹⁶. I *Stax III* gennemgås en række forskellige tilgange, deres styrker og svagheder samt hvilke specifikke og generelle indsigter de har tilvejebragt.

Fokus på sprog og interaktion i dansk surveymetodologi

”I Danmark er empiriske undersøgelser af, hvorledes spørgeskemaspørgsmål bliver forstået, normalt ikke en naturlig del af det metodologiske arbejde med at sikre kvalitet i spørgeskemaundersøgelser. Der er få danske studier om forståelse af spørgeskemaspørgsmål (se: Andersen & Christoffersen 1982, Christoffersen

¹⁶ For et hurtigt overblik over forskellige anvendte tilgange i moderne surveymetodologisk arbejde se fx www.amstat.org/sections/srms/jsmprg/QDET2002.pdf om konferencen ”International Conference on Questionnaire Development, Evaluation and Testing, November 14-17, 2002, Charleston, South Carolina.

1984, Kjølner 1975, Kormendi m.fl. 1986, Olsen 1998, 2001), og der er et ret begrænset fokus på området indenfor surveybranchen” (*Stax III*: 4)

Mange steder i det danske samfund kan der spores en interesse i "sproglig kvalitet" i forskellige typer offentlig formidling, fx ved udformning af reklamer, manualer, informationskampagner, selvangivelser og spørgsmål til folkeafstemninger. Det hænder at enkeltstående spørgsmålsformuleringer bliver betegnet som overlagt "manipulatoriske", "tendentiose" eller "ledende"¹⁷. Men forskning i relationer imellem spørgsmålsformulering, interviewinteraktion, opgaveforståelse og datakvalitet har ikke megen bevågenhed i dansk surveyforskning¹⁸: Der er ikke nogen etableret tradition for tværfagligt samarbejde om sikring af sproglig eller kommunikativ kvalitet i spørgeskemaundersøgelser. Og der var fx ingen panels om sproglig kvalitet eller interviewpraksis på "The International Conference on Improving Surveys" (organiseret af Danmarks Statistik og Socialforskningsinstituttet i 2002), mens fx de seneste konferencer for American Association for Public Opinion Research samt konferencerne Q2001 (Statistics Sweden) og "5th Conference on Logic and Methodology" (organiseret af International Sociologist Association i 2000) alle havde panels om bl.a. spørgeskemadesign, interviewinteraktion og testning af spørgsmålsformuleringer.

I Danmark såvel som i udlandet er sampling og statistisk bearbejdelse af spørgeskemadata etablerede selvstændige videnskabelige discipliner. Men i anvendt spørgeskemaforskning i Danmark er formulering af spørgeskemaspørgsmål, design af spørgsmålsforløb og tilrettelæggelse af interviewinteraktioner hyppigt en rent erfaringsbaseret praksis, som spørgeskemadesignere med en vis indsigt i de forhold i

¹⁷ Jfv. diskussionen om udformning af spørgsmålet til folkeafstemningen om indførelse af Euroen i Danmark, hvor nej-fløjen ville spørge om hvorvidt Danmark skulle afskaffe den danske krone, mens ja-fløjen ville spørge om, hvorvidt Danmark skulle tilslutte sig det europæiske monetære samarbejde. Spørgsmålene forekommer umiddelbart at være indholdsmæssigt ækvivalente, og et ja-svar på begge spørgsmål vil have ækvivalente implikationer: Men mange forventede alligevel, at de to forskellige spørgsmålsformuleringer ville kunne resultere i forskellige svarfordelinger (se fx også *Stax III* om komparative tilgange til belysning af opgaveforståelse).

¹⁸ Se dog Olsen (under udgivelse) som med udgangspunkt i dansk og udenlandsk forskning diskuterer forskellige idealer for og tilgange til sikring af sproglig kvalitet i spørgeskemadesign.

der ønskes undersøgt, per se forventes at mestre. Det at arbejde som professionel interviewer kræver heller ingen særlige kvalifikationer, ud over en kort instruktion og dertil akkumuleret erfaring ”i marken”¹⁹. Og hvor man fx i amerikansk surveymetodologi arbejder med en lang række forskellige tilgange til at præteste sproglig og interaktionel kvalitet i spørgeskemainstrumenter og surveyinterview, så vil man i dansk surveyforskning typisk alene gennemføre en såkaldt ”pilot-test” for at undersøge, om et skemadesign fungerer efter hensigten²⁰. Intervieweres interviewpraksis monitoreres undertiden for at undersøge, *hvorvidt* de følger de foreskrevne normer. Men *hvordan* skematekster omsættes i situerede interaktioner er kun undtagelsesvist gjort til genstand for systematisk granskning.

Det synes således at være forudsat, at danske spørgeskemaforskere qua at være kompetente sprogbrugere *per se* kan formulere manuskripter, der kan fungere som planer for - og vidnesbyrd om - mundtlige interaktioner. Det synes på samme måde at være forudsat, at danske interviewere qua deres hverdagsproglige kompetence kan omsætte sådanne manuskripter i metodologisk forsvarlige og lokalt meningsfulde interaktioner med respondenter, der ikke har visuel adgang til det præformulerede manuskript. Man kan sige, at spørgsmålet om hvordan man kan belyse deltageres opgaveforståelse og orientering imod den præformulerede tekst som manuskript for interaktionen i dansk surveymetodologisk arbejde hyppigt behandles som irrelevant med implicit henvisning til forudsatte antagelser som de ovennævnte. Og disse antagelser efterprøves ikke i - publicerede - empiriske undersøgelser. Mit forehavende her er ikke at afgøre, *hvorvidt* nogen af disse antagelser holder. Mit forehavende er at belyse, *hvordan* præformulerede spørgeskematekster bliver realiseret i autentiske

¹⁹ Hansen og Andersen (2000: 141-2) pointerer, at træning af interviewere er ”vigtig”, men de specificerer ikke, hvad det er der skal trænes. Fowler 1993 (kapitel 7) oplister en række bestemte procedurer, som interviewere skal trænes i. Men Fowler specificerer heller ikke, hvordan de skal trænes.

²⁰ En pilottest af et spørgeskemadesign består i en miniundersøgelser forud for den egentlige dataindsamling, hvor et lille antal interviewere afprøver et skemadesign på et lille antal respondenter og melder tilbage til skemadesigner og/eller dataindsamlingsinstitutionen om, hvorledes de har oplevet at skemaet fungerede. Hansen & Andersen (2000: 140-141) omtaler alene pilottest (”prøveundersøgelse”) samt ”tekniske afprøvning” (en slags simuleret prøveundersøgelse) som anbefalede metoder til afprøvning af skemadesign. Om pilottesten som en utilstrækkelig prætest se fx Presser & Blair 1994.

situerede interviewinteraktioner, og hvordan deltagerne orienterer sig imod disse tekster som manuskripter for og vidnesbyrd om disse interaktioner.

1.3.2 De præliminære metodologiske valg i dette projekt

Det overordnede spørgsmål jeg ønsker at belyse i dette projekt er som nævnt følgende:

- (Hvordan) diskriminerer deltagere i standardiserede interview imellem italesat præformuleret tekst og lokalt produceret tale?*

Et spørgsmål som dette, der implicerer en belysning af, *hvordan* der skelnes imellem to fænomener, x (itatesat tekst) og y (spontan tale), fordrer umiddelbart en kvalitativ tilgang. Men spørgsmålet implicerer også en præsupposition om, at begge fænomener, x og y, forekommer. Og man kan sige, at spørgsmålet ikke er så interessant at besvare, med mindre fænomenet y (som her er det ”normafvigende”) er et relativt hyppigt forekommende fænomen.

Kvantitative perspektiver: Forekomster af x og y

Præsuppositioner om frekvent forekomst af lokalt produceret tale i standardiserede interview er som nævnt underbygget i talrige studier af interaktion i spørgeskemabaserede interview. Men generaliseringskraften af sådanne studier kan altid problematiseres med udgangspunkt i påstande om, at de konkrete analyserede interview var enestående ueksemplariske²¹. Hvis det kan vises, at deltagere i ”gode gennemsnitlige standardiserede interview” hyppigt har brug for at kunne skelne imellem og gøre forskel på tale, der er foreskrevet i skemateksten, og tale der er flygtige spontane indskud, så vil det underbygge såvel den praktiske som den teoretiske relevans af en belysning af, *hvordan* deltagerne håndterer denne opgave. Denne pointe har motiveret min beslutning om at søge at belyse, *hvorvidt* og *hvor ofte* deltagere i standardiserede interview afviger fra spørgeskematekstens præformulerede plan, før jeg

²¹ Se fx de kritiske svar på Suchman & Jordan 1990, i *Journal of the American Statistical Association* 85: 242 ff.

vil granske *hvordan* de orienterer sig imod disse afvigelser og hvilke implikationer det evt. kan have.

På denne baggrund har jeg valgt at studere *interaktionen* imellem interviewere og respondenter i autentiske standardiserede interview. Jeg har valgt at indlede mit studie af sådanne interaktioner med en kvantitativt orienteret granskning af interviewdeltageres handlen. Jeg har ville belyse, *hvor ofte* interaktionen imellem interviewere og respondenter forløb som foreskrevet i skematekstens manuskript for interaktionen, og jeg har ville belyse, hvor hyppigt deltagernes interaktion afveg fra planen på forskellige måder. For at kunne belyse disse spørgsmål har jeg valgt at gennemføre en slags ”adfærdskodning” af interaktionen i autentiske spørgeskemabaserede interview. Hvordan denne kodning er gennemført, og hvilke indsigter den har bibragt er beskrevet i Del II. Men jeg kan godt her afsløre, at adfærdskodningen har givet et solidt kvantitativt belæg for at forfølge spørgsmålet om, hvorvidt og hvordan deltagerne skelner imellem foreskreven og spontant produceret tale.

Kvalitative perspektiver I: Demonstreret forståelse og behandling af x og y

For at kunne belyse spørgsmålet om *hvordan* interviewdeltagere skelner imellem foreskrevne standardiserede og lokale ikke standardiserede talerbidrag i interviewinteraktionen, har jeg i udgangspunktet valgt at forsøge at integrere to forskellige metodologiske tilgange. Som den primære metodologi i belysningen af, hvordan deltagere behandler og orienterer sig imod interviewets præformulerede manuskript og præplanlagte interaktionelle spilleregler, har jeg valgt en konversationsanalytisk tilgang. I konversationsanalytiske (eller CA-) studier anvendes sekventiel mikroanalyse som metode til belysning af, hvordan samtaledeltagere forstår og gør sig forståelige overfor hinanden (se fx Pomerantz & Fehr 1997). Den konversationsanalytisk metodologi behandles nærmere i afsnit 3.1 i Del III, men jeg vil her kort skitsere et par centrale metodologiske pointer, som har haft implikationer for projektets præliminære metodologiske valg.

I konversationsanalytiske studier anlægges der et strengt *udvendigt* perspektiv i analyser af forståelse og intersubjektivitet i mellemmenneskelig interaktion (se fx Schegloff 1984, 1991). Konversationsanalytisk metodologi rummer ingen antagelser om at forståelsesarbejde eller "sense making" alene er en udvendig interaktionel tilvejebringelse. Metodologien rummer heller ingen antagelser om, hvorledes forståelsesarbejde eller "sense making" i naturligt forekommende samtaler *fordeler sig imellem* indvendige individuelle kognitive processer og udvendig social interaktion. Men hvor de indvendige processer kun lader sig belyse ad snørklede introspektive analytiske omveje, så gøres interaktionelle aspekter af samtalendes "sense making" uafbrudt til genstand for analyser af deltagerne selv. Og dermed er de også umiddelbart tilgængelige for analytikerens granskninger. Konversationsanalyser fokuserer udelukkende på de forståelser, som samtalende løbende *demonstrerer* for hinanden. Dette udvendige perspektiv er også det primære perspektiv i dette projekt, som jo netop søger at belyse, hvordan interaktionen i interviewet forholder sig til - og reflekterer forståelse af - det præformulerede manuskript for denne interaktion.

Kvantificering i sekventielle mikroanalyser

Fund fra mikroanalyser af sekventielle og kompositionsmæssige detaljer ved interaktionen gøres i dette projekt genkommende til genstand for kvantificering. Hvor kvantificering er et konstituerende element i adfærdskodninger af interaktion, så er kvantificering inden for konversationsanalytisk metodologi en kontroversiel foretagelse (se fx Heritage 1995, Peräkylä 1997, Schegloff 1993). Dels er det hyppigt ikke meningsfuldt at opregne forekomster af sekventielt indlejrede talerbidrag som "tokens" af samme "type". Dels kan man hyppigt ikke opstille nogen meningsfulde bud på, hvad der ville være en "normal" eller "forventelig" forekomst af bestemte talerbidrag eller handletyper. I hvert fald når det er hverdagssamtaler, der analyseres. I standardiserede interview - og også i anden institutionel interaktion - er der imidlertid hyppigt præetablerede forventninger eller ekspliciterede fordringer om, hvem der skal producere hvilke talerbidrag hvornår og hvordan. Det er sådanne surveymetodologiske normer, som jeg bruger som målestok og analyseenheder i kvantificering af fund fra de sekventielle analyser. Problematikken omkring meningsfuld afgrænsning af analyseenheder og kvantificering genoptages løbende i Del II og III.

Kvalitative perspektiver II: Individuelt kognitiv forståelse og behandling af x og y

Projektets primære metodologi er altså sekventiel mikroanalyse, og jeg har valgt at bringe autentiske spørgeskemabaserede interviewinteraktioner og sekventiel mikroanalyse i spil overfor hinanden. Men jeg har også valgt at forsøge at integrere data fra introspektive kognitive interview med deltagende respondenter i belysningen af opgaveforståelse i de standardiserede interview.

Dette forsøg med integration af to forskellige analytiske perspektiv er bl.a. gennemført på baggrund af en præanalytisk antagelse om, at i spørgeskemabaserede interview vil en del af samtaledeltagernes arbejde med at etablere intersubjektiv forståelse - af hensyn til fordringen om standardiserede input til svarproduktionen - være udgrænset af "den interaktionelle sfære." Det er dermed forventeligt, at noget af det forståelsesarbejde, der i en hverdagsamtale ville udspille sig i interaktionen imellem samtaledeltagerne, i standardiserede interview løses af deltagerne hver for sig som individuelt kognitivt arbejde. Dermed forekommer det oplagt at forsøge at supplere analyser af deltagerens interaktion med indsigter i aspekter af forståelsesprocesser, som udspiller sig uden for den interaktionelle arena. Og her byder introspektive kognitive interview med deltagende respondenter om deres individuelt oplevede opgaveforståelse sig til.

Jeg har valgt at forsøge at kombinere "indvendige" og "udvendige" perspektiver på opgaveforståelse ud fra en forventning om, at begge tilgange ville kunne lede til ny indsigt, og at man gennem en kombination af fund fra disse forskellige tilgange ville kunne opnå en mere nuanceret forståelse af, hvordan skematekster forstås og behandles i standardiserede interview. Det var i hvert fald det jeg forestillede mig, da jeg gik i gang med dette projekt. I udgangspunktet var det primære formål med forsøget på integration af forskellige perspektiver ikke at belyse analytiske styrker og begrænsninger i disse perspektiver, når de anvendes hver for sig. I afsnit 2.3 vil det dog fremgå, at sådanne indsigter var det mest substantielle udkomme af forsøget med metodologisk integration.

Data

De ovenfor beskrevne tilgange er bragt i spil overfor et empirisk materiale. Dette materiale er beskrevet nærmere i afsnit 1.4, men her præsenteres det ganske kort: Projektets primære empiriske materiale består af båndoptagelser af autentiske telefoninterviews baseret på et standardiseret spørgeskema og gennemført af professionelle interviewere. Disse interview er underkastet sekventiel mikroanalyse med fokus på deltagernes demonstrerede forståelse af og orientering imod interviewets spørgsmål og svar som præformulerede tekster. Dette primære materiale suppleres af følgende andre typer data: 1) Den præformulerede spørgeskematekst. 2) En båndoptaget diskussion med forskeren bag det standardiserede spørgeskema om spørgeintention og forventninger til undersøgelsens interviewdata. 3) Båndoptagelse fra instruktionen af undersøgelsens interviewledere. 4) Kvalitative kognitive interview med nogle af de deltagende respondenter om spørgsmålsforståelse og opgaveforståelse i de gennemførte telefoninterview.

Opsummerende om projektets målsætning og metodologisk valg

Spørgeskemabaserede interview er underlagt særlige interaktionelle spilleregler, som forudsættes forstået og overholdt for at sikre, at de registrerede svar reelt er standardiserede og sammenlignelige. I et surveymetodologisk perspektiv er det dermed centralt at få indsigt i, *hvorvidt* interviewere såvel som respondenter forstår og følger disse spilleregler. Blot at undersøge *hvorvidt* en praksis korresponderer med de spilleregler, som er udstukket for den, siger imidlertid ikke noget om, hvorvidt en evt. afdækket afvigelse fra spillereglerne har *uhensigtsmæssige* implikationer for udkommet af den analyserede praksis. Afvigelser fra præformulerede spilleregler for standardiseret interviewing *kan* angiveligt kompromittere kvaliteten af de registrerede data. Og systematiske afvigelser *kan* implicere systematisk bias (se fx Beatty 1995, Fowler & Mangione 1990, Hansen & Andersen 2000). Men hvis der forekommer *systematiske* afvigelser fra de præformulerede spilleregler, så kan disse afvigelser også indikere, at de udstukne spilleregler er utilstrækkelige, uklare eller ligefrem uhensigtsmæssige at følge. En belysning af, om man evt. kunne opnå bedre datakvalitet i spørgeskemabaserede

interview ved at justere *enten* praksis *eller* spilleregler, fordrer dels en analyse af relationer mellem planer og konkret situationeret handlen, og dels nogle teoretisk og empirisk funderede bud på, hvilke implikationer forskellige interviewpraksiser eller forskellige spørgeskemadesign kan have for kvaliteten af de indsamlede data.

Det centrale spørgsmål her er således ikke blot, *hvorvidt* interviewere og respondenter følger den præformulerede plan, sådan som de skal. Spørgsmålet er dels, *hvordan* de i praksis omsætter de præformulerede spilleregler og den præformulerede spørgeskematekst i situerede mundtlige interviewinteraktioner, og dernæst hvilke implikationer den afdækkede praksis kan have for interviewets afvikling og for datakvaliteten.

Dette er nogle meget store og brede spørgsmål, som jeg naturligvis ikke forventer at kunne give udtømmende svar på. Men disse spørgsmål udstikker de rammer, som projektets analytiske arbejde er iværksat inden for. Fra et konversationsanalytisk perspektiv kan det faktisk forekomme kontroversielt eller ligefrem problematisk overhovedet at udstikke sådanne rammer, idet konversationsanalytisk metodologi arbejder med såkaldt "unmotivated looking" som et analytisk ideal (se afsnit 3.1 i Del III). Men jeg er kommet til den konversationsanalytiske metodologi og til dens metode: sekventiel mikroanalyse, med nogle præanalytiske erkendelsesinteresser, som ikke tidligere er belyst i studier af interaktion i dansk spørgeskemaforskning. Og disse interesser udstikker nogle rammer for, hvad jeg vil kigge efter.

De analyser som rapporteres i denne afhandling er først og fremmest *empiriske studier* af, hvordan respondenter og interviewere interagerer med hinanden i spørgeskemabaserede interview, og hvordan de orienterer sig imod den præformulerede tekst, som kun den ene part har adgang til. De gennemførte analyser fokuserer på og belyser nogle specifikke aspekter af de generelle forskningsspørgsmål. Men de specifikke identificerede og studerede fænomener var ikke udpeget forud for det analytiske arbejde, og de er derfor ikke specificeret her. Det vil de blive i de analytiske afsnit.

Undervejs vil jeg hyppigt forholde den analyserede interaktion til konventionelle surveymetodologiske normer og idealer. Det vil kunne komme til at fremstå som om, jeg selv per se ser metodologiske ”problemer” qua afvigelser fra disse normer. Men jeg er i udgangspunktet agnostisk med hensyn til, hvad der er ideel interaktion i spørgeskemabaserede interview. Jeg peger blot på, at hvis man måler interaktionen med den konventionelle surveymetodologis egen målestok, og bedømmer den på metodologiens egne præmisser, så lever den hyppigt ikke op til fordringerne. Når jeg i det følgende taler om, at noget er ”ideelt” eller ”paradigmatisk”, så er det altså ikke i relation til mine personlige idealer men i relation til konventionelle surveymetodologiske fordringer.

1.4 Det empiriske materiale: En kritisk case

Her beskrives projektets empiriske materiale. I afsnit 1.4.1 beskrives indsamling af de forskellige typer empiriske data, og i afsnit 1.4.2 beskrives det, hvordan de forskellige typer data er bearbejdet.

En case

De empiriske studier i dette projekt kan karakteriseres som et casestudie. Den studerede case – et antal autentiske interview fra en konkret spørgeskemabaseret interviewundersøgelse – er ikke studeret for at belyse aspekter af design, planlægning, gennemførelse, opgaveforståelse eller svarproduktion i denne konkrete undersøgelse. Sigtet er at anskue aspekter af deltagernes opgaveforståelse i denne interviewundersøgelse som manifestationer af nogle generelle vilkår for etablering af forståelse i spørgeskemabaserede interview, og mere generelt i samtaler som er baseret på et præformuleret manuskript.

Casestudier, der postulerer generaliseringskraft ud over den konkrete analyserede case, mødes hyppigt med kritik og tilbagevisninger af postulerede generelle problemer som

udtryk for særlige unikke problemer i den konkrete case²². Ved valg af case til et sådant studie må man derfor gøre sig nogle overvejelser over, hvordan man bedst undgår letkøbte - og let tilbageviselige – konklusioner, der alene baserer sig på idiosynkratiske træk eller "problemer" ved den konkrete analyserede case. En af de veje, man kan gå, er at forsøge at udvælge sig en "kritisk case" (Flyvbjerg 1991). Dvs. en case der forventeligt er "eksemplarisk" inden for den kategori af cases, man ønsker at kunne udsige noget om. Hvis det kan anskueliggøres, at den valgte case virkelig er "kritisk" mht. til træk, som er centrale for en given analyse, og hvis en analyse så afdækker problemer eller afvigelser fra præetablerede fordringer, der forekommer systematisk i den analyserede case, så vil det være forventeligt, at disse problemer eller afvigelser også vil gøre sig gældende i andre og mindre eksemplariske cases. I afsnit 3.1 nedenfor vil jeg beskrive min case og søge at anskueliggøre, at den kan betegnes som en "kritisk case" inden for kategorien "danske spørgeskemabaserede interviewundersøgelser."

Materialet

Det empiriske materiale til dette projektet er indsamlet i forbindelse med forberedelse og gennemførelse af dataindsamling til en spørgeskemabaseret interviewundersøgelse under den danske Magtudredning. Undersøgelsen – "Danskernes syn på samfundet" v. Lise Togeby, Århus Universitet – var en forløbsundersøgelse med tre til fire interviewrunder pr. år. Interviewene blev gennemført pr. telefon af interviewerkorpset ved SFI-Survey, Socialforskningsinstituttet i København. Det primære datasæt består af spørgeskemaet "Danskernes syn på samfundet" (se Appendiks C) samt 11 autentiske båndoptagede interview gennemført af tre erfarne SFI-interviewere i københavnsområdet under undersøgelsens første interviewrunde i maj 1999.

²² Se fx Suchman & Jordan 1990. Dette studie, der søger at vise, at fordringen om standardiseret interaktion i spørgeskemabaserede interview implicerer dårlige vilkår for etablering af intersubjektiv spørgsmåls- og opgaveforståelse i sådanne interview. I *Journal of the American Statistical Association*, 85, som artiklen er udgivet i, efterfølges den af en række indlæg fra mere ortodokse surveymetodologer, der søger at tilbagevise artiklens pointer med henvisning til, at der er tale om enestående dårligt spørgeskemadesign og ikke om et mere grundlæggende generelt problem. *Journal of the American Statistical Association*, 85: 242 ff.

En institutionel forståelsesramme for tilblivelse og tilsigtet anvendelse af spørgeskemaundersøgelsens data er etableret ved gennemgang af SFI-Surveys generelle interviewerinstruktion, observationer fra den undersøgelsesspecifikke interviewerinstruktion, gennemgang af skriftlige tilbagemeldinger fra interviewere der gennemførte pilottestning af spørgeskemaet, samt fra en samtale med spørgeskemaets forfatter om intentioner og mulige problemer i den præformulerede spørgeskematekst. Endelig er der gennemført såkaldte kognitive interview om aspekter af opgave- og spørgsmålsforståelse med et mindre antal af de respondenter, der medvirkede i de spørgeskemabaserede interview.

1.4.1 Indsamling af empirisk materiale

I dette afsnit vil jeg beskrive, hvordan de forskellige typer data er indsamlet og bearbejdet. I Del II vil jeg give en kvantitativ karakteristik af genkommende mønstre og variationer i interaktionen mellem respondenter og interviewere i de autentiske spørgeskemabaserede interview.

Indsamling af sekundære baggrundsdata om skemadesign og interviewerinstruktion

Forud for første egentlige interviewrunde i spørgeskemaundersøgelsen ”Danskernes syn på samfundet” gennemførte et mindre antal interviewere ved SFI-Survey en prætest af spørgeskemaet. Prætest-interviewene gennemførtes som almindelige dataindsamlings-interview, men interviewernes opgave var, udover at registrere respondentens besvarelser, at bemærke og melde tilbage om eventuelle problemer i forbindelse med afviklingen af interviewet. Prætesten blev gennemført i den første uge af april 1999, og jeg modtog kopier af interviewernes skriftlige tilbagemeldinger til SFI-Survey.

Forud for prætesten modtog jeg den version af spørgeskemaet, der blev afprøvet i prætesten. Jeg gennemførte selv en tekstbaseret problemanalyse af denne skemaversion og udarbejde et skriftligt responsum, med ekspliciteringer af potentielle problemer og forslag til afhjælpning af dem. Dette responsum udgjorde sammen med selve spørgeskemaet udgangspunktet for en diskussion med forskeren bag skemaet: Professor

Lise Togeby, Århus Universitet. Vores møde fandt sted i Århus d. 12. april 1999, og diskussionen blev optaget på bånd. Efter prætesten og diskussion af problemanalysen foretog Lise Togeby en sidste revision af skemaet.

Forud for den første runde af telefoninterviews efter den endelige version af skemaet afholdt SFI-Survey et møde med de distriktsledere, der skulle lede dataindsamlingen. Instruksen af distriktslederne fandt sted d. 28. april, og jeg observerede selv i den del af mødet, der angik gennemførelse af telefoninterview til undersøgelsen ”Danskernes syn på samfundet”.

Hvad angår skemadesign og forberedelse af interview fremtræder denne undersøgelse som ”eksemplarisk” på flere forskellige måder. Spørgeskemaet til denne undersøgelse har været underlagt flere forskellige former for kvalitetsvurdering og udvikling forud for første egentlige interviewrunde. En stor del af spørgsmålene i skemaet er tidligere stillet i andre undersøgelser og har således bestået en ”test of time.” Spørgeskemaets designer, Lise Togeby, er såvel metodologisk som fagligt velfunderet inden for design af spørgeskemainstrumenter til politologiske undersøgelser, og SFI-Survey har generelt et godt ry i surveybranchen bl.a. grundet den tætte forbindelse til sektorforskningen, et interviewkorps med en høj gennemsnitlig anciennitet og generelt høje gennemførelsesprocenter. Hvis man kan tale om ”eksemplariske” spørgeskemabaserede interviewundersøgelser, hvad angår skemadesign og interviewererfaring, så forekommer det rimeligt at betegne ”Danskernes syn på samfundet” som sådan en undersøgelse.

De sekundære datas funktion og status i projektet

Omfanget af litteratur om og diskussion af surveymetodologi i Danmark er ret begrænset (se afsnit 1.2). Hvis jeg som institutionel og metodologisk forståelsesramme for de primære data alene skulle anvende – primært udenlandsk – surveymetodologisk litteratur, så ville jeg oplagt risikere at komme til at bedømme de analyserede data ud fra præmisser, hvis lokale relevans for en dansk undersøgelse man let ville kunne drage i tvivl.

Ved dels at få indblik i pilotafprøvning og overdragelse af spørgeskemamaterialet til undersøgelsens interviewerne, dels at diskutere materialet med den ansvarlige forsker, har jeg fået et bedre udgangspunkt for at behandle de båndoptagede interview på relevante præmisser, end et litteraturstudie alene kunne have givet mig. Det har ikke været hensigten, at gøre observationer ang. skemadesign og interviewerinstruktion til genstand for analytisk granskning, men qua mit indblik i disse processer og i relevante parter antagelser om og forventninger til dem, har jeg søgt at sikre, at min egen forståelsesramme var i tråd med den institutionelle praksis, som det primære datamateriale – de standardiserede interview - er en del af.

Primære data: Optagelse af autentiske telefoninterview

Forud for første interviewrunde udvalgte interviewlederen ved SFI-Survey tre erfarne interviewere fra interviewer-korpset til at forestå indsamling af data til mit projekt. Der blev udvalgt erfarne interviewere for at sikre, at mine data ikke skulle være præget af særlige problemer grundet begyndervanskeligheder hos intervieweren. De tre interviewere vurderes på rimelig vis at afspejle interviewerkorpsets sammensætning. Der er en mand og to kvinder, to omkring 40 år og en lidt ældre (at dømme efter deres stemmer). Alle tre interviewere er bosat i københavnsområdet og gennemførte udelukkende interview med respondenter bosat i københavnsområdet.

Iblandt de respondenter, der var blevet tilordnet disse tre interviewere, udvalgte SFI-Survey syv respondenter pr. interviewer. Disse respondenter blev udvalgt således, at de var maksimalt forskellige med hensyn til de informationer, der ligger i deres personnummer: alder og køn. Dertil udvalgte SFI-Survey alene respondenter med relativt danskklingende navne. Begrundelsen for denne selektion var at undgå, at dele af mit ret lille datamateriale skulle være præget af særlige problemer grundet respondenteres manglende fortrolighed med det danske sprog.

Lidt om repræsentativitet og selektion af interview

Man kan anføre, at de kriterier, SFI-Survey har anvendt ved udvælgelse af interviewere og respondenter, oplagt vil kunne give materialet en særlig bias. Materialet er næppe formelt - eller statistisk - repræsentativt for de interview, SFI-Survey gennemfører eller for spørgeskemabaserede interview generelt; men igen kan man beskrive materialet som et ”kritisk case-udvalg” (Flyvbjerg 1991). De optagede interview må grundet selektionen alt andet lige forventes at være ”bedre” eller mere ”eksemplariske” end gennemsnittet, dels fordi det skriftlige forlæg er meget grundigt gennemarbejdet og pilottestet, dels fordi der ikke deltager uøvede interviewere eller respondenter med anden etnisk herkomst end dansk. Dermed må det forventes, at der kan forekomme en del interaktionelle og forståelsesmæssige problemer i spørgeskemabaserede interview ”generelt”, som ikke er repræsenteret - eller forventeligt vil være underrepræsenteret - i dette materiale. På den anden side vil de interaktionelle problemer der forekommer i dette materiale forventeligt også forekomme i andre - mindre eksemplariske - spørgeskemabaserede interview. Dermed kan man anføre, at en eventuel bias i dette materiale – imod mere eksemplariske interviewinteraktioner – vil give eventuelt afdækkede problemer i disse interview større generaliseringskraft i den forstand, at hvis de findes her, så kan vi også forvente at finde dem i andre interview.

Respondentinformation og optagelse

Telefoninterviewing ved SFI-Survey foregår decentralt. Det vil sige, at interviewerne foretager telefoninterviewene fra deres eget hjem. De tre interviewere fik udleveret udstyr til direkte båndoptagelse af telefonsamtaler. De fik også udleveret en skriftlig instruktion i betjeningen af dette udstyr, samt en instruktion i, hvorledes de skulle informere respondenter om båndoptagelsen (se Appendiks C). De 21 respondenter, der var udvalgt til at deltage i båndoptagede interview, blev forhåndsorienteret om båndoptagelsen i en særlig version af det informationsbrev om undersøgelsen, SFI-Survey udsendte til alle respondenter forud for første interviewrunde (Se Appendiks C).

Interviewerne blev bedt om at gennemføre et par almindelige (dvs. ikke båndoptagede) interview, før de gennemførte det første båndoptagede interview. Dermed er forekomsten af ”begyndervanskeligheder” grundet interviewernes uvanthed med det konkrete skema antageligt også minimeret i materialet. Når de ringede op til en respondent, der var udvalgt til at deltage i et båndoptaget interview, tændte de båndoptageren forud for opringningen. Efter den indledende præsentation af interviewerens og undersøgelsens, spurgte interviewerens om interviewet måtte optages. Såfremt respondenteren gav sit samtykke forblev båndoptageren tændt under hele interviewet. Såfremt respondenteren ikke gav samtykke, blev optagelsen afbrudt, og interviewet gennemført som normalt. I de tilfælde hvor respondenteren gav sit samtykke til båndoptagelsen, indeholder båndet altså samtlige opringninger til respondenterens telefonnummer, inkl. eventuelle samtaler med andre beboere i husstanden eller samtaler med respondenteren som munder ud i en aftale om at ringe tilbage senere.

De båndoptagede interview blev gennemført i den sidste uge af maj 1999. I løbet af denne periode blev 16 af de 21 respondenter truffet hjemme. En af disse respondenter ønskede ikke at interviewet blev optaget, og en anden respondenter ønskede slet ikke at medvirke i interviewundersøgelsen. Af de resterende 14 båndoptagede interview måtte 3 kasseres på grund af en defekt i optageudstyret. Dataindsamlingen resulterede således i 11 båndoptagede interview. Der er opnået interview med 4 kvinder og 7 mænd. De kvindelige respondenteres alder er hhv. 25, 57, 63 og 65 år, de mandlige respondenteres alder er hhv. 21, 35, 42, 54, 56, 62 og 66 år. Disse 11 interview er fordelt på de 3 interviewere således, at der er 4 interview gennemført af interviewer B (midaldrende kvinde), 5 interview gennemført af interviewer C (midaldrende mand) og 2 interview gennemført af interviewer A (ældre kvinde). Sidstnævnte optog faktisk 5 interview, men de 3 måtte kasseres på grund af et teknisk problem.

Det forhold, at det er interviewerens selv, der står for optagelse af deres egne interview, vil forventeligt kunne bidrage yderligere til den bias imod uforholdsmæssigt "eksemplariske" interviewinteraktioner, som er nævnt ovenfor. Implikationen af at interviewerens selv optager deres interview vil forventeligt være, at de gør sig særligt umage med disse interview. Dermed vil en eventuel bias igen snarere bestyrke end

svække generaliseringskraften af eventuelt afdækkede problemer eller afvigelser fra den præformulerede tekst i de gennemførte interview.

Gennemførelse af opfølgende kognitive interview

Idet de båndoptagede telefoninterview indgik i den egentlige dataindsamling til undersøgelsen ”Danskernes syn på samfundet”, skulle de udfyldte skemaer efter endt interviewing returneres direkte til SFI-Survey. De tre interviewere indsendte båndene samt de tilhørende udfyldte spørgeskemaer til SFI-Survey, der kopierede skemaerne og videresendte bånd og kopier til mig. Denne procedure tog op til 10 dage, og det var væsentligt længere end forventet. Interviewerne havde i de båndoptagede interview oplyst respondenterne om, at de ville blive kontaktet i løbet af 1 til 2 uger. Denne tidsplan var svær at overholde, og i praksis lod det sig ikke gøre at gennemføre interview med alle 11 respondenter. I de kognitive interview, der *blev* gennemført, har tidsforskydningen mellem surveyinterview og det kognitive interview om surveyinterviewet givetvis konsekvenser for anvendeligheden af de kognitive interview til belysning af centrale aspekter ved det oprindelige interview. Anvendeligheden af de kognitive interview til belysning af opgaveforståelse i de standardiserede interview behandles i afsnit 2.3.

Efter modtagelsen af skemaer og bånd gennemgik jeg materialet og udarbejdede en interviewguide til re-interviewing af respondenterne om udvalgte spørgsmål og forhold i det oprindelige interview. Disse spørgsmål og forhold blev udvalgt med udgangspunkt i en indholdsanalyse af de gennemlyttede interview. Ud af de 11 respondenter der havde medvirket i et båndoptaget interview uden tekniske problemer, lykkedes det kun at gennemføre interview med fem respondenter inden for de berammede to uger. Disse interview blev optaget på bånd.

1.4.2 Bearbejdning af det empiriske materiale

De forskellige typer data er efter indsamlingen bearbejdet på forskellige måder for at facilitere forskellige former for anvendelse og analyse.

Spørgeskema: Tekstbaseret analyse

Som nævnt gennemførte jeg en tekstbaseret problemanalyse af den version af spørgeskemaet ”Danskernes syn på samfundet”, der blev anvendt ved pilotundersøgelsen ved SFI-Survey i april 1999. Denne problemanalyse er gennemført som et såkaldt "ekspertreview" (se *Stax III*), hvor jeg har integreret forskellige indsigter opnået gennem tidligere gennemførte empiriske studier af vilkår for forståelse i spørgeskemabaseret forskning i en vurdering af det konkrete spørgeskemadesign. Problemanalysen mundede ud i et skriftligt resposum, der sammen med tilbagemeldinger fra pilotundersøgelsen fra SFI-Survey blev brugt som udgangspunkt for en diskussion med spørgeskemaets forfatter Lise Togeby om spørgsmålsformuleringer og skemadesign. Samtalen med Lise Togeby er optaget på bånd og udskrevet uden notation af sekventielle og andre produktionsmæssige detaljer på mikroniveau. Samtalen har fungeret som kontekstuel ramme omkring analyserne af de standardiserede og de kognitive interview. Samtalen er ikke gjort til genstand for en selvstændig analyse, men indholdsanalyser af relevante uddrag af samtalen er inddraget i behandling og diskussion af fund fra analyserne af det øvrige materiale. Den endelige version af spørgeskemaet samt informationsbrevet til respondenterne er inddraget på lignende måde. Ved transskriptionen af de standardiserede interview er de enkelte præformulerede spørgsmål – uden svarmuligheder – indsat forud for den sekvens, hvori disse spørgsmål behandles i interviewet. Spørgsmålene er her gengivet i den præcise ordlyd, de har i spørgeskemaet. Hele spørgeskemaet er vedlagt som Appendiks C. Båndoptagelsen af instruktionen af interviewledere ved SFI-Survey forud for første interviewrunde er alene anvendt som kilde til indsigt i de institutionelle rammer, interviewererne agerer inden for. De er ikke udskrevet.

Kognitive interview

De kognitive interview er efter optagelsen gennemlyttet, og der er udarbejdet en kort oversigt over, hvilke emner og hvilke spørgsmål fra spørgeskemateksten der er

behandlet i de enkelte interview. Interviewene er ikke udskrevet i deres fulde længde. Det var oprindeligt hensigten at udskrive udvalgte segmenter fra de kognitive interview og integrere indholdsanalyser af disse segmenter i analyser af interaktionen i de autentiske interview; men som det beskrives i afsnit 2.3, har jeg efterfølgende valgt at nedprioritere de sekundære data fra de kognitive interview.

Bearbejdning af de standardiserede interview

De standardiserede interview, der udgør det primære datasæt, er indledningsvist digitaliseret og lagret i AIFF format. De digitaliserede data er herefter transskriberet i sharewareprogrammet CLAN²³, der muliggør forbindelse af lyd og tekstfil, således at sekvenser i lydfilen er forbundet til de tilsvarende sekvenser i transskriptionen. Programmet muliggør, at man via indsatte links kan springe fra et segment i tekstfilen til det dertil svarende segment i lydfilen.

Transskription

Interviewene samt den indledende og den afsluttende interaktion mellem interviewer og respondent er transskriberet med udgangspunkt i de transskriptionskonventioner, der er udviklet til sekventiel mikroanalyse af talesproglig interaktion. For redegørelser for konventionerne, der primært hidrører fra Gail Jefferson se: Atkinson & Heritage (eds.) 1984: ix-xvi; Psathas 1990, Ochs, Schegloff & Tompson 1996; Steensig 2001: 32-37. Følgende tager hovedsagelig udgangspunkt i sidstnævnte oversigt. Den fulde transskriptionsnøgle er vedlagt som Appendiks A.

Transskriptionskonventionerne er udviklet som et redskab for sekventiel mikroanalyse af talesproglig interaktion (frem for fx fonetisk analyse). Derfor anvendes der generelt en tillempet standard-ortografi frem for fx en mere detaljeret lydrepræsenterende fonetisk skrift. I tilfælde hvor udtalen ligger meget langt fra den ortografiske

²³ Programmet kan downloades fra: <http://childes.psy.cmu.edu/> Hjemmesiden for systemet: CHILDES Children Language Data Exchange System

standardgengivelse (fx ” ska’ ” og ” ha’ ” i ” tak ska’ du ha’ ”) angiver en apostrof at noget er udeladt i forhold til standard ortografisk repræsentation.

Hver ny transskriptionslinie er forsynet med linienummer og angivelse af talerinitialer efterfulgt af kolon. I mine originaltransskriptioner er interviewernes initialer sammensat af et ’I’ for ’interviewer’, et ’m’ eller et ’k’ for køn, samt et bogstav (a-c) for entydig intervieweridentifikation. Respondenternes initialer er sammensat af et tal for respondentidentifikation samt et ’m’ eller et ’k’ for køn. Af hensyn til deltagernes anonymitet er disse identifikationer simplificeret i dette arbejdspapir²⁴. Her benævnes respondenterne i segmentoverskrifterne R + et tal (fx R4) for entydig identifikation. I transskriptionerne anvendes for blot I og R. I teksten refererer jeg til alle interviewere som hunkøn, mens jeg refererer til alle respondenter som hankøn.

Et spørgsmålstegn "?" på pladsen for talerinitialer markerer, at der er tvivl om, hvem der producerer den tale, som er transskriberet i den efterfølgende linie. "00" markerer, at der ikke er nogen, der taler (pause). Linier med initialerne "Tx" er ikke transskriptionslinier. I disse linier er spørgsmål og mellemtekster fra spørgeskemateksten gengivet med angivelse af spørgsmåls- eller tekstnummer. Disse linier er udhævet med understregning under linienummer, initialer, spørgsmålsnummer og spørgsmålstekst.

Hele materialet er transskriberet detaljeret, hvad angår talens tidslige forløb, mens andre aspekter af talen i første omgang er noteret mindre konsekvent. Alle analyser er gennemført med udgangspunkt i lydoptagelserne, og segmenter som er udvalgt til nærmere granskning er efterfølgende retransskriberet. Af hensyn til tekstens tilgængelighed er de segmenter, som gengives i dette arbejdspapir, forenklet, sådan at der primært er medtaget notationer af træk ved talens produktion, som har relevans for de konkrete analyser.

²⁴ Der er fx kun én mandlig interviewer og kun en ung mandlig respondent.

Del II: Kvantitative analyser af interaktion i surveyinterview

2.1 Kodning af deltagerhandlen og interaktion

2.2 Kvantitativ karakteristik af deltagerhandlen og interaktion

2.3 Delkonklusioner og implikationer

- Hvordan fungerer spørgeskematekster som præformulerede planer for konkrete situerede interaktioner i spørgeskemabaserede interview?*

I anden del af dette arbejdspapir vil jeg give en karakteristik af interaktionen i det primære materiale med udgangspunkt i en kvantitativ kodning af forskellige fænomener og interaktionelle mønstre i materialet. Idet forskning i sproglige og interaktionelle aspekter af spørgeskemabaserede interviewundersøgelser ikke er udbredt i Danmark, vil en sådan beskrivelse af interaktionen i et autentisk - og tendentielt eksemplarisk - materiale som dette kunne give såvel surveyforskere som surveybrugere indblik i aspekter af svarproduktion, som ellers ikke er tilgængelige²⁵. Karakteristikken er også et bidrag til en bredere forståelse af, hvordan præformulerede manuskripter for planlagte standardiserede interaktioner – eller *scripted practices* - omsættes i lokal interaktion.

I den følgende kvantitative analyse og karakteristik af interaktionen i materialet tager jeg hul på belysningen af projektets spørgsmål om, hvordan deltagere i standardiserede interview demonstrerer opgaveforståelse og orientering imod spørgeskemateksten som manuskript for interaktionen. I denne belysning er projektets generelle erkendelsesinteresser operationaliseret i specifikke spørgsmål om forekomst og distribution af konkrete "tællelige" størrelser og typer af (sam)handlen:

²⁵ Se dog Kjølner 1975. Et ældre dansk studie der har til formål at udvikle og afprøve et kvantitativt kategoriseringsystem, der kan anvendes til at vurdere kvalitet i spørgsmålsformuleringer og intervieweradfærd.

Spørgsmål om forekomst og distribution af deltageradfærd og interaktionelle forløb

- Hvor meget interagerer interviewere og respondenter i forbindelse med løsning af interviewets svaropgaver?*
- I hvilken udstrækning afvikles svaropgaverne i "paradigmatiske" sekvenser?*
- I hvilken udstrækning italesættes præformulerede skemaspørgsmål ordret?*
- I hvilken udstrækning producerer respondenter umiddelbart svar, der matcher skematekstens præformulerede svarmuligheder?*
- I hvilken udstrækning behandles ikke-formaterede svar efter planen?*
- I hvilken udstrækning udmunder spørgsmål-svar-sekvenser i italesættelse af en af skematekstens præformulerede svarmuligheder?*
- Og hvordan gør deltagerne det de gør, når de ikke følger planen?*

Besvarelse af spørgsmål som de ovenstående fordrer en kodning af interaktionen, der muliggør efterfølgende kvantitative operationer på materialet. I afsnit 2.1 gives en detaljeret fremstilling og diskussion af, hvorledes jeg har gennemført en sådan kodning. I afsnit 2.2 beskriver jeg, hvorledes de observerede og kodede fænomener og interaktionelle mønstre fordeler sig i materialet. Herunder beskrives det, hvorledes nogle af de kodede fænomener fordeler sig i forhold til de enkelte interviewere, respondenter og konkrete spørgsmål. Dette afsnit er relativt "teorifrit", og fundene relateres først til andre studier i det efterfølgende afsnit.

I afsnit 2.3 diskuteres det, hvordan de identificerede forekomster og distributioner af udvalgte fænomener reflekterer på projektets spørgsmål om deltagernes opgaveforståelse og orientering imod det præformulerede manuskript i spørgeskemabaserede interview. Herunder behandles spørgsmålet om materialets repræsentativitet og generaliseringskraft med udgangspunkt i sammenligninger med studier af interaktionen i andre spørgeskemabaserede undersøgelser. Afslutningsvis behandler afsnittet implikationer af den kvantitative analyse for projektets analytiske prioriteringer.

Såvel afsnit 2.1 om kodning som afsnit 2.2 om distribution af identificerede fænomener og interaktionelle mønstre er ret omfangsrige og rigt illustreret med eksempler, dels for at give materialet liv, dels for at anskueliggøre variationer inden for de kategorier, som kodningen - lidt ufølsomt - har imponeret på materialet.

Ikke-normativ, mikroanalytisk adfærdskodning

Den gennemførte kodning og karakteristik af interaktionen i materialet har lighedspunkter med en egentlig "behavior coding" (se *Stax III*). Men kodningen har et anderledes sigte og involverer flere analytiske niveauer end en konventionel adfærdskodning. I modsætning til konventionel adfærdskodning er sigtet her ikke at *evaluere* eller *vurdere kvaliteten* af de gennemførte interview, de enkelte præformulerede spørgsmål, de enkelte intervieweres handlemåder eller de enkelte respondents måder at udfylde respondentrolle på.

Kodningen har tjent flere forskellige formål i projektets forløb. Indledningsvist gav den kvantitative granskning en umiddelbar fornemmelse for interaktionerne i materialet. Den gav en indsigt i, hvilke mønstre og fænomener der var hyppigt genkommende i hele materialet, og den gav dertil et første indblik i lokale variationer i løsningen af de enkelte svaropgaver og i variationer mellem de enkelte interview i materialet. Disse indsigter er rapporteret i afsnit 2.2. Kodningen af materialet har yderligere muliggjort nogle sammenligninger mellem dette materiale og andre surveyinterview, der er analyseret i andre sammenhænge. Disse sammenligninger behandles i afsnit 2.3.

Kodningen har også givet væsentlige input til fokuseringen af de detaljerede analyser, der er gennemført på udvalgte dele af materialet. Og herefter har den kodningsbaserede karakteristik af materialet fungeret som ramme omkring og grundlag for perspektivering af de mere specifikke konversationsanalytiske studier af udvalgte fænomener, som er rapporteret i arbejdspapirets Del III samt i de analytiske artikler *Stax I & II*. En del af de studerede fænomener behandles dog ikke andre steder i afhandlingen. Derfor har de fået ret megen plads her i Del II.

Kodningen af materialet er bl.a. gennemført med reference til etablerede metodologiske normer for standardiseret interviewing (se Del I). Men kodningen har som nævnt ikke haft noget normativt eller evaluerende sigte. Karakteristikken af interaktionen er således i udgangspunktet agnostisk, hvad angår mulige metodologiske *implikationer* af de afdækkede fænomener og mønstre og eventuelle afvigelser fra surveymetodologiske normer og fordringer. Kodningen er gennemført uden præanalytiske antagelser om, hvorvidt den ene eller den anden adfærd måtte være mest *hensigtsmæssig* med hensyn til optimering af fx gennemførselsprocent, interviewlængde, validitet og reliabilitet af de indsamlede data.

Når det fx nedenfor fremgår, at i ca. 30 % af alle spørgsmål-svar-sekvenser bliver den præformulerede spørgsmålstekst ikke italesat ordret i interviewinteraktionen, så impliceres det ikke a priori, at interviewererne i disse sekvenser begår *fejl*, eller at deres adfærd per se leder til data af tvivlsom kvalitet. Karakteristikken implicerer alene, at interviewererne i 35 % af alle sekvenser gør noget *andet* end dét, den præformulerede plan foreskriver. Som det anføres i Del I så er det rimeligt at antage, at når selv disse interviewere, som er udvalgt grundet deres erfaring, og som selv optager deres interview til videre granskning, afviger fra den præformulerede plan, så kan der være *gode* grunde til at gøre det. Det kan derfor ikke a priori udelukkes, at systematiske afvigelser fra den præformulerede plan faktisk ligefrem kan manifestere *professionel kompetence* hos de interviewere, der skal omsætte denne plan i meningsfuld lokal interaktion. Og indblik i interviewernes systematiske afvigelser fra den præformulerede spørgeskematekst *kunne* fungere som inspiration til forbedrede design af manuskripter, planer og spilleregler for standardiseret interaktion.

Kodningen kategoriserer altså deltagernes adfærd i forhold til surveymetodologiens ideal om tekstnær interaktion, men gør det uden a priori at hierarkisere mere eller mindre tekstnær adfærd som mere eller mindre hensigtsmæssig adfærd. Kodningen kategoriserer interaktionen i henhold til *surveymetodologiens egne præmisser*, men i denne sammenhæng sætter jeg selv ikke umiddelbart lighedstegn imellem "tekstnær" eller "normopfyldende" adfærd og "hensigtsmæssig" adfærd.

Kodningen bryder altså med normerne for konventionel adfærdskodning ved at være ikke normativ. Kodningen overskrider dertil den konventionelle adfærdskodnings analytiske rammer ved et særligt fokus på timing og komposition²⁶ af deltagernes talerbidrag i interviewet. Det primære fokus på "sprogligt indhold", som karakteriserer konventionel adfærdskodning, er således kompletteret med et særligt fokus på formmæssige og sekventielle detaljer på mikroniveau. I beskrivelsen af kodningen nedenfor er der anvendt en del konversationsanalytiske begreber som fx *tur*, *turkonstruktionsenhed*, *repair* og *formulation*. Nogle af disse begreber diskuteres nærmere i afsnit 3.1 i den kvalitative Del III. Nedenfor introduceres de gennem summariske arbejdsdefinitioner samt eksemplificeringer i materialet.

2.1 Kodning af deltagerhandlen og interaktion

Efter transskriberingen er hele materialet kodet for at muliggøre kvantitative operationer på materialet. I modsætning til fremgangsmåden i konventionel adfærdskodning er kodelisten ikke udviklet forud for kodningen men løbende under transskription og efterfølgende granskninger af de 11 interview. I 2.2 beskrives de standardiserede interview i en oversigtsagtig form baseret på udbredelse og fordeling af de forskellige koder i materialet. Og i afsnit 2.3 vil jeg sammenholde fundene fra kodningen med andre adfærdskodninger af lignende materialer. I dette afsnit skal jeg give en ret udførlig behandling af tre centrale kodninger af materialet: "Segmentering af spørgsmålssekvenser", "opregning af turantal", samt "karakteristik af sekvensforløb." Tildeling af øvrige koder behandles kort i et separat afsnit.

²⁶ I konversationsanalytisk terminologi beskriver termen *packaging* "the ways in which speakers form up and deliver actions" (Pomerantz & Fehr 1997: 72). Og fokus på *packaging* eller *komposition* af deltagernes talerbidrag involvere også et fokus på mikroaspekter af talens produktion.

Segmentering

For at muliggøre udtræk af alle segmenter i de 11 interview, hvor deltagerne fx behandler et bestemt spørgsmål fra spørgeskemateksten, italesætter en spørgsmålstekst på en bestemt måde, afgiver et svar i et bestemt format el.lign. genkommende fænomener, er alle interview forsynet med "sekvenskoder". Disse sekvenskoder afgrænser interaktionelle forløb, hvor interviewere og respondenter udfører et bestemt stykke interaktionelt arbejde, fx "stiller og besvarer spørgsmål 7."

Segmentkodningen implicerer ikke en egentlig atomisering af materialet. Der forekommer overlap mellem kodede sekvenser, og de kodede segmenter forbliver efter kodningen i deres oprindelige sekventielle kontekst. Kodningen muliggør således analyser både "på langs" og "på tværs" af materialet. Fx kan samtlige sekvenser, hvori interviewere og respondenter behandler et givent spørgsmål fra spørgeskemaet, samles og analyseres overfor hinanden, hvorefter de enkelte sekvenser kan analyseres i deres oprindelige sekventielle kontekst. Forbindelse af lyd og tekstfil muliggør hele tiden gennemlytning af de relevante sekvenser i deres sekventielle kontekst, både fra udtræksfiler og fra transskriptionsfiler.

Interaktion mellem respondent og interviewer forud for interaktion om det første spørgsmål i spørgeskemaet er kodet *start*. Interaktion mellem interviewer og respondent efter interaktion om spørgeskemaets sidste spørgsmål er kodet *slut*.

Den mest elementære kodning af materialet bestod herefter i at afgrænse og kode sekvenser, hvor interviewer og respondent interagerer omkring produktion og besvarelse af de enkelte spørgsmål i spørgeskemaet. Denne afgrænsning af sekvenser, hvori de enkelte spørgeskemaspørgsmål behandles, er selvsagt ikke foretaget ud fra en analyse af lokale forhold ved interaktionens forløb. Kodningen tager i stedet primært udgangspunkt i en indholdsmæssig analyse af den producerede tale og dennes relation til den præformulerede tekst.

I nogle tilfælde vil en sekventiel mikroanalyse af interaktionen kunne vise, at et – i følge skemaet – nyt spørgsmål lokalt i interaktionen bliver behandlet som en kontinuert fortsættelse eller uddybelse af den foregående interaktion. Dermed er interaktionen om det – i følge skemaet – nye spørgsmål lokalt betragtet en integreret del af den samme sekvens som interaktionen om det foregående spørgsmål eller i det mindste et grænsetilfælde. Fx ses det i eksempel 2.1.a, hvordan responsen fra linie 58 og frem produceres som en sammenhængende liste, hvor de enkelte elementer "realeksamen" og "handelsskole/lærlingeuddannelse" matcher svarkategorier for hhv. spørgsmål 2, 3 og 4.

EKSEMPEL 2.1.A: SVAR FØR SPØRGSMÅL [MAGT R1/SP.2-4]:

Tx: 2. Hvilken skoleuddannelse har De?

Tx: 3. Har De gennemført en uddannelse efter deres skoleuddannelse?

Tx: 4. Hvilken uddannelse er det?

@bg: s2

55 I: .h og hvor mange år gik du i skole

56 R: uh ha

57 I: ja

58 R: først er jeg gået ti år i skole [jeg har realeksamen

59 I: [ja

60 I: ja

@eg: s2

@bg: s3

@bg: s4

61 R: så har jeg gået på en handelsskole bagefter

62 I: ja så du har gennemført en uddannel[se efter din skolegang

63 R: [øh ja

64 R: ja

65 I: ja var det en efg eller lærlingeuddannelse

66 R: aj der var f- ja det var en læ[r]lingeuddannelse ja]

67 I: [lærlingeuddannelse den]gang

68 R: ja

69 I: ja

@eg: s3

@eg: s4

OBS: "@bg" hhv. "@eg" angiver begyndelsen hhv. afslutning på hvert kodet segment.

I eksempel 2.1.a er det linie 55, der foranlediger respondentens produktion af information om såvel "skolegang" i linie 58 som "handelsskole" i linie 61. Produktionen af "svar" på skematekstens spørgsmål 3 & 4 indledes således inden, spørgsmålene er sat i tale i interviewet. Betegnelsen "spørgsmål-svar-sekvens" for forløbet i linie 61-69 skal således tages med et grand salt.

I materialet forekommer der også eksempler på, at en tilsyneladende afsluttet spørgsmål-svar-sekvens genåbnes senere i interviewet. I disse tilfælde er den første sekvens hvori spørgsmålet behandles forsynet med koden & - som alene markerer, at der kommer mere senere - og efterfølgende sekvenser, hvori spørgsmålet behandles igen, er forsynet med koden *sn&* (fx *s7&* eller *s26&* for genoptagelse af spørgsmål 7 hhv. spørgsmål 26). Disse genoptagelser vil så følge med, når der genereres et udtræk af alle sekvenser, hvori de pågældende spørgsmål behandles.

En læser af konversationsanalytisk observans vil nok bemærke, at en afgrænsning af "sekvenser" foretaget alene ud fra interaktionens emnemæssige relation til en præformuleret spørgeskematekst ikke respekterer en helt central konversationsanalytisk grundindsigt. Nemlig den at fænomener som fx *emneskift* i samtaler er kollaborative bedrifter, som ikke kan siges at være implementerede i interaktionen, før alle relevante deltagere demonstrerer, at de orienterer sig imod dem som sådan²⁷. Et emneskift vil således hyppigt blive implementeret over flere talerbidrag og ikke fra ét talerbidrag til det næste.

Afgrænsningen af de til de præformulerede spørgsmål svarende sekvenser er således foretaget med et ensidigt perspektiv, nemlig interviewerens - eller i yderste konsekvens spørgeskemaets. Jeg har valgt denne lidt uorganiske fremgangsmåde med et helt bestemt sigte. Kodningen af sekvenser i henhold til deres indholdsmæssige relation til spørgeskemateksten lægger snit i materialet, som repræsenterer en for survey-metodologien central antagelse om, at hvert svar produceret i et standardiseret interview repræsenterer respondentens respons på ét (og kun ét) præformuleret spørgsmål i spørgeskemateksten. I forbindelse med spørgeskemaundersøgelser forekommer det ikke

²⁷ Om samtaledeltageres trinvis overgang til nyt emne se fx Jefferson 1984.

sjældent, at registrerede svar behandles og refereres som autonome og kontekstafhængige udsagn om forhold eller aspekter ved respondenternes livsverden, *uden* at den interaktionelle kontekst for det besvarede spørgsmål inddrages. Det er således interessant, at kunne granske interaktionen omkring og evt. henover de eksternt definerede sekvensgrænser for at belyse antagelsen om at spørgsmål også af respondenter behandles som autonome "input", som motiverer ligeledes autonome "output" i form af svar. Den beskrevne ikke-dynamiske kodning af materialet vil således gøre det muligt at undersøge, hvorvidt og hvorledes interviewere og respondenter demonstrerer orientering imod det forudsatte segmentariske eller atomistiske format for interaktionen.

Materialet er foruden de omtalte sekvenskoder tildelt koder for en række forskellige karakteristika ved enkelte sekvensers forløb. Disse koder er udviklet og løbende revideret under granskningen af materialet og ikke forud for denne. Kun tildelingen af to af disse kodetyper vil blive behandlet udførligt her: Nemlig *turantal* og *sekvensforløb*. De resterende koder vil blive introduceret kort herunder og ekspliciteret nærmere i oversigtsafsnittet 2.2.

Turantal

Hver af de sekvenser, som er afgrænset med udgangspunkt i deres emnemæssige relation til enkeltspørgsmål i spørgeskemateksten, er tildelt en kode for "antal ture" i sekvensen, dvs. antal ture eller talerbidrag produceret af interviewer og respondent i forbindelse med spørgsmålspræsentation og svarproduktion²⁸. Denne kodning er central af flere grunde: Inden for surveymetodologien anses det for ideelt eller "paradigmatisk"²⁹, når spørgsmål-svar-sekvenser forløber over to - eller evt. tre - klart adskilte ture eller talerbidrag, dvs: 1) spørgsmål oplæst af interviewer, 2) svar produceret af respondent og - optionelt - 3) tilkendegivelse af svarmodtagelse

²⁸ Konversationsanalysens turbegreb behandles i afsnit 3.1 i Del III. Her anvendes begrebet *tur* synonymt med talerbidrag, for det en deltager siger fra vedkommende påbegynder et nyt bidrag til interaktionen og til vedkommende ophører med at producere tale til dette bidrag.

²⁹ Begrebet "paradigmatisk sekvens" hidrører fra Schaeffer & Maynard 1996

produceret af interviewer; og når man søger at karakterisere deltagerens adfærd i en konventionel "behaviour coding" af spørgeskemabaserede interview, så søger man bl.a. hyppigt netop at opgøre, hvor mange talerbidrag der går på afviklingen af hver spørgsmål-svar-sekvens, samt hvorvidt de bidrag, som deltagerne producerer hver for sig, matcher eller forvansker den præformulerede tekst (se fx Kjølner 1975). I en konventionel adfærdskodning er det altså forudsat, at deltageres talerbidrag i spørgsmål-svar-sekvenser er tællelige og kan karakteriseres hver for sig som autonome størrelser.

Tildeling af en kode for turantal kan da også være ukompliceret som i sekvensen i eksempel 2.1.b nedenfor.

EKSEMPEL 2.1.B: PARADIGMATISK SEKvens [MAGT: R4/SP.1A]:		
	Tx:	1A. Hvilket år er De født?
	@bg:	<i>s1a 3tur</i>
26	00:	(0.2)
27	I:	·hhh hvilket år er du ↑født
28	00:	(0.6)
29	R:	syv og tre <u>d</u> ive
30	00:	(0.4)
31	I:	mja <u>;</u>
32	00:	(0.4)
	@eg:	<i>s1a 3tur</i>
33	I:	·hhhh (.) o:g=eh hvor mange år har du gået i fo:lkeskole

Her afsluttes spørgsmål-svar-sekvensen over tre pænt adskilte ture produceret af interviewer og respondent på skift; men dette er langt fra altid tilfældet. I ex 2.1.c-f nedenfor ses eksempler på sekvenser, hvor interaktionen i forbindelse med produktion og besvarelse af spørgsmål fra spørgeskemateksten forløber på en sådan måde, at en opgørelse af turantal i bedste fald er problematisk, og i en del tilfælde slet ikke er meningsfuld.

Turantal: Overlap og minimale responser

Overlappende tale og minimale responsytringer tegner sig for en stor del af ”problemtilfældene” i forbindelse med optælling af ture i spørgsmål-svar-sekvenser i materialet. Eksempel 2.1.c, som også diskuteres ovenfor, kan her tjene til illustration.

EKSEMPEL 2.1.C: TURANTAL OG OVERLAPPENDE TALE [MAGT: R1/SP.2-4]:

Tx: 2. Hvilken skoleuddannelse har De?

Tx: 3. Har De gennemført en uddannelse efter deres skoleuddannelse?

Tx: 4. Hvilken uddannelse er det?

@bg: s2 xtur 5tur

55 I: .h og hvor mange år gik du i skole

56 R: uh ha

57 I: ja

58 → R: først er jeg gået ti år i skole [jeg har realeksamen

59 → I: [ja

60 I: ja

@eg: s2 xtur 5tur

Først kan man diskutere, hvorvidt respondentens ”uh ha” i linie 56 skal tælles som en tur eller blot ignoreres i turregnskabet. Interviewerens ”ja” i linie 57 viser imidlertid, at *intervieweren* behandler linie 56 som et bidrag, der gør en respons relevant – her demonstration af forståelse og "enighed" i respondenten umiddelbare reaktion på spørgsmålet. Dermed kan vi ikke undlade at lade linie 56 tælle som et selvstændigt talerbidrag. Så vidt så godt.

Næste problem opstår i linie 58. Respondenten producerer her en tur, som er sammensat af to enheder, der hver for sig kunne fungere som pragmatisk afsluttede talerbidrag. Sådanne enheder betegnes i konversationsanalytisk terminologi "turkonstruktionsenheder" eller TCUér³⁰. Disse enheder produceres uden ophold i talen og er derfor transskriberet på én linie. Dermed kunne vi godt tælle dem som én tur. Intervieweren

³⁰ Begrebet *turkonstruktionsenhed* diskuteres nærmere i afsnit 3.1. i Del III.

producerer imidlertid en minimal respons - et "ja" - i overlap med respondentens påbegyndelse af anden turkonstruktionsenhed. Intervieweren behandler altså TCU'en "først er jeg gået ti år i skole" som et afsluttet talerbidrag, der gør respons relevant. Hvis sekvensen sluttede her, ville det være oplagt at beskrive den første TCU i linie 58 som "svar" og linie 59 som "modtagelsesmarkør." Altså fem ture.

EKSEMPEL 2.1.CII: TURANTAL OG OVERLAPPENDE TALE [MAGT: R1/SP.2-4]

55	I:	.h og hvor mange år gik du i skole
56	R:	uh ha
57	I:	ja
58	R:	først er jeg gået ti år i skole
59	I:	[ja
...

Men sekvensen slutter ikke her, respondenter fortsætter og behandler dermed interviewerens "ja" i linie 59 som demonstration af "fortsættelsesaccept", altså interviewerens accept af at respondenter fortsætter turen – at turen ikke er afsluttet. Hvis de to TUC'er i linie 58 er komponenter i én multienheds-tur, som får et skub undervejs imod en afslutning af interviewerens bidrag, så er det ikke indlysende, hvad man skal stille op med interviewerens "ja" i linie 59. Skal det tælles som en fuldgældig tur produceret i overlap, eller skal det ikke? Spørgsmålet er inden for et konversationsanalytisk paradigme simpelthen forkert stillet. Det kan ikke besvares.

I kodningen respekteres dette forhold ved at tildele sekvensen en dobbelt kode, nemlig både *5tur* og *xtur* (se mere herom nedenfor). Denne kodepraksis indebærer, at koden *xtur*, for utælleligt turantal, kun anvendes alene i tilfælde, hvor der ret utvetydigt er tale om mange (mere end fem) eller utvetydigt uopgørligt turantal. Med denne kodepraksis undgår jeg umiddelbart at sætte en betragtelig andel af materialets spørgsmål-svar-sekvenser i bås som ikke kategoriserbare hvad angår sekvensernes "udstrækning" eller "omfang". Sekvenser med dobbeltkoder er dermed ikke endegyldigt kategoriseret "uden for kategori."

Eksemplerne nedenfor behandles ikke udførligt, men de kan tjene til yderligere illustration af problematikken angående turantal og minimale responser produceret i overlap (Eksempel 2.1.d, linie 187-188, eksempel 2.1.e, linie 62-63).

EKSEMPEL 2.1.D: TURANTAL OG OVERLAPPENDE TALE [MAGT: R1/Sp.10L]:

Tx: 10l. Indsatsen for at forbedre miljøet må ikke gå så vidt, at det skader erhvervslivets konkurrenceevne i forhold til udlandet?

@bg: s10l xtur

183 I: .h indsatsen for at forbedre miljøet må ikke gå så vidt at det skader erhvervslivets

184 konkurrenceevne i forhold til udlandet

185 00: (.)

186 R: erh, da er jeg nok h . enig

187 → I: helt enig [eller delvis

188 → R: [ja

189 R: ja

190 I: helt

191 R: ja

@eg: s10l xtur

EKSEMPEL 2.1.E: TURANTAL OG OVERLAPPENDE TALE [MAGT R1/Sp.3-4]:

@bg: s3 xtur

@bg: s4 xtur

61 R: så har jeg gået på en handelsskole bagefter

62 → I: ja så du har gennemført en uddannel[se efter din skolegang

63 → R: [øh ja

64 R: ja

65 I: ja var det en efg eller lærlingeuddannelse

66 R: aj der var f- ja det var en læ[r]lingeuddannelse ja]

67 I: [lærlingeuddannelse den]gang

68 R: ja

69 I: ja

@eg: s3 xtur

@eg: s4 xtur

I disse og andre lignende sekvenser hvor en taler producerer et bidrag, som kan karakteriseres som en ”respons,” til trods for at denne respons produceres før endelig afslutning af den tur, der responderes på, tildeles sekvensen koden *xtur*. Sekvenserne herover er ikke tildelt andre koder for turantal, fordi der i begge eksempler – desuagtet problematikken om de minimale responser produceret i overlap – er mere end fem turovergange i hver sekvens. Sekvenserne udspiller sig dermed uomtvisteligt over mere end de fem ture, som er kodelistens maximale registrerede turantal³¹.

Turantal: Kollaborativ turafslutning

Eksempel 2.1.e ovenfor anskueliggør endvidere det genkommende fænomen, at interviewer og respondent i fællesskab færdiggør en tur, som én af deltagerne har påbegyndt (se linie 66-67 i eksempel 2.1.e ovenfor). Kollaborative turafslutninger som denne giver anledning til komplikationer ved forsøg på turoptælling, idet det medafsluttende talerbidrag alene medafslutter en foregående tur og ikke initierer noget nyt. Sekvenser som denne er generelt kodet med udgangspunkt i den medafsluttende turs funktion som ”modtagelsesmarkør” – til trods for at den produceres før endelig turafslutning. Medafslutninger er således generelt talt som selvstændige talerbidrag eller ture.

Et beslægtet fænomen, som illustreres nedenfor, giver ligeledes anledning til komplikationer ved turoptælling. I eksempel 2.1.f kan man fx diskutere, hvorvidt der er tale om to eller tre ture.

³¹ Kodelisten for tælleligt turantal slutter ved fem ture (*5tur*), fordi der ved granskningen af materialet kun var ganske få sekvenser, der kunne tildeles koden 6tur, 7tur eller mere, *uden* samtidig at involvere overlap der ville implicere, at sekvenserne også skulle tildeles koden *xtur*. Materialet rummer således kun enkelte sekvenser med et tælleligt turantal over fem ture.

EKSEMPEL 2.1.F: TURANTAL OG KOLLABORATIV TURAFSLUTNING [MAGT R16/SP.1A]:

Tx: 1. Er De (udfyld køn uden at spørge)

Tx: 1A. Hvilket år er De født?

@bg: s1a 3tur

292 I: ·h h h h e h h ↑ vi starter med a konstatere at du: er: ↑ kvinde

293 → som er født i nittenhundrede ogh

294 00: (0.6)

295 → R: tre og fyrre

296 I: tre og fyrre ja

297 00: (.)

@eg: s1a 3tur

... I: ·h h h h og eh du har en: ↑ skoleuddannelse du gik ud af hvilken klasse

I denne spørgsmål-svar-sekvens forekommer talerskifte to gange. Turen i linie 295 matcher det ønskede svarformat: Respondenten producerer de sidste to cifre i et årstal begyndende med "19". Turen i linie 296 behandler den foregående tur som et bidrag, der tages til efterretning, og dermed kunne man ved baglæns rationalisering konkludere, at turen i linie 293 – selv om den ikke har spørgende syntaks – fungerer som en afsluttet anmodning om ny information - som et spørgsmål.

Hvis man ser lidt nærmere på de produktionsmæssige detaljer i sekvensen, så vil man imidlertid bemærke, at turen i linie 295 ikke produceres som en selvstændig påbegyndelse af et nyt talerbidrag men som en syntaktisk og intonationsmæssig færdiggørelse af turen i linie 293. Interviewerens tur i linie 296 kan fungere som demonstration af modtagelse af ny information; altså som respons på en selvstændig svar-tur. Men turen kan også fungere som bekræftelse på, at den tur som intervieweren selv påbegyndte i linie 293 er blevet færdiggjort på en acceptabel måde af respondenteren i linie 295 (og intervieweren har de første seks cifre af respondentens cpr.nr., så intervieweren kunne i teorien godt have færdiggjort turen selv). I dette tilfælde har jeg holdt de lokale sekventielle produktionsmæssige detaljer ved sekvensen op overfor et mere funktionsmæssigt perspektiv. Desuagtet at linie 295 produceres som en kontinuert videreførelse og afslutning af turen i linie 293, bliver de to bidrag - med forskellige

indhold - produceret af to forskellige talere, og derfor er de talt som to ture. Sekvensen er derfor tildelt koden *3tur* for tre ture.

Turantal: Spørgsmålsrepair uden forlæg i spørgeskemateksten

Eksempel 2.1.g nedenfor er illustrativt for en række sekvenser, hvor en del af interviewerens bidrag kan betegnes som interviewerinitieret spørgsmålsrepair³². Intervieweren oplæser et spørgsmålsemne fra spørgeskemateksten og producerer dernæst, på eget initiativ, en eksplicitering ang. fx anvendte begreber eller - som her - det ønskede svarformat.

EKSEMPEL 2.1.G: TURANTAL OG POSTEKSPANDERING AF SPØRGSMÅL [MAGT: R1/SP.10A]:	
112	I: jeg nævner nu nogen synspunkter fra den politiske debat og jeg
113	ve' be' dig sige om du er enig eller uenig i de synspunkter
	Tx: 10a. Mange offentlige aktiviteter kunne gennemføres både billigere og bedre, hvis de blev overladt til private?
	Svar: Helt enig, Delvis enig, Delvis uenig, Ved ikke
	@bg: s10a 5tur xtur
114	I: .h mange offentlige aktiviteter kunne# gennemføres både
115	billigere og bedre hvis de blev overladt til private
116	00: (.)
117	→ I: er du enig i det eller uenig
118	R: øh det tror jeg nok ja, e det' jeg enig i
119	I: er du helt enig eller delvis enig
120	R: jeg vil sige det er jeg delvis enig i
121	I: ja
	@eg: s10a 5tur xtur

Sekvensen udspilles uden overlap. Det er således umiddelbart ukompliceret at adskille de to taleres bidrag til sekvensen. Men det betyder ikke, at disse bidrag lige så

³² Repair-begrebet diskuteres i afsnit 3.1 i Del III. Her anvendes en arbejdsdefinition af *repair* som aktiviteter der kan bidrage til afklaring af mulige problemkilder i foregående tale – eller her præformuleret spørgsmålstekst.

umiddelbart lader sig tælle. Frem til og med linie 116 kan interviewerens bidrag i linie 114-115 meningsfuldt karakteriseres som en afsluttet tur – en oplæsning af en spørgsmålsformulering - her et deklarativ - hvortil en række forskellige typer af aktiviteter kunne udgøre en lokalt relevant respons i næste tur. Af spørgeskemateksten fremgår det, at spørgsmålsformuleringen - præsenteret i forlængelse af den indledende tekst - forventes at fungere som en anmodning om information, dvs. en afsluttet tur, der gør en bestemt type respons - et svar - relevant i næste tur. Det forventes altså, at respondenter vil respondere med et ”svar” i form af en tilkendegivelse af graderet enighed eller uenighed i den fremsatte påstand.

Men respondenter tager ikke nogen tur efter linie 115. Respondenter behandler dermed ikke umiddelbart talerbidraget i linie 115 som en afsluttet tur, der kræver respons. Turen går tilbage til interviewer, og i linie 117 producerer interviewer et nyt bidrag, som *enten* kan karakteriseres som en ny selvstændig tur – et spørgsmål eller en anmodning om information (en *første par-del* i konversationsanalytisk terminologi) – *eller* som en retroaktiv gen-afslutning af turen i linie 115³³.

Er der så tale om en eller om to ture? Respondenterens respons i linie 118 giver os en indikation på, hvordan *respondenter* behandler interviewerens bidrag. Hvis en taler producerer to såkaldte "første par-dele" – fx to anmodninger om information - i ét talerbidrag (dvs. uden turovergang), så vil en strukturel præference for at sikre størst mulig kontiguitet mellem par-dele arbejde for, at den sidste anmodning behandles først³⁴. Det ser ikke ud til at være tilfældet i dette eksempel. Respondenterens bidrag ”øh det tror jeg nok ja ...” forholder sig ikke til interviewerens bidrag i linie 117 ”er du enig i det eller uenig” som en selvstændig enhed, der skal responderes på først. Men respondenterens behandling af interviewerens bidrag kan ikke endegyldigt ”bevise”, hvorvidt bidraget i linie 117 *er* en forlængelse af turen i linie 114-115 eller en ”ny” tur.

³³ For en konversationsanalytisk behandling af retroaktive genafslutninger se fx Jefferson 1980.

³⁴ Se fx Sacks 1987 for en behandling af en strukturel præference for størst mulig kontiguitet imellem dele af turpar.

Dermed er det ikke indlysende, hvorvidt sekvensen skal kategoriseres som en sekvens med "mange ture" eller "utælleligt turantal" (kode *xtur*), eller om den skal tildeles koden *5tur* for det længst mulige kodede "standardformat" af formen: 1) spørgsmål, 2) respons, 3) probe – dvs. anmodning om specificering, 4) respons og 5) demonstration af svargodtagelse.

Hvis respondenten i eksempel 2.1.g havde produceret en eksplicit demonstration af at have problemer med at videreføre interaktionen som i linie 129 i eksempel 2.1.h nedenfor, så ville det være oplagt at lade linie 117 i eksempel 2.1.g tælle med som en selvstændig tur i turregnskabet. Men i eksempel 2.1.g er det uklart, om interviewerens repararbejde bedst beskrives som en forlængelse eller postekstension af det oplæste spørgsmålssemne i linie 114-115 (og så afsluttes sekvensen over fem ture) eller som en ny turstart (og så er der mere end fem).

EKSEMPEL 2.1.H [MAGT R1/SP.10C]:

Tx: 10c. Skattetrykket bør sænkes, også selv om det kan føre til nedskæringer i velfærdsydelse

@bg: s10c 5tur xtur

127 I: .h skattetrykket bør sænkes også selv om det kan føre til nedskæringer i velfærdsydelse

128 00: (0.4)

129 R: m:::h ts (.) d-

130 00: (.)

131 I: er [du enig]

132 R: [der ka] e- der ka' jeg ikk sige jeg' helt enig, da må jeg nok sige at

133 [(det/jeg) må- væ[re delvis enig ja]

134 I: [de:l- [de:lvis: enig] ja:

@eg: s10c 5tur xtur

Sekvensen i eksempel 2.1.g er tildelt begge koder *xtur* og *5tur*. Den vil således lige som de andre dobbeltkodede sekvenser både komme med i udtræk af sekvenser med koden *xtur* og med koden *5tur*. Ved kvantitative operationer på materialet må jeg således være

opmærksom på og forholde mig til, at dobbeltkodede sekvenser optræder i flere kategorier.

Om turantal og "manuskripttro" interaktion

Som det nævnes ovenfor, kan en spørgsmål-svar-sekvens kun karakteriseres som fuldt standardiseret, tekstnær eller "paradigmatisk," hvis den afvikles over to eller tre adskilte ture, som produceres af interviewer og respondent på skift. Omvendt kunne tildelingen af koden *2tur* eller *3tur* i mit materiale så umiddelbart synes at indikere, at interaktionen omkring produktion og besvarelse af et givent spørgsmål forløber "lige efter bogen."

En spørgsmål-svar-sekvens, der fuldføres over to eller tre tællelige ture, der kan beskrives som "spørgsmål", "svar" og – optionelt – "eksplicit demonstration af modtagelse af svar," kan siges at være planmæssigt standardiseret - på det *strukturelle* plan. Men fordringen om standardiseret dataindsamling implicerer også en fordring om, at de spørgsmål og de svar der produceres i interviewet på ordniveau skal "reproducere" eller "ækvivalere" præformulerede spørgsmål og svarmuligheder i spørgeskemateksten.

I en del af de sekvenser der er tildelt en af koderne *2tur* eller *3tur* afviger interviewerens ordvalg i den første tur fx fra formuleringen i spørgeskemateksten (se fx eksempel 2.1.a & eksempel 2.1.f ovenfor). I eksempel 2.1.i nedenfor er det "svarturen", der afviger fra de fortrykte svarformuleringer i spørgeskemateksten:

EKSEMPEL 2.1.I: DELVIST FORMATERET SVAR [MAGT: R4/SPM.28N]:

Tx: 28n: Indvandrerne har med deres skikke og vaner gjort vores kultur rigere

Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig; Ved ikke

@bg: s28n 2tur

594 I: ·hhh indvandrerne har med deres skikke og vaner gjort vores kultur ri:gere

595 00: (1.0)

596→ R: uenig

597 00: (0.3)

@eg: s28n 2tur

Her er det respondentens respons, der ikke ækvivalerer nogen af de svarmuligheder, som findes i spørgeskemateksten. Den endelige formatering af svaret foretages her af interviewerens – stiltiende – og ikke af den respondent, om hvilken forskeren ønsker information. Så selvom sekvensen ud fra en overfladisk betragtning forløber uden interaktionelle problemer og mulige subjektive tilføjelser til det præformulerede manuskript, så kan sekvensen ikke siges at realisere den præformulerede plan for interaktionen. Det skulle hermed være tydeligt, at kodningen for turantal i spørgsmål-svar-sekvenser ikke rummer nogen analyse eller ækvivalens-vurdering af relationen mellem den præformulerede spørgeskematekst og den lokale *turudformning*. Denne problematik forfølges nedenfor.

Sekvensforløb

Den sidste kodetype, hvis tildeling jeg vil behandle ret udførligt her, angår netop de enkelte spørgsmål-svar-sekvensers forløb i relation til formuleringerne i den præformulerede spørgeskematekst. Ved granskning af materialet er sekvenser tildelt koden *par*, for ”paradigmatisk sekvens”, i de tilfælde hvor interviewerens italesætter et præformuleret spørgsmål ordret, og respondenterne umiddelbart derefter producerer et svar, der ordret matcher spørgeskematekstens præformulerede forlæg. Koden er kun tildelt i de tilfælde, hvor en interviewer italesætter et spørgsmål til og med den præformulerede afslutning, *før* respondenterne initierer sin respons, *og* hvor respondenterne i den følgende tur producerer en respons, der umiddelbart - dvs. ordret - matcher en af de præformulerede svarmuligheder³⁵.

Koden *par* er anvendt meget restriktivt. Idet jeg ikke a priori accepterer den gængse surveymetodologiske antagelse om, at paradigmatisk sekvenser er ideelle med hensyn til indsamling af valide og reliabel data, repræsenterer min kodning af sekvensforløb ikke en kvalitetsmæssig hierarkisering af de kodede sekvenser. At en sekvens ikke er tildelt koden *par*, er således ikke et udtryk for at dens forløb nødvendigvis er

³⁵ Med formuleringen ”matcher en af de præformulerede svarmuligheder” menes der her, at respondenterne i sin respons enten udelukkende eller blandt andet producerer en svarformulering der matcher en af de præformulerede svarformuleringer, fx Helt enig” hhv. ”Ja, det er jeg da godt nok helt enig i”

problematisk i forhold til de indsamlede datas kvalitet. Kodningen afspejler alene hvorvidt sekvenser forløber ”lige efter bogen” eller ej. I 2.1.k ses et eksempel på en paradigmatiske sekvens, hvor både italesat spørgsmål og produceret svar på ordniveau ækvivalerer de præformulerede forlæg i spørgeskemateksten.

EKSEMPEL 2.1.K: PARADIGMATISK SEKVENS [MAGT R21/SP.10O]:

Tx: 10o. Der er for mange der får sociale ydelser, uden at de trænger til det?

Svar: Helt enig, Delvis enig, Delvis uenig, Helt uenig, Ved ikke

@bg: par

221 I: .hhh der er for mange der får sociale ydelser uden at de trænger til det

222 00: (0.6)

223 R: ehmm (.) delvis: enig

224 00: (0.4)

@eg: par

En enkelt spørgsmålsserie er udeladt ved tildeling af koden *par*. Det drejer sig om spørgsmålene 11b-h i alle 11 interview. I det første spørgsmål i spørgsmålsserien er det helt klart, hvad der skal læses op:

TEKST 11 + SP.11A:

Tx: Så har jeg nogle spørgsmål om Deres syn på udgifterne til forskellige offentlige opgaver. Vi starter med forsvaret: Mener De, at det offentlige bruger for mange penge, passende eller for få penge på forsvaret?

I de efterfølgende spørgsmål 11b-h er det derimod ikke utvetydigt klart, hvad der skal læses op. I nogle interview italesætter interviewereren alene de offentlige opgaver, der er listet med fed skrift under 11b-11h [b: ”Og **hvad med sundhedsvæsn**et,” c: ”**Hjemmehjælp**,” d: ”**Arbejdsløshedsunderstøttelse**,” osv.]. Se eksempel 2.1.1.

EKSEMPEL 2.1.L: KORT VERSION [MAGT R9/SP.11C]:

Tx: 11c. Hjemmehjælp

@bg: s11c

275 I: og hva' med til hjemmehjælp

276 00: (1.6)

277 R: passende

278 00: (.)

279 I: ja::

@eg: s11c

I andre interview reproducerer interviewer den spørgende formulering fra den introducerende tekst med de forskellige offentlige opgaver flettet ind i stedet for ”forsvaret.” Se eksempel 2.2.m.

EKSEMPEL 2.1.M: LANG VERSION [MAGT: R1/SP.11G]:

Tx: 11g. Folkepension

@bg: s11g

269 I: .h og folkepension. mener du at det offentlige bruger for mange penge, passende eller for

270 lidt penge p=folkepension

271 00: (.)

272 R: de m s- jeg m=sige passende

273 00: (.)

@eg: s11g

Her fremgår det ikke klart af den præformulerede spørgeskematekst, hvad forskeren har intenderet at interviewer skulle læse op, og hvad der er tænkt som forslag til afklaring, ”præprobing” eller ”probing”, hvis respondenter ikke umiddelbart producerer et registrerbart svar. Dermed er det heller ikke meningsfuldt at forsøge at kategorisere interviewernes italesættelse af spørgeskemateksten som enten ordret standardiseret eller ej, og dermed kan man heller ikke kategorisere spørgsmål-svar-sekvenserne om disse spørgsmål som enten paradigmatisk eller ej. Jeg har valgt at udelade disse spørgsmål

helt fra opregningen af paradigmatiske sekvenser, så de hverken trækker op eller ned i det samlede billede.

Andre spørgsmål er medtaget ved tildelingen af koden *par*, selv om det er klart forventeligt, at spørgsmål-svar-sekvenserne hyppigt ikke vil forløbe paradigmatiske. Det drejer sig dels om de åbne spørgsmål 9 og 9A, hvor deltagerne forventeligt vil interagere lokalt omkring en formulering af et svar, der kan noteres i skemaet (se eksempel 2.1.n). Der er dog enkelte eksempler i materialet, hvor spørgsmål 9 og 9A afvikles i paradigmatiske sekvenser (se eksempel 2.1.o).

EKSEMPEL 2.1.N: UDSTRAKT SEKvens [MAGT: R9/SP.9A]:

Tx: 9A. Kan De nævne flere vigtige problemer?

@bg: s9A xtur

- 118 I: har du mer:e sån, du ka' nævne
119 R: ja: EU ka' man jo altid nævne os' jo
120 I: ja, (.) eh hvad tænker du på så der ?,
121 00: (.)
122 R: hh . at ehh (.) at vi ska' med he [he he
123 I: [oka:y
124 R: vi er jo med, men altså i udviklingen
125 I: ja (.) oka:y
126 00: (2.1)
127 I: go:dt
128 00: (0.8)
129 I: ja, det har jeg skrevet her så (.) .h ((klik)) godt .

@eg: s9A xtur

EKSEMPEL 2.1.O: PARADIGMATISK SEKVENS [MAGT R4/Sp.9]:

@bg: s9 3tur par

Tx: 9. Der er mange politiske spørgsmål til debat i øjeblikket. Jeg vil spørge Dem hvilke problemer, De mener er de vigtigste, som politikerne skal tage sig af i dag?

103 I: ahhhhhh (.) der' mange politiske spørgsmål til debat i øjeblikket >jeg vil< spørge dig om
104 hvilke problemer du mener er de vigtigste som politikerne skal ta' sig a' i ↑dag

105 00: (1.5)

106 R: E F

107 00: (0.5)

108 I: ts.h eja:

109 00: (0.3)

@eg: s9 3tur par

Det er også i forbindelse med andre spørgsmål umiddelbart forventeligt, at disse hyppigt ikke vil blive besvaret i paradigmatisk sekvenser. Det drejer sig fx om spørgsmål 8, 15 & 18 (se nedenfor). Spørgsmål 8 og 15 er umiddelbart formuleret som såkaldte ja/nej-spørgsmål, men af de præformulerede svarkategorier kan man se, at kun *nej-svar* kan registreres umiddelbart, mens *ja-svar* fordrer yderligere specifikation af antallet af underordnede, hhv. graden af stolthed. En sådan specifikation vil forventeligt implicere spontan interaktion ud over de foreskrevne to-tre ture.

Tx: Sp.8: Har/havde De nogen underordnede/ansatte?

Svar: Nej; Ja, 1-4; Ja 5-9; Ja 10-19; Ja, 20-49; Ja, 50-99, Ja, 100 eller flere; Ved ikke

Tx: Sp.15: Er De stolt over at være dansker?

Svar: Ja, meget stolt; Ja, ret stolt; Ja, kun lidt stolt; Nej, slet ikke stolt; Ved ikke

Tx: Sp.18: Hvordan synes De, regeringen klare sin opgave?

Svar: Virkelig godt; Godt; Mindre godt; Dårligt, Ved ikke

For spørgsmål 18 gælder det, at spørgsmålet umiddelbart er formuleret som et åbent spørgsmål. Men der er rent faktisk en række lukkede svarkategorier, som blot ikke er udhævet til oplæsning i interviewet. Her vil respondenter forventeligt hyppigt producere svar, der ikke matcher de skjulte præformulerede svarmuligheder. Sådanne svar skal probes - dvs. interviewerens skal anmode respondenter om at reformulere sit svar i forhold til de præformulerede svarmuligheder - og dermed vil sekvenserne hyppigt ikke forløbe paradigmatisk.

Når interaktionen omkring besvarelsen af de ovennævnte spørgsmål er medtaget i opregningen af paradigmatisk sekvenser i materialet, så vil de forventeligt trække ned i regnskabet. Hvis man anlægger det synspunkt, at en lav andel af paradigmatisk sekvenser implicerer problemer i interviewenes gennemførelse og potentielt truer datakvaliteten, så kan det synes urimeligt at lade disse spørgsmål trække ned i regnskabet, fordi de måske ikke fra forskerens hånd var planlagt til at forløbe paradigmatisk. Men som sagt kan jeg ikke a priori tilslutte mig den gængse surveymetodologiske opfattelse af paradigmatisk sekvenser som ideelle og ikke-paradigmatisk sekvenser som anfægtelige. Dermed implicerer kategoriseringen af sekvenser som enten paradigmatisk eller ikke paradigmatisk som sagt ikke en hierarkisering af disse sekvenser som enten forbilledlige eller det modsatte. Tildelingen af koden *par* angiver alene, om interaktionen matcher manuskriptet – uanset om dette forekommer at være planlagt eller hensigtsmæssigt eller ej.

Koden *par* for paradigmatisk sekvens er som nævnt ikke sammenfaldende med koderne *2tur* og *3tur*, for sekvenser hvor svaropgaven afvikles over to eller tre ture. Dels implicerer det, at en svaropgave afvikles over max tre ture ikke nødvendigvis, at det italesatte spørgsmål eller det producerede svar matcher spørgeskematekstens præformulerede spørgsmål hhv. svarmuligheder (se eksempel 2.1.p), dels er koden *par* for paradigmatisk sekvens også anvendt i sekvenser, hvor udveksling af spørgsmål, svar og - optionelt - demonstration af svaraccept efterfølges af en ”postekspansion”, hvor deltagerne producerer bidrag, der ikke viderefører eller modificerer svarproduktionen (se eksempel 2.1.q).

EKSEMPEL 2.1.P: IKKE PARADIGMATISK SEKvens PÅ 2 TURE [MAGT: R4/SP.10A]:

Tx: 10a. Mange offentlige aktiviteter kunne gennemføres både billigere og bedre hvis de blev overladt til private

@bg: s10a 2tur ds kala

127 I: .hhh mange (.) offentlige aktiviteter ku' gennemføres både (.) billigere og bedre hvis de blev
128 overladt til private

129 00: (0.6)

130 R: enig

131 00: (0.6)

@eg: s10a 2tur ds kala

EKSEMPEL 2.1.Q: PARADIGMATISK SEKvens MED POSTEKSTENSION [MAGT R8/SP.14]:

Tx: 14. Indvandrere har i dag stemmeret til kommunalvalget efter 3 års ophold i Danmark. Mener De, dette er det rigtige tidspunkt, for sent, for tidligt eller bør de slet ikke have stemmeret til kommunalvalgene i det hele taget?

@bg: s14 xtur par post

617 I: ·h så hedder det næste indvandrere har i dag stemmeret til kommunalvalget efter tre års
618 ophold i danmark

619 00: (.)

62 I: ·h mener de, at det' det rigtige tidspunkt, for sent, for tidligt eller bør de slet ikke ha'
621 stemmeret til kommunalvalgene i det hele taget?

622 R: nej jeg synes det' for tidligt, for jeg s-

623 00: (.)

624 R: ja, fordi mange af dem kan søreme ik' en gang dansk

625 I: nej

626 R: ordentlig dansk vel, så det' for tid[ligt

627 I: [det' for tidligt

628 R: ja det [synes jeg

629 I: [ja

630 I: okay

631 00: (.)

@eg: s14 s14 xtur par post

I 2.1.p afvikles svaropgaven over 2 ture. Men det producerede svar matcher ikke nogen af de præformulerede svarmuligheder. Dermed kan sekvensen ikke betegnes som paradigmatiske. I ex 2.1.q matcher såvel det italesatte spørgsmål som det producerede første-svar spørgeskematekstens præformulerede forlæg. Så selv om deltagerne i linie 622-630 involverer sig i en "postekspansion", der implicerer at sekvensen strækker sig over mere end tre ture, er denne sekvens tildelt koden *par* for paradigmatiske, fordi postekspansionen ikke implicerer nogen videreudvikling eller modifikation af det producerede svar. Minimal interaktion implicerer altså ikke altid paradigmatiske svarproduktion, og paradigmatiske svarproduktion implicerer ikke altid minimal interaktion.

Øvrige koder

Tildelingen af de øvrige koder muliggør et mere detaljeret indblik i, hvorledes interaktionerne i det analyserede materiale forløber, samt hvordan disse forløb falder sammen med og afviger fra en række surveymetodologiske antagelser og fordringer om tekstnærhed i standardiserede interview. Materialet er primært kodet for træk ved interaktionen, som surveymetodologien har implicite antagelser om, men der er også kodet for andre træk ved de enkelte sekvenser.

Italesættelse af spørgsmålstekst

Alle sekvenser er kodet for hvorvidt det præformulerede spørgsmål oplæses ordret (*text*) eller ej (*utext*), om interviewer ekspanderer spørgsmålsformuleringen (*ptext*), om italesættelsen afbrydes af interviewer eller respondent før den præformulerede afslutning (*atext*), og om spørgsmålsformuleringen gentages i løbet af spørgsmål-svar-sekvensen (*gtext*). Koderne *text*, *utext*, *atext* og *ptext* er anvendt meget restriktivt. Det er ikke vurderet, hvorvidt en evt. afvigelse fra den præformulerede spørgsmålstekst eventuelt kunne implicere en bias, modificering eller ændring af svaropgavens "indhold" i forhold til den præformulerede tekst. Tildelingen af koden implicerer således ikke en analytisk vurdering af sekvensens "kvalitet" som redskab for indsamling af reliabel information. Koderne angiver alene om interviewer italesætter teksten ordret eller ej. Hvilke implikationer forskellige relationer mellem tekst og italesættelse

kan have for sekvensforløb, interviewforløb og for de indsamlede datas kvalitet, behandles i afsnit 2.3 nedenfor, i den kvalitative Del III samt i de analytiske artikler *Stax I & II*.

Koden *f*text er anvendt, hvor den præformulerede spørgsmålstekst rummer deciderede fejl. Fx hvis der anvendes både ”De” og ”du” som tiltaleform i den samme spørgsmålstekst (se spørgsmål 6), eller hvis tiltaleformen ”de” er skrevet med lille ”d” (spørgsmål 12c, introtekst 28). Skrivemåde i tiltaleformer er relevante for interviewets afvikling, idet de fleste interview gennemføres med ”du” som tiltaleform, hvorfor interviewerens selv løbende skal spotte og erstatte alle forekomster af tiltaleformen ”De” med ”du”.

Koden er hertil anvendt, fordi der står ”Der”, hvor der skulle have stået ”Det” (spørgsmål 28a), fordi der står ”dårlige”, hvor der skulle have stået ”dårligt” (spørgsmål 28f), fordi der står ”vore”, hvor der skulle have stået ”vores” (spørgsmål 28h), og fordi der står ”flytninger”, hvor der skulle have stået ”flygtninge” (spørgsmål 28i). Sekvenser hvor deltagerne interagerer omkring løsningen af disse svaropgaver er hyppigt tildelt både koden *f*text og koden *u*text, fordi interviewerne så at sige retter fejlene i deres italesættelse af den præformulerede tekst. Disse eksempler illustrerer, at det ikke nødvendigvis er problematisk, at interviewere afviger fra det præformulerede manuskript, og at koden *u*text ikke per se indikerer, at interviewerens adfærd er anfægtelig. Tildelingen af koden *f*text muliggør en granskning af hvordan interviewere forholder sig til teksten, når den er fejlbehæftet.

Koden *g*text for gentaget tekst er ikke anvendt særlig restriktivt. Koden er tildelt alle sekvenser, hvor interviewerens – på eget eller respondentens initiativ – gentager hele eller dele af en spørgsmålsformulering mere eller mindre ordret. Herved opnås mulighed for at granske alle tilfælde, hvor en præformuleret tekst på den ene eller den anden måde reproduceres mere end én gang. Koden *g*lemt er i transskriptionen anvendt, når en interviewer fejlagtigt springer et spørgsmål over. Her er koden ikke tilordnet en sekvens men knyttet til den skriftlige reproduktion af spørgeskemateksten. En søgning

på segmenter der er tildelt koden *glemmt* vil således lokalisere og udtrække de transskriptionslinier, som gengiver spørgsmålstekster, der *ikke* er sat i tale.

Respondenters første-respons

Koden *Iskala* er tildelt, hvis respondenter i sin første tur i en spørgsmål-svar-sekvens producerer en respons, der er fuldt formateret, dvs. umiddelbart registrerbar som en af de præformulerede svarkategorier. En af koderne *Idskala*, *Iaps*, *Ijane* og *landet* er tildelt, hvis respondenter ikke producerer et sådant svar som sit første bidrag i en spørgsmål-svar-sekvens. Koden *Idskala* anvendes, hvis der produceres et delvist formateret svar - fx "enig", når svarskalaen kræver et mere differentieret svar, fx "helt enig" eller "delvis enig". Koden *Iaps* anvendes, hvis der produceres et anderledes formateret svar end den præformulerede svarskala foreskriver - fx "ret enig."

Koden *Ijane* er anvendt i sekvenser, hvor en respondent afgiver et ikke formateret svar, der kan karakteriseres som et "ja/nej-svar", og hvor et sådant svar *ikke* matcher nogen af de præformulerede svarmuligheder. Og koden *landet* er anvendt i sekvenser, hvor der er afgivet en respons i et helt andet format fx: "arh det' jo det der går ud over færgedrifterne" som svar på et spørgsmål med de præformulerede svarmuligheder: "Helt enig, Delvis enig, Delvis uenig, Helt uenig". Disse koder for første respons angiver ikke, hvorvidt der evt. produceres et formateret svar senere i sekvensen. Endelig er sekvenser tildelt koden *ogjane* i tilfælde, hvor respondenters første responser *indledes* med "ja" eller "nej" – fx "nej helt uenig" eller "ja der' jeg enig."

Probing

De enkelte sekvenser er også kodet for, hvorvidt der forekommer såkaldte probingaktiviteter eller "boring", dvs. aktiviteter hvor interviewer og respondent interagerer omkring at reformulere et ikke fuldt formateret første svar, således at det matcher en af de præformulerede svarmuligheder³⁶. Koden *probe* angiver, at der forekommer probingaktivitet i en sekvens (se fx eksempel 2.1.d: l. 187 & 2.1.g: l. 119),

³⁶ Fænomenet probing behandles uddybende i afsnit 3.3 i Del III.

mens koden *opr* angiver, at et ikke-formateret svar accepteres uden probing (se fx eksempel 2.1.i & 2.1.p).

Sekvenser der er tildelt koden *probe* er yderligere kodet for træk ved den identificerede probingaktivitet. I konventionel adfærdskodning såvel som i toneangivende surveymetodologisk litteratur skelnes der imellem såkaldt "fri" eller "neutral" probing og såkaldt "ledende" eller "dirigerende" probing (se fx Fowler & Mangione 1990, Kjølner 1975, Moore 2000, Smit et al 1997). En probe karakteriseres som "fri", hvis den præsenterer respondenter for mindst to svarmuligheder og overlader det endelige valg til respondenter (se fx eksempel 2.1.g: l. 119). En probe karakteriseres som "ledende" eller "dirigerende", hvis respondenter kun tilbydes én enkelt svarmulighed, som vedkommende så enten kan acceptere eller afvise.

Ved kodningen af materialet er der imidlertid identificeret en del sekvenser, hvor en interviewers probe bliver afbrudt af en respondents svarvalg, før proben er produceret til genkendelig afslutning. I en del af disse tilfælde producerer interviewer nok to svarmuligheder, men respondenter producerer sit svar, før interviewer har produceret svarmulighed nummer to (se fx eksempel 2.1.d). Alle sekvenser, hvor en probe bliver afbrudt før den er produceret til hørbar afslutning, er tildelt koden *apr* for "afbrudt probe."

Koden *ipr* angiver, at interviewer præ-prober *før*, respondenter har produceret en respons (se fx eksempel 2.1.g: l. 117). Denne kode behandles som en underkode af *p_{text}*, og ikke af *probe*.

Endelig respons

Endelig er alle sekvenser kodet for, hvorvidt der i sekvensens forløb produceres et svar, som ordret matcher en svarmulighed i den præformulerede svarskala. Koden *skala* er tildelt alle sekvenser, hvor en sådan fuldt formateret respons sættes i tale i interviewinteraktionen, uanset om den bliver produceret af interviewer eller respondenter. En fuldt formateret eller ordret svarformulering kan fx være "helt enig". Koderne

diskala, aps, jane og *andet* for "delvist formateret svar", "alternativt formateret svar," "ja/nej-svar" og "anden respons" er tildelt efter samme principper som koderne for karakteren af respondentens første bidrag til en sekvens. I sekvenser hvor der kun afgives ét svar er kodningen af første respons parallel med kodningen af endeligt svar. For eksempel er sekvensen i eksempel 2.1.k tildelt begge koderne *Iskala* og *skala*.

Kodningens funktion

Den fulde kodeliste er vedlagt som Appendiks B. Kodningen af de 11 interview har gjort det muligt at generere udtræk af alle sekvenser, hvor et givent fænomen eller en given relation mellem plan og realisering i situationeret handlen optræder. Via sådanne udtræk har jeg kunne danne mig et overblik over materialet fx hvad angår forekomsten af ordrette eller afbrudte oplæsninger af konkrete spørgsmål, forekomsten af sekvenser på 2, 3, 4, 5 eller flere ture, forekomsten af fuldt formaterede svar eller af frie eller ledende probes af ikke formaterede svar.

Kodningen har også gjort det muligt at studere de enkelte fænomeners forekomst og fordeling i forhold til de enkelte interviewere, respondenter eller spørgsmål. I afsnit 2.2 gives med udgangspunkt i genererede udtræk fra det kodede materiale et overblik over forekomsten af et udvalg af de kodede fænomener. En del af disse fænomener vil ikke blive gransket yderligere i denne sammenhæng. Men karakteristikken tjener til at give en overordnet indsigt i, hvordan interaktionen i de analyserede interview forløber.

2.2 Kvantitativ karakteristik af deltagerhandlen og interaktion

Hvem gør hvad hvordan, hvornår og hvor ofte i standardiserede interview?

I dette afsnit vil jeg give en kvantitativ karakteristik af interaktionen i de analyserede standardiserede interview. Afsnittet indledes med en skematisk oversigt over forekomster af kodede fænomener i materialet. Dernæst behandler jeg, hvorledes

forekomst og distribution af de forskellige identificerede fænomener og mønstre reflekterer på spørgsmålene om, hvordan interviewere og respondenter orienterer sig imod spørgeskemateksten som et præformuleret manuskript for interaktionen.

Afsnittet behandler forekomst og distribution af følgende kodede fænomener som mål for, hvorledes den præformulerede plan realiseres i den lokale interaktion: Interviewlængde (2.2.1), sekvensudstrækning (2.2.2), sekvensforløb (2.2.3), første tur (2.2.4), anden tur (2.2.5), probingaktiviteter (2.2.6) og endeligt svar (2.2.7). Nogle af disse fænomener behandles ret udførligt i dette afsnit, andre behandles mindre udførligt her, fordi de er gjort til genstand for særskilte behandlinger i de kvalitative analyser, der rapporteres i arbejdspapirets Del III samt i de analytiske artikler *Stax I & II*.

Skematiske oversigter over interaktionen i de standardiserede interview

Grå baggrund i et skemafelt nedenfor markerer, at der forekommer overlap imellem sekvenser opført i det markerede felt og i andre skemafelter. De samme sekvenser kan fx på samme tid optræde i en opregning af sekvenser med interviewer-initieret probing *før* respondentens første svar (koden *ipr*) og en opregning af sekvenser med probingaktiviteter *efter* respondentens første svar (koden *probe*) som i skema 2.2.6.

SKEMA 2.2.1: INTERVIEWLÆNGDE PR. INTERVIEW (GENNEMSIT CA. 17 MIN.)

Længde i min.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Antal interview	1		2	2				1	1	1		1	1				1

SKEMA 2.2.2: SEKVENSDSTRÆKNING: TURANTAL FORDELT PÅ DE 840 ANALYSEREDE SEKVENSER

Turantal	<i>2tur</i>	<i>3tur</i>	<i>4tur</i>	<i>5tur</i>	<i>Xtur</i>	<i>Dobbeltkode</i>
Sekvensantal	240 (30%)	228 (25%)	23 (<3%)	121 (15%)	242 (30%)	14

SKEMA 2.2.3: SEKVENSFORLØB: PROCENTANDEL AF PARADIGMATISK SEKVENSER PR. INTERVIEW (GENNEMSIT CA. 40% AF 763 SEKVENSER [% SP.11B-H])

Ca. % <i>par</i> sekvens	0	10	20	30	40	50	60	70	80	90
Antal interview	1		4	1		2		2	1	

SKEMA 2.2.4: 1. TUR: ITALESÆTTELSE AF SPØRGSMÅLSTEKST I DE 763 SEKVENSER [% SP.11B-H]

1. tur	<i>Text</i>	<i>Utext</i>	<i>Utext=Ptext</i>	<i>Utext=Atext</i>	<i>Utext=andet</i>	<i>Ftext</i>	<i>Gtext</i>
Sekvensantal	524	239	90	50	99	58	49

SKEMA 2.2.5: 2. TUR: SVARFORMAT I FØRSTE RESPONS I DE 840 SEKVENSER

2. tur	<i>ISkala</i>	<i>IUskala=IDskala</i>	<i>IUskala=IAps</i>	<i>IUskala=IJane</i>	<i>IUskala=IAndet</i>	<i>OgJane</i>
Sekvensantal	500	105	20	81	134	49

SKEMA 2.2.6: PROBINDAKTIVITETER EFTER IKKE FULDT FORMATERET SVAR I 2. TUR

Probing	<i>probe</i>	<i>fpr</i>	<i>apr</i>	<i>lpr</i>	<i>opr</i>	<i>ipr</i>
Sekvensantal	250	92	63	95	71	60

SKEMA 2.2.7: SVARFORMAT I ENDELIGT ITALESAT SVAR I DE 840 SEKVENSER

Endeligt svar	<i>Skala</i>	<i>Uskala=Dskala</i>	<i>Uskala=Aps</i>	<i>Uskala=Jane</i>	<i>Uskala=Andet</i>	
Sekvensantal	755	55	13	8	9	

2.2.1 Interviewlængde

- Hvor meget interagerer interviewere og respondenter i forbindelse med løsning af interviewets svaropgaver (I)?*

Spørgeskematekster rummer ikke altid nogen forskrifter angående, hvor lang tid det forventes at tage at realisere dem i en lokal interviewinteraktion. Men interviewlængde er noget, som forskere og dataindsamlere hyppigt vil have gjort sig nogle antagelser om forud for dataindsamlingen evt. baseret på pilotinterview, rollespil eller erfaring fra andre interviewundersøgelser. Og nogle surveyinstitutioner vil på forhånd have oplyst både interviewer og respondent om forventet interviewlængde gennem hhv. interviewerinstruktion og respondentbreve. I dette tilfælde er det fx i forvarselsbrevet til respondenterne oplyst, at interviewet forventes at vare ”ca. et kvarters tid” *. En sådant estimat vil afspejle planlæggernes forventninger til, hvordan manuskriptet skal realiseres, og de faktiske interviewlængder vil så reflektere på, om denne plan holder.

Interviewfaser

Af de 11 interview der blev gennemført og båndoptaget, blev otte interview gennemført ved den første telefoniske kontakt mellem interviewer og respondent. I fem af disse samtaler er det respondenterne selv der tager telefonen, i tre tilfælde besvares opringningen af en anden, som så kalder respondenterne til telefonen. I to tilfælde aftaler interviewer og respondent ved den første kontakt et mere belejligt tidspunkt for interviewet, som dernæst gennemføres på dette aftalte tidspunkt. I et enkelt tilfælde måtte intervieweren foretage en hel række opringninger, først til et nummer, hvor respondenterne ikke længere var at træffe, dernæst til respondenterens telefonsvarer og til respondenterens mobiltelefon på ubelejlige tidspunkter, før det lykkedes at gennemføre interviewet.

De 11 båndoptagede samtaler hvori der gennemføres interview, kan alle inddeles i tre hovedfaser: Først en indledende samtale (evt. flere) hvor undersøgelsens formål præsenteres af intervieweren, og hvor denne søger - og i de optagede interview opnår - respondenterens accept af deltagelse i interviewet, samt tilladelse til at samtalen optages på bånd. Dernæst følger selve det skemabaserede interview, og endelig følger en afslutningssekvens af forskellig varighed og varierende indhold. I enkelte tilfælde bevæger deltagerne sig lidt frem og tilbage mellem de forskellige faser. De angivne interviewlængder i skema 2.2.1 er således med dette forbehold.

Den indledende samtale mellem respondent og interviewer forud for selve spørgeskemainterviewet tager mellem et halvt og halvandet minut, dog med undtagelse af et enkelt interview hvor interviewer og respondent bruger ca. fem minutter - fordelt over to samtaler - på at forhandle sig frem til en accept af påbegyndelse af interviewet. Den afsluttende del af samtalen efter gennemførelse af interviewdelen tager også mellem et halvt og halvandet minut.

Med få undtagelser besvarer alle 11 respondenter samtlige skemaets 78 spørgsmål (inkl. alle underspørgsmål). Dog stilles Spørgsmål 4 kun i ni interview, Spørgsmål 6 kun i tre interview, Spørgsmål 7 kun i syv interview og Spørgsmål 8 kun i syv interview. I de

fleste tilfælde overspringes disse spørgsmål, fordi skemaets filtergange leder interviewererne forbi irrelevante spørgsmål. I fire tilfælde glemmer en interviewer dog at stille et spørgsmål, som faktisk burde være stillet (kode *glemt*). Hver respondent besvarer mellem 74 og 78 spørgsmål, og i de 11 båndoptagede interview besvares i alt 840 spørgsmål³⁷.

Gennemsnit og varians i interviewlængde

SKEMA 2.2.1: INTERVIEWLÆNGDE PR. INTERVIEW (GENNEMSNIET CA. 17 MIN.)

Længde i min.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Antal interview	1		2	2				1	1	1		1	1				1

Den gennemsnitlige varighed af selve interviewdelen i de 11 interview er godt 17 minutter. Altså ret tæt på de "ca. et kvarters tid" som angives i forvarselsbrevet. Men gennemsnittet dækker over en betragtelig varians - mellem ca. 11 og ca. 27 minutter. Det vil sige, at de længste interview er mere end dobbelt så lange som de korteste. Fem interview gennemføres på under 15 minutter, tre tager mellem 15 og 20 minutter og tre tager mere end 20 minutter (se skema 2.2.1).

Der er ikke noget der tyder på, at de afdækkede variationer i interviewlængde primært skyldes interviewerbias. Gennemsnitslængden af interview gennemført af hver enkelt af de tre interviewere ligger mellem ca. 16,5 og 19 minutter og alle tre interviewere gennemfører både relativt korte og relativt lange interview.

Der er til gengæld noget der tyder på, at interviewlængde stiger med respondentens alder, men der er ret stor spredning inden for de enkelte aldersgrupper. Fx er den gennemsnitlige interviewlængde i interview med de fire yngste respondenter - der er mellem 21 og 42 år gamle - ca. 14 minutter (varierende mellem 11 og 18 minutter); for de tre midaldrende respondenter - der er mellem 54 og 56 år gamle - er gennemsnitslængden ca. 19,5 minutter (varierende mellem 14 og 27 minutter); og for de

³⁷ Også sekvenser hvor respondenter svarer "ved ikke", "det kan jeg ikke svare på" eller ikke vil svare er medtaget som afviklede spørgsmål-svar-sekvenser.

fire ældste respondenter – der er mellem 62 og 65 år gamle - er gennemsnitslængden også ca. 19,5 minutter (varierende mellem 13 og 23 minutter). En eventuel alderseffekt synes således ikke at være entydig, og materialet rummer altså også forholdsvis lange interview med yngre respondenter og forholdsvis korte interview med ældre respondenter. Der er ikke noget i materialet, der tyder på, at interviewlængde varierer systematisk med respondentens køn.

Jeg har ikke informationer om interviewlængder for hele denne undersøgelse generelt, og ifølge de rapporteringskort som skal udfyldes af interviewerne, opgøres varigheden heller ikke separat for selve interviewdelen hhv. de indledende og afsluttende interaktioner. Jeg kan derfor ikke udsige noget om, hvorvidt de 11 interview er længdemæssigt repræsentative eller atypiske for denne konkrete undersøgelse, eller mere generelt for standardiserede interview med et lignende skriftligt forlæg. Jeg kan dog tentativt anføre, at den udmeldte plan om, at disse interview skulle kunne gennemføres på ”ca. et kvarters tid,” ikke helt har kunne realiseres. Jeg kan dertil observere, at mit materiale repræsenterer en betydelig varians med hensyn til interviewlængde. Det *forekommer* altså, at spørgeskemabaserede interview, der angiveligt er planlagt til at vare ca. 15 minutter, varer både væsentligt længere og væsentligt kortere. Og jeg har i mit materiale repræsenteret både korte, længdemæssigt gennemsnitlige og lange interview.

En outlyer?

10 af de 11 interview fordeler sig pænt omkring gennemsnittet på godt 17 minutter +/- op til 6 minutter. Et enkelt interview skiller sig ud med en længde på 27 minutter (se skema 2.2.1). Dette ene interview forekommer altså umiddelbart at være atypisk inden for dette lille udvalg af interview. Det er forventeligt, at det store tidsforbrug i dette interview er relateret til betydelige afvigelser fra det præformulerede manuskript. Dette interview vil dermed forventeligt kunne trække op i kvantitative opgørelser af interviewadfærd, hvor deltagerne afviger fra den præformulerede spørgeskematekst. Denne observation kunne være et argument for at behandle dette interview som en ”outlyer” og udelade interviewet fra datasættet. Imidlertid er sigtet med de kvantitative

opgørelser ikke at evaluere spørgeskemaundersøgelsens kvalitet men alene at give en overordnet karakteristik af materialet. Projektets centrale analyser som behandles i Del III er af kvalitativ karakter, og her er det naturligt interessant at granske interaktionelle strukturer og deres mulige implikationer i interview med forskellige forløb.

I relation til medtagelsen af interviewet i de kvantitative opgørelser kan man anføre, at materialet er så lille, at det ikke meningsfuldt kan afgøres, om der faktisk er tale om en ensom outlyer eller ej. Når der forekommer et meget langt interview i et lille datamateriale som mit, så kan man blot konkludere, at sådanne interview forekommer. Og det er såvel fra et interaktionistisk som fra et surveymetodologisk perspektiv interessant at granske, hvorledes også meget tidskrævende og måske problemfyldte planlagte interaktioner afvikles.

2.2.2 Sekvensudstrækning

- Hvor meget interagerer interviewere og respondenter i forbindelse med løsning af interviewets svaropgaver (II)?*

Spørgeskematekster indeholder typisk præformulerede forlæg for *to* talerbidrag pr. sekvens. Man kan altså sige, at planen for den enkelte spørgsmål-svar-sekvens er, at den afvikles over *to* talerbidrag: interviewerens produktion af et spørgsmål og respondentens produktion af en respons. Hvis den præformulerede spørgsmålstekst skal fungere som et fuldstændigt manuskript eller partitur for interaktionen, så skal interviewer og respondent altså producere hver ét talerbidrag i en given spørgsmål-svar-sekvens. Disse talerbidrag skal være pænt adskilte, og vil dermed være ”tællelige” (se afsnit 2.1).

Det er dog en udbredt surveymetodologisk formening, at interviewerens produktion af en neutral demonstration af at svaret er godtaget ikke repræsenterer et brud med den standardiserede plan for interaktionen (se fx Fowler & Mangione 1990). For at falde inden for denne mindre restriktive definition af plan-realiserende-interaktion skal en

spørgsmål-svar-sekvens altså afvikles over max. tre tællelige talerbidrag: Spørgsmål, svar og – optionelt – demonstration af svargodtagelse.

Sekvenser med tælleligt turantal

SKEMA 2.2.2: SEKVENSUDSTRÆKNING: TURANTAL FORDELT PÅ DE 840 ANALYSEREDE SEKVENSER

Turantal	<i>2tur</i>	<i>3tur</i>	<i>4tur</i>	<i>5tur</i>	<i>Xtur</i>	<i>Dobbeltkode</i>
Sekvensantal	240 (30%)	228 (25%)	23 (<3%)	121 (15%)	242 (30%)	14

I alt 240 sekvenser er tildelt koden *2tur*, hvilket vil sige, at i ca. 30% af alle de analyserede sekvenser afvikles svaropgaven som manuskriptet foreskriver over to pænt adskilte ture (se skema 2.2.2).

I alt 228 sekvenser er tildelt koden *3tur* (se skema 2.2.2). Den tredje tur i sekvenser der afvikles over tre tællelige talerbidrag er typisk en interviewers demonstration af, at respondentens svar i den foregående tur er modtaget og accepteret. Typiske talerbidrag i tredje tur i disse sekvenser er: ”ja”, ”nej” eller ”okay”, gentagelser af (dele af) respondentens svarformulering eller formaterede *formulationer* af den respons der er produceret i den foregående tur. Begrebet *formulation* dækker her umiddelbart registrerbare reformuleringer eller ”upshots” af respondentens foregående talerbidrag³⁸.

EKSEMPEL 2.2.2.A-E: 3TUR:

<u>1. tur:</u>	<u>2. tur:</u>	<u>3. tur:</u>
I: Spørgsmål	R: 1. Respons	I: Accept / Gentagelse / Formulation
a: [Sp.11h]	R4: passende (0.3)	I: ja
b: [Sp.10a]	R9: jar, der' jeg helt enig	I: oka:y
c: [Sp.28c]	R1: ejh (.) det tror jeg ikke rig[tig på	I: [ne:j
d. [Sp.13]	R15: der ska' vi ta' nogen flere=	I: der ska' vi ta' nogen flere
e: [Sp.10h]	R1: ja det kan de godt	I: helt enig

Intervieweres *formulationer* af respondenters svar kan enten behandles som sekvensafsluttende demonstrationer af, at intervieweren har forstået respondentens svar

³⁸ Den konversationsanalytiske brug af begrebet *formulation* behandles mere udførligt i afsnit 3.1. i Del III

på en bestemt måde, eller som "probes" dvs. anmodninger om eller forslag til specificering af svaret der fordrer en respons eller accept fra respondenterne. I de sekvenser der er tildelt koden *3tur*, har alle intervieweres formulationer i sekvensernes tredje tur selvsagt sekvensafsluttende funktion som i eksempel 2.2.2.e.

Alt i alt afvikles ca. 55% af de analyserede sekvenser altså over de to-tre ture, som spørgeskemateksten - og surveyemetodologien - foreskriver. Det skal her erindres, at kodningen for turantal ikke angiver noget om, *hvad* der produceres i de enkelte ture. At en svaropgave afvikles over to-tre ture, siger ikke noget om, hvorvidt et spørgsmål er oplæst ordret, eller hvorvidt der er produceret et formelt registrerbart svar. *Hvad* der produceres i de første turpar i de enkelte sekvenser genoptages nedenfor.

De resterende sekvenser i materialet er tildelt en af koderne *4tur*, *5tur* eller *xtur*, hvor *xtur* er anvendt i sekvenser, som enten strækker sig over mere end fem tællelige talerbidrag, eller hvor interaktionen ikke meningsfuldt kan opgøres i turantal. Enkelte sekvenser er dog tildelt en dobbeltkode (se afsnit 2.1).

Koden *4tur* er anvendt 23 gange. Det vil sige, at kun ganske få af de 840 analyserede sekvenser afvikles over netop fire tællelige ture (se skema 2.2.2). Det fjerde talerbidrag i sekvenser der afvikles over fire tællelige ture er typisk et bidrag, hvor respondenterne enten demonstrerer modtagelse og accept af en svaraccept, som interviewerens har produceret i den foregående tur (se eksempel 2.2.2.f-g), eller konfirmerer en formulation af sit første svar i den foregående tur, hvor interviewerens har produceret et kandidat-svar, som respondenterne så kan konfirmere eller afvise (se eksempel 2.2.2.h-i).

EKSEMPEL 2.2.2.F-I: 4TUR:

<u>1. tur</u> I: Spørgsmål	<u>2. tur</u> R: 1. Respons	<u>3. tur</u> I: Accept/ Gentagelse Formulation / Probe	<u>4. tur</u> R: Accept / Konfirmering
f: [Sp.28p]	R8: ja (.) der' jeg helt enig	I: ja	R8: ja
g: [Sp.13]	R21: (1.2) ehhhhhm (0.7) .hhh (0.4) færre (0.4)	I: færre (0.2)	R21: ja
h: [Sp.10b]	R1: e det' jeg enig i	I: helt enig	R1: ja
i: [Sp.28k]	R1: nej (.) der' jeg (.) [uenig	I: [er du] helt uenig	R1: ja

Koden *5tur* er anvendt 121 gange. Det vil sige, at i ca. 15% af de analyserede sekvenser afvikles svaropgaven over fem tællelige talerbidrag (se skema 2.2.2). Det sidste talerbidrag i sekvenser der afvikles over fem ture er - ligesom tilfældet er i sekvenser der afvikles over tre ture - typisk en interviewers demonstration af, at respondentens respons i den foregående tur er modtaget og accepteret. Typiske talerbidrag i femte tur er: ”ja”, ”nej”, ”okay” samt gentagelser af (dele af) respondentens svarformulering (se eksempel 2.2.2.j-l).

EKSEMPEL 2.2.2.J-L: 5TUR

1. tur I: Spm.	2. tur R: 1.respons	3. tur I: Probe/ formulation	4. tur R: Valg/ Konfirmering	5. tur I: Gentagelse/ Accept
j: [Sp.18]	R4: (.hh) ganske udemærket (0.3)	I: ts.hh vi:rkelig godt eller go:dt (0.2)	R4: godt (0.2)	I: godt (0.4) så:dan
k:[Sp.10a]	R1: øh det tror jeg nok ja, e det' jeg enig i	I: er du helt enig eller delvis enig	R1: jeg vil sige det' jeg delvis enig i	I: ja
l:[Sp.10b]	R19: (0.6) det' jeg enig i (0.2)	I: helt enig (0.4)	R19: helt enig	I: ja

Blandt de sekvenser der er tildelt koden *5tur*, ses der også i enkelte tilfælde forløb, hvor respondenter faktisk allerede i anden tur producerer en umiddelbart registrerbar respons, hvorefter der følger en såkaldt ”postekspansion” af sekvensen, hvor talerbidragene ikke har nogen modificerende implikationer i forhold til det svar, som er produceret i sekvensens "kernedel" (se eksempel 2.2.2.m-n).

EKSEMPEL 2.2.2.M-N

1. tur I: Spm	2. tur R: 1.respons	3. tur I: Gentagelse	4.tur R: Konfirmering	5. tur I: Accept
m:[Sp.28d]	R18: (1.7) det' jeg (delvis) uenig i	I: ts .h delvis uenig	R8: ja	I: ja
n:[Sp.11b]	R8: (.) dar der- bruger de fo(h)r li(h)dt	I: der bruger man for lidt	R8: ja det syn's jeg	I: ja

Systematiske mønstre i sekvenser der afvikles over 2-5 tællelige talerbidrag

Summerende om andelen af sekvenser der afvikles over to-fem tællelige ture, kan man observere, at der er en høj forekomst af sekvenser, der afvikles over de planlagte to-tre ture (ca. 56% af alle 840 analyserede sekvenser). Ca. 15 % af de analyserede sekvenser med et tælleligt turantal afvikles over fem ture, mens under 3 % afvikles over fire ture.

Det kan forekomme bemærkelsesværdigt, at der er så få sekvenser der afvikles over netop fire ture. Man kan anføre, at i sekvenser hvor ingen af deltagerne tager initiativ til repair eller afklaring af potentielle uklarheder i de foregående talerbidrag, der *kan* svaropgaven afvikles over to-tre ture som i eksempel 2.2.2.a-d. Sådanne minimale "kerne-sekvenser" *kan* postekspanderes med respondentens demonstration af accept af interviewerens behandling af det producerede svar, sådan som det ses i eksempel 2.2.2.f-g (se også eksempel 2.2.2.m-n). Men det synes at være et sjældent fænomen, at repair-frie sekvenser strækker sig over mere end tre ture.

Sekvenser hvori der forekommer repair- eller afklaringsarbejde *kan* principielt afvikles over fire ture som i eksempel 2.2.2.h-i. Her kan interviewernes formulations beskrives som forslag til afklaring af respondenternes første svar, og respondenterne demonstrerer derefter i sekvensernes fjerde tur, at de accepterer disse forslag. Faktisk kan sekvenser med afklaringsarbejde afvikles på bare tre ture, som det ses i eksempel 2.2.2.e, hvor interviewerens formulation af respondentens svar kan beskrives som et kandidatforslag til repair af dette svar, som respondenterne stiltiende accepterer. Men selv om sekvenser med afklaringsarbejde angående svaropgavens løsning altså principielt kan afsluttes inden for tre-fire ture, så vil sådanne sekvenser hyppigt involvere mere interaktionelt arbejde og dermed også større afvigelser fra den præformulerede plan, hvad angår turantal pr. sekvens (se også afsnittet om udstrakte sekvenser nedenfor). Repairarbejde er altså bekosteligt både set i et tids-økonomisk perspektiv og i relation til fordringen om produktion af svar under standardiserede forhold. I lyset af denne observation kan det undre, at forskning i sproglig kvalitet og forståelighed af spørgsmålsformuleringer i spørgeskemaundersøgelser har så lav prioritering i dansk surveyforskning.

Hvor kun få sekvenser altså afvikles over netop fire talerbidrag, så afvikles forholdsvis mange sekvenser - nemlig ca. 15 % - over netop fem talerbidrag. Disse sekvenser afviger typisk fra den planlagte udveksling af spørgsmål og svar ved at involvere repair- eller afklaringsarbejde - hyppigt i relation til svarets formulering. Med en så betragtelig andel af sekvenser med netop disse karakteristika kan man sige, at sekvenser der afvikles over fem ture og involverer repairarbejde udgør et konkurrerende sekvens-format til den planlagte spørgsmål-svar-sekvens. Man kan også sige, at en del af de sekvenser, hvor interaktionen afviger fra den planlagte udveksling af spørgsmål og svar, afviger fra planen på en "ordnet" eller "systematisk" måde.

At identificerede afvigelser, hvad angår turfordeling, er "ordnede" eller "systematiske", er ikke det samme som, at de ikke kan have utilsigtede, uforudsigelige og uhensigtsmæssige implikationer for "kvaliteten" af svar, der produceres i disse sekvenser. Fx kan probing i konkrete sekvenser implicere bias i de konkrete producerede svar. Og genkommende probing i mange sekvenser vil uvægerligt implicere længere interviewvarighed, end hvis der ikke forekom probing. Det er derfor oplagt at granske, hvordan disse systematisk afgivende sekvenser forløber, og hvilke implikationer deres forløb kan have for det overordnede interviewforløb og for datakvaliteten. Det er også oplagt at granske disse systematisk afvigende sekvenser med henblik på at afklare, hvorvidt interaktionen i dem – eller planen for dem – med fordel kunne søges ændret. I arbejdspapirets Del III samt i artiklen *Stax I* vil jeg bl.a. fokusere på systematiske mønstre i sekvenser, der involverer repairarbejde eller "probing" af respondenters svarformuleringer.

Sekvenser med omfattende eller utælleligt turantal

Koden *xtur* er anvendt 242 gange i materialet, svarende til at ca. 30% af de analyserede spørgsmål-svar-sekvenser afvikles over mere end fem ture eller afvikles i interaktionelle forløb, hvor det ikke har været muligt eller meningsfuldt at opregne antallet af

turovergange eller talerbidrag³⁹. I 14 sekvenser er koden *xtur* anvendt sammen med en af de andre koder for turantal (se afsnit 2.1)

De interaktionelle forløb i disse 30% af de analyserede sekvenser er vanskeligere at karakterisere i generelle mønstre, end tilfældet var for de sekvenser, der er tildelt andre tur-koder. Antallet af transskriptionslinier kan give en idé om variansen mht. sekvensernes udstrækning. De korteste sekvenser fylder 7-10 linier i transskriptionen inkl. "tomme" linier ved ophold i talen (se eksempel 2.2.2.o). De længste strækker sig over 50-60 linier (se eksempel 2.2.2.p-r).

I en del af disse sekvenser foregår der langvarig og kompleks forhandling om forskellige aspekter af svaropgaven og dens løsning. I disse sekvenser afviger interaktionen åbenlyst fra det præformulerede manuskript. I andre sekvenser ligger forløbet ret tæt op af nogle af de mønstre, som er beskrevet ovenfor, blot med den afvigelse at der forekommer hyppige overlap, afbrydelser og "tidlige turstarter" set i relation til det præformulerede manuskript for deltagerens talerbidrag og interaktion. I disse sekvenser kan man observere, at den præformulerede spørgeskematekst nok fungerer som manuskript for (dele af) de enkelte talerbidrag; men deltagerens turtagning er ikke effektivt reguleret af spørgeskematekstens manuskript for, hvornår og hvordan hvilke talerbidrag skal afsluttes, og hvornår en respons skal initieres.

I disse sekvenser er det hyppigt ikke meningsfuldt at opretholde en begrebslig distinktion mellem "taler" og "modtager." Begge parter har aktiv indflydelse på komposition og forløb af hinandens talerbidrag, som det fx ses i eksempel 2.2.2.o. Dermed realiserer interaktionen ikke spørgeskematekstens præplanlagte rollefordeling, hvor det er interviewerens, der står for italesættelsen af den præformulerede anmodning om information, og respondenteren der producerer denne information, *efter* at anmodningen om den er italesat til den præformulerede afslutning.

³⁹ Kodelisten for tælleligt turantal slutter ved fem ture (*5tur*), fordi der ved granskningen af materialet kun var ganske få sekvenser, der kunne tildeles koden 6tur, 7tur eller mere, uden samtidig at involvere overlap der ville implicere, at sekvenserne også skulle tildeles koden *xtur*. Materialet rummer således kun enkelte sekvenser med et tælleligt turantal over fem ture.

Eksempel 2.2.2.o: Kort sekvens med utælleligt turantal [MAGT:R4/Sp.27]:

Tx: 27. Mener De, at flygtninge, der har fået asyl, skal have samme rettigheder som alle andre med hensyn til at søge arbejde, få uddannelsesplads og få sociale ydelser?

@bg: s27 xtur

515 I: ·hhhh e:h mener du a' flygtninge der='ar fået asyl ska' ha' samm' rettigheder som alle andre

516 med hensyn til at søge ar:bej[de få u-

517 R: [ja

518 00: (0.6)

519 I: og så f[å

520 R: [hvis de har fået det j[a

521 I: [jA::

522 00: (0.5)

523 R: så har vi jo [accepteret dem]

524 I: [·hhhhh] eja:

@eg: s27 xtur

At interaktionen i udstrakte sekvenser som i eksempel 2.2.2.o-q afviger fra den planlagte udveksling af præformulerede spørgsmål og svar, giver sig selv. De gengives her for at illustrere, hvordan udstrakte sekvenser kan afvikles.

EKSEMPEL 2.2.2.P: LANG SEKVENNS MED UTÆLLELIGT TURANTAL [MAGT: R19/Sp.15]:

	Tx:	15. Er De stolt over at være dansker?
591	I:	.hhh er du ↑stolt over at være dansker
592	00:	(1.6)
593	R:	ehhh . (.) ikke spe↓cielt
594	00:	(0.2)
595	I:	n[e:j] altså vi ↑har fire svarmuligheder
596	R:	[()
597	00:	(0.2)
598	I:	de <u>re</u> de hedder ↓ <u>ja</u> den ene hedder <u>meget</u> stolt, <u>ret</u> stolt, kun <u>lidt</u> stolt .hh og den sidste
599		hedder <u>slet</u> ikke <u>stolt</u>
600	00:	(1.1)
601	R:	.h he he he .hhhh hh .
602	00:	(0.4)
603	R:	så:' det lidt <u>midt</u> i feltet jeg' hverken (.) s:tolt over eller skammer mig over a være dansker
604		så det må være et eller andet sted i midt i felt[et
605	I:	[ja
606	00:	(.)
607	I:	er det så ↑kun <u>lidt</u> stolt
608	00:	(0.5)
609	I:	eller <u>ret</u> stolt
610	00:	(0.5)
611	R:	am' det' jo igen så værdi l adet ik'
612	00:	(0.3)
613	R:	så::
614	I:	jo:: men de:t' det u lægger i ordene jo h
615	00:	(0.2)
616	I:	så [v- NÆrmere ka vi jo ik' komme det
617	R:	[ja::
618	00:	(1.7)
619	R:	hh . he he he .hhhh (.) den ehhh .
620	00:	(1.7)
621	R:	ehh men de:t-
622	00:	(0.2)
623	R:	>det kommer an på< er man <u>stolt</u> ↑overfor nogen på <u>bekostning</u> a nogen andre eh eller v:-
624	00:	(0.2)
625	R:	fordi vi syn's a vi <u>b</u> edre end nogen andre eller <u>h</u> vas- <u>h</u> va' ska' det tolkes i det
626	00:	(0.5)
627	I:	e så bredt som- det nu er spurgt
628	00:	(1.5)
629	R:	ehhh[h
630	I:	[man tænker ik' på noget specifikt ↑så havde man spurgt s:pecifikt
631	00:	(0.3)
632	R:	°ah . så° er jeg ikke speci <u>e</u> lt <u>stolt</u> (.) over a være dansker ka' man (sige [()
633	I:	[ne:j
634	00:	(0.2)
635	I:	men vi ka' ik' skrive slet ikke stolt
638	00:	(.)
636	R:	e he he [he .hh
637	I:	[eller ka' vi det
638	00:	(0.6)
639	I:	[eller hedder det kun [lidt stolt
640	R:	[(du [du havde en:
641	00:	(0.2)
642	R:	kun lidt stolt
643	I:	kun lidt stolt (.) ja (.) o/kay

EKSEMPEL 2.2.2.Q: LANG SEKVENNS MED UTÆLLELIGT TURANTAL [MAGT: R4/SP.25]

Tx: 25. Der har traditionelt været nære forbindelser mellem fagbevægelsen og nogle af partierne i Folketinget. Hvilke partier drejer det sig om?

457 I: ·hhhhh der har traditionelt været nære forbindelser mellem fagbevægelsen og=nogen a'
458 partierne i folketinget hvilke partier drejer det sig om
459 00: (0.5)
460 R: °a° de:t f:->for det< første socialdemokrati:'d=o'=arbejderbevægelsen
461 00: (0.5)
462 I: °e°(h)j[::ah]
463 R: [(der hører s]ammen
464 I: jA
465 00: (0.6)
466 R: o:g eh så er='et de konservative
467 00: (0.4)
468 R: der har med arbejdsgiversiden
469 00: (0.2)
470 I: e(h)ja::
471 00: (1.2)
472 R: >det' de to-< de:t' vel de to mest marka[nte
473 I: [eja:- men nu sa:gde jeg altså f:agbevægelsen og
474 nogen a' partierne i folketinget
475 00: (.)
476 I: ·h[h
477 R4: [°jah° og der k- knyttede jeg socialdemokra[tiet sammen
478 I: [jah meh
479 00: (.)
480 I: nå me okay men: e:h
481 00: (.)
482 R4: er'=ikk det du mene:r
483 I: ·hh jo men eh- jo ↑det' oss fuldstændig rigtig me- men du nævnte jo oss=eh- a:arbejdsgiver
484 00: (1.2)
485 R4: e=det'=vel=oss en faglig organisation
486 I: nåm' det ka- o:kay de:t ka' vi godt ·hh okay ↑det s[iger vi
487 R4: [()
488 00: (.)
489 R4: det mener jeg det erh=
490 I: =jam' det siger vi så
491 00: (.)
492 00: ·h[hhh
493 R4: [(ja)
494 I: ej:a:
495 00: (.)
496 I: så har jeg nogen s[pørgs-
497 R4: [(det' () nød til hvis det' min mening du vil ha'(h) [ha ha
498 I: [ja: ja men det' oka:y jeg vill' bare være helt sikker på a' du mente det du
499 sagde=
500 R4: =ja det gjorde je:[g (.) det p[lejer jeg at gøre]=
501 I: [-h h h [ja::]=
502 I: =hh=ha ha ha [ha ha ·h] hh ·hh
503 R4: [he he he]
504 I: jeg k- hA HA ·hh kendte dig ikk for ti minutter siden
505 I: ·hhhhh [så har->
506 R4: [nej det' oss rigtig
507 00: (.)

EKSEMPEL 2.2.2.R: LANG SEKVENNS MED UTÆLLELIGT TURANTAL [MAGT: R11/SP.12C]:

Tx: 12c. Så et spørgsmål om EU. Her står 1 for, at Danmark skal melde sig ud af EU. 3 står for, at Danmark skal forblive i EU med de nuværende forbehold, og 5 står for, at Danmark skal tilslutte sig størst mulig udbygning af EU-samarbejdet. Hvor vil De placere Dem selv mellem 1 og 5?

640 I: ·h så et spørgsmål om E ↑U: (.) og her står et for a' danmark ska' melde sig ud a' EU
641 00: (0.3)
642 I: tre står for a' danmark skal forblive i EU med de nuværende forbehold
643 00: (0.3)
644 I: og fem står for a' danmark ska' tilslutte sig størst mulig udbygning af EU-samarbejdet
645 I: >hvor vil< du placere dig selv mellem et og fem
646 00: (7.7)
647 R: altså de:t er (.) (altså esem) (0.6) (bi::)=EU (.) med forbeholdene
648 00: (0.8)
649 I: °ja°
650 00: (.)
651 I: hm hm det- det s[lø-
652 R: [adem- ja (det'=jo nu os' det' jo ny-) forbeholdende dem- det der e
653 ø:muen det' jo os' noen av- et a' forbeholdende ik'
654 00: (0.7)
655 I: ja:
656 00: (1.2)
657 R: såm- (.) man sidder og modsiger sig selv nogen gange
658 R: he ·h
659 I: ja:øh >det ka' jeg ik' husk'< hva' du s::agde jA >det ved jeg ik'< fordi igen ka' man sige
660 nå'm det ku' være godt at den blev indført (m[en alt det andet er noget [skidt (.)
662 R: [ja: [(rest b- b-)
663 R: ja: (>deu deu< deu deunog det tænk' på)
664 I: mh
665 00: (2.2)
666 R: nej jeg vil så bare sige man eh forbeholdene ska' væk
667 00: (1.0)
668 I: altså at vi ska'=em:: tilslutte os størst mulig udbygning af EU samarbejdet
669 00: (0.8)
670 R: ja: a det der er
671 00: (.)
672 R: ja ja det må det være
673 00: (.)
674 I: °okay° >vil du så sige< eh fem eller fi:re eller
675 00: (1.8)
676 I: fordi fem det' der hvor man siger at der tilslutter man størst mulig udbygning
777 (i=et sam[arbejde)
678 R: [ja: nej=men så=m- så=m-
679 00: (0.6)
680 R: (for)holder mig på de der (me:m) tre eller fire der- °tre-° trE stykker ik'
681 I: en tre=stykker=
682 R: =ja
683 I: ja:
684 00: (.)

Distribution af udstrakte og "utællelige" sekvenser

Andelen af sekvenser der er tildelt koden *xtur* varierer betragteligt fra interview til interview. I seks interview er koden *xtur* anvendt 7-17 gange svarende til max 20 % af alle besvarede spørgsmål. I tre interview er den anvendt 21-30 gange svarende til gennemsnittet på omkring 30% af alle besvarede spørgsmål; og i to interview er den anvendt ca. 50 gange svarende til omkring 65 % af alle besvarede spørgsmål. Den observerede distribution indikerer, at sekvenser der afviger fra planen ved en betragtelig udstrækning - eller ved en turfordeling der ikke meningsfuldt lader sig opgøre - er almindeligt forekommende i de analyserede interview. Men opgørelsen viser også, at i nogle interview er det faktisk hovedparten af de stillede spørgsmål, der besvares i sådanne ikke standardiserede sekvenser. Denne observation implicerer, at spørgeskemateksten spiller en meget forskellig rolle som plan for interaktionen i de enkelte interview.

At afvigelser fra den præformulerede plan for udveksling af spørgsmål og svar forekommer så massivt i nogle interview, indikerer at nogle respondenter af forskellige årsager ikke orienterer sig imod, ikke accepterer eller ikke forstår det standardiserede interviews særlige interaktionelle spilleregler. Derfra kan man så slutte, at de interviewere der har visuel adgang til det præformulerede manuskript ikke formår eller ikke har adgang til de nødvendige interaktionelle ressourcer, der skal til for at synliggøre den præformulerede tekst, og sikre at den får den status som manuskript for interviewet, som metodologien fordrer, at den har.

Udstrakte og "utællelige" sekvenser og datakvalitet

Som nævnt er tildelingen af koden *xtur* (og de andre turantalskoder) agnostisk med hensyn til de mulige implikationer for svarproduktion i sekvenser, der enten er udstrakte eller præget af overlappende tale. Det er *muligt*, at sådanne afvigelser fra det præformulerede manuskript kan implicere bias i konkrete besvarelser. Det er også *muligt*, at den lokale håndtering af sådanne sekvenser kan implicere, at også følgende sekvenser får lignende utilsigtede forløb. Og ud fra en (tids)økonomisk betragtning er i

hvert fald udstrakte sekvenser entydigt uhensigtsmæssige. Men det er også *muligt*, at der fx i udstrakte sekvenser faktisk produceres svar, hvis validitet netop grundet i den udstrakte interaktion. Desuagtet denne problematik kan det her konstateres, at udstrakte sekvenser og sekvenser med overlap er udbredte i såkaldt standardiserede interview, og antageligt mere udbredte end mange surveyforskere og surveybrugere umiddelbart ville forvente.

2.2.3 Sekvensforløb

- I hvilken udstrækning afvikles interviewets svaropgaver i "paradigmatiske" sekvenser?*

Ovenfor har jeg karakteriseret det analyserede materiale, hvad angår *fordeling* af talerbidrag i de enkelte spørgsmål-svar-sekvenser. Nedenfor vil jeg tage hul på behandlingen af, *hvad* der foregår i disse talerbidrag. I dette afsnit vil jeg behandle hvor ofte spørgsmål-svar-sekvenser forløber som såkaldt "paradigmatiske sekvenser", hvor såvel italesat spørgsmål som produceret svar matcher det præformulerede manuskript for interaktionen. Jeg vil også berøre, hvordan andelen af paradigmatiske sekvenser varierer fra spørgsmål til spørgsmål og fra interview til interview.

Paradigmatiske sekvenser

Paradigmatiske sekvenser er sekvenser, hvor både spørgsmål og svar umiddelbart matcher spørgeskematekstens præformulerede plan for interaktionen. Dvs. at interviewerens italesætter et præformuleret spørgsmål ordret i forhold til den præformulerede spørgsmålstekst, og derefter ikke siger andet før respondenteren producerer en respons. I den næste tur producerer respondenteren så en respons, som indeholder en svarformulering, der umiddelbart matcher en af spørgeskematekstens præformulerede svarmuligheder. Jvf. afsnit 2.1 så afvikles paradigmatiske sekvenser typisk over to-tre ture, men der er også enkelte eksempler på sekvenser, hvor en paradigmatiske udveksling af spørgsmål og svar følges af en postekspansion uden modificerende funktion i forhold til svarproduktionen (se eksempel 2.1.q).

Idet det er uklart, hvad der skal læses op i spørgsmålene 11b-11h, er de 77 interaktioner omkring disse spørgsmål ikke medtaget i opregningen af paradigmatisk sekvenser (se afsnit 2.1). Koden *par* for paradigmatisk sekvensforløb er anvendt i alt 288 gange i de tilbageværende 763 sekvenser. Ca. 40% af de analyserede sekvenser forløber altså paradigmatisk. Det er betragteligt færre end de 55% af alle analyserede sekvenser, der blev afviklet over de foreskrevne to-tre ture.

I de enkelte interview varierer andelen af svaropgaver, der er løst i paradigmatisk sekvenser betragteligt: Mellem ca. 5% og ca. 75%. I nogle interview matcher interaktionen altså yderst sjældent det præformulerede manuskript. Og selv i de mest ”paradigmatisk interview” løses mindst en ud af fire svaropgaver i ikke paradigmatisk sekvenser.

SKEMA 2.2.3: SEKVENSFORLØB: PROCENTANDEL AF PARADIGMATISKE SEKVENSER PR. INTERVIEW

Ca. % <i>par</i> sekvens	0		10		20		30		40		50		60		70		80		90	
Antal interview		1			4	1					2			2		1				

Paradigmatisk sekvenser og spørgsmålstyper

Der er også betydelig variation i andelen af paradigmatisk forløb ved løsninger af spørgeskematekstens forskellige svaropgaver. Fire af de præformulerede spørgsmål afvikles aldrig i paradigmatisk sekvenser (spørgsmål 2, 4, 15 & 18). Yderligere fire spørgsmål afvikles kun i paradigmatisk sekvenser i ét eller to interview (spørgsmål 3, 5, 7 & 9). Fem andre enkeltspørgsmål (spørgsmål 1, 6, 8, 17 & 22) samt delspørgsmålene under spørgsmål 10, 12 og 28 afvikles i paradigmatisk sekvenser i omkring et ud af tre tilfælde, mens spørgsmål 16, 20, 21 & 24 afvikles i paradigmatisk sekvenser i omkring to ud af tre tilfælde. Syv enkeltspørgsmål (spørgsmål 13, 14, 19, 23, 25, 26 & 27) samt spørgsmål 11a afvikles i paradigmatisk sekvenser i mindst tre ud af fire tilfælde (spørgsmål 11b-h er ikke medtaget i opregningen).

Blandt de spørgsmål der kun *sjældent* - eller *aldrig* - besvares i paradigmatisk sekvenser, er baggrundsspørgsmålene spørgsmål 2-7 (dog ikke spørgsmål 6) om uddannelse og beskæftigelse. Baggrundsspørgsmål betragtes generelt som vanskelige

spørgsmål at formulere og besvare, og det er ikke overraskende, at disse spørgsmål sjældent afvikles i paradigmatisk sekvenser. Det skal her bemærkes, at spørgsmål 6 kun er stillet tre gange i alt, og derfor trækker én enkelt paradigmatisk besvarelse relativt meget op i opgørelsen over andele af paradigmatisk besvarelser af dette spørgsmål. Det åbne spørgsmål 9 besvares også - som forventeligt - sjældent i paradigmatisk sekvenser. De to andre spørgsmål, der sjældent besvares i paradigmatisk sekvenser, er spørgsmål 15 og 18. Disse spørgsmål er karakteriseret ved, at svarmulighederne er skjulte. Spørgsmål 15: **"Er De stolt over at være Dansker?"** er formuleret som et ja/nej-spørgsmål, men ja-svar skal gradueres yderligere, før de kan registreres. Dermed vil kun sekvenser med nej-svar kunne forløbe paradigmatisk - og der er ingen nej-svar i de 11 interview. Spørgsmål 18: **"Hvordan synes De, regeringen klarer sin opgave?"** er formuleret som et åbent spørgsmål. Men registrering af et svar fordrer, at det matcher en af de lukkede præformulerede svarmuligheder. Disse svarmuligheder præsenteres ikke i selve spørgsmålsformuleringen, hvorfor de hyppigt må italesættes i spontan interaktion.

De spørgsmål der *hyppigt* besvares i paradigmatisk sekvenser er dels de reelle ja/nej-spørgsmål: Spørgsmål 19, 24, 26 & 27 samt de enkeltstående spørgsmål 13, 14, 16, & 23 hvor selve spørgsmålsformuleringen rummer de svarmuligheder, som respondenterne kan vælge imellem. Også spørgsmålsformuleringerne 20 og 21 specificerer, at svaret skal være et eller flere partinavne. Og det gælder også for spørgsmål 11a, at spørgsmålsformuleringen rummer den liste af svarmuligheder, som respondenterne kan vælge imellem. Spørgsmålene 11b-11h er ikke kodede for sekvensforløb, idet det ikke fremgår klart af spørgeskemateksten, hvorvidt svarlisten skal oplæses efter hver offentlig opgave eller ej. Der er stor variation i, hvordan interviewerne italesætter disse spørgsmål, men det er ikke meningsfuldt at forsøge at afgøre, hvorvidt de er oplæst "ordret" eller ej.

De enkeltspørgsmål, som ligger *i midten af feltet* hvad angår andel af besvarelser i paradigmatisk sekvenser, er dels baggrundsspørgsmålene 1A, 6 & 8, og dertil spørgsmål 17 og spørgsmål 22. Spørgsmål 6 er behandlet ovenfor. Spørgsmål 1A: **"Hvilket år er de født?"** genererer i alle interview et umiddelbart registrerbart svar,

men i en del interview afviger interviewerens italesættelse af spørgsmålet væsentligt fra den præformulerede tekst (se eksempel 2.2.4.v nedenfor). Disse sekvenser er derfor ikke tildelt koden *par*. Spørgsmål 8: ”**Har/havde De nogen underordnede/ansatte?**” er formuleret som et ja/nej-spørgsmål, men et ja-svar fordrer yderligere specifikation af antallet af underordnede. I modsætning til spørgsmål 15 (se ovenfor) så *er* der respondenter, der producerer nej-svar i respons på spørgsmål 8, og det implicerer, at svaropgaven hyppigere afvikles i paradigmatisk sekvenser, end tilfældet var i spørgsmål 15.

I spørgsmål 17 er den relevante svarskala fra 0 til 10 specificeret i spørgsmålet, men der opstår uklarhed i en del interview med hensyn til hvorvidt skalaen har et neutralt midtpunkt eller ej. Faktisk formår en af de tre interviewere at overbevise en del af sine respondenter om, at skalaen *ikke* har noget neutralt midtpunkt, hvorefter et par stykker ændrer deres svar fra 5 til 6. At en skala *har* et neutralt midtpunkt er altså ikke det samme som at deltagerne umiddelbart forstår, at den har det. I en del interview fremgår det klart, at *intervieweren* ikke mener, at 5 er skalaens midtpunkt. Men det kan ikke afgøres, hvor mange af *respondenterne* der evt. måtte have besvaret spørgsmålet ud fra den samme opfattelse.

Spørgsmål 22 ”**Hvilken myndighed driver sygehusene i Danmark?**” italesættes ordret i 10 ud af 11 interview, men spørgsmål-svar-sekvenserne præges dels af uklarhed med hensyn til hvad der menes med ”myndighed” og ”driver”, samt om hvorvidt der spørges til en myndighed, der *står for* driften af sygehusene, eller en myndighed der *drives af* sygehusene (se eksempel 2.2.5.n nedenfor). Det forekommer ikke overraskende, at disse enkeltspørgsmål hyppigt ikke afvikles i paradigmatisk sekvenser.

Derimod er det umiddelbart bemærkelsesværdigt, at spørgsmålene 10a-r, 12a-g og 28a-u også kun afvikles i paradigmatisk sekvenser i et ud af tre tilfælde. Her er tale om serier på mellem syv og 21 spørgsmålsformuleringer i det samme format og med den samme svarskala. Deltagerne har således mulighed for at etablere en fortrolighed med formatet i de første spørgsmål i hver serie. Dette kunne forventeligt implicere en større

andel paradigmatiske afviklinger af de efterfølgende spørgsmål-svar-sekvenser i hver serie; men dette synes altså ikke at være tilfældet. For spørgsmålene 12a-g gælder det, at de hyppigt ikke italesættes til den præformulerede afslutning, hvorfor spørgsmål-svar-sekvenserne ikke kan karakteriseres som paradigmatiske. I forbindelse med afvikling af spørgsmål 10a-r og 28a-u producerer respondenter hyppigt ikke svar i det foreskrevne format i deres første talerbidrag i hver sekvens, hvorfor disse sekvenser hyppigt heller ikke forløber paradigmatiske. Observationen af, at lange serier af spørgsmål i et bestemt format – fx som her deklarativer spørgsmål med en graderet "enig/uenig-svarskala" - åbenbart ikke per se implicerer, at deltagerne demonstrerer forståelse af og orientering imod dette format, ansporer umiddelbart til en nærmere granskning. Arbejdspapirets Del III samt artiklerne *Stax I & II* har netop fokus på de serier af svaropgaver i materialet, der er formuleret som deklarativer (spørgsmål 10a-r og 28a-u).

Ovenfor har jeg behandlet i hvilket omfang, det første (og i nogle sekvenser eneste) *turpar* i hver spørgsmål-svar-sekvens - dvs. de første talerbidrag fra hhv. interviewere og respondenter - matcher de præformulerede spørgsmål og svarmuligheder i den præformulerede spørgeskematekst. Nedenfor vil jeg også komme ind på, hvad der foregår i de første turpar, i de sekvenser der *ikke* afvikles paradigmatiske. Jeg vil først behandle interviewernes første talerbidrag til de enkelte sekvenser, hvor de præformulerede spørgsmål sættes i tale (afsnit 2.2.4). Dernæst vil jeg behandle respondenternes første talerbidrag til de enkelte sekvenser, hvor de producerer deres første responser på de italesatte spørgsmål (afsnit 2.2.5). I afsnit 2.2.6 vil jeg behandle probingaktiviteter i ikke paradigmatiske sekvenser, og endelig vil jeg behandle produktionen af ”endelige svarformuleringer” i de analyserede sekvenser (afsnit 2.2.7).

2.2.4 Første tur: Italesættelse af spørgsmålstekst

- I hvilken udstrækning italesættes skematekstens præformulerede spørgsmål ordret?*

Italesættelser af de præformulerede spørgsmålstekster er indlysende mål for, hvorledes spørgeskemaet realiseres som plan for de lokale interaktioner. I konventionelle adfærdskodninger er fokus typisk på, hvorvidt intervieweres konkrete italesættelser af spørgsmål afviger fra den præformulerede plan på måder, der kan implicere en ændring i spørgsmålets "betydning" (se fx Kjølner 1975, Fowler & Cannell 1996, *Stax III*). Den følgende analyse er i udgangspunktet agnostisk med hensyn til, hvorvidt identificerede afvigelser fra den præformulerede plan for interviewerens spørgsmålsstillende talerbidrag kan være lokalt "betydningsdifferentierende" eller ej. Dertil anskues italesættelser af de præformulerede spørgsmål ikke a priori som udmøntninger af intervieweres individuelle præstationer. Det diskuteres dog løbende, hvilke implikationer observerede afvigelser fra den præformulerede plan kan have.

Min kodning af interviewerens italesættelse af et præformuleret spørgeskemaspørgsmål har impliceret en kategorisering af *alt*, hvad intervieweren siger, før respondenter tager sin første tur i en konkret spørgsmål-svar-sekvens. Denne kodepraksis implicerer, at kodningen også reflekterer respondentens adfærd, idet respondenter fx kan afbryde en italesættelse, eller undlade at "overtage turen" efter at et præformuleret spørgsmål er sat i tale og dermed påvirke interviewerens videre adfærd.

Koden *text* for ordret italesættelse af et præformuleret spørgsmål er som omtalt i afsnit 2.1 anvendt ret restriktivt. Tildelingen af koden forudsætter en ordret italesættelse af den præformulerede spørgsmålstekst, herunder at intervieweren ikke producerer andet eller mere end denne italesættelse, før respondenter producerer en første respons (som ikke nødvendigvis er et "svar").

Som nævnt er kodningen agnostisk med hensyn til hvilke typer deltagerhandler, der kunne være mest hensigtsmæssig set fra et surveymetodologisk synspunkt. Tildelingen af koden *text* er således ikke en kvalitetskodning af en interviewers handling men karakteriserer alene en formel relation mellem spørgsmålstekst og tale - på ordniveau. I Del III udvikles analysen af intervieweres italesættelser af de præformulerede spørgsmålstekster med et fokus på prominensmarkering i disse italesættelser. Nedenfor er der alene fokus på, *hvilke* formuleringer fra den præformulerede tekst interviewerne

italesætter, og ikke på *hvordan* de italesættes. Idet det er uklart, hvad der skal læses op i spørgsmålene 11b-11h, er de 77 interaktioner omkring disse spørgsmål ikke medtaget i opregningerne (se afsnit 2.1).

SKEMA 2.2.4: 1. TUR: ITALESÆTTELSE AF SPØRGSMÅLSTEKST I DE 763 SEKVENSER [% SP.11B-H]

1. tur	<i>Text</i>	<i>Utext</i>	<i>Utext=Ptext</i>	<i>Utext=Atext</i>	<i>Utext=andet</i>	<i>Ftext</i>	<i>Gtext</i>
Sekvensantal	524	239	90	50	99	58	49

Ordret italesættelse

Koden *text* er anvendt i alt 524 gange. Det vil sige, at i ca. 70% af de 763 analyserede spørgsmål-svar-sekvenser producerer interviewer en ordret italesættelse af den præformulerede spørgsmålstekst, og ikke noget andet før respondenter producerer sit første talerbidrag. I ca. 70% af de analyserede sekvenser kan man altså observere, at spørgeskemateksten fungerer efter hensigten *både* som manuskript for interviewerens første talerbidrag i en konkret spørgsmål-svar-sekvens, *og* som partitur for turtildeling derefter. Respondenter producerer altså i disse sekvenser sit første talerbidrag, efter at interviewer har sat en af spørgeskematekstens spørgsmålsformuleringer - og kun denne spørgsmålsformulering - ordret i tale. Nedenfor karakteriseres typer af italesættelser, der - på ordniveau - afviger fra den præformulerede spørgsmålstekst.

Koden *utext* er anvendt 239 gange. I alle disse sekvenser afviger det italesatte spørgsmål på den ene eller den anden måde fra spørgeskematekstens spørgsmålsformulering. Disse sekvenser er tildelt forskellige underkoder efter karakteren af afvigelse fra teksten: *ptext* anvendes for postekspansion af teksten og *atext* for præmatur afbrydelse af den præformulerede tekst.

Postekspansion af spørgeskematekst

Koden *ptext* for ekspansioner af den præformulerede spørgsmålstekst er anvendt i alt 90 gange. Dvs. at i ca. 10% af alle spørgsmål-svar-sekvenser siger interviewer noget *mere* end den præformulerede spørgsmålstekst foreskriver, før respondenter producerer sin første respons. 60 af disse postekspansioner har form af præsentationer af hele eller

dele af den præformulerede svarskala enten i umiddelbar forlængelse af det italesatte spørgsmål eller efter en pause i interaktionen, hvor respondenterne ikke tager initiativ til at producere en respons på det italesatte spørgsmål (se eksempel 2.2.4.a-b). Denne type postekspansion kaldes også for præprobes⁴⁰ og figurerer under koden *ipr* i skema 2.2.6.

<p>EKSEMPEL 2.2.4.A: PTEXT: POSTEKSPANSION AF SPØRGSMÅL M. PRÆPROBE [MAGT: R8/SP.10D]</p> <p><u>Tx: 10d. Det var en fornuftig beslutning at bygge Øresundsbroen?</u></p> <p>@bg: s10d ptext ipr</p> <p>189 I: ·h det var en fornuftig beslyt- beslutning at bygge Øresundsbroen?, er de enig eller</p> <p>190 u[enig i det]</p> <p>191 R: [a::]:r det er jeg nu godt nok uenig i[(h)</p> <p>... ..</p> <p>EKSEMPEL 2.2.4.B: PTEXT: POSTEKSPANSION AF SPØRGSMÅL M. PRÆPROBE [MAGT: R10/SP.10H]</p> <p><u>Tx: 10h. Hvis Færøerne og Grønland ønsker selvstyre, kan de for min skyld få det med det samme?</u></p> <p>@bg: s10h ptext ipr</p> <p>246 I: ·h hvis færøerne og grønland ønsker selvstyre:re ka' de for min skyld få det med det samme</p> <p>247 00: (1.1)</p> <p>248→ I: er du- enig eller uenig i ↑det</p> <p>249 R: det' jeg meget enig i h</p> <p>... ..</p>
--

En afart af præprobingaktivitet ses også hyppigt i intervieweres italesættelser af de introducerende tekster til spørgsmål 10a-r og 28a-u. Her producerer interviewere hyppigt enten hele eller en del af den relevante svarskala, som ikke er udhævet til oplæsning (se eksempel 2.2.4.c-d). Postekspansioner af introducerende tekster er dog ikke medtalt i de kvantitative opregninger, der kun omfatter spørgeskemaspørgsmål, der fordrer et svarvalg.

⁴⁰ Se fx Moore & Maynard 2002

EKSEMPEL 2.2.4.C: PTEXT: POSTEKSPANSION AF SVARSKALA [MAGT R1/TXT.28]:

Tx: T.28. Jeg nævner nu nogle synspunkter omkring flygtninge og indvandrere. Jeg vil bede Dem side om de er enig eller uenig i disse synspunkter

498 I: ·hhhh jeg nævner nu nogen synspunkter omkring flygtninge og indvandrere=og jeg vil be'
499→ dig sige om du' enig eller uenig i de synspunkter=eventuelt delvis enig eller delvis uenig
... ..

EKSEMPEL 2.2.4.D: PTEXT: POSTEKSPANSION AF SVARSKALA [MAGT R15/TXT.10]:

Tx: T.10. Jeg nævner nu nogle synspunkter fra den politiske debat. Jeg vil bede Dem sige, om De er enig eller uenig i disse synspunkter

167 I: .h se så nævner jeg nogen ↑synspunkter fra den eh politiske de√bat .
168 I: og jeg ska' be' dig sige, om du er e:nig ?, eller uenig i disse synspunkter .
169 00: (.)
170→ I: og du har fire svarmuligheder, for du kan være enten helt eller delvis enig, (.) eller helt eller delvis uenig.
... ..

Andre postekspansioner har form af reformuleringer eller ekspliciteringer af den præformulerede spørgsmålstekst (se eksempel 2.2.4.e-f). Denne type postekspansioner forekommer også i forbindelse med italesættelser af de præformulerede mellemtekster (se eksempel 2.2.4.g). Postekspansioner af mellemtekster er dog ikke medtalt i de kvantitative opgørelser.

EKSEMPEL 2.2.4.E: PTEXT: POSTEKSPANSION M. EKSPLICITERING AF SPØRGSMÅL [MAGT R11/SP.22]:

Tx: 22. Hvilken myndighed driver sygehusene i Danmark?

@bg: s22 ptext

842 I: ·hh o:g hvilken myndighed driver sygehusene i danmark
843 00: (0.7)
844→ I: hvem står for det ((lav pitch))
845 00: (0.8)
846 R: det gør sundheds- (altså) sundhedsministeriet (ik' a)
... ..

EKSEMPEL 2.2.4.F: PTEXT: POSTEKSPANSION M. EKSPLICITERING AF SPØRGSMÅL [MAGT: R19/SP.2]:

Tx: 2. Hvilken skoleuddannelse har De?

@bg: s2 ptext

68→ I: .hhh hvilken skoleuddannelse har du, hvor langt nåede du skolemæssigt, hva' (0.2) klasse

69→ gik [du ud af]

70 R: [ehhhhh] ja

... ..

EKSEMPEL 2.2.4.G: PTEXT: POSTEKSPANSION M. EKSPLICITERING AF TEKST [MAGT R15/TXT.3]:

Tx: T3. Så har jeg nogle spørgsmål om flygtninge og indvandrere.

1017→I: .hhhhhhh og så: her til slut ?, nogen spørgsmål om flygtninge og indvandrere, og der ska'

1018→ vi li'som holde os for øje, det' jo to forskellige grupper

... ..

I de ovenstående eksempler kan man ikke per se karakterisere interviewernes adfærd som uhensigtsmæssig eller som en trussel imod undersøgelsens datakvalitet. Derimod kan det forekomme oplagt at se de skitserede postekspansioner som en form for *interviewerinitieret tekstrepair*, altså intervieweres forsøg på at foregribe forståelsesproblemer ved at afklare potentielle problemkilder i de præformulerede spørgsmålstekster.

Man kan naturligvis godt anskue denne intervieweradfærd som fejlagtig praksis, der underminerer interviewundersøgelsens reliabilitet; men når disse erfarne interviewere, som ved at de bliver optaget, foretager denne type systematisk repair på det præformulerede forlæg, så kunne det også anskues som en manifestation af deres professionelle kompetence som interviewere. Hvis hverken deres træning, deres erfaring eller bevidstheden om at de bliver ”kontrolleret” forhindrer dem i at afvige fra det præformulerede manuskript, så kunne det vel indikere, at de oplever disse afvigelser som *nødvendige* for udførelsen af deres arbejde⁴¹.

⁴¹ For behandlinger af systematiske afvigelser fra det præformulerede manuskript som meningsfuld og lokalt ”nødvendig” interviewerpraksis se fx Johnstone 1996, Maynard et al 2002, Houtkoop 2000

Frem for at møde sådanne systematiske afvigelser med fordringer om strengere standardisering så kunne man anskue dem som pejlemærker for potentielle mismatch imellem præformulerede manuskripter for interaktion og mere grundlæggende interaktionel logik. Interviewerinitierede postekspansioner af præformulerede spørgsmålstekster kunne således fungere som input til mere hensigtsmæssige spørgeskemadesign. Altså spørgsmålsdesign der ideelt set imødegår de problemer, interviewernes repairarbejde synes designet til at foregribe, og som så også foregriber intervieweres velmente afvigelser fra det præformulerede forlæg, der kun kommer nogle respondenter til gode.

Præmatur afbrydelse eller terminering af spørgsmålsformulering

Koden *atext* for en italesættelse af en spørgsmålstekst, der afbrydes eller termineres før den præformulerede afslutning - enten af interviewer eller respondent - er anvendt 50 gange; altså i ca. 5% af de 763 analyserede sekvenser. Langt de fleste af disse afbrydelser forekommer i forbindelse med afvikling af spørgsmålene 12a-12g. Disse spørgsmålsformuleringer er kendetegnet ved, at de er sammensat af en pragmatisk afsluttet sproglig enhed, der oplister to eller tre forskellige synspunkter. Derefter følger en anmodning til respondenter om at placere sig selv på en fem-punkts-skala. Respondenter initierer hyppigt respons umiddelbart efter italesættelsen af det sidste synspunkt på listen (se eksempel 2.2.4.h), eller de afbryder intervieweren undervejs i dennes italesættelse af den efterstillede anmodning om indplacering på fem-punkts-skalaen. Det forekommer også hyppigt, at intervieweren på eget initiativ simpelthen holder op med at tale efter italesættelsen af det sidste synspunkt og derefter afventer respondentens respons (se eksempel 2.2.4.i).

EKSEMPEL 2.2.4.H: AFBRODT SPØRGSMÅL VED MULIGT TURAFSLUTNINGSPUNKT [MAGT: R4/SP.12A]:

Tx: 12a. Først et spørgsmål om miljøet. 1 betyder, at miljøet bør prioriteres meget højere end i dag. 3 betyder, at miljøet er prioriteret passende, og 5 betyder, at hensynet til miljøet har taget overhånd. Hvor vil De placere Dem selv på en skala fra 1 til 5?

@bg: s12a atext

279 I: ·h først et spørgsmål om miljøet ↑et betyder a' miljøet bør prioriteres meget højere end i dag

280 00: (0.4)

281 I: ·h tre betyder a' miljøet er prioriteret passende og fem- betyder a' hensynet til miljøet har

282→ taget o:verhånd

283→ R: et

284 00: (0.5)

285 I: j:a

286 00: (0.5)

@eg: s12a atext

EKSEMPEL 2.2.4.I: AFBRODT SPØRGSMÅL VED MULIGT TURAFSLUTNINGSPUNKT [MAGT: R9/SP.12D]:

Tx: 12d. Så et spørgsmål om velfærd og skatter. Her står 1 for forbedringer af velfærdsydelse, selv om det betyder skattestigninger, og 5 står for skattelettelse, som til gengæld medfører nedskæringer i velfærdsydelse. Hvor vil De placere Dem selv mellem 1 og 5?

@bg: s12d atext

371 I: ·h så et spørgsmål om velfærd og skatte:r

372 00: (.)

373 I: og her står et for forbedringer af velfærdsydelse selv om det betyder skattestigninger og

374 fem står for skattelettelse som til gengæld ved- medfører (.) nedskæringer i

375→ velfærdsydelse

376→ 00: (1.1)

377 R: (så' det jo) fem

378 00: (.)

379 I: eja

380 00: (.)

@eg: s12d atext

I forbindelse med italesættelse af spørgsmål 17 forekommer der også genkommende afbrydelser i lignende sekventielle omgivelser, hvor en svarskala skal sættes i tale efter et sprogligt forløb, der kunne fungere som et pragmatisk afsluttet spørgsmål. Disse observationer understøtter fund fra tidligere studier, der har vist, at spørgsmålsformuleringer med flere mulige pragmatisk afslutningspunkter er særligt udsatte for utidige afbrydelser (se fx Moore 1999, Houtkoop-Steenstra 2002, Oksenberg, Cannell & Kalton 1991, samt *Stax I*).

Italesættelser af de præformulerede spørgsmål afbrydes også på steder, hvor de ikke så umiddelbart er hørbare som pragmatisk afsluttede (se eksempel 2.2.4.j-k). I eksempel 2.2.4.j nedenfor indeholder den spørgsmålsformulering, der afbrydes utidigt, en opremsning eller liste af forskellige rettigheder som flygtningen kunne tildeles. Respondentens respons kunne meget vel afhænge af, hvilke konkrete rettigheder der blev oplistet til vurdering; fx ret til frit at vælge en ægtefælle, ret til fortsat ophold i landet efter en evt. afsonet dom eller – som her – ret til sociale ydelser.

EKSEMPEL 2.2.4.J: AFBRUDT SPØRGSMAAL FØR MULIGT TURAFSLUTNINGSPUNKT [MAGT: R4/SP.27]:

Tx: 27. Mener De, at flygtninge, der har fået asyl, skal have samme rettigheder som alle andre med hensyn til at søge arbejde, få uddannelsesplads og få sociale ydelser?

@bg: s27 atext

514 I: ·hhhh e:h mener du a' flygtninge der='ar fået asyl ska' ha' samm' rettigheder som alle andre

515→ med hensyn til at søge ar:bej[de få u-

516→ R: [ja

517 00: (0.6)

518 I: og så f[å

519 R: [hvis de har fået det j[a

520 I: [jA::

521 00: (0.5)

522 R: så har vi jo [accepteret dem]

523 I: [.hhhhh] eja:

@eg: s27 atext

I eksempel 2.2.4.k er forskellige grader af tilslutning til EU opstillet som et kontinuum med et midterpunkt og to endepunkter. Her vil respondenter potentielt kunne have forskellige vurderinger af deres egen placering på dette kontinuum, alt efter om skalaens endepunkt fx var ”afskaffelse af forbeholdene” eller - som her det mere vidtgående - ”størst mulig udbygning af samarbejdet”.

EKSEMPEL 2.2.4.K: AFBRUDT SPØRGSMÅL FØR MULIGT TURAFSLUTNINGSPUNKT [MAGT: R4/SP.12C]:

Tx: 12c. Så er spørgsmål om EU. Her står 1 for, at Danmark skal melde sig ud af EU. 3 står for, at Danmark skal forblive i EU med de nuværende forbehold, og 5 står for, at Danmark skal tilslutte sig størst mulig udbygning af EU-samarbejdet. Hvor vil de placere Dem selv mellem 1 og 5?

@bg: s12c atext

293 I: ·hhh

294 00: (.)

295 I: så=der EU her står 1 for a' danmark skal melde sig ud af EU tre står for a' danmark skal
296→ forblive i EU med de nuværende forbehold hh og fem står for at [danm-

297→ R: [tre

298 00: (0.4)

299 I: Hhæh ska' udbygge og [så videre

300 R: [ja det ku' jeg jo regne [ud ha ha

... .. ((fælles latter + næste spørgsmål))

Når spørgsmålsformuleringer som de ovenstående afbrydes utidigt, så vil svarene tage udgangspunkt i de enkelte respondenteres egne gæt på, hvad der var undervejs, og ikke i hvad forskeren faktisk har oplyst i det præformulerede spørgsmål. Spørgsmålsformuleringer, der som de ovenstående indeholder opremsninger, hvis afslutning kan forekomme respondenten at være forudsigelig, kan altså være følsomme for utidige afbrydelser, der igen kan være konsekventielle for de konkrete besvarelser. Det synes således ikke kun at være specificeringer eller opremsninger af svarmuligheder, der er placeret efter mulige pragmatiske afslutningspunkter, der er udsatte for utidige afbrydelser. Opremsninger i det hele taget kunne synes at indbyde respondenter til at svare, så snart de mener at have et kvalificeret bud på, hvad opremsningen kunne indeholde.

Opsummerende om forekomsten af sekvenser med postekspansioner og præmature afbrydelser kan man anføre, at i ca. 15 % af de analyserede sekvenser fungerer de præformulerede spørgsmålstekster ikke efter hensigten som plan eller partitur for turtildeling. I disse sekvenser påbegyndes respondentens respons ikke - som planlagt - efter, at en interviewer har italesat en af spørgeskematekstens spørgsmålsformuleringer til dens præformulerede afslutning. Her fungerer spørgeskemateksten nok i udgangspunktet som manuskript for *interviewerens tale*, men i nogle tilfælde formår den italesatte tekst ikke at regulere deltagernes *interaktion*, og i andre tilfælde foregriber interviewerne på eget initiativ denne situation. I begge tilfælde bliver implikationen, at interviewerne enten producerer *mere* eller *mindre* tale end det "sproglige input" til svarproduktionen, som den præformulerede spørgsmålstekst foreskriver.

Fejl i præformuleret spørgsmålstekst

Koderne *f*text og *u*text for tekst med fejl samt for ikke ordret italesættelse er anvendt sammen i 58 tilfælde; dvs. i ca. 8% af de 763 sekvenser. Flere af disse sekvenser er også tildelt en af koderne *a*text eller *p*text, hvis der enten forekommer postekspansioner eller utidige afbrydelser af den præformulerede tekst. Som nævnt i 2.1 er der identificeret "skrivefejl" i teksten i spørgsmålene: 6, 12c, 28a, 28f, 28h & 28l. I disse sekvenser er der tale om, at planen for interaktionen rummer fejl, som forskeren næppe har intenderet, at intervieweren skulle realisere i interaktionen. Når alle interviewere fx siger "flygtninge" i stedet for "flytninger" i spørgsmål 28l, så italesætter de ikke teksten ordret, men de realiserer nok alligevel forskerens plan med spørgsmålet.

I de fleste italesættelser af spørgsmål 6 og 12c erstatter interviewerne også uden problemer de relevante tokens af tiltaleformerne "De", "de" og "du" med den lokalt relevante tiltaleform, der anvendes i interviewet i øvrigt. Spørgsmålsintroduktionen før spørgsmål 28 volder dog problemer i nogle få interview, hvor intervieweren erstatter det første "Dem" med "dig" men italesætter det efterfølgende "de" - som fejlagtigt er skrevet med lille d - som "de" (se eksempel 2.2.4.m). Disse problemer figurerer ikke i opgørelsen, da der ikke er tale om en spørgsmålsformulering, der fordrer respons.

EKSEMPEL 2.2.4.M: FEJL I TEKST [MAGT R18/TXT.28]:

Tx: T.28. Jeg nævner nu nogle synspunkter omkring flygtninge og indvandrere. Jeg vil bede Dem sige, om de er enig eller uenig i disse synspunkter?

796 I: ts·hhhh og så nævner jeg igen en række synspunkter e- omkring flygtninge og indvandrere
797→ ·hhhhhh og jeg ska' be' dig sige om de er e:nig eller uenig i disse synspunkter >og ligesom<
798 før kan du være helt eller delvis enig eller helt eller delvis u:enig
... ..

I italesættelser af spørgsmål 28a, 28f og 28h demonstrerer interviewere hyppigt eksplicit en orientering imod fejlen i teksten i form at en meget markeret italesættelse af de ord, som erstatter dem, der er skrevet forkert. Når ”Der” i spørgsmål 28a italesættes som et stærkt betonet ”det” (eksempel 2.2.4.n), når ”dårlige” i spørgsmål 28f italesættes som ”då:rligt#” med et prominent udtalt finalt ”t” (eksempel 2.2.4.o), og når interviewere reproducerer deres første italesættelser af ”vore” (eksempel 2.2.4.p-q), kan man igen tale om, at interviewerne udfører *interviewerinitieret tekstrepair*, altså at de i interaktionen producerer talerbidrag, som nok ikke matcher teksten, men som kan fungere som afklaringer af potentielle problemkilder i denne tekst, dvs. af elementer der kunne vanskeliggøre eller forhindre realiseringen af sekvensens interaktionelle projekt.

EKSEMPEL 2.2.4.N: FEJL I TEKST [MAGT R1/SP.28A]:

Tx: 28a. Der er en national opgave at modtage flygtninge og asylansøgere i mindst samme omfang, som vi har gjort de sidste år?

@bg: s28a ftext utext

500 I: ·hhh DEt er en national opgave at modtage flygtninge og asylansøgere i mindst samme omfang som vi har gjort de sidste år ·h
... ..

EKSEMPEL 2.2.4.O: FEJL I TEKST [MAGT R19/SP.28F]:

Tx: 28f. Indvandrere bør have den samme ret som almindelige danskere til at protestere mod myndighederne, når de føler sig dårlige behandlet

@bg: s28f ftext utext

861 I: ·hh indvandrere bør ha' den samme ret som almindelige danskere til at protestere mod myndighederne når de føler sig dårligt# behandlet
... ..

EKSEMPEL 2.2.4.P: FEJL I TEKST [MAGT R8/Sp.28H]:

Tx: 28h. Mange indvandrere er kommet til Danmark for at udnytte vore sociale system

@bg: s28h ftext utext

1046 I: ·h mange indvandrere er kommet til danmark for at udnytte vores- vort sociale system?,
... ..

EKSEMPEL 2.2.4.Q: FEJL I TEKST [MAGT R11/Sp.28H]:

Tx: 28h. Mange indvandrere er kommet til Danmark for at udnytte vore sociale system

@bg: s28h ftext utext

1096 I: ·h mange indvandrere er kommet til=danmark for a' udnytte vort s- vores sociale sy↓stem
... ..

Man kan sige, at i de sekvenser, der er tildelt koderne *ftext* og *utext*, implicerer interviewernes afvigelser fra den præformulerede tekst hyppigt utvetydigt en *forbedring* af forskerens plan. Man kan så indvende, at det er urimeligt, at lade dem tælle med som eksempler på, at interviewere ikke italesætter spørgsmålstekster ordret. Man kan dog også anskue disse afvigelser som – meget trivielle – eksempler på afvigelser fra den præformulerede plan, som både er systematiske og meningsfulde, og som selv ortodokse tilhængere af streng standardisering antageligt vil betragte som utvetydigt hensigtsmæssige. Dermed har man åbnet en dør på klem for også at anskue andre afvigelser fra den præformulerede plan i dette lys; altså som potentielt systematiske og meningsfulde og som mulige indikationer på og initiativer til repair af mulige problemkilder i den præformulerede plan for interaktionen. Man kan observere, at interviewere ikke italesætter hvad som helst ordret, men at de systematisk reparerer på elementer i den præformulerede tekst, der potentielt kunne være kilder til problemer i interviewets afvikling.

Andre afvigelser fra ordret italesættelse

I 99 sekvenser, svarende til ca. 15% af alle sekvenser, er der identificeret andre typer *mismatch* mellem præformuleret og italesat spørgsmålsformulering i sekvensers første turbidrag end de ovennævnte. Disse afvigelser på ordniveau har mange forskellige

former, og jeg vil kun nævne et par typer, der er systematisk genkommende. En gennemgående afvigelse fra den præformulerede spørgsmålstekst er fx, at det personligt motiverede "vil" hyppigt erstattes med det eksternt pålagte "skal" (se eksempel 2.2.4.d & 2.2.4.m ovenfor). Med denne interviewerinitierede spørgsmålsrepair positionerer interviewere sig som ikke ansvarlige for eller afsendere af det italesatte spørgsmål.

Det er også systematisk forekommende, at interviewere selv introducerer tokens af "jo" i spørgsmålsformuleringer. I disse tilfælde kan man observere, at informationer, der fra forskerens hånd er udformet som *ny information* til respondenterne, af interviewerne fremlægges som præmisser, der antages at være *præetableret fælles viden* (se eksempel 2.2.4.r-s). Implikationen er at respondenterne adresseres som potentielt mere "vidende", end den præformulerede spørgsmålstekst lagde op til.

EKSEMPEL 2.2.4.R: UTEXT: + "JO" [MAGT: R21/SP.14]:

Tx: 14. Indvandrere har i dag stemmeret til kommunalvalget efter 3 års ophold i Danmark. Mener De, dette er det rigtige tidspunkt, for sent, for tidligt eller bør de slet ikke have stemmeret til kommunalvalgene i det hele taget?

@bg: s14 utext

381 → I: .hhh og indvandrerne (.) har jo i dag stemmeret til kommunalvalget efter tre års ↑ophold i danmark .h mener du at det' det rigtige tidspunkt (.) er det for sent eller for tidligt .hh eller bør de slet ikke ha' stemmeret til kommunalvalgene i det hele taget

... ..

EKSEMPEL 2.2.4.S: UTEXT: + "JO" [MAGT: R21/SP.25]:

Tx: 25. Der har traditionelt været nære forbindelser mellem fagbevægelsen og nogle af partierne i Folketinget. Hvilke partier drejer det sig om?

@bg: s25 utext

508 → I: .hhhh eh der har jo traditionelt været nære forbindelser mellem fagbevægelsen og ↑nogle# a' partierne i folketinget (.) .hhh hvilke partier drejer det sig om

... ..

Også disse afvigelser er minimale og ville i en konventionel *behaviour coding* næppe kvalificere til en kodning som afvigelser, der implicerer "ændret betydning." Men de

kan give spørgeskemadesignere indikationer på typer af formuleringer, som interviewere - bevidst eller ubevidst - behandler som potentielt problematiske, idet de foretager genkommende systematiske eller ”orderly” *interviewerintiterede spørgsmålsrepair* på formuleringerne, når de sættes i tale i lokal interaktion.

Også i de indledende baggrundsspørgsmål er der identificeret en del tilfælde, hvor spørgsmålsformuleringer ikke italesættes ordret. Dels forekommer det hyppigt, at respondenterne producerer de baggrundsinformationer, som nogle af disse spørgsmål er designet til at indhente, *før* spørgsmålene er sat i tale af interviewerens (se fx eksempel 2.1.a ovenfor og 2.2.4.t nedenfor). I disse sekvenser kan man sige, at respondenterne behandler nogle såkaldte filterspørgsmål ”konversationelt”. Dvs. at de behandler dem som præliminære spørgsmål og besvarer de spørgsmål, som forventeligt vil komme efter dem (se fx Schegloff 1980). Spørgsmål 3: ”**Har De gennemført en uddannelse efter Deres skoleuddannelse?**” bliver fx hyppigt behandlet på samme måde, som man i en hverdags samtale hyppigt behandler spørgsmålet ”Har du ur på?” Respondenterne producerer hyppigt responser, der specificerer *hvilken* uddannelse de har, ligesom den adspurgte urbærer typisk vil fortælle, *hvad* klokken er. Dermed bliver det redundant at italesætte spørgsmål 4: ”**Hvilken uddannelse er det?**” i den præformulerede form.

I lighed med de sekvenser, hvor der forekommer postekspansion eller præmature afbrydelser af den præformulerede tekst, kan man her tale om, at deltagerens interaktion foregriber og undergraver spørgeskematekstens plan. Selv om interviewerens isoleret set holder sig til manuskriptet, så fungerer planen ikke som en effektiv regulering af deltagerens *interaktion*.

EKSEMPEL 2.2.4.T: UTEXT: SPØRGSMÅL IRRELEVANT [MAGT: R8/SP.3-4]

Tx: 3: Har De gennemført en uddannelse efter Deres skoleuddannelse?

Tx: 4: Hvilken uddannelse er det?

@bg: s4 utext

45 I: ·h og har de gennemført en uddannelse ↑ efter skoleuddannelsen?;

46 R: ja, ja der er jeg ↑ sygehjælper

... ..

Der er også identificeret andre typer systematiske afvigelser fra den præformulerede tekst i de indledende baggrundsspørgsmål. Fx erstattes formuleringen ”**uddannelse efter Deres skoleuddannelse**” i spørgsmål 3 genkommende med formuleringen: ”erhvervsuddannelse” (se eksempel 2.2.4.u).

EKSEMPEL 2.2.4.U: UTEXT: GÆNGS FORMULERING [MAGT R21/SP.3]	
Tx: 3. Har De gennemført en uddannelse efter Deres skoleuddannelse?	
<i>@bg: s3 utext</i>	
67	I: .hh og har du derefter taget en erhvervsuddannelse
68	00: (.)
...

Anvendelse af begrebet ”erhvervsuddannelse” er gængs i mange danske surveyundersøgelser - også hos SFI-Survey. Selv om der i denne konkrete spørgeskematekst helt overlagt er introduceret en ny alternativ formulering, så reproducerer interviewerne genkommende den vante formulering. Interviewere orienterer sig altså åbenbart ikke kun imod den konkrete skematekst, som de har foran sig, men også imod erindrede manuskripter for tidligere gennemførte interview. Hvis man ønsker at introducere nye versioner af ”etablerede spørgsmålsformuleringer”, så bærer en ændret spørgsmålstekst alene altså ikke nødvendigvis ændringen sikkert igennem til interviewerens italesættelse – og dermed frem til respondenteren.

Andre bemærkelsesværdige genkommende afvigelser fra den præformulerede tekst er identificeret i italesættelser af skematekstens allerførste spørgsmål. Her producerer en enkelt interviewer konsekvent sin egen idiosynkratiske, konversationelle version af spørgsmål 1A (se eksempel 2.2.4.v).

EKSEMPEL 2.2.4.v: UTEXT: KONVERSATIONEL ITALESÆTTELSE [MAGT R21/SP.1A]:

Tx: 1. Er De: (udfyldes uden at spørge) Svar: Mand / Kvinde

Tx: 1A. Hvilket år er De født?

@bg: s1A utext

67 I: .h og indledningsvis så starter vi med at konstatere at du: er mand som er født i
68 nittenhundrede ogh
69 (0.6)
70 R: otteoghalvfjerds
... ..

Også spørgsmål 2 italesættes genkommende i lokale, konversationelle formuleringer (se eksemplerne 2.2.4.x):

EKSEMPEL 2.2.4.x: UTEXT: KONVERSATIONEL ITALESÆTTELSE [MAGT: R1, 4, 15, 16/SP.2]

Tx: 2. Hvilke skoleuddannelse har De?

R1 I: .h og hvor mange år gik du i skole
R4 I: .hhhh (.) o:g=eh hvor mange år har du gået i folkeskole
R15 I: .hh hvor langt nåede du skolemæssigt, hvilken klasse gik du ud af?,
R16 I: .hhh og eh du har en skoleuddannelse du gik ud af hvilken klasse

Disse konversationelle afvigelser kan også betegnes som ganske trivielle og uskyldige set i relation til indsamlingen af de konkrete informationer, som disse baggrundsspørgsmål omhandler. Men samtidig kan man anføre, at interviewerne i disse sekvenser fra første færd slår en ”konversationel” tone an, som kunne have implikationer for respondenternes forståelse af interviewets generelle interaktionelle spilleregler, for deltagerens roller og for tekstens status i interviewet. Samtidig med at de systematiske afvigelser synes at udpege potentielle problemkilder i de konkrete præformulerede spørgsmålstekster, så kan interviewernes konversationelle repair af disse potentielle problemkilder have uhensigtsmæssige implikationer for, hvordan de efterfølgende svaropgaver forstås. Dermed kunne et redesign af den præformulerede spørgsmålstekst synes værd at overveje.

En sidste type genkommende afvigelse, som jeg vil nævne her, er intervieweres introduktion af kohærens-skabende fyldord som fx ”at”, ”er det”, ”eller” og ”som” (se eksempel 2.2.4.r & 2.2.4.y). Mere detaljerede granskninger af intervieweres små omkomponeringer af præformulerede spørgsmål kunne give spørgeskemadesignere input til formulering af mere mundrette spørgeskematekster.

EKSEMPEL 2.2.4.Y: UTEXT: + FYLDORD [MAGT: R1/SP.14]:

Tx: 14. Indvandrere har i dag stemmeret til kommunalvalget efter 3 års ophold i Danmark. Mener De, dette er det rigtige tidspunkt, for sent, for tidligt eller bør de slet ikke have stemmeret til kommunalvalgene i det hele taget?

@bg: s14 utext

360 I: .h indvandrere har i dag stemmeret til kommunalvalget efter tre års ophold i danmark, mener du **at** dette er det rigtige tidspunkt, **er det** for sent **eller** for tidligt, eller bør de slet ikke have stemmeret til kommunalvalget i det hele taget.

Opsummering om italesættelser af spørgsmålstekster

Opsummerende om italesættelser af de præformulerede spørgsmålstekster kan man sige, at de ganske hyppigt *ikke* italesættes ordret. Man kan også konstatere, at afvigelserne mellem tekst og italesættelse på ordniveau hyppigt er ret *små*. Og endelig kan man konstatere, at italesættelserne hyppigt afviger på systematiske snarere end på arbitrære eller vilkårlige måder.

Hvorvidt ordrette eller tekstnære italesættelser per se er befordrende - eller evt. ligefrem kan være obstruerende - for kvaliteten af de indsamlede data skal ikke behandles her. Det er som nævnt en fundamental surveymetodologisk antagelse, at ordret italesættelse af præformulerede spørgsmål sikrer, at alle respondenter får samme input, og at svarene dermed bliver sammenlignelige. Det er dog også muligt at anlægge det perspektiv, at interviewere netop ved at afvige fra den præformulerede tekst og producere lokalt relevante modtagerorienterede spørgsmålsformuleringer kan foregribe mulige problemer i konkrete spørgsmål-svar-sekvensers videre forløb og dermed optimere

datakvaliteten. I de følgende afsnit vil jeg behandle, hvad der sker i disse videre forløb efter interviewernes første talerbidrag.

Gentagelser af spørgsmål

Koden *gtext* angår ikke intervieweres første italesættelser af skemaspørgsmål men anvendes hver gang hele eller dele af en spørgsmålsformulering gentages i interviewet. Koden *gtext* er anvendt 49 gange, svarende til at interviewere gentager hele eller dele af skematekstens præformulerede spørgsmål i ca. 6 % af de analyserede sekvenser. Adfærdskodningen har ikke kategoriseret de identificerede gentagelser yderligere, men i Del III behandler jeg, hvordan de producerede gentagelser initieres, samt hvordan deres komposition relaterer sig til den præformulerede spørgsmålstekst.

2.2.5 Anden tur: Respondenters første responsbidrag

I hvilken udstrækning producerer respondenter svar, der matcher skematekstens præformulerede svarmuligheder?

Respondenterne har ikke visuel adgang til den spørgeskematekst, der skal fungere som manuskript for interaktionen. Realisering af idealet om standardiseret dataindsamling fordrer imidlertid, at respondenterne så vidt muligt uden lokal indblanding fra interviewerens producerer svar, der umiddelbart matcher svar i den præformulerede spørgeskematekst. De talerbidrag, som interviewerens producerer på baggrund af de præformulerede spørgsmålstekster, skal altså skabe en lokal *konditionel relevans*, for at respondenterne producerer responser i et bestemt format⁴². Hvis de gør det, kan den præformulerede plan siges at være realiseret i den lokale interaktion.

⁴² I CA-terminologi betegner ”konditionel relevans”, at et konkret talerbidrag skaber en relevans, for at næste taler gør noget bestemt i sin næste tur, og at det vil være mærkbart eller påfaldende, hvis vedkommende ikke gør det. Som eksempel kan angives, at det at producere en hilsen skaber konditionel relevans for, at den man hilser på også producerer en hilsen som ”svar” på den første hilsen. På samme måde skaber en invitation konditionel relevans for en accept eller et afslag etc. (Se også afsnit 3.1 samt fx Schegloff 1968: 1083, Hutchby & Wooffitt 1998: 42)

Kodning af respondentens første responsbidrag i hver spørgsmål-svar-sekvens er gennemført uafhængigt af kodningen af interviewerens italesættelse af det spørgsmål, der responderes på. Tildeling af koden *Iskala* for fuldt formateret skalasvar i respondentens første bidrag til en sekvens implicerer fx således ikke, at sekvensen er forløbet paradigmatisk til og med respondentens svar. Koden implicerer alene, at respondenterne producerer en formateret og umiddelbart registrerbar respons i sit første bidrag til sekvensen, uanset om det spørgsmål, som der responderes på, er italesat ordret eller ej.

Ligesom tilfældet var med kodningen af interviewerens italesættelse af hvert enkelt spørgsmål, så implicerer kodningen af respondentens første bidrag til hver spørgsmål-svar-sekvens en kategorisering af *alt* hvad respondenterne siger, før intervieweren producerer sit næste talerbidrag. Koden *Iskala* for respondenterne produktion af et formateret svar sin i første tur er anvendt noget mindre restriktivt, end tilfældet var for tildelingen af koden *Text*.

Koden *Iskala* er anvendt i alle sekvenser, hvor respondenterne - enten udelukkende eller blandt andet - producerer en svarformulering, der ordret matcher en af de relevante præformulerede svarmuligheder. Tildelingen af koden forudsætter, at denne svarformulering produceres *før*, intervieweren producerer et næste talerbidrag. Men den forudsætter ikke, at respondenterne *indleder* sin tur med at producere en registrerbar svarformulering. Koden er anvendt, hver gang en respondent producerer et fuldt formateret svar uden interviewerens verbale medvirken⁴³. Den er således anvendt i tilfælde, hvor en respondent producerer et registrerbart svar umiddelbart efter interviewerens italesættelse af et spørgsmål – uanset om denne italesættelse er ordret eller ej (se eksempel 2.2.4.h-k ovenfor samt eksempel 2.2.5.a nedenfor). Den er også anvendt i tilfælde, hvor respondenterne først producerer et formateret svar efter at have produceret noget andet, som intervieweren ikke har responderet på (se eksempel 2.2.5.b-c).

⁴³ Her fraregnes evt. medvirken i form at præprobes i interviewerens postekspansioner af præformulerede skemaspørgsmål.

EKSEMPEL 2.2.5.A: FORMATERET SVAR I 1. TUR [MAGT: R9/SP.10C]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10c Iskala

148 I: hm hm skattetrykket bør sænkes også# selv om det ka' føres til- føre til nedskæringer i velfærdsydelse

149 00: (.)

150→ R: helt enig

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.B: FORMATERET SVAR I 1. TUR [MAGT: R9/SP.13]:

Tx: Svar: Flere; Uændret; Færre

@bg: s13 Iskala

426 I: ·h eh mener du at danmark bør tage imod flere eller færre flygtninge end man gør i dag

427 00: (1.7)

428 R: e::h:

429 00: (0.8) ((tsk)) (0.8)

430 R: def' jo et svært spørgsmå::l

431 00: (.)

432 I: m ja::

433→ R: eh med den situation vi har i øjeblikket [så- sku' vi nok ta' imod nogen flere

434 I: [ja

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.C: FORMATERET SVAR I 1. TUR [MAGT: R1/SP.28D]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s28d Iskala

515 I: .h udlændinge skal kun kunne få dansk statsborgerskab når de har lært at opføre sig som danskere

516 R: gha ·h hahaha °·hhh° ·H: [he he har- de:t' vel no(h)k svært ·h jeg siger de skal tale dansk ->

517 I: [he he

518 R: -> ergo så ska' de jo opføre sig som dansk(h) så d(h)er må je(h)g sige je(h)g de(h)lvis .h

→ jeg de(h)lvis enig ikke [osse

... ..

SKEMA 2.2.5: 2. TUR: SVARFORMAT I FØRSTE RESPONS I DE 840 SEKVENSER

2. tur	1Skala	1Dskala	1Aps	1Jane	1Andet	OgJane
Sekvensantal	500	105	20	81	134	49

Fuldt formaterede svar

Koden *1skala* for respondenters produktion af et formateret svar i første tur efter interviewerens italesættelse af et spørgsmål er anvendt 500 gange. Dvs. at i ca. 60% af alle sekvenser producerer respondenterne en respons i deres første tur, som umiddelbart matcher en af de præformulerede svarmuligheder. I disse sekvenser demonstrerer respondenterne en umiddelbar orientering imod en af det standardiserede interviews centrale spilleregler: At de producerede svar skal have et bestemt format, der kan registreres i den præformulerede spørgeskematekst.

Produktionen af et umiddelbart registrerbart svar demonstrerer ikke per se, at respondenterne har forstået det italesatte spørgsmål, sådan som forskeren havde *intenderet* det. Den demonstrerer heller ikke nødvendigvis, at respondenterne *oplever* spørgsmålet som umiddelbart forståeligt, men den demonstrerer, at respondenterne har forstået, at et svar er relevant, og at et svar i det foreskrevne format er et relevant svar. Denne *opgaveforståelse* demonstreres altså i seks ud af ti spørgsmål-svar-sekvenser i det analyserede materiale.

I fire ud af ti sekvenser producerer respondenter altså noget andet end et fuldt formateret svar i deres første talerbidrag til interviewets spørgsmål-svar-sekvenser. Igen implicerer afvigelser fra manuskriptet for respondenternes bidrag til den standardiserede interview-interaktion ikke automatisk tvivlsom datakvalitet; men produktion af ikke-formaterede svar implicerer hyppigt efterfølgende lokal, spontan interaktion mellem interviewer og respondent. Sådanne interaktioner *er* tidskrævende og *kan* implicere bias i de producerede svar. De første-responser, der ikke indeholder fuldt formaterede svar, er kodet for, hvorledes responsen så forholder sig til det præformulerede svarformat.

Delvist formaterede svar

Koden *1dskala* for ”delvist formateret skalasvar” er anvendt 105 gange. Dvs. at respondenter producerer responser, der demonstrerer en delvis orientering imod det præformulerede svarformat i 12% af de analyserede sekvenser. Hovedparten af disse delvist formaterede første-responser produceres i respons på spørgsmålene 10a-r og 28a-u. Disse spørgsmål har de præformulerede svarmuligheder: ”Helt enig”, ”Delvis enig”, ”Delvis uenig” og ”Helt uenig”. Svar der indeholder ordene ”enig” eller ”uenig,” men ikke er graderet yderligere, er tildelt koden *1dskala* (se eksempel 2.2.5.d-f).

EKSEMPEL 2.2.5.D: DELVIST FORMATERET SVAR [MAGT: R9/SP.10E]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10e 1dskala

163 I: .h hvis det kan gøre varerne både bedre og billi:gere ka'
jeg godt acceptere gensplejsede fødevarer

164 00: (0.8)

165→ R: **uenig**

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.E: DELVIST FORMATERET SVAR [MAGT: R1/SP.10A]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10a 1dskala

115 I: .h mange offentlige aktiviteter kunne gennemføres både
billigere og bedre hvis de blev overladt til private

116 00: (.)

117 I: er du enig i det eller uenig

118→ R: øh det tror jeg nok ja, e det' jeg **enig** i

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.F: DELVIST FROMATERET SVAR [MAGT: R16/SP.10P]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10p 1dskala ogjane

555 I: ->↑mange flere politiske spørgsmål burde afgøres ved, at de blev sendt til folkeafstemning.

556 00: (0.8)

557 R: ↑ja

558	00:	(0.3)
559→	R:	enig ?,
...

Alternativt formaterede svar

Koden *laps* for ”alternativ positionsskala” er anvendt 20 gange. Dvs. at i en meget lille andel af de analyserede sekvenser producerer respondenter en respons i deres første tur, der forholder sig til interviewerens foregående tur som et svar til et spørgsmål, men som har et *alternativt format* i forhold til det, som svarskalaen foreskriver. Første-responser i et alternativt svarformat forekommer også primært i besvarelse af spørgsmål 10a-r og 28a-u. Dog er koden også anvendt i forbindelse med spørgsmålene 11a-h. I disse sekvenser kan man også sige, at respondenterne demonstrerer en delvis orientering imod formatkravet. De demonstrerer også, at de har forstået, at svarene skal gradueres til et bestemt niveau, men deres svar forholder sig enten upræcist eller konversationelt til de konkrete præformulerede svarmuligheder (se eksempel 2.2.5.g-h).

EKSEMPEL 2.2.5.G: ALTERNATIVT FORMATERET SVAR [MAGT: R10/SP.10I]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10i laps

256 I: h rygere bør rykke ned i køen når der skal foretages ↑ hjerteoperationer

257 00: (.)

258 I: er du enig eller uenig i ↑ det

259 00: (.)

260→ R: det' jeg ↑ret uenig i

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.H: ALTERNATIVT FORMATERET SVAR [MAGT: R8/SP11G]:

Tx: Svar: For mange penge; Passende; For få penge

@bg: s11g laps

491 I: og hvad med til folkepension

492 00: (0.6)

493→ R: narh der ku' vi godt ha' brugt noget mere

... ..

Ja/nej-svar

Koden *Ijane* er anvendt 81 gange. Dvs. at i omkring 10% af de analyserede sekvenser producerer respondenterne et ja/nej-svar i respons på et spørgsmål, der ikke er designet som et ja/nej-spørgsmål, og hvor ”ja” eller ”nej” ikke umiddelbart kan registreres som svar i den præformulerede svarskala. Denne type mismatch mellem produceret svar og præformuleret svarskala er primært identificeret i forbindelse med besvarelser af spørgsmålene 10a-r og 28a-u (se eksempel 2.2.5.i-j). Også spørgsmål 15 genererer hyppigt ja-svar, som ikke kan registreres i den præformulerede svarskala uden yderligere graduering (se eksempel 2.2.5.k). Omkring 20% af alle første-responser på italesættelser af spørgsmålene 10a-r, 15 og 28a-u er ja/nej-svar.

EKSEMPEL 2.2.5.I: JA/NEJ-SVAR [MAGT: R1/SP.28K]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s28k Ijane

590 I: .h eh i en arbejdsløshedssituation må det først og fremmest sikres at danskerne har arbejde

591 00: (.)

592→ R: .h nej, det må være den bedste der får jobbet

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.J: JA/NEJ-SVAR [MAGT: R4/SP.10G]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10g Ijane

160 I: .h vi burde ikke ha' indført fri abort

161 00: (0.7)

162→ R: jo:

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.K: JA/NEJ-SVAR: [MAGT: R10/SP.15]:

Tx: Svar: Ja, meget stolt; Ja, ret stolt; Ja, kun lidt stolt; Nej, slet ikke stolt

@bg: s15 Ijane

537 I: .h er du stolt over at være dansker?,

538 00: (.)

539→ R: ja

... ..

To-komponent-svar

En del af respondenternes første responsbidrag til de enkelte spørgsmål-svar-sekvenser er sammensat af flere forskellige svarkomponenter. Særligt hyppigt forekommende er det, at respondenter indleder deres første responsbidrag til en sekvens med et "ja," et "jo" eller et "nej" og så derefter producerer en fuldt formateret, en delvist formateret eller en alternativt formateret svarformulering. Disse sekvenser er tildelt koden *ogjane*.

Koden *ogjane* er anvendt 49 gange. Dette fænomen er udelukkende identificeret i besvarelser af spørgsmålene 10a-r og 28a-u, som i ca. 10% af alle sekvenser genererer to-komponent-svar, der indledes med "ja" eller "nej". "Ja", "jo" eller "nej" optræder således enten som "respons proper" eller som "responsindledning" i ca. 30% af alle første-responser på spørgsmålene 10a-r og 28a-u (se fx eksempel 2.2.2.b, 2.2.2.i & 2.2.5.1). Problematikken omkring præference for ja/nej svar på deklarativer spørgsmål behandles nærmere i arbejdspapirets Del III samt i *Stax II*.

EKSEMPEL 2.2.5.L: TO-KOMPONENTSVAR MED JA/NEJ [MAGT: R18/SP.10H]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10h Iskala ogjane

422 I: hvis færøerne og grønland ønsker selvstyre ka' de for min skyld få det med det samme

423 00: (1.1)

424→ R: ja det' jeg helt enig i

... ..

Andre typer respons i respondenters første talerbidrag

I de resterende sekvenser i det analyserede materiale producerer respondenterne noget andet i deres første bidrag end de ovenfornævnte responstyper. I 22 sekvenser producerer respondenterne i deres første tur en afvisning af at svare på spørgsmålet med begrundelse i manglende viden, holdning eller vilje. I nogle få af de resterende sekvenser producerer respondenterne i deres første tur en anmodning om at få gentaget spørgsmålet eller om at få afklaret uklarheder i svaropgaven (se eksempel 2.2.5.m-o).

EKSEMPEL 2.2.5.M: ANMODNING OM GENTAGELSE [MAGT: R4/SP.17]:

359 I: ·hhhh i politik taler man ofte om vens:tre=og højre hvis vi tænker os en skala hvor helt til venstre kaldes nul og helt til højre kaldes ti hvor vil du så placere dig selv på den skala:

360 00: (2.7)

361 → R: jeg skal li'=ha' den en gang [til

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.N: ANMODNING OM AFKLARING [MAGT: R1/SP.22]:

438 I: ·h hvilken myndighed driver sygehusene i danmark

439 00: (.)

440 → R: hvilken myndighed de driver

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.O: ANMODNING OM AFKLARING [MAGT: R8/SP.21]:

741 I: ·h hvilke partier indgår i den nuværende regering

742 00: (.)

743 → R: va- vø- skal s- remse dem op?

... ..

I andre tilfælde anfægter respondenterne spørgsmålets præmisser (se eksempel 2.2.5.p-q), og i endnu andre tilfælde anmoder respondenterne om at få specificeret de relevante svarmuligheder (se eksempel 2.2.5.r-s).

EKSEMPEL 2.2.5.P: ANFÆGTER PRÆMISSER [MAGT: R19/SP.10M]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10m 1andet

329 I: ts .hh danmark bør gå med i det såkaldte ØMU samarbejde og indføre den fælles mønt
√EUROen ?,

330 00: (1.4)

331 → R: h .ah . hvordan ka' man være delvis: eh enig i det. (.) eh høj høj .hhhh enten så er man jo
332 eller e os' så er man ik' enig

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.Q: ANFÆGTER PRÆMISSER [MAGT: R15/SP.10J]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10j landet

330 I: .hhhhh hvis der er for få job, (.) burde arbejdsgiverne foretrække danskere frem for indvandrere .

331 00: (0.6)

332→ R: .hhhh (.) ja i ↑øjeblikket så mangler de jo arbejdskraft der ude de:r, så det- når de er herop',

333→ så må de jo li'så godt ↓få- (0.3) [(få noget arbej[de)

334 I: [ja ?,

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.R: ANMODER OM SVARSKALA [MAGT: R9/SP.12G]:

Tx: Svar: 1-5

@bg: s12g landet

410 I: hvor meget tillid har du i almindelighed til danske politikere

411 00: (.)

412 I: igen på den samme skala f:ra et til fem lader vi et stå for meget ↑lidt tillid og fem står for

413 meget stor tillid (.) °hvor vil du° placere dig selv mellem et og fem

414 00: (.)

415→ R: mmm ka' jeg godt sige tre ?,

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.S: ANMODER OM SVARSKALA [MAGT: R11/SP.13]:

Tx: Svar: Flere; Uændret; Færre

@bg: s13 landet

735 I: ·hhh e::h mener du at e:h danmark bør ta' imod flere eller færre flygtninge end man gør i dag

736 00: (4.8)

737 R: m hmh ((lattet))

738 00: (0.8)

739→ R: (Zi) ·hh fle:re eller færre

740 I: ja:

741 00: (1.6)

742→ R: og der' os' en skala ik'

... ..

I de resterende sekvenser, der er tildelt koden *landet*, producerer respondenterne i deres første tur konversationelle responser, der demonstrerer orientering imod de italesatte spørgsmål som anmodninger om ”svar” eller ”stillingtagen”, men som ikke demonstrerer nogen orientering imod spørgeskematekstens præformulerede fordringer til svarets format (se eksempel 2.2.5.t-v).

EKSEMPEL 2.2.5.T: KONVERSATIONELT SVAR [MAGT: R1/SP.14]:

Tx: Svar: Nej, det er for sent; Ja, det er det rigtige tidspunkt; Nej, det er for tidligt; Nej, de bør slet ikke have stemmeret

@bg: s14 landet

360 I: .h indvandrere har i dag stemmeret til kommunalvalget efter 3 års ophold i danmark, mener du at dette er det rigtige tidspunkt, er det for sent eller for tidligt, .h eller bør de slet ikke have stemmeret til kommunalvalget i det hele taget

361 → R: .h jeg synes nok at det ger- at de godt må have stemmeret til kommunalvalget hvis de s- behersker vores sprog for eksempel

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.U: KONVERSATIONELT SVAR [MAGT: R1/SP.28H]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s28h landet

556 I: mange indvandrere er kommet til danmark for at udnytte vores sociale system

557 00: (.)

558 → R: det vil jeg helst ikke tro på

... ..

EKSEMPEL 2.2.5.V: KONVERSATIONELT SVAR [MAGT: R15/SP.10O]:

Tx: Svar: Helt enig; Delvis enig; Delvis uenig; Helt uenig

@bg: s10o landet

490 I: .hhhhh der er for mange der får sociale ydelser, uden at de trænger til det ?,

491 00: (.)

492 → R: ts .hhh aj >det der< med snyderi, det det holder jeg ik' så meget af

... ..

Opsummerende om respondenternes første turbidrag til de enkelte spørgsmål-svar-sekvenser kan man sige, at de hyppigt ikke producerer fuldt formaterede responser, der matcher de præformulerede svarmuligheder. Man kan også konstatere, at en betragtelig andel af de svar der afviger fra det præformulerede format afviger på systematiske snarere end vilkårlige måder. Genkommende mønstre i respondenters responsadfærd kunne rumme nøgler til indsigt i aspekter af respondenters forståelse af de svaropgaver, de stilles overfor i standardiserede interview. At respondenter fx så hyppigt producerer ikke formaterede svar i respons på deklarativ spørgsmål indikerer, at de præformulerede planer for serier af spørgsmål i dette format er utilstrækkelige med hensyn til at bibringe respondenterne forståelse af svaropgavens fordringer, herunder at svarets format er dikteret af en præformuleret spørgeskematekst.

Også her vil jeg afstå fra at diskutere, hvorvidt det forhold, at respondenter hyppigt producerer noget andet end formaterede svar i turen efter interviewerens italesættelse af et spørgsmål, per se har problematiske implikationer for spørgeskemaundersøgelsens datakvalitet. Det ligger dog umiddelbart lige for at anføre, at når respondenter ikke producerer registrerbare svar i deres første tur, så vil spørgsmål-svar-sekvenserne hyppigt blive ekspanderet med flere lokaltproducerede turbidrag; og ekspansioner af interviewets spørgsmål-svar-sekvenser vil implicere større tidsforbrug samt risiko for såkaldt interviewerbias i de producerede svar.

2.2.6 Probingaktiviteter

I hvilken udstrækning behandles ikke-formaterede svar efter planen?

Probingaktiviteter adskiller sig markant fra interviewerens oplæsning af spørgsmål og respondenters produktion af svarformuleringer. Hvor de sidstnævnte typer af talerbidrag til interviewinteraktionen har præformulerede manuskripter, der *kan* italesættes ordret, så er der typisk ikke færdigformulerede manuskripter for, hvad en interviewer skal sige,

hvis en respondent producerer et svar, der ikke umiddelbart matcher en af spørgeskematekstens svarmuligheder ⁴⁴.

I surveylitteraturen udmøntes den generelle fordring om standardiseret dataindsamling bl.a. i en specifik fordring om, at det skal være respondenterne, der producerer det endelige svar (se mere herom i afsnit 3.3). Derfor skal uformaterede svar ”probes”, dvs. at respondenter, der producerer uformaterede svar, skal præsenteres for spørgeskematekstens svarmuligheder og selv vælge en af dem. Man kan sige, at såkaldt ”neutral probing” af ikke-formaterede svar træder ind som en *Plan B* for spørgsmål-svar-sekvenser, hvor respondenters første svar ikke matcher spørgeskematekstens *Plan A* for fuldt standardiseret udveksling af præformulerede spørgsmål og svar.

Som det fremgår i afsnit 2.2.5, er der i materialet et betragteligt antal sekvenser, hvor respondenterne ikke producerer umiddelbart registrerbare svar i deres første bidrag. I de sekvenser hvor der produceres et delvist formateret, et alternativt formateret eller et ikke-registrerbart ja/nej-svar, skal interviewerene probe – dvs. anmode respondenterne om at specificere sit svar i forhold til den præformulerede svarskala. Probing vil også være relevant i en stor del af de sekvenser, hvor der er produceret noget andet end de ovennævnte responstyper.

SKEMA 2.2.6: PROBINDAKTIVITETER EFTER IKKE FULDT FORMATERET SVAR I 2. TUR

Probing	<i>Probe</i>	<i>Fpr</i>	<i>apr</i>	<i>Lpr</i>	<i>Oprobe</i>	<i>Ipr</i> ⁴⁵
Sekvensantal	250	92	63	95	71	60

Koden *probe* er anvendt i alt 250 gange. Samlet set forekommer der altså probingaktiviteter *efter* respondenters første svar i ca. 30% af de 840 sekvenser. De 250

⁴⁴ Se dog Viterna & Maynard 2002, som behandler forskellig interviewpraksis på forskellige anerkendte amerikanske surveyinstitutter, herunder at nogle anvender præformulerede probes.

⁴⁵ Koden *ipr* for interviewerinitieret probing *før* respondenterne har produceret en første respons er anvendt i alt 60 gange. Eksempler på præprobing er behandlet under postekspansioner af den præformulerede tekst i afsnit 2.2.4 ovenfor.

identificerede probes svarer også til, at interviewererne prøber i tre ud af fire af de 340 sekvenser, hvor respondenterne producerer svar, der ikke er fuldt formaterede.

Koden *opr* for ”ingen probing” er anvendt i 71 sekvenser, hvor respondenter har produceret et ikke formateret svar af typen *ldsksla*, *laps* eller *ljane*. I disse sekvenser er det interviewereren, der stiltiende afgør, hvilken svarmulighed der bedst matcher respondentens ikke formaterede svar. 95 sekvenser er tildelt koden *lpr*. Det betyder, at der i knap 40% af de identificerede probes kun produceres én enkelt svarmulighed (se eksempel 2.2.2.e, h, i & l). I disse sekvenser er det også interviewereren, der foreslår en bestemt svarmulighed, men her gives respondenterne mulighed for at godkende eller afvise interviewerens formulation af deres ikke formaterede svar.

92 sekvenser, svarende til knap 40% af de sekvenser hvori der forekommer probingaktivitet, er tildelt koden *fpr* for ”fri probe.” I disse sekvenser prøber interviewereren ved at italesætte mindst to relevante svarmuligheder fra den præformulerede spørgsmålstekst, *før* respondenterne producerer en ny respons (se eksempel 2.2.2.j & k). I de resterende 63 sekvenser, svarende til ca. 25% af alle sekvenser med probingaktiviteter, afbrydes proben, før den er produceret til hørbar afslutning (koden *apr*) (se eksempel 2.1.d).

Man kan altså konstatere, at i en betragtelig andel af de sekvenser, hvor respondenterne ikke har demonstreret specifik orientering imod interviewets *Plan A* ved at producere fuldt formaterede svar, er heller ikke *Plan B* for neutral probing realiseret efter planen. 71 ikke formaterede svar probes slet ikke, knap 40% af alle producerede probes er såkaldt "ledende probes", og dertil kommer, at ca. 25% af de producerede probes bliver afbrudt af respondenter, som dermed ikke altid hører alle producerede svarmuligheder, før de afgiver et andet svar.

Når probingaktiviteter ikke afvikles efter bogen, så er det ikke spørgeskemaets *tekst* men spørgeskemaundersøgelsens *ånd*, som deltagerne forbryder sig imod. I det analyserede spørgeskema foreligger der ikke nogen præformulerede manuskripter for probing af ikke formaterede svar. Men det ligger i standardiseringens logik at probing

på neutral vis skal tydeliggøre de rammer for svarproduktionen som spørgeskemateksten stikker ud. Det lykkes ikke i over halvdelen af de sekvenser, hvori der forekommer probing, evt. fordi det ikke fremgår tydeligt, at respondenterne skal vælge et svar fra en præformuleret liste og ikke blot afgive en respons som interviewerens kan forstå. Disse observationer giver anledning til yderligere granskning af fænomenet probing i standardiserede interview. Jeg vil genoptage problematikken omkring probing i Del III samt i den analytiske artikel *Stax I*. Den uddybes derfor ikke nærmere her.

2.2.7 Italesættelse af endeligt svar

- I hvilken udstrækning udmunder spørgsmål-svar-sekvenser i italesættelse af en af skematekstens præformulerede svarmuligheder?*

At der italesættes et fuldt formateret svar i en spørgsmål-svar-sekvens, implicerer at respondenterne er eller gøres bekendt med, at netop denne formulering registreres som svar. Koden *skala* er anvendt i alle sekvenser, hvor der produceres et fuldt formateret svar. Svaret kan være produceret af respondenterne i dennes første turbidrag (se fx eksempel 2.2.2.a-b) eller senere (se fx eksempel 2.2.2.p & 2.2.2.r), eller det kan være produceret af interviewerens enten med respondenterens eksplicitte konfirmering eller med dennes stiltiende accept (se eksempel 2.2.2h-i hhv. 2.2.2.e).

I sekvenser hvor der produceres et endeligt svar i respondenterens første turbidrag, er koden for ”første respons” og ”endelig respons” parallelle. Sekvenserne i eksempel 2.2.2.a-b er fx tildelt såvel koden *lskala* for formateret svar i respondenterens første respons som koden *skala* for formateret endeligt svar.

SKEMA 2.2.7: SVARFORMAT I ENDELIGT SVAR I DE 840 SEKVENSER

Endeligt svar	<i>Skala</i>	<i>Uskala=Dskala</i>	<i>Uskala=Aps</i>	<i>Uskala=Jane</i>	<i>Uskala=Andet</i>	
Sekvensantal	755	55	13	8	9	

Koden *skala* er anvendt i alt 755 gange, svarende til at der - før eller siden - produceres et fuldt formateret svar i 90 % af alle de analyserede sekvenser. I nogle af disse

sekvenser produceres det formaterede svar først efter lange forløb med spontan interaktion mellem interviewer og respondent, og den endelige svarformulering bliver ikke altid produceret – eller blot konfirmeret – af respondenteren (se fx eksempel 2.2.2.e). Langt de fleste spørgsmål-svar-sekvenser munder altså ud i, at en af deltagerne i samtalen formulerer et svar, der matcher en af de præformulerede svarmuligheder.

I de resterende sekvenser afsluttes interaktionen omkring løsning af svaropgaven, uden at der er produceret et fuldt formateret svar. 55 af disse sekvenser er tildelt koden *dskala*, hvilket betyder, at i ca. 7 % af de analyserede sekvenser kan det endelige svar karakteriseres som delvist formateret (fx "enig" når svarskalaen fordrer yderligere graduering i "helt enig" eller "delvis enig"). Koden *aps* er anvendt 13 gange, svarende til at det endelige svar i nogle få sekvenser kan karakteriseres som alternativt formateret. I sekvenser, som er tildelt koderne *dskala* og *aps*, synes deltagerne umiddelbart at demonstrere nogen orientering imod det præformulerede format.

Koden *jane* er anvendt otte gange, hvilket vil sige, at i nogle få sekvenser er det endelige svar et "ja" eller et "nej", selv om svarskalaen fordrer et mere gradueret svar. Endelig er ni sekvenser tildelt koden *andet*, fordi der her produceres en endelig respons, som ikke falder under nogen af de andre kategorier. De tre sidstnævnte koder er altså anvendt meget sparsomt, hvilket indikerer, at det generelt er sjældent forekommende, at spørgsmål-svar-sekvenser afsluttes uden italesættelse af formaterede svar.

2.3 Delkonklusioner

I dette afsnit vil jeg foreløbig afrunde behandlingen af de kvantitative analyser af interaktionen i de standardiserede interview. I afsnit 2.3.1 diskuteres materialets generaliseringskraft med udgangspunkt i sammenligninger med adfærdskodninger af interaktion i andre spørgeskemabaserede interviewundersøgelser. I afsnit 2.3.2 behandles implikationer af de kvantitative analyser for projektets analytiske prioriteringer. I Del IV vil jeg vende tilbage til, hvordan fundene fra de kvantitative

analyser har reflekteret på projektets forskningsspørgsmål om deltagernes opgaveforståelse og orientering imod den præformulerede skematekst som manuskript for – og eneste blivende vidnesbyrd om – interaktionen i interviewet.

Opsummering af den kvantitative adfærdskodning

I en meget overordnet opsummering af fundene fra de kvantitative analyser kan man sige, at afvigelser fra spørgeskematekstens præformulerede manuskript for interaktionen mellem interviewer og respondent er relativt hyppige og hyppigt - men langt fra altid – er relativt små. Interaktionerne kan således med lige god ret beskrives som "hyppigt *ret* tekstnære" eller som "hyppigt *ikke* helt tekstnære". Mere konkret kan det opsummeres, at de analyserede interview afvikles på mellem 11 og 27 minutter. Ca. 40% af de analyserede sekvenser forløber paradigmatisk (*par*), ca. 55% afvikles over de to-tre tællelige ture (*2tur*, *3tur*), og ca. 70% afvikles over max. fem tællelige talerbidrag (*2tur-5tur*). Ca. 70% af alle spørgsmål italesættes ordret (*text*) i interviewerens første talerbidrag, ca. 60% af alle første svar er fuldt formaterede (*Iskala*), og dertil kommer ca. 25% som er delvist eller alternativt formaterede (*Idskala*, *Iaskala* + *Ijane*). Endelig italesættes der før eller senere et fuldt formateret svar i ca. 90% af alle sekvenser.

40 % af de analyserede sekvenser i de 11 interview afvikles altså som paradigmatisk udvekslinger af spørgsmål, der ordret matcher de præformulerede spørgsmålstekster, og svar der ordret matcher en af de præformulerede svarmuligheder. I alle de resterende sekvenser sker der noget andet end skemateksten foreskriver: Intervieweren italesætter ikke spørgsmålsteksten ordret; interviewereren tilføjer selv noget til en præformuleret spørgsmålstekst; respondenten afbryder interviewereren med svar, før et spørgsmål er italesat til den præformulerede afslutning; respondenten producerer ikke nogen respons, efter at et spørgsmål er italesat til den præformulerede afslutning; og interviewereren producerer så selv et ekstra lokalt input til svarproduktionen, eller respondenten producerer en respons, der ikke matcher nogen af de præformulerede svarmuligheder, og interviewereren bidrager så til svarproduktionen ved enten stiltiende eller eksplicit at foreslå en eller flere omformuleringer af svaret.

Set under ét kan man ikke sige, at deltagerne i disse interview demonstrerer nogen meget klar orientering imod det forhold, at svar i alle interview skal produceres i standardiserede interaktionen, hvor den præformulerede spørgeskematekst i overvejende grad fungerer som partitur for deltagernes talerbidrag og interaktion. Som nævnt er afvigelser fra skemateksten ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de indsamlede svar i denne undersøgelse - eller i spørgeskemabaserede interview generelt - ikke er reliable eller valide; og som nævnt accepterer jeg ikke selv a priori, at strengt standardiserede interaktioner per se giver de mest reliable svar. Men det må alligevel bemærkes, at hvis man vurderer disse interaktioner på surveymetodologiens *egne* præmisser, så lever de ikke op til idealet om, at de registrerede svar er indsamlet ”under ensartede forhold” (jævnfør fx citaterne fra Fowler & Mangione og Hansen & Andersen i afsnit 1.1.1). Jeg finder, at også små formmæssige afvigelser fra manuskriptet lokalt kan implicere, at skemateksten bliver mindre synlig som *tekst* i interviewet. Dermed sløres den principielle distinktion præplanlagt og spontant produceret tale og dermed også imellem kvalitative og kvantitative indsamlingsmetoder. Man kan altså anføre, at de afdækkede ”kvalitative” aspekter af de analyserede interaktioner giver grundlag for at nedtone den principielle skelnen imellem kvalitativ og kvantitativ dataindsamling, som mange surveymetodologer og praktikere holder i hævd.

De identificerede forekomster af afvigelser fra skematekstens præformulerede manuskript kan synes overvældende; og hvis omfanget af afvigelser fra den præformulerede plan er usædvanligt høj i dette materiale, så kan det næppe forsvares fortsat at anskue det som et ”eksemplarisk materiale” eller en ”kritisk case”, sådan som jeg foreslår i afsnit 1.3. På denne baggrund vil jeg nedenfor genoptage spørgsmålet om materialets repræsentativitet og generaliseringskraft.

2.3.1 Materialet i sammenligning med andre adfærds-kodede materialer

- Hvordan forløber interaktionen i disse interview i sammenligning med andre adfærds-kodede interviewundersøgelser?*

I afsnit 1.3 argumenterede jeg for, at det analyserede materiale kunne betegnes som en "kritisk case" inden for danske spørgeskemabaserede interviewundersøgelser. Denne karakteristik blev bl.a. begrundet i, at SFI-Survey har status som et seriøst og anerkendt survey-institut, at de udvalgte interviewere alle var meget erfarne, at interviewerne vidste at de blev optaget og studeret, at respondenterne alle havde dansklingende navne, samt at spørgeskemaet var meget grundigt gennemarbejdet, pilottestet og indeholdt mange spørgsmålsformuleringer, der var afprøvet i tidligere spørgeskemabaserede undersøgelser.

Materialet udgør altså en kritisk case på nogle af de parametre, der traditionelt forbindes med kvalitet i spørgeskemabaserede interviewundersøgelser. Dette forhold garanterer naturligvis ikke, at disse interview også udgør en kritisk eller "eksemplarisk" case med hensyn til deltagernes planmæssige orientering imod og realisering af skemateksten som et manuskript for interaktionen. Hvorvidt interaktionen mellem interviewere og respondenter forløber meget eller lidt "tekstnært" set i relation til interaktionen i lignende undersøgelser, kan man få et idé om ved at sammenligne fund fra de kvantitative analyser med fund fra adfærdsanalyser af andre spørgeskemabaserede interviewundersøgelser.

Komparation af forskellige adfærdskodninger er dog ikke nogen simpel operation. Der er ingen etablerede og alment accepterede normer for, hvordan man koder deltageradfærd og interaktion i standardiserede interview. Der er mange lighedspunkter imellem de kodelister, der er anvendt i forskellige publicerede adfærdskodninger, men der er også betydelige forskelle, som gør, at observationer fra forskellige studier sjældent umiddelbart kan sammenlignes. Alligevel kan man få en idé om, hvorvidt og hvordan et konkret materiale som mit ligner eller afviger fra andre autentiske materialer ved at sammenholde det med andre adfærdskodninger. Det vil jeg gøre i dette afsnit.

Sekvensudstrækning

Sekvensudstrækning er et elementært mål for, hvorvidt de enkelte svaropgaver afvikles over de planlagte to (- tre) talerbidrag eller ej. En opgørelse over udstrækning af

spørgsmål-svar-sekvenser i standardiserede interview fra Socialforskningsinstituttet er publiceret i Kjølner 1975. Kjølner har opgjort antallet af *adfærdsepisoder*, der medgår til afvikling af de enkelte svaropgaver i 54 interview med gennemsnitligt 90 spørgsmål pr. interview. Kjølners definition af *adfærdsepisoder* modsvarer i vid udstrækning den arbejdsdefinition af en *tur*, som er anvendt i dette studie. Dog er kodningen hos Kjølner gennemført på baggrund af ikke-transskriberede båndoptagelser, og hun anfører selv, at dette har vanskeliggjort en konsekvent behandling af adfærd i interaktion med meget hyppige, hurtige talerskift og korte talerbidrag (Kjølner. 1975: 59). Kjølner har ikke desto mindre kunne håndtere optælling af op til 8 adfærdsepisoder pr. spørgsmål-svar-sekvens; og Kjølner opererer ikke med nogen kategori for sekvenser, hvor antal af adfærdsepisoder ikke meningsfuldt kan opgøres fx pga. overlappende tale.

Fund fra de to opgørelser er samlet i tabel 2.3.1.a. De to opgørelser viser samstemmende det mønster, at sekvenser omtrent lige hyppigt afvikles over hhv. 2 og 3 talerbidrag at de omtrent halvt så hyppigt afvikles over netop 5 talerbidrag samt at de kun sjældent afvikles over netop 4 talerbidrag. Idet koden *xtur* i min opgørelse både rummer lange sekvenser og korte sekvenser med overlap, er det forventeligt, at denne kode vil blive anvendt hyppigere i min kodning end koden for 6-8 adfærdsepisoder hos Kjølner.

Tabel 2.3.1.a: Antal ture/adfærdsepisoder pr. spørgsmål-svar-sekvens⁴⁶

	2 ture/ adfærdsepisoder	3 ture/ adfærdsepisoder	4 ture/ adfærdsepisoder	5 ture/ adfærdsepisoder	x ture/ 6-8 adfærdsepi.
Stax	30 %	25 %	3 %	15 %	30 %
Kjølner	30 %	30 %	7 %	13 %	8 %

Lighederne er ret markante, og det ovenfor analyserede materiale fremstår ikke som atypisk i denne sammenligning.

⁴⁶ I min opgørelse er ca. 2 % af alle sekvenser tildelt to koder for turantal. Hos Kjølner er ca. 3 % af alle sekvenser afviklet over én adfærdsepisode, dvs. interviewer har både spurgt og svaret i samme episode. Dertil er ca. 7 % af alle sekvenser hos Kjølner kodet ”uafsluttet.”

Sekvensforløb

I det analyserede materiale er 40 % af alle spørgsmål-svar-sekvenser tildelt koden *par* for paradigmatisk forløb. I en lignende adfærdsanalyse finder Kjølner (1975: 105) helt parallelt, at knap 40 % af spørgsmålene i et materiale fra Socialforskningsinstituttet afvikles i ”typiske sekvenser” bestående af: Korrekt stillet spørgsmål, adækvat svar og -optionelt - feed-back fra interviewer. Hos Kjølner implicerer kategoriseringen "korrekt stillet spørgsmål" ikke nødvendigvis, at et spørgsmål er oplæst ordret, men blot at oplæsningen vurderes at være "acceptabel" (Kjølner 1975: 60). Idet mine kriterier for at tildele koden *par* er mere restriktive, kan interaktionen i mit materiale således umiddelbart karakteriseres som mere tekstnær end interaktionen i Kjølners materiale. Dermed er de ovenfor afdækkede afvigelser fra det præformulerede manuskript ikke enestående.

Italesættesler af spørgsmål

Italesættelser af skemaspørgsmål er et elementært mål for interviewernes orientering imod teksten som manuskript for interaktionen. De er også implicit mål for respondenternes forståelse og accept af tekstens status som et ukrænkeligt og selvforklarende sprogligt input til svarproduktionen, der ikke må afbrydes utidigt, og som fordrer respons i umiddelbar forlængelse af den præformulerede afslutning.

I 70% af de analyserede sekvenser i dette materiale italesættes den præformulerede spørgsmålstekst ordret (koden *text*), og interviewer siger ikke andet eller mere end teksten foreskriver, før respondenter tager initiativ til at producere en respons. I andre 30% af de analyserede sekvenser afviger det italesatte spørgsmål fra den præformulerede tekst. På denne baggrund kunne man fristes til at konkludere, at interviewerne må være dårlige interviewere med et ret afslappet forhold til fordringen om, at de præformulerede spørgsmål skal italesættes ordret og ens i alle interview. Man kunne også fristes til at slutte, at her må være tale om en dårligt gennemarbejdet skematekst, som interviewerne hyppigt har følt sig foranlediget til at pynte på, eller hvor respondenterne evt. ikke umiddelbart har forstået de præformulerede spørgsmål som

afsluttede svaropgaver. Det er netop sådanne opfattelser af afvigelser fra præformulerede skematekster, som Hansen & Andersen (2000) bringer til torvs i følgende passus:

Endelig er der grund til at dvæle et øjeblik ved de situationer, hvor interviewere føler sig nødsaget til at afvige fra spørgeskemaet. Ideelt set bør denne situation ikke forekomme; i praksis er den af og til uundgåelig. Som eksempel kan nævnes moderen, der uden om spørgeskemaet har oplyst, at en af hendes børn for nylig har været ude for en ulykke, der for altid har kostet barnet førligheden. Her vil ingen forsker forhåbentlig kritisere den interviewer, der diskret springer de spørgsmål over, der handler om det pågældende barns deltagelse i forskellige sportsaktiviteter. Mere afgørende er det, at spørgeskemaet ikke indeholder basale fejl, der tvinger intervieweren til at afvige fra spørgeskemaet. Spørgsmål, der er så håbløst formuleret, at respondenterne forbløffes, forvirres eller bryder sammen i latter, kan godt friste selv stålsatte interviewere til efterhånden at pynte på spørgsmålsformuleringen, og dertil er der vel kun at konstateres, at når spørgsmålet er så ringe, sker der næppe heller nogen skade derved – det er under alle omstændigheder uanvendeligt som mål for noget som helst”. (Hansen & Andersen 2000: 143)

Citatet taler sit eget ret dogmatiske sprog om erfarne danske surveymetodologers antagelser om, hvor hyppigt - eller rettere hvor uhyre sjældent - interviewere afviger fra den præformulerede spørgeskematekst. Det taler også for sig selv angående disse metodologers formening om anvendeligheden af præformulerede spørgsmål, interviewere afviger fra.

I dette materiale er der som sagt identificeret afvigelser fra de præformulerede spørgsmålstekster i 30% af de analyserede sekvenser. Hvis vi skulle bruge de ovennævnte surveymetodologers egen målestok, så er hverken det anvendte spørgeskema eller de indsamlede svar, som de gennemførte interview har resulteret i, næppe det papir værd, de er skrevet på; og hvis der er bare lidt hold i min vurdering af dette materiale som en eksemplarisk dansk spørgeskemaundersøgelse, så er der ikke

megen kvalitet i dansk surveyforskning. Det er nu ikke den konklusion, jeg vil drage. Jeg vil derimod pointere, at noget kunne tyde på, at der i dansk surveyforskning er en ret beskedent indsigt i, hvad der faktisk foregår imellem interviewere og respondenter i spørgeskemabaserede interview.

At der faktisk ikke er tale om et enestående atypisk materiale, hvad angår omfanget af afvigelser fra den præformulerede tekst i interviewernes italesættelser af skematekstens spørgsmål, kan underbygges ved sammenligning af dette materiale med andre adfærdskodede materialer. I en analyse af intervieweres italesættelse af en introducerede tekst til et spørgeskemainterview for "The Texas Pool" finder Johnstone (1996: 115) bare 2 ordrette ("verbatim") italesættelser i 21 interview. Johnstone har i denne analyse ikke skelnet mellem potentielt betydningsdifferentierende og ikke-betydningsdifferentierende afvigelser fra den præformulerede tekst, men fokuserer derimod på hvordan såvel små som store afvigelser systematisk afspejler intervieweres oplevede behov for at fremstå som kompetente samtaledeeltagere. Brenner (1981) finder at ca. 12 % af alle spørgsmål i et adfærdskodet materiale oplæses med *signifikante ændringer* ("significant alterations") i forhold til den præformulerede tekst (se Johnstone: 119).

Oksenberg, Cannell & Kalton (1991) finder i en adfærdsanalyse af 60 interview med hver 60 spørgsmål, at spørgsmålene oplæses med *mindre ændringer* ("slight changes") i 12 % af alle spørgsmål-svar-sekvenser og med *betydelige ændringer* ("major changes") i 4 % af alle spørgsmål-svar-sekvenser. De finder dertil store variationer imellem de enkelte spørgsmål, hvor enkelte oplæses med *betydelige ændringer* i knap 20% af alle italesættelser, mens andre oplæses med enten mindre eller betydelige ændringer i ca. 45 % af alle italesættelser. Det gælder for ca. en tredjedel af de 60 præformulerede spørgsmål, at de italesættes med ændringer i mere end 15 % af de analyserede interview.

Lepkowski et. al (Draft 1998: 18) finder *betydelige formuleringsændringer* ("major wording changes") i ca. 30 % af alle oplæsninger i en analyse af 154 interview. Fowler & Cannell (1996: 25) finder i en analyse af 250 interview, at kun i 33% af alle spørgsmål-svar-sekvenser bliver de præformulerede spørgsmål oplæst *ordret*

("verbatim"), ca. 25 % bliver oplæst med mindre ændringer ("judged not to alter intent"), og ca. 40% bliver oplæst med ændringer, der potentielt vil kunne ændre spørgsmålenes betydning ("potentially biasing changes"). Kjøller (1975) finder at 90 % af alle italesættelser af skemaspørgsmål i et analyseret materiale er *korrekte*. Kjøller anfører selv at anvendelsen af koder, der vurderede interviewernes adfærd "negativt", her er anvendt meget restriktivt. Korrekt oplæsning implicerer således ikke nødvendigvis *ordret* men blot vurderet *acceptabel* oplæsning (Kjøller 1975: 60).

Det ovenfor analyserede materiale, hvor spørgsmål oplæses ordret i ca. 70 % af alle spørgsmål-svar-sekvenser, ligger således meget pænt midt i feltet. Det skal her erindres, at jeg - ligesom Johnstone (1996) - ikke a priori har ville kategorisere ændringer som *betydelige* hhv. *mindre betydelige* eller som *korrekte* eller *acceptable* hhv. *uacceptable*. Dermed er det forventeligt, at jeg i min opgørelse – alt andet lige – finder flere ændringer end fx Brenner (1981) finder *væsentlige* ændringer eller Kjøller (1975) finder *uacceptable* ændringer.

Andersen & Hansens implicerede formening om, at afvigelser fra skemateksten normalt kun forekommer undtagelsesvist i forbindelse med ganske få, decideret håbløse og uanvendelige spørgsmål, holder altså hverken for det ovenfor analyserede materiale eller for de ovennævnte adfærds-kodede materialer, fra hvilke der er publiceret fund. Det må derimod siges at være ret almindeligt forekommende, at italesatte spørgsmål i spørgeskemabaserede interview på ordniveau afviger fra det præformulerede forlæg.

Første responser

I 60 % af de analyserede sekvenser i det ovenfor analyserede materiale producerer respondenter i deres første responsbidrag en respons, der matcher en af skematekstens svarformuleringer. Kjøller (1975: 72-74) finder parallelt, at der produceres *adækvate* svar som svar på italesatte spørgsmål i ca. 60 % af over 4000 analyserede spørgsmål-svar-sekvenser. Oksenberg, Kalton & Cannell (1991: 354) finder i en analyse af 60 interview, at respondenternes første respons er utilstrækkeligt formateret (*inadequate*) i ca. hver fjerde spørgsmål-svar-sekvens. De finder også, at 18 ud af 60 enkelt-spørgsmål

i mere end 15 % af de analyserede interview besvares med et ikke formateret svar (se også Fowler & Cannell 1996: 22). De ovennævnte adfærdskodninger viser samstemmende, at det er almindeligt forekommende, at respondenter ikke producerer umiddelbart registrerbare svar i deres første respons på italesatte spørgsmål i standardiserede interview. Heller ikke på denne parameter kan det her analyserede materiale altså siges at være atypisk.

Probing

I det ovenfor analyserede materiale er der identificeret probingaktiviteter i ca. 30 % af de analyserede spørgsmål-svar-sekvenser. Ca. hver tredje tilfælde af probing er umiddelbart kategoriseret som *ledende*. Kjølner (1975: 94) finder ligeledes, at der forekommer probing (boring) i ca. hver tredje spørgsmål-svar-sekvens i et lignende materiale. Dog er kun omkring 5 % af de identificerede tilfælde af probing kategoriseret som ledende eller alternative (Kjølner 1975: 68). Det skal her erindres, at Kjølner selv anfører, at anvendelsen af koder der vurderede interviewernes adfærd ”negativt” er anvendt meget restriktivt (Kjølner: 60). Smit et al (1997: 21) finder i en analyse af 317 sekvenser, hvori der forekommer probingaktivitet, at der probes ledende eller suggestivt i ca. 25 % af disse sekvenser. Moore (2000) finder kun probingaktiviteter i ca. 5 % af alle sekvenser i et analyseret materiale.

Flere adfærdskodninger viser altså samstemmende, at probing er hyppigt forekommende i standardiserede interview, og heller ikke forekomsten af ledende probing i det her analyserede materiale er enestående. Studiet af Moore indikerer dog, at probing ikke behøver at være et så genkommende fænomen, som det er i de ovenfor analyserede materiale. De to fund: 1) at probing hyppigt er ledende og 2) at forekomsten af probingaktiviteter kan begrænses, udpeger umiddelbart probing som en type interviewaktivitet, som det kunne være interessant at udforske nærmere. I Del III samt i artiklen *Stax I* rapporterer jeg, hvordan jeg har udforsket aspekter af interviewdeltageres produktion og behandling af probingaktiviteter i et mikrosekventielt perspektiv.

Opsummering af sammenligningsøvelse

Som det fremgår af behandlingen ovenfor, så opgøres forekomsten af forskellige typer adfærd i adfærdskodede interview på forskellige måder i forskellige studier. Det vanskeliggør en umiddelbar sammenligning af interaktionen i forskellige kodede materialer og umuliggør fx en meningsfuld hierarkisering af forskellige materialer i forhold til en fælles målestok. Men det fremgår samtidig af den ovenfor rapporterede sammenligningsøvelse, at de fleste af de typer af ikke planmæssig adfærd, der er identificeret hyppigt i det her analyserede materiale, også er genkommende i andre adfærdskodede materialer.

Sammenligningen giver ikke grundlag for at vurdere dette materiale som *eksemplarisk* hvad angår tekstnærhed i afviklingen af skematekstens præformulerede plan i de konkrete interviewinteraktioner. Men den giver heller ikke grundlag for at vurdere materialet som *atypisk* hvad angår deltageres demonstrerede orientering imod spørgeskemateksten som manuskript for interaktionen. På denne baggrund er det vurderet, at en nærmere analyse af udvalgte aspekter af interaktionen i dette materiale vil kunne være et værdifuldt bidrag til større generel forståelse af og indsigt i deltageres opgaveforståelse i spørgeskemabaserede interview. I Del III rapporteres fund fra sekventielt mikroanalytiske studier af interaktionen i de 11 standardiserede interview.

I Del IV vil jeg opsummere, hvordan fund fra de kvantitative analyser af interaktionen i dette - ikke atypiske - materiale reflekterer på deltageres opgaveforståelse og orientering imod skemateksten som manuskript for interaktionen. I afsnit 2.3.3 nedenfor vil jeg redegøre for, hvorfor jeg på baggrund af de kvantitative analyser har valgt ikke at forfølge min oprindelige ambition om at bringe fund fra sekventielle mikroanalyser af autentiske interviewinteraktioner i spil overfor fund fra kognitive interview med respondenter fra de autentiske standardiserede interview.

2.3.2 Implikationer af adfærdskodningen for projektets metodologiske prioriteringer

- ☑ *Hvordan og med hvilket udbytte kan sekventielle mikroanalyser af interaktion i standardiserede interview kombineres med introspektive studier af respondenternes individuelle opgaveforståelse?*

Her behandles det, hvordan de kvantitative analyser af interaktionen i de standardiserede interview har impliceret en revurdering af projektets oprindelige plan om at kombinere indsigter fra kognitive interview om respondenternes individuelle forståelse af spørgeskematekstens præformulerede spørgsmål og sekventielle mikroanalyser af deltagernes interaktion omkring løsningen af interviewets svaropgaver. Ovenfor er det vist, at det hyppigt er noget andet end en ordret italesættelse af et præformuleret skemaspørgsmål, der fungerer som input til svarproduktionen i de standardiserede interview. Dermed er det uklart, hvordan eller hvorvidt respondenters kognitive rapporter om deres individuelle forståelse af skematekstens spørgsmålsformuleringer giver indsigt i hvordan spørgsmål forstås og besvares i de standardiserede interview. Denne vurdering uddybes nedenfor.

Planlagte og lokalt producerede input til svarproduktionen i standardiserede interview

I standardiserede interview har deltagerne en dobbelt opgave: Dels skal de i fællesskab afvikle interviewet så tekstnært og standardiseret som muligt. Dels skal de etablere tilstrækkelig lokal intersubjektiv forståelse af de enkelte svaropgaver til at der kan produceres registrerbare svar. Det er under løsningen af denne dobbelte opgave, at der hyppigt kan identificeres afvigelser fra det præformulerede manuskript. I spørgeskemabaserede interview er de enkelte spørgsmålsformuleringer tiltænkt en rolle som selvforklarende instrukser til respondenterne. Hvis der ikke qua interviewernes ordrette italesættelser af disse instrukser etableres tilstrækkelig opgaveforståelse, til at der kan produceres et svar, så kommer teksten under pres. Den må suppleres med lokaltproducerede instrukser, der vil være forskellige fra interview til interview.

Ovenfor er det vist, at fordringen, om at interaktionen i standardiserede interview skal forholde sig tekstnært til det præformulerede manuskript, hyppigt ikke prioriteres over det, man kunne kalde "hverdagssamtalens interaktionelle logik." I det analyserede materiale ses det genkommende, at deltagerne demonstrerer orientering imod - og anvendelse af - hverdagssamtalens interaktionelle ressourcer for etablering af intersubjektiv forståelse i spørgsmål-svar-sekvenser: Interviewere ændrer på spørgsmålsformuleringer, der kunne give anledning til problemer, respondenter initierer respons, når spørgsmål er "afsluttede nok" til at muliggøre en respons, og deltagerne interagerer løbende lokalt omkring afklaring af uklarheder både i de præformulerede og i de lokalt foranledigede talerbidrag, der produceres i interviewet.

I 70 % af alle sekvenser i det analyserede materiale bliver et præformuleret spørgsmål italesat ordret i interviewerens første tur. Men kun i 40% af de analyserede sekvenser besvarer respondenterne dette *planlagte sproglige input* til svarproduktionen med et umiddelbart registrerbart svar. Disse 40 % af de analyserede sekvenser har et såkaldt paradigmatisk forløb. I de resterende sekvenser kommer deltagerne først frem til et registrerbart svar efter kortere eller længere udvekslinger af lokalt producerede talerbidrag.

I over halvdelen af de analyserede sekvenser er det altså noget andet - eller noget mere - end et ordret italesat præformuleret spørgsmål, der fungerer som *input* for svarproduktionen. Det kan være et spørgsmål, der ikke er italesat ordret fra skemateksten; et spørgsmål der afbrydes af svar, før det er italesat til den præformulerede afslutning; eller et spørgsmål der er udbygget eller ekspanderet af intervieweren. Det kan også være et italesat spørgsmål efterfulgt af et ikke formateret svar og dertil efterfølgende lokal interaktion, der går forud for produktionen af det endelige svar. Og i nogle tilfælde kan sådan lokal interaktion strække sig over lange udvekslinger.

I sådanne sekvenser er det uklart, hvorvidt respondenterne forstår og orienterer sig imod de enkelte spørgsmålsformuleringer som præformulerede *tekster*, der har en anderledes status i interviewet end interviewerens lokaltproducerede talerbidrag. Spørgsmålsteksten

står altså ikke altid tydeligt frem som en særskilt prædefineret sproglig enhed, der skal forstås og responderes på. Og det er hyppigt ikke respondenten alene, der forestår forståelsen af den svaropgave som forskeren har formuleret. Disse observationer frembyder problemer i relation til at anvende respondenters kognitive rapporter om deres individuelle spørgsmålsforståelse til at belyse "den indvendige side" af svarproduktionen i spørgeskemabaserede interview.

Det planlagte sproglige input som input til forståelsesopgaven i kognitive interview

Hvor det i de standardiserede interview hyppigt kan være uklart, hvad der er italesat tekst, og hvad der er interviewerens lokalt producerede instruktioner, så er dette som hovedregel ikke tilfældet i kognitive interview. Der skal naturligvis også etableres lokal intersubjektiv opgaveforståelse i kognitive interview, men her er teksten ikke tiltænkt en rolle som selvforklarende instruktion. Det er ikke tekstens opgave at fungere som manuskript for instruktion, og det er ikke deltagerens opgave – på baggrund af teksten – at etablere tilstrækkelig intersubjektiv opgaveforståelse, til at der kan produceres svar. Opgaven er alene at rapportere om mulige forståelser af den italesatte tekst.

I kognitive interview fungerer skemateksten altså ikke som et manuskript for deltagerens talerbidrag og interaktion, men netop som en tekst som deltagerne skal tale om. Forståelse af skematekstens spørgsmålsformuleringer er ikke en nødvendig forudsætning for gennemførelse af det kognitive interview. Oplevet forståelse, oplevet uforståelighed, uklarhed eller tvetydighed er alle acceptable udkommer af de kognitive processer, der skal rapporteres om i kognitive interview. Dermed er det ikke forventeligt, at deltagerne vil forsøge at foregribe eller afhjælpe problemer i denne tekst.

Det er således fx umiddelbart indlysende, at en interviewer i et kognitivt interview ikke vil reparere på skematekstens formuleringer for at foregribe problemer i respondentens forståelse af den. Intervieweren vil forventeligt heller ikke hjælpe med at afklare eventuelle forståelsesproblemer, som respondenten måtte opleve. Og hvis respondenten fx påbegynder en rapport om sin forståelse af et spørgsmål, før det er oplæst til den præformulerede afslutning, så er det oplagt at intervieweren vil insistere på at italesætte

hele formuleringen. Det er også netop sådan, de kognitive interview jeg har gennemført forløber.

I de kognitive interview, jeg har gennemført med respondenter fra de standardiserede interview, er det tydeligt, at de spørgsmålsformuleringer, som respondenterne og jeg taler sammen om, er dele af en *tekst*. Det er altså spørgeskematekstens *planlagte sproglige input* til svarproduktionen, der fungerer som sprogligt input til den forståelsesproces, der rapporteres om i kognitive interview.

Den fælles analyseenhed der blev væk

Som det er nævnt gentagne gange ovenfor, implicerer ikke-paradigmatiske spørgsmål-svar-sekvenser ikke nødvendigvis mindre reliable eller valide svar; men den observation, at under halvdelen af de registrerede svar er produceret i umiddelbar respons på det sproglige input, forskeren havde planlagt, må have implikationer i forhold til, hvordan eller hvorvidt man meningsfuldt kan integrere indsigt fra kognitive interview om respondenteres forståelse af *spørgeskematekstens præformulerede spørgsmål* og sekventielle mikroanalyser af deltagernes interaktion omkring *interviewets svaropgaver*.

At respondenterne rapporterer om deres individuelle forståelse af konkrete tekstdele skulle kunne belyse, hvordan svaropgaver forstås i standardiserede interview, forudsætter at det faktisk er disse tekstdele, der fungerer som input for svarproduktionen i de standardiserede interview. Og hvis det hyppigt ikke er skematekstens planlagte sproglige input, der fungerer som input til svarproduktionen i de standardiserede interview, er det ikke oplagt, at respondenterne kognitive rapporter, om hvordan de forstår de planlagte sproglige input, giver indsigt i, hvordan de har forstået eller ville forstå svaropgaverne i de standardiserede interview.

Man kan sige, at det jeg har fået information om i de kognitive interview, er det som respondenterne potentielt *ville* have forstået ved skematekstens spørgsmål, *hvis* de var

blevet præsenteret som præformulerede tekster, og hvis respondenterne alene skulle have forestået forståelse og svarproduktion.

Men det er altså hyppigt ikke de samme sproglige input, der processeres i de standardiserede interview og i de kognitive interview. Og dermed er det sproglige input, respondenterne har rapporteret deres forståelse af i de kognitive interview hyppigt ikke sammenligneligt med det sproglige input, der er indgået i produktionen af svar i standardiserede interview. Der er altså ingen generel, fælles analyseenhed i de to interviewformer.

Med denne indsigt falder en grundliggende forudsætning for det meningsfulde i at integrere indsigt opnået i interaktionsanalyser af de standardiserede interview med indsigt opnået gennem kognitive interview om respondenters forståelse og behandling af spørgeskematekstens præformulerede spørgsmål forstået som standardiserede input til svarprocessen. På den baggrund har jeg besluttet, ikke at søge at integrere materiale fra de kognitive interview i belysning af hvordan svaropgaverne er forstået og løst i de standardiserede interview. I Del III vil jeg således udelukkende behandle fund fra sekventielle mikroanalyser af interaktionen i projektets primære materiale: De standardiserede interview.

Til forsvar for kognitive interview som metode til kvalitetsudvikling af spørgeskemadesign

Som behandlet ovenfor har også tidligere adfærdskodninger vist, at deltagere i standardiserede interview hyppigt afviger fra det præformulerede manuskript. På den baggrund var det måske forventeligt, at det sproglige input til svarproduktion i disse standardiserede interview hyppigt ville afvige fra det den præformulerede tekst. Dermed var det måske også forventeligt, at det sproglige input til respondenterne i de to interviewtyper, hhv. standardiserede og kognitive interview, hyppigt ville afvige fra hinanden; men jeg måtte altså ad empiriens vej for at opnå den indsigt og forstå dens implikationer.

Man kan også vende observationen på hovedet: Hvis det sproglige input til svarproduktion i standardiserede interview hyppigt er mindre tekstnært end det sproglige input, respondenter bearbejder i kognitive interview, må man generelt behandle fund fra kognitive interview med forbehold. Kognitive rapporter må så mere generelt betragtes som billeder på, hvordan spørgsmål ville blive forstået i en surveymetodologisk idealsituation, og ikke som billeder på hvordan svaropgaver i autentiske spørgeskemabaserede interview generelt bliver forstået.

Dermed ikke være sagt, at kognitive interview ikke kan være en værdifuld kilde til indsigt i aspekter af, hvordan konkrete spørgsmålsformuleringer fungerer som instrumenter for indsamling af viden. Adfærdskodninger (og sekventielle mikroanalyser) kan belyse generelle mønstre i, hvordan præformulerede spørgsmål forstås og besvares i autentiske interview. Disse tilgange kan også identificere konkrete spørgsmål og spørgsmålstyper, der ikke afvikles som planlagt. Men de er ikke hensigtsmæssige som tilgange til belysning af, *hvordan* konkrete spørgsmålsformuleringer forstås og besvares. Og som tilgange til belysning af svarprocesser i *paradigmatiske* spørgsmål-svar-sekvenser er de helt uegnede. Det er her at kognitive interview har deres særlige potentiale. Og; særligt i forbindelse med udvikling og design af konkrete spørgsmålsformuleringer, der forstås og besvares efter hensigten. Men det er ikke det, der er i fokus i dette projekt, og derfor vil jeg herefter lade de kognitive interview ligge.

Afrunding

Den gennemførte kvantitative adfærdskodning af interaktionen i de standardiserede interview har kastet lys over spørgsmålet om, hvordan en præformuleret spørgsmålstekst bliver sat i tale i lokal interaktion. Den har dertil i en del tilfælde udpeget konkrete spørgsmål eller spørgsmålstyper, der særligt hyppigt ikke blev realiseret efter planen i interviewets spørgsmål-svar-sekvenser. Hermed er det vist, at adfærdskodninger kan give input til designere af konkrete manuskripter til planlagte interaktioner om konkrete formuleringer, der bør ændres. Adfærdskodninger kan således udpege potentielt problematiske spørgsmål og spørgsmålstyper, der ikke

fungerer optimalt i lokal interaktion. Med en sekventielt mikroanalytisk tilgang kan man komme tættere på de interaktionelle mekanismer og deres implikationer i forløb, der ikke forløber efter planen. Det vil jeg komme nærmere ind på i Del III. I del IV vil jeg samle op på hvordan de kvantitative og kvalitative analyser har reflekteret på projektets overordnede forskningsspørgsmål.

Del III: Kvalitative analyser af interaktion i surveyinterview

- 3.1 Sekventiel mikroanalyse og opgaveforståelse i spørgeskemabaserede interview
 - 3.2 Om produktion og behandling af spørgsmål og svar som talerbidrag med præformulerede manuskripter
 - 3.3 Om komposition og behandling af probingaktiviteter
 - 3.4 Delkonklusion om opgaveforståelse, tekstnær italesættelse og eksponering af interaktionens manuskript
-

- Hvordan reflekterer deltagernes sekventielle interaktion deres opgaveforståelse og orientering imod skemateksten som manuskript for interaktionen?*

I tredje del af dette arbejdspapir vil jeg behandle, diskutere og perspektivere fund fra projektets kvalitative analytiske studier. Centrale dele af disse studier er afrapporteret i artiklerne *Stax I & II*. De kvalitative studier har fokus på udvalgte fænomener og interaktionelle mønstre i de spørgeskemabaserede interview, som på forskellig vis reflekterer aspekter af deltagernes opgaveforståelse. De kvantitative analyser, der er behandlet i Del II, har givet input til fokuseringen af de detaljerede kvalitative analyser, der behandles i Del III. Disse vil bidrage til at give et mere nuanceret indblik i og forståelse af aspekter af deltagernes opgaveforståelse i spørgeskemabaserede interview.

I afsnit 3.1 behandler jeg først projektets primære kvalitative metodologi: Sekventiel mikroanalyse også betegnet *konversationsanalyse* eller *CA (Conversation Analysis)*. Her vil jeg introducere centrale konversationsanalytiske positioner og antagelser om, hvordan samtaledeltagere demonstrerer forståelser i interaktion, og jeg vil præsentere og diskutere udvalgte konversationsanalytiske begreber og analytiske strategier, som anvendes i dette studie. I afsnittet vil jeg også behandle, hvorledes interaktion og opgaveforståelse i spørgeskemabaserede interview tidligere er blevet belyst i konversationsanalytiske studier. Endelig vil jeg diskutere projektets "kvantificeringer" og "motiverede granskning" i lyset af konversationsanalytisk metodologi.

I afsnit 3.2 rapporteres studier i, hvordan deltagerne i de analyserede interview behandler og diskriminerer imellem tekstbaserede og spontant producerede talerbidrag i interviewets interaktion. I afsnit 3.2.1 behandles analyser, der også er afrapporteret i artiklen *Stax II*. Disse studier fokuserer på *respondenters* demonstrerede orientering imod og forståelse af, at der foreligger en præformuleret plan for interviewet, de ikke har direkte visuel adgang til, men som skal fungere som manuskript for både spørgsmåls- og svarformuleringer i interviewet. Studierne omhandler dels respondenters anmodninger om gentagelser af præformulerede spørgsmål efter forløb med lokalt indskudt, spontant produceret interaktion. Studierne behandler også, hvordan de svar, respondenterne producerer matcher skematekstens præformulerede svarformuleringer. I afsnit 3.2.2 udbygges disse studier med analyser af, hvordan *interviewere* behandler skematekstens spørgsmålsformuleringer, når de producerer gentagelser af de præformulerede spørgsmål.

I afsnit 3.3 behandles studier i aspekter af komposition og behandling af probingaktiviteter, der kun er delvist manuskriptbaserede. I afsnit 3.3.1 behandles de analyser, der er rapporteret i artiklen *Stax I*. Disse studier fokuserer på relationer imellem, hvordan interviewere komponerer opfølgende spørgsmål eller probes, og hvordan disse probes forløber og behandles i interaktionen. Afsnittet afrundes med en diskussion af, hvordan probes hyppigt komponeres og/eller behandles som *formulationer* snarere end som initiativer til *repair*, og hvordan probingaktivitet dermed kan bidrage til at sløre skematekstens planlagte status som manuskript for interaktionen.

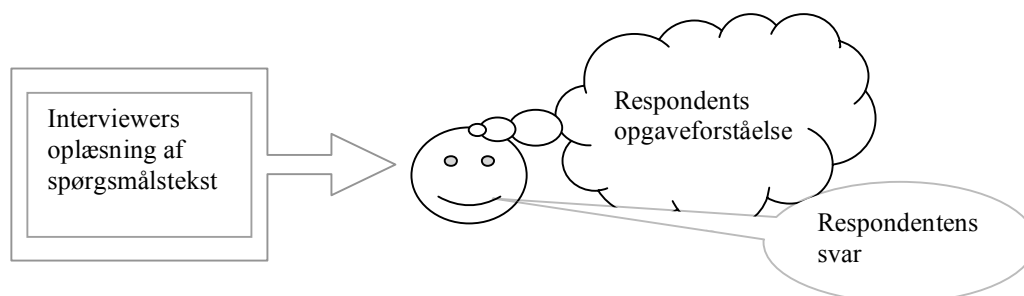
I afsnit 3.4 opsummeres fundene fra de kvalitative analyser. Her diskuteres det, hvordan de identificerede mønstre i deltagernes komposition og behandling af præformulerede og ikke præformulerede talerbidrag i de analyserede interview reflekterer på projektets spørgsmål om deltagernes opgaveforståelse og orientering imod det præformulerede manuskript i spørgeskemabaserede interview. Herunder tages det op, hvordan ”ret tekstnær” italesættelse af skematekstens formuleringer faktisk kan sløre det forhold, at der foreligger et præformuleret manuskript for interaktionen.

3.1 Sekventiel mikroanalyse og opgaveforståelse i spørgeskemabaserede interview

Opgaveforståelse indeni og udenpå

Konventionel surveymetodologi hviler som tidligere behandlet på nogle teoretiske forudsætninger om, at forskellige respondenter vil forstå konkrete spørgsmålsformuleringer og spørgeskemainterviewets generelle spilleregler på samme måde - og sådan som surveyforskeren havde intenderet. Det er dertil en udbredt surveymetodologisk formening, at man bedst sikrer sådanne ens eller sammenlignelige forståelser, hvis alle interaktioner mellem interviewere og respondenter forløber så ens som muligt. I en ”paradigmatisk” spørgsmål-svar-sekvens siger deltagerne netop det og kun det, som spørgeskemateksten foreskriver, og opgaverne at forstå de præformulerede spørgsmål og at producere relevante svar løses af respondenterne alene som individuelt kognitivt arbejde. Respondentens individuelle kognitive apparat antages altså at være den centrale scene for opgaveforståelse i interviewet (se illustration 3.1.a).

ILLUSTRATION 3.1.A: OPGADEFORSTÅELSE SOM INDIVIDUEL KOGNITIV PROCES

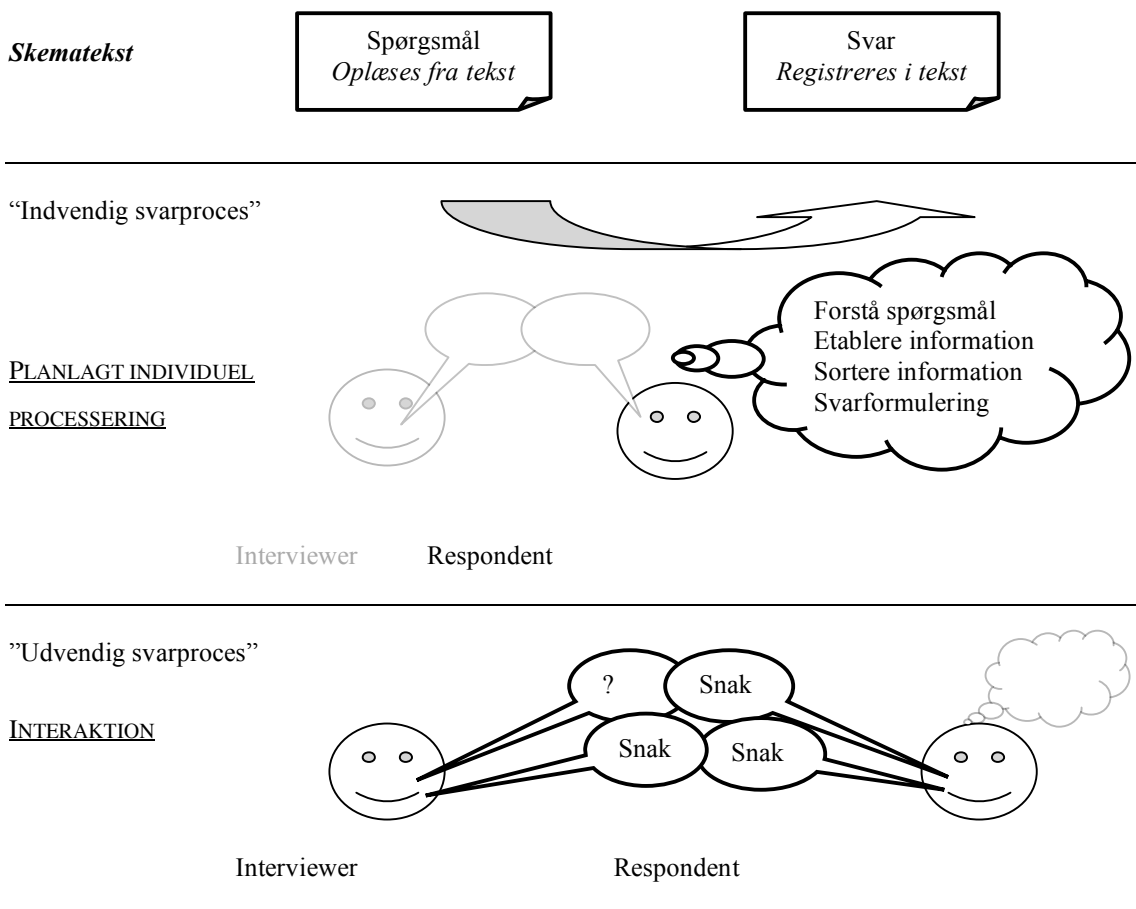
De kvantitative analyser, som er rapporteret i Del II, har anskueliggjort, at en betragtelig del af den ”sense making” eller etablering af spørgsmåls- og opgaveforståelse der foregår i standardiserede interview involverer lokal ikke-planlagt interaktion mellem interviewer og respondent. Det er også behandlet, hvordan kognitivistisk metodologi, som alene fokuserer på de psykologiske processer, der foregår i respondenterne individuelle bevidstheder, må have en begrænset udsigelseskraft i forhold til spørgsmål om, hvordan respondenter forstår svaropgaverne i autentiske standardiserede interview. Kognitivistisk metodologi kan belyse individuelle kognitive processer i *idealiserede*

interaktioner, hvor deltagerne ikke inddrager hinanden i etablering af lokal intersubjektivitet. Men det er uklart, hvordan eller hvorvidt sådanne processer reflekterer *sense making* i autentiske interaktioner, der involverer social kognition i lokal interaktion.

Interaktionistisk metodologi, der fokuserer på samtaledeltageres lokalt interaktionelle *sense making*, har selvsagt også en begrænset udsigelseskraft i forhold til spørgsmål om, hvordan respondenter forstår svaropgaverne i standardiserede interview. Interaktionistisk metodologi afviser ikke, at individuelt kognitive og socialt interaktionelle processer integreres i etablering af intersubjektiv forståelse i autentisk interaktion; men interaktionsanalyser kan - og vil - kun belyse de procedurale *sense making* procedurer, som samtaledeltagere demonstrerer og involverer hinanden i, i en lokal interaktion (se fx Schegloff 1991). En interaktionistisk analyse af interaktion i standardiserede interview vil dermed altid give et fragmentarisk og partielt billede af den *sense making* og opgaveforståelse, der etableres i sådanne interview. Men hvor kognitivistisk metodologi synes at forudsætte, at der ikke udføres kognitivt arbejde af betydning på andre scener end i deltagerens individuelle kognitive apparater, så gør interaktionistisk metodologi sig ingen antagelser om, at der ikke udføres kognitivt arbejde og *sense making* på andre scener end i den sociale interaktion imellem samtaledeltagere. Det, at individuelle kognitive processer pågår simultant med den *sense making*, der etableres i samtaledeltagerens sociale interaktion, udfordrer således ikke interaktionsanalysens validitet. Den er en analyse af de interaktionelle aspekter af "en større sag." Hvordan *sense making* processer pågår simultant "inden i" og "uden for" deltagerens individuelle kognitive apparater er illustreret i illustration 3.1.b.

ILLUSTRATION 3.1.B: OPGAVEFORSTÅELEN "SCENER" INDENI OG UDENPÅ

Manuskript for og eneste blivende vidnesbyrd om interaktion

Man kan trække det lidt firkantet op og sige, at kognitivistiske introspektive analyser tendentielt vil give et indblik i individuelle kognitive processer i idealiserede interaktioner, der ikke involverer social kognition. Man får altså indblik i ”den indvendige side” af en forståelsesproces, som *er* ”indvendig” og individuel, fordi man har *gjort* den indvendig og individuel i det kognitive interview - men som ikke er autentisk. Interaktionistiske analyser vil derimod tendentielt give indblik i ”den udvendige side” af *sense making* processer, der både involverer ”indvendig” individuel og ”udvendig” social kognition – og som er autentiske. I relation til belysning af opgaveforståelse i standardiserede interview kan man altså sige, at interaktionistisk metodologi repræsenterer et partielt og fragmentarisk "udvendigt" perspektiv på det, der faktisk foregår i autentiske standardiserede interview, mens kognitivistisk metodologi repræsenterer et fokuseret perspektiv på det, der ideelt set burde foregå i standardiserede interview.

I lyset af at under halvdelen af spørgsmål-svar-sekvenserne i det analyserede materiale kan karakteriseres som paradigmatisk spørgsmål-svar-sekvenser, forekommer det ikke indlysende at forfægte en metodologi, der baserer sig på præanalytiske antagelser om, at spørgsmål-svar-sekvenser forløber paradigmatisk. Altså som udvekslinger af præformulerede spørgsmål og svar og uden yderligere interaktion mellem interviewer og respondent i forbindelse med opgaveforståelse eller svarproduktion. Derimod synes det oplagt at se nærmere på, hvad det er der foregår i interaktionen mellem interviewere og respondenter, når denne interaktion ikke følger den præformulerede plan. De kvantitative analyser, som er rapporteret i Del II, har afdækket, at når deltagerne afviger fra den præformulerede plan, så gør de det hyppigt på tendentielt systematiske snarere end vilkårlige måder. Sådanne systematiske afvigelser kunne indikere, at deltagernes opgaveforståelse og interaktionelle handlen er orienteret imod nogle andre - mere grundlæggende - interaktionelle spilleregler end dem som surveymetodologien foreskriver.

Konversationsanalysen er valgt som primær metodologi i min bestræbelse på at undersøge, om de afvigelser fra interviewets manuskript, som er ”uordentlige” set fra et surveymetodologisk perspektiv, kunne være ”systematisk” og ”ordnet” handlen i relation til mere grundlæggende interaktionel logik, herunder hverdagssproglige systematikker og ressourcer for etablering af intersubjektiv forståelse. Den tilgang som er anvendt i analyserne i Del III samt i de analytiske artikler *Stax I & II* kan betegnes som ”anvendt konversationsanalyse”, der søger at udforske samtaledelegeres lokale rationalitet sådan som fx ten Have (2001: 8) formulerer det:

“[] we can say that applied CA is effectively the study of the local rationality of members’ practices. That is, we have to ask why it makes sense, for participants, locally, in their practical context, to do things as they are done, even if this is ad odds with how these practices are planned, evaluated or accounted for ’elsewhere’, ’in theory’, or at a higher hierarchical level in an organization.”

3.1.1 CA: Metodologi og centrale begreber

Overall [] CA is the study of recorded, naturally occurring talk-in-interaction. But what is the aim of studying these interactions? Principally it is to discover how participants understand and respond to one another in their turns at talk, with the central focus being on how sequences of actions are generated. To put it another way, the objective of CA is to uncover the tacit reasoning procedures and sociolinguistic competencies underlying the production and interpretation of talk in organized sequences of interaction.” (Hutchby & Wooffitt: 1998: 14)

I dette afsnit vil jeg skitsere aspekter af konversationsanalytisk metodologi. Jeg vil først berøre konversationsanalysens udspring i sociologien. Dernæst vil jeg skitsere nogle centrale metodologiske antagelser og analytiske strategier og diskutere nogle centrale begreber, som anvendes i dette studie. I afsnit 3.1.2 vil jeg behandle tidligere konversationsanalytiske studier af opgaveforståelse i standardiserede interview, og i afsnit 3.2.3 vil jeg adressere, hvordan ”motiveret granskning” og ”kvantificering” indgår i nærværende studie.

Lidt baggrund: Sacks & Schegloff, Garfinkel & Goffman, Sociologi & Sprogvidenskab

Konversationsanalysen udspringer af etnometodologien (se fx Clayman & Maynard 1995) og konstituerer en metodologi, der udforsker lokalt produceret orden i social praksis. Konversationsanalytiske studier søger at identificere og beskrive de grundliggende metoder, som mennesker anvender, når de taler sammen, fx når de skiftes til at tale, indleder og afslutter samtaler og sekvenser eller emner i samtaler, etablerer fælles forståelse, løser erkendte forståelsesproblemer etc. Konversationsanalytiske studier ekspliciterer *hvordan* samtaledeltagere udrette social handlen gennem samtale, fx hvordan man *gør* hilsner, invitationer, anmodninger, afvisninger, narrativer, enighed, uenighed og lokale identiteter samt hvordan man *gør* forståelse.

De første tiltag til fundering af den metodologi som nu betegnes konversationsanalyse eller CA kan sted- og tidsfæstes til UCAL i 1960'erne. Sociologen Harvey Sacks afholdt i perioden 1964-1972 en række forelæsninger, som siden er udgivet som *Lectures on conversation* (Sacks 1992), og sociologen Emanuel A. Schegloff publicerede i 1968 en artikel om sekventiel organisering, der kan betegnes som den første egentlige CA-artikel. Begge disse sociologer var inspirerede af to andre sociologiske tænkere: Harold Garfinkel og Erving Goffman.

Inspirationen fra Garfinkel angår særligt hans opgør med konventionelle sociologiske forestillinger om, at mellem menneskelig handlen er foranlediget af internaliserede normer og regler, som gøres relevante i bestemte sociale kontekster, og som så fungerer som motivation og strukturerende princip for handlen (Heritage 1995: 392). Garfinkel afviser, at den måde social interaktion er koordineret på primært grundet i, at interagerende har præetableret kendskab til de samme normer og regler og erkender og definerer de situationer eller sociale kontekster, som de interagerer i på samme måde⁴⁷. I stedet betoner Garfinkel den *procedurale* karakter af de metoder (*methods of reasoning*), som interagerende anvender, og som afspejles i den måde, hvorpå interaktion er koordineret. Her betones de fælles *procedurer* som anvendes i praktisk *reasoning* over præetableret fælles viden om normer og regler for interaktion. Og de fælles procedurer fungerer både som ressource for produktion af handlen og for forståelse af handlen. "Orden" i interaktion anskues altså ikke som efterlevelse af et præetableret sæt af normer og regler. "Orden" anskues som systematisk anvendelse af nogle fælles *metoder* i praktisk koordinering af social handlen⁴⁸.

⁴⁷ Garfinkel opponerer imod det han kalder "the bucket theory of context", altså opfattelsen af kontekst som en bestemt præetableret "beholder" rundt om en interaktion med bestemte statiske træk og indhold (Heritage 1997: 163, Goodwin & Heritage: 1990: 286).

⁴⁸ Garfinkel (1967: 30) formulerer det: "Shared agreement" refers to various social methods for accomplishing the member's recognition that something was said-according to-a-rule and not the demonstrable matching of substantial matters. The appropriate image of a common understanding is therefore an operation rather than a common intersection of overlapping sets."

Hos Garfinkel er ”breaching” en anvendt metode til at afdække, hvornår deltagere behandler handlen som brud på den interaktionelle orden (se fx Garfinkel 1967)⁴⁹. Her afdækkes orden altså, når den brydes - *eksperimentelt*. I CA-studier er perspektivet på orden parallelt. Men man søger at afdække den orden – eller de systematikker – som deltagere demonstrerer orientering imod i *autentisk* interaktion (se fx Heritage 1995, Sacks 1984).

Inspirationen fra Goffman angår især hans pointering af, at ”interaktionel orden” i hverdagsinteraktion er et centralt og legitimt forskningsfelt inden for det sociologiske område (se fx Goffman 1964, 1967, Pomerantz & Fehr 1997). Goffman arbejder i sine studier af dagligdags samtale med en distinktion imellem ”systemaspekter” og ”rituelle aspekter” af interaktionel orden. Systemaspekter har at gøre med træk ved samtalers organisering, der befordrer forståelighed som fx systematikker for turtagning. Rituelle aspekter af samtalers organisering har at gøre med beskyttelse af face, høflighed og andre ceremonielle aspekter af interaktion (se fx Hutchby & Wooffitt: 1998: 28 ff., Schegloff 1988: 94 ff.). I konversationsanalytisk metodologi er denne distinktion ikke meningsfuld. Her er antagelsen, at orientering imod rituelle fordringer altid vil være regulerede af mere fundamentale systemfordringer (fx systematikker for turtagning) grundet samtalers grundlæggende sekventielle organisering.

Hos Goffman anvendes empiriske eksempler hyppigt eklektisk som illustration af generelle pointer (se fx. Schegloff 1988: 100 ff., Hutchby & Wooffitt 1998:29). I CA-studier er det derimod et ideal, at det analytiske arbejde starter med granskning af autentiske interaktioner, og at teoribygning altid skal grundes i empiriske studier (se fx Heritage 1995, 1997).

CA er altså i udgangspunktet en sociologisk metodologi. Og sprog og samtale studeres som aspekter af social interaktion og ikke som separate fænomener eller analyseobjekter:

⁴⁹ ”Breaching” kan kort betegnes som eksperimenter med præplanlagte påvirkninger af en deltagers handlen i hverdagsinteraktion, således at denne handlen vil være potentielt normbrydende.

The organization of talk or conversation (whether 'informal' or 'formal') was never the central, defining focus in CA. Rather it is the organization of the meaningful conduct of people in society, that is, how people in society produce their activities and make sense of the world about them. The core analytic objective is to illuminate how actions, events, objects, etc., are produced and understood rather than how language and talk are organized as analytically separable phenomena." (Pomerantz & Fehr 1990: 65)

Uden for USA, fx Holland, Finland, Sverige, Tyskland og Danmark - er konversationsanalytisk metodologi dog sivet fra sociologien og ind i forskellige grene af sprog- og kommunikationsvidenskab, fx lingvistik, pragmatik, retorik, mediastudier og virksomhedskommunikation⁵⁰. Særligt i England indgår CA-perspektiver også i en del forskning inden for det psykologiske område. Inden for det sociologiske område har konversationsanalysen bredt sig fra studier af interaktion i hverdagssamtaler til studier af interaktion i forskellige institutionelle sammenhænge, fx læge-patient-samtaler, help-line-samtaler, flersproget virksomhedskommunikation, standardiserede interview etc. Nedenfor behandles det, hvordan CA-studier af samtaler i institutionelle sammenhænge typisk adskiller sig fra CA-studier af grundliggende interaktionel logik i hverdagssamtaler.

CA: Hverdagssamtale & institutionel interaktion

Ten Have (1999: 161 ff.) opererer med en distinktion imellem konversationsanalytisk "grundforskning" i hverdagssamtaler (*pure CA*) og anvendt konversationsanalyse (*applied CA*), hvor indsigt fra CA-grundforskning bringes i spil i studier, der søger at karakterisere – og potentielt give grundlag for at "forbedre" – interaktion i forskellige former for professionel samtale.

I CA-studier af interaktion i institutionelle sammenhænge er der typisk fokus på, hvordan interaktionen *afviger* fra hverdagssamtalens interaktionelle logik. Fx på

⁵⁰ Jeg har ikke angivet specifikke referencer, da udbuddet af relevante studier er betragteligt. Jeg vil blot henvisne til Paul ten Haves CA-hjemmeside: <http://www.paultenhaven.nl/resource.htm> for en oversigt.

hvordan interaktionelle ressourcer, som i hverdagssamtale anvendes i den procedurale etablering af forståelse, i nogle institutionelle interaktioner sættes ud af spillet. Button (1992) viser fx, hvordan den ansættende part i en jobsamtale begrænser sin respons på ansøgerens talerbidrag til minimale, tendentielt ”neutrale” demonstrationer af at ansøgerens tale er hørt. Denne ”neutrale” responsadfærd implicerer, at ansøgeren ikke har mulighed for at vurdere, *hvordan* han er blevet forstået og dermed for løbende at afklare eventuelle uklarheder eller misforståelser i samtalen⁵¹.

Collins & Markova (1999) viser hvordan det, at deltagerere i en testsituation med interaktionel opgaveløsning organiserer deres interaktion i kæder af spørgsmål og svar (eller kandidatforslag og konfirmering/afslag), implicerer, at den spørgende i vid udstrækning kommer til at reproducere sin egen præetablerede almene viden frem for i interaktion med samtalepartneren at etablere ny intersubjektiv viden om netop det, der kommunikeres om⁵².

Suchman & Jordan 1990 har også vist, at når man pålægger interviewere i standardiserede interview at ”holde sig til teksten”, så fratager man deltagerne adgang til anvendelse af centrale hverdagsproglige ressourcer for procedural lokalt organiseret etablering af intersubjektiv forståelse af de stillede spørgsmål (se fx også Houtkoop-Steenstra 2000, Maynard et al 2002).

De sekventielle mikroanalyser af interaktionen i de standardiserede interview i dette projekt ligger i forlængelse af den skitserede tradition, hvor hverdagssamtalen anskues som alle samtalers ”moderform”, og hvor det standardiserede interview afviger fra denne moderform i og med, at deltagerne har begrænset adgang til at anvende nogle af

⁵¹ Om at ”gøre” neutralitet se endvidere fx: Atkinson 1992, Clayman 1992,

⁵² De analyserede interaktioner er samtaler mellem mennesker med talehandicap og plejere eller studerende. Plejeren eller den studerende skal reproducere en tegning, som det kun er personen med talehandicap, der har visuel adgang til. Det eksperimentelle setup ”ligner” en hverdagssamtale i og med, at den ene samtaledeltager har unik adgang til nogle bestemte informationer, og kommunikationen kan først siges at være ”vellykket” - eller egentlig ”kommunikerende” - hvis den resulterer i, at den anden samtaledeltager lokalt får udbygget, suppleret eller modificeret sine medbragte almene antagelser om ”verden” med specifikke elementer af den anden samtaledeltagers perspektiv på denne ”verden”.

hverdagssamtalens systematiske metoder og ressourcer for procedural *reasoning* og *sense making* (se fx Sacks, Schegloff & Jefferson 1974: 729-30, ten Have 1999: 164, Heritage 1995: 394).

CA: Metodologiske antagelser om metoder og ressourcer for sense-making i social interaktion

CA er efterhånden en etableret tilgang inden for en række forskellige områder, og der er skrevet en række generelle introduktioner til CA: Se fx Goodwin & Heritage 1990, Hutchby & Wooffitt 1998, Pomerantz & Fehr 1997 og ten Have 1999. Jeg vil ikke anstille til at give en detaljeret introduktion til konversationsanalytisk arbejde her men i stedet henvise til ovennævnte værker. Nedenfor vil jeg dog i skitseform præsentere nogle konversationsanalytiske antagelser og begreber, der er centrale i dette projekt. Præsentationen er organiseret under de konversationsanalytiske nøglebegreber: *Sekventiel organisering*, *konditionel relevans*, *demonstration af forståelse* og *turtagning*. Disse begreber er alle uløseligt forbundne, men jeg har valgt at starte med de mere generelle og grundliggende antagelser, som kendetegner konversationsanalytisk tænkning, og slutte med det mere ”mekanistiske” begreb om turtagning, der guider det konkrete analytiske arbejde.

Sekventiel organisering af samtaler: En af de mest centrale pointer i CA-metodologi er, at samtaler er sekventielt organiserede. Begrebet *interactional sequence* implicerer den empirisk baserede erkendelse, at ethvert nyt talerbidrag inkorporerer en ”her og nu” definition af situationen, og at efterfølgende tale vil orientere sig imod denne definition af situationen (se fx Goodwin & Heritage 1990: 287). Heritage ekspliciterer de underliggende anskuelser bag begrebet som følger:

Underlying this notion [of the sequential organization of interaction] are a number of fundamental ideas. First, in doing some current action, speakers normally project (empirically) and require (normatively) the relevance of a ’next’ or range of possible ’next’ acts to be done by a subsequent speaker []. Second, in constructing a turn at talk, speakers normally address themselves to

preceding talk and, most commonly, the immediately preceding talk []. Speakers design their talk in ways that exploit this basic positioning [], thereby exposing the fundamental role of this sequential contextuality in their utterance. Third, by the production of next actions, speakers show an understanding of a prior action and do so at a multiplicity of levels – for example, by an ‘acceptance’ an actor can show an understanding that the prior turn was possibly complete, that it was addressed to them, that it was an action of a particular type (e.g. an invitation) and so on. These understandings are (tacitly) confirmed or can become the object of repair at any third turn in an ongoing sequence.” ([] markerer udeladte referencer)

Citatet opridser en række centrale antagelser om, hvordan samtale er organiseret sekventielt: Ethvert nyt talerbidrag vil projektere eller skabe relevans for bestemte typer handlen i det følgende talerbidrag. Ethvert nyt talerbidrag vil tage afsæt i foregående talerbidrag, og ethvert nyt talerbidrag vil demonstrere aspekter af den talendes forståelse af foregående talerbidrag på mange forskellige niveauer, fx med hensyn til forståelse af den umiddelbart foregående turs afsluttethed, hvem den var adresseret til, og hvilke typer handlen den implicerede og gjorde relevante i den følgende interaktion.

Det er altså en central konversationsanalytisk anskuelse, at ethvert nyt talerbidrag tager afsæt i det foregående og dermed er *kontekstskabt* eller *kontekstformet* (se fx Sacks et al 1974). Ethvert nyt talerbidrag vil samtidig forny den lokale kontekst og dermed skabe nye relevansbetingelser for efterfølgende handlen. Dermed er ethvert nyt talerbidrag også *kontekstskabende*. Den sekventielle organisering af samtale implicerer, at samtaledeltagere, når de forstår noget i en samtale, forstår det som ”positioneret” og ”responsivt” i forhold til foregående tale. Organiseringen implicerer også, at samtaledeltagere med hvert nyt talerbidrag bidrager til at etablere en ny lokal kontekst, der gør nogle former for næste handlen mere relevante end andre.

Sekventiel organisering implicerer dog *ikke*, at en projekteret handlen *skal* komme, der hvor den er relevant, eller at det per se er problematisk for interaktionen, hvis den ikke kommer, eller at en fraværende projekteret handlen nødvendigvis indikerer, at der ikke

er etableret forståelse. Sekventiel organisering implicerer ikke et regelsæt eller et ideal om at noget, som er projekteret, lokalt præfereret eller gjort lokalt relevant også helst skal ske. Den sekventielle organisering implicerer, at talerbidrag altid vil blive *forstået* i og med deres indlejrethed i og relation til de relevansbetingelser, som er udstukket af foregående talerbidrag.

Hvis en invitation fx bliver besvaret med en beretning om, hvor travlt den inviterede har, så vil denne beretning være forståelig som en forvarsling af et afslag på invitationen snarere end som et pludseligt emneskift. At beretningen vil være forståelig som sådan grundet i beretningens lokale positionering på et "sted" i en interaktion, hvor en accept eller et afslag er en forventet og relevant næste handling. Så når der fx kommer en beretning om travlhed som respons på en invitation, er det ikke et udtryk for "kommunikativt sammenbrud", det er snarere et udtryk for, at samtaledeeltagere udnytter den projicerbarhed, der ligger i den sekventielle organisering som en - økonomisk - ressource for *sense making*. Det er ikke nødvendigt at sige: "Nej jeg kan desværre ikke komme, fordi jeg har så travlt". Det, at "jeg har så travlt" bliver produceret på et sted, hvor en accept eller en afvisning er relevant, gør talerbidraget forståeligt som et element i det ene eller det andet.

Det konversationsanalytiske begreb modtagerorientering (*recipient design*) implicerer netop det forhold, at ethvert talerbidrag i en samtale er orienteret imod, og komponeret for modtagelse af en bestemt deltager i en bestemt sekventiel kontekst (se fx Sacks & Schegloff 1979). Modtagerdesign handler altså ikke om, at en samtaledeeltager designer sine talerbidrag, så de generelt passer til en anden samtaledeeltager – anskuet som en deltager af en bestemt *type*, med en bestemt historie eller bestemte præetablerede egenskaber eller træk. Modtagerdesign handler om at en samtaledeeltager fra øjeblik til øjeblik komponerer sine talerbidrag, så de er relevante for en anden samtaledeeltager, netop der hvor de forekommer. Sacks et. al (1974: 727) formulerer det som følger:

“By 'recipient design' we refer to a multitude of respects in which the talk by a party in a conversation is constructed or designed in ways which display an orientation and sensitivity to the particular other(s) who are the co-participants.

In our work, we have found recipient design to operate with regard to word selection, topic selection, admissibility and ordering of sequences, the options and obligations for starting and terminating conversations etc.”

Konditionel relevans: Ethvert talerbidrag vil forny den lokale kontekst og de lokale relevansbetingelser, som følgende handlen må orientere sig imod og vil blive forstået i relation til. Men nogle typer af handlen er forståelige som mere ”styrende” end andre, hvad angår de relevansbetingelser, som de udstikker. Man taler om at nogle talerbidrag er forståelige som ”første-par-dele” i såkaldte *adjacency pairs* (se fx Schegloff & Sacks 1973: 295-6).

At der er en *adjacency pair* relation imellem to ytringer, implicerer at den første ytring skaber en konditionel relevans for en næste ytring af en bestemt type. Det kanoniske eksempel på en første-par-del i et *adjacency pair* er en hilsen, der skaber en konditionel relevans for, at den, som hilsenen er adresseret til, producerer en hilsen som respons på den første hilsen. Andre typer af *adjacency pairs* er fx invitation-accept/afslag og spørgsmål-svar. At en ytring skaber konditionel relevans for en næste handlen af en bestemt type betyder ikke, at en sådan handlen *skal* følge, eller at det per se er problematisk, hvis den ikke følger; men hvis den ikke kommer, og hvis der ikke i stedet produceres noget, der kan fungere som en indikation på, hvorfor den ikke kommer, så vil den være *mærkbart fraværende*.

En implikationen af samtaleens sekventielle organisering er altså, at i og med at det er muligt for samtaledeeltagere – og analytikere – at afgøre, hvilke typer af handlen der kunne være relevante for næste handlen efter et konkret talerbidrag, så kan vi også observere, når en sådan handlen *ikke* bliver produceret (se fx Sacks 1992b: 35 ff) . Og dette *mærkbare fravær* vil fx kunne forstås som en indikation på, at der er noget andet undervejs end det projekterede (se fx: Steensig 2001: 21 & 52).

Et kanonisk eksempel på, hvordan mærkbart fravær anvendes som en ressource til etablering af forståelse, vil fx være en invitation efterfulgt af en pause. Her vil pausen af den inviterende part kunne forstås som en indikation på, at der ikke umiddelbart er en

accept på vej, og således vil pausen give vedkommende mulighed for fx at modificere invitationen før den inviterede responderer. Hvordan mærkbart fravær også er en ressource for *sense making* i standardiserede interview kan illustreres med et par eksempler fra mine data (eksempel 3.1.1.a-b):

EKSEMPEL 3.1.1.A: BEHANDLING AF MÆRKBART FRAVÆR AF ANDEN-PAR-DEL [MAGT: R16/START]:

21 ▶a I: og så vil' jeg høre om jeg måtte ulejlige med et interview nu
 22 ▶- 00: (.)
 23 ▶aa I: .h eller om vi sku' finde et tidspunkt der måske passer dig bedre

EKSEMPEL 3.1.1.B: BEHANDLING AF MÆRKBART FRAVÆR AF ANDEN-PAR-DEL [MAGT: R19/SP.10A]:

199 I: ((Spørgsmål 10a))
 200 00: (0.9)
 201 R: a: uenig
 202 00: (0.3)
 203 ▶a I: de:t' du helt uenig i
 204 ▶- 00 (0.8)
 205 ▶- R: a[h
 206 ▶- I: [e
 207 ▶- (.)
 208 ▶aa I: eller delvis uenig

I begge eksempler kan vi observere, at interviewerens producerer et talerbidrag, (▶a) som gør bestemte typer af næste handlen relevante; nemlig en demonstration af accept - eller en afvisning. I begge eksempler kan vi så også observere, at respondenterne ikke umiddelbart producerer sådanne relevante næste talerbidrag (▶-). At disse fravær af relevant responshandlen opfattes som mærkbare og ”meningsfulde” i interaktionen, kan vi se af den måde, hvorpå interviewerne behandler dem. I begge tilfælde ”forfølger” interviewerne en respons ved at ”genafslutte” deres anmodninger om information (▶aa). Og i begge tilfælde kan vi se, at de behandler respondenternes handlen – eller mangel på samme – som indikationer på, at der er noget andet end en accept af det foreslåede

undervejs. Interviewerne omgør deres anmodninger om information, sådan at det ikke længere er et ”ja” eller et ”nej” der er lokalt relevant men et valg imellem to muligheder (►a + ►aa). Man kan sige, at interviewerne fjerner den lokale relevans for at producere det ”nej”, som det mærkbare fravær af respons kunne forvarsle.

Eksemplerne ovenfor illustrerer samtidig en anden central konversationsanalytisk pointe: At talerbidrag produceres i et dynamisk samspil imellem samtaledeeltagere. At interviewerne genåbner og genafslutter deres talerbidrag, netop sådan som de gør, grundet i respondenternes handlen - eller mangel på samme - undervejs.

Nye talerbidrag skaber altså nye lokale kontekster og relevansbetingelser, for hvad der kan følge, og hvordan det vil blive forstået. Men nye talerbidrag tager også afsæt i foregående talerbidrag, og de er forståelige som demonstration af forståelse af foregående tale.

Demonstrations af forståelse: Ideen om at et talerbidrag demonstrerer sin talers (hævdede) forståelse af foregående talerbidrag eller handlen kan illustreres med et eksempel fra mit materiale (se også fx Pomerantz & Fehr 1997, Schegloff 1984, Goodwin & Heritage 1990):

EKSEMPEL 3.1.1.C: SEKVENTIELT FORANKRET PRODUKTION OG FORSTÅELSE [MAGT: R21/SP1]⁵³:

1	I:	.hts .hhh og vi starter med at konstatere at eh	(konstatering/spørgsmål)
2		du er mand som er født i nittenhundrede og	
3		(0.6)	
4	R:	seksoghalvfjerds	(svar på ↑)
5		(.)	
6	I:	seksoghalvfjerds ja hvor langt er du nået	(accept af svar ↑
		skolemæssigt	+ nyt spørgsmål)

⁵³ Linienummerering er som i publikationen Stax II: 232.

I *Stax II* (s. 232) er sekvensen analyseret som følger: ”I linie 1-2 producerer interviewer en bidrag, der syntaktisk set er komponeret som en konstatering. Dette bidrag afbrydes før, det er meningsfuldt afsluttet som konstatering, og der følger et ophold i talen (i linie 3), hvilket kunne indikere, at interviewer har problemer med at færdiggøre sin tur. Men i linie 4 producerer respondenter en tur, som funktionelt relaterer sig til den foregående tur som et svar på et spørgsmål. Respondentens tur demonstrerer dermed (for interviewer og for os), at hun har forstået og nu behandler den foregående tur som et spørgsmål, altså som en *afsluttet* anmodning om information, der er adresseret til respondenter, og som skaber en relevans for et svar i den følgende tur.

I linie 6 går interviewer ’videre i teksten’ og producerer det næste spørgsmål i det præformulerede spørgeforløb. Dermed demonstrerer interviewer, at han behandler respondentens foregående tur – svaret i linie 4 – som en relevant og tilstrækkelig respons på interviewerens egen foregående tur (linie 1-2). Respondentens demonstrerede forståelse af linie 1-2 som et spørgsmål er dermed acceptabel for interviewer.”

Det en taler siger, umiddelbart efter at en anden taler har produceret et talerbidrag, demonstrerer selvsagt ikke *alt* om hvordan den nuværende taler har forstået den foregående talers talerbidrag. Men et talerbidrag vil altid demonstrere *noget*, om hvordan en nuværende taler har forstået – eller hævder at have forstået – en foregående talers talerbidrag.

Når jeg har indføjet et ”hævder at have forstået” ovenfor, så er det fordi man jo fx godt kan grine af en vittighed, selv om man ikke forstår pointen, men det at man griner demonstrerer dog, at man har forstået det foregående som noget vittigt – og afsluttet. Man kan også svare på et spørgsmål, selv om man ikke rigtig har forstået det, fx i en eksamenssituation. Og det at man svarer vil demonstrere, at man har forstået det foregående som en afsluttet anmodning om information. I spørgeskemabaserede interview kan man selvsagt også godt sige ”delvis enig”, selv om man ikke helt forstår det deklarativ, man skal respondere på. Så vil svaret demonstrere, at man har forstået, at et spørgsmål er produceret til afslutning, at et svar er relevant, og at et svar i formatet

”delvis enig” kan gælde for et svar. Det er det, der i dette projekt betegnes som ”opgaveforståelse”.

Når deltagere løbende demonstrerer - aspekter af - deres forståelser af foregående interaktion, så er det en ressource for løbende etablering af intersubjektiv forståelse imellem deltagerne. Men det er også en analytisk ressource i sekventielle mikroanalyser af interaktion. For de forståelser, som deltagerne demonstrerer overfor hinanden, har en analytiker jo også adgang til. En analytiker har naturligvis ikke *samme* muligheder, som deltagerne har, for at forstå de demonstrerede forståelser, fordi analytikerne ikke selv undervejs kan demonstrere - og evt. få korrigeret - sine forståelser af det sagte (se fx Clark & Schober 1989). Til gengæld har analytikeren mulighed for at genhøre og reanalysere interaktioner.

Turtagning: Forståelsen af turtagningens rolle som resource til at forstå og gøre sig forståelig i social interaction er en hjørnesten i konversationsanalytisk metodologi. Artiklen *A simplest systematics for the organization of turn-taking in conversation* (Sacks et al 1974) er nok det mest citerede CA-værk i andre CA-publikationer. Det er nok samtidig også en af de artikler, som har afledt mest kritik – og måske misforståelse – uden for kredsen af dedikerede CA-forskere (se nedenfor).

Artiklen beskriver en systematik for turtildeling i hverdagssamtaler. Systematikken omfatter et ”turkonstruktionskomponent”, som har at gøre med, hvordan ture komponeres og behandles. Systematikken omfatter også teknikker for ”turtildeling”, altså teknikker for hvordan en næste taler udvælges, samt en systematisk rangordning af muligheder for næste handling ved mulige turafslutningspunkter (se fx Goodwin & Heritage 1990: 290).

Turkonstruktionskomponentet implicerer, at talerbidrag komponeres af såkaldte ”turkonstruktionsenheder⁵⁴”, som er genkendelige som afsluttelige enheder, dvs. som

⁵⁴ Hutchby & Wooffitt (1998: 48) skriver følgende om hvad en turkonstruktionsenhed er: ”Turns at talk can be seen as constructed out of units (called turn-construction units), which broadly corresponds to linguistic categories such as sentences, clauses, single words or phrases. It is important to realize that it is

qua deres komposition muliggør, at samtaledeeltagere kan genkende dem som sådanne enheder og projektere hvornår de kan være afsluttede. Turtildelingskomponentet implicerer, at en ”igangværende” taler kan udvælge en næste taler, fx ved navn eller ved at formulere en anmodning om information, som er genkendelig som henvendt til en bestemt næste taler. Hvis en taler afslutter et talerbidrag uden at vælge en næste taler, så kan andre samtaledeeltagere vælge sig selv som næste talere - efter et først-til-mølle-princip. Hvis der ikke er nogen andre talere der vælger sig selv, så kan den foregående taler tage en ny tur.

Beskrivelsen af denne systematik er umiddelbart ukontroversiel, *hvis* man vel at mærke betragter den som det, som jeg selv mener er dens formål og udmærkelse: Som et – kvalificeret og empirisk funderet – bud på, hvordan det kan være, at samtaledeeltagere *som regel* ikke taler i munden på hinanden men skiftes til at tale, enten uden eller med ganske små pauser eller overlap. Det er jo faktisk lidt underfuldt at at det forholder sig sådan, eftersom samtaledeeltagere jo typisk ikke på forhånd har aftalt, hvor længe hver deltager må tale ad gangen eller hvilke signaler der skal anvendes til at signalere, at en taler er færdig, og at en anden kan fortsætte. Men mange kritikere har betragtet den fremlagte systematik som en påstand om eksistensen af et sæt af regler, som samtaledeeltagere *skal* følge, for at en interaktion fx kan beskrives som *vellykket* (se fx Cowley 1998, O’Connell et al 1990). Fra en sådan position er det naturligvis muligt at anføre, at disse regler hyppigt brydes, og at det at en samtale afvikles uden pauser eller overlap imellem samtaledeeltagernes talerbidrag hverken er tilstrækkelige eller nødvendige forudsætninger for, at en samtale er *vellykket*.

Jeg mener imidlertid, at denne form for kritik af beskrivelsen af en turtagningsystematik er forfejlet ud fra den simple betragtning, at de ovennævnte pointer ikke er i modstrid med det, som er den konversationsanalytiske pointe: At

not part of the conversation analyst’s aim to define, in some abstract way, what a turn-construction unit is, as a linguist for instance may want to define what a sentence is. Conversation analysts cannot take a prescriptive stance on this question, because what a turn-construction unit consists of in any situated stretch of talk is a members’ problem. That is, such a unit is essentially anything out of which a legitimate turn has recognizably – for the participants – been build.”

samtaledeeltagere generelt demonstrerer en *orientering* imod en systematik for turtagning, og at orientering imod denne systematik implicerer fælles procedurer, som fungerer som ressource for såvel produktion som forståelse af alle talerbidrag i samtaler.

Turtagningssystemet kan som nævnt ses som et bud på en model, der kan forklare det observerbare - og underfulde - forhold, at turtagning i samtaler så hyppigt afvikles "glidende" (*smoothly*) med ingen eller små overlap og pauser imellem de enkelte talerbidrag. Men glidende turovergang er ikke et *ideal* for den enkelte samtale i den forstand, at forekomst af glidende overgange, overlap eller pauser kan bruges som mål for en samtales vellykkethed. *Forestillingen* om den glidende turovergang fungerer som referencepunkt og orienteringsredskab på samme måde som melodistemmen i et stykke "original" musik fungerer som reference og orienteringsredskab for fortolkninger af og improvisationer over denne melodi. Graden af overensstemmelse med melodistemmen er ikke et mål for vellykkethed af en fortolkning med improvisation. Men relationen mellem improvisationen og melodistemmen betinger, om vi hører en fortolkning som en fortolkning af et bestemt stykke musik, eller som noget helt andet. Og vi forstår en fortolkning som fx mere højstemt, tilbagelænet, trist, poppet, jazzet, karikeret etc. qua dens relation til originalen.

Vi hører også "fejl" i en fortolkning af en melodi som fejl qua deres relation til originalen. Ikke blot fordi de afviger fra den, men fordi de afviger fra den på måder, som ikke harmonerer med vores forventninger til en fortolkning af en original. Man kan fx godt ændre tempo, synkopere, trække toner ud og indlægge "kunstpauser" i en fortolkning af et stykke musik, men hvis et ophold når en vis længde så vil det være hørbart som en afslutning en afbrydelse eller et problem i videreførelsen og ikke som en del af en personlig fortolkning.

På samme måde er forestillingen om glidende turovergang et referencepunkt og en ressource til at forstå den tale som rent faktisk produceres i en samtale. Hvis et accepterende svar fx produceres i overlap med afslutningen på en invitation, så er svaret forståeligt som ivrigt. Hvis det derimod produceres efter et ophold i talen er det forståeligt som tøvende, tvivlende eller forbeholdent. Og ingen af delene gør samtalen

mindre vellykket, end hvis der havde været glidende overgang imellem spørgsmål og svar. Pointen med turtagningssystemet er – som jeg ser det – netop at forståelser som de ovenfor skitserede er betingede af *forestillingen* om den glidende og ordnede turovergang. Og dermed kan også afvigelser fra denne norm betragtes som ordnede, meningsfulde afvigelser, som befæster og ikke modbeviser at samtaledeltagere som regel orienterer sig imod glidende overgang som en norm.

Jeg vil afrunde behandlingen af kritikken af turtagningssystemet som et ideal for samtale med et citat af Sacks. Den A-B-A-B regel som Sacks her refererer til implicerer, at når en taler fx har produceret en anmodning om information (A - fx et spørgsmål) og en anden taler har produceret et talerbidrag (B), der er forståeligt som et svar på denne anmodning, så går turen umiddelbart tilbage til den første taler, som så fx kan producere en ny anmodning om information (A).

When I say 'one party talks at a time' is a rule for conversation, I'm just pointing out something that I suppose is, in a fashion, known. I am pointing it out, not for that 'message,' but for the observations it leads to. And of course 'one party talks at a time' doesn't mean that you never find more than one party talking at a time. Somebody once said to me that they found people who violated the A-B-A-B rules, as if that were something that ought to be enormously shocking as a fact. That is, as if, in fact, A-B-A-B would characterize any two-party conversation as a natural law, rather than that it was something that persons attended and used in various ways, and something that, in combination with other things, could tell people that, and *when*, it's their turn to speak. And also, that its use permitted such things as the work of A-A-B, i.e., a repetition which says 'you should talk.' (Sacks 1992: 1: 525).

CA: Analytiske strategier

"A pervasively relevant issue (for participants) about utterances in conversation is 'why that now,' a question whose [] analysis may also be relevant to find what 'that' is. That is to say, some utterances may derive their

character as actions entirely from placement considerations.” (Schegloff & Sacks 19: 241)

I citatet ovenfor beskriver Schegloff og Sacks at samtaledeltagere i interaktion ustandseligt stiller sig selv dette spørgsmål: ”Hvorfor netop dette netop her?” Og bestræbelsen på at finde svar på dette spørgsmål implicerer også en bestemmelse af hvad ”dette” kan være⁵⁵. Spørgsmålet er presserende på alle niveauer i en interaktion. Det kan eksemplificeres i spørgsmål så som: ”Hvorfor denne – lange eller korte – pause her?” ”Hvorfor denne særlige betoning netop her?” ”Hvorfor denne – tidlige eller sene – talerstart netop her?” ”Hvorfor netop dette ordvalg netop her?” ”Hvorfor netop denne gentagelse – eller parafrasering – netop her?” ”Hvorfor denne lydforlængelse – eller dette temposkifte – netop her?” ”Hvorfor netop denne semantiske, prosodiske eller timingmæssige relation til de foregående talerbidrag netop her?”

Det gælder for alle disse spørgsmål, at de kun giver mening i relation til en norm for den ”ordinære” eller ”umarkerede” handlen. Ligesom jeg ovenfor beskrev, hvordan vi hører et forsinket svar som forsinket i relation til en forventning om, hvornår det vil være relevant at svare, så hører vi også fx en forlænget vokal, en betonet stavelse, eller et bestemt ordvalg i relation til, hvad der ellers kunne have været relevant at gøre netop her.

Samtaledeltagere må - for selv at kunne handle lokalt relevant - ustandseligt må spørge sig selv, hvorfor umiddelbart foregående konkrete talerbidrag blev produceret netop sådan som de gjorde netop her. Og svar vil også kunne implicere bestemmelse af, hvad det overhovedet er, der blev produceret. Hvis en accept af en invitation fx blev produceret meget forsinket i forhold til, hvornår den kunne produceres, så er den måske slet ikke forståelig som en accept, men som et - modificeret - afslag. Og et meget raskt produceret afslag på en invitation er måske slet ikke forståeligt som et afslag, men som en uforskammethed – eller som ironi.

⁵⁵ Om spørgsmålet ”Why that now” se fx: Schegloff 1990: 55, Schegloff 1996: 112, Schegloff & Sacks 1973

At spørge "Hvorfor netop dette netop her?" er altså en grundlægende deltagerstrategi. I konversationsanalytisk metodologi er det også en analytisk strategi. I en sekventiel mikroanalyse spørger konversationsanalytikere ustandseligt: "Hvorfor netop dette netop her?" og forsøger også herigennem at bestemme, hvad deltagerne udretter, når de komponerer deres talerbidrag på helt bestemte måder og producerer dem i helt bestemte positioner.

Det er også en helt fundamental konversationsanalytisk strategi at søge svar på spørgsmål om hvilke lokalt interaktionelle "problemer", "fordringer" eller "opgaver" som en bestemt handlen kunne fungere som en løsning på⁵⁶. Ten Have (1999: 15) beskriver denne strategi som følger:

"take what people are doing, that is saying, not-saying, saying something in a particular manner, at a particular moment, etc., and try to find out the kind of problem for which this doing might be a solution."

Også her fremgår det, at konversationsanalyse ikke er nogen normative bestræbelse: En konversationsanalytiker vil som regel ikke studere en interaktion for at undersøge, hvorvidt deltagerne efterlever præetablerede regler og normer for ordnet interaktion. I stedet granskes interaktioner ud fra den antagelse at de *er* ordnede⁵⁷, og hvis deltageres handlen umiddelbar synes at afvige fra "det projekterede", "det forventede", "normale" eller "regelrette", så vil konversationsanalytikeren anskue "afvigelserne" som potentielt ordnede, dvs. som potentielt meningsfulde og systematiske handlemåder, der matcher

⁵⁶ For behandlinger af hvordan deltageres interaktionelle handlen kan anskues som bud på løsninger på lokale interaktionelle "problemer" se også fx Sacks 1984: 27, samt Schegloff side xlviii i hans introduktion til Sacks' forelæsninger (Sacks 1992): "This was a common, and recommended, analytic procedure for Sacks: begin with some observations, then find the problem for which those observations could serve as (elements of) the solution."

⁵⁷ Om hvorledes alle aspekter af social interaktion er ordnede skriver Heritage 1984: 241: "The initial and most fundamental assumption ... is that all aspects of social action and interaction can be found to exhibit organized patterns of stable, recurrent structural features. These organizations are to be treated as structures in their own right and as social in character."

lokale interaktionelle fordringer, og som netop er forståelige som meningsfulde i deres systematiske relation til ”det umiddelbart forventede.”

Konversationsanalytiske studier søger altså hyppigt efter systematiske mønstre i samtaledeltageres lokale interaktioner. At et afdækket mønster er et egentligt “systematisk forekommende fænomen” underbygges ved at opbygge kollektioner af eksempler på bestemte måder at *gøre* en bestemt interaktionel handlen på (se fx Heritage 1995). Fx kollektioner af første talerbidrag i telefonsamtaler, kollektioner af en næste talers handlen efter en første talers selvpræsentation (se fx Sacks 1992: 1: 3-11) eller kollektioner af responser på talerbidrag der involverer komplimenter (se fx Pomerantz 1978).

En kollektion af positive eksempler alene godtgør imidlertid ikke, at der er tale om en generel systematisk måde at *gøre* en bestemt interaktionel handlen på, som samtaledeltagere som regel vil orientere sig imod. En analyse, der har til formål at godtgøre eksistensen af et genkommende interaktionelt ”fænomen”, må også behandle eksempler, hvor den systematiske handlen er forventeligt - men ikke forekommer som forventet (se fx Heritage 1995). Hvis man i sådanne afvigende eksempler (*deviant cases*) kan påvise, at deltagerens handlen afviger fra den forventede handlen på en systematisk og ordnet måde. Og hvis man kan påvise, at den afvigende handlen faktisk er meningsfuld qua den systematiske relation til det forventede, så vil det bestyrke argumentet for, at samtaledeltagere *som regel* orienterer sig imod den afdækkede systematik for at *gøre* en given handlen som en norm for at gøre denne handlen.

Sacks’ første publicerede forelæsning (Sacks 1992: 1: 3-11) om responser på selvpræsentationer, og Schelgoff’s (1968) studie af telefonåbninger er kanoniske illustrative eksempler på konversationsanalytiske studier, der underbygger og videreudvikler beskrivelser af systematiske måder at gøre bestemte typer handlen på ved at granske afvigende eksempler overfor kollektioner af positive eksempler (se også fx: Heritage 1984).

CA: Nogle konversationsanalytiske analyseenheder og begreber som er centrale i dette studie

Tur: Turbegrebet er helt centralt i konversationsanalytisk metodologi og praksis. Men turbegrebet er et dynamisk begreb, og hvad der kan gælde som en tur kan ikke defineres i abstrakte termer, sådan som man fx kan definere, hvad der skal til for at en streng af ord i en tekst kan gælde for en sætning eller en frase. Steensig (2001: 39) giver en anskuelig og - i konversationsanalytisk sammenhæng - ukontroversiel behandling af konversationsanalysens turbegreb.

”En tur (”turn”) er i udgangspunktet det en deltager siger, fra han/hun begynder til han/hun holder op. Men hvad der tæller som begyndelse og afslutning, er for deltagerne ikke noget der er givet og klart afgrænset. Spørgsmålet om hvornår en tur begynder og ender, er noget som hele tiden kan ændres og forhandles i interaktionen, og der kan og skal ikke findes nogen endelig og operationaliserbar definition på hvad en tur er.”

Repair: *Repair* er et begreb for afklaring af forskellige erkendte eller antciperede interaktionelle problemkilder, der hindrer - eller antages at kunne hindre - at en samtaledeltager viderefører en igangværende aktivitet. Det kan fx være en samtaledeltagers problemer med at finde et bestemt ord, eller problemer med at høre eller forstå en anden samtaledeltagers talerbidrag. Repair kan også bestå i en samtaledeltagers afklaring af et eget talerbidrag som vedkommende *antager* vil kunne volde problemer for den videre interaktion.

Schegloff, et al. (1977) identificerer en række forskellige teknikker som samtaledeltagere anvender når de initierer eller udfører repair på egen eller andres tale. Samtaledeltagere kan fx udføre *selv-initieret selv-repair* af egen tale i den turkonstruktionsenhed som en potentiel problemkilde forekommer i eller i en umiddelbart følgende turkonstruktionsenhed. En samtaledeltager kan også initiere repair på sin egen igangværende tale og forsøge at overlade afklaringen til en anden samtaledeltager. Hvis en samtaledeltager fx beder om og får hjælp af en anden

samtaledeltager til at finde et ord eller et navn, så vil der være tale om *selv-initieret anden-repair*. Samtaledeltagere kan initiere repair på en anden talers talerbidrag i turen umiddelbart efter dette talerbidrag. Her kan de enten blot *initiere* repair ved at udpege problemet og overlade afklaringen til den taler som selv har produceret problemkilden (*anden-initieret selv-repair*), eller de kan *initiere* og *udføre* repair på den anden deltagers tale ved at producere et bud på en afklaring af problemet (*anden-initieret anden-repair*).

Selv-initieret selv-repair kan også forekomme i 3. position efter et talerbidrag n. En samtaledeltager kan producere et talerbidrag (n1) og så gennem en anden deltagers respons (n2) detektere, at der var en hidtil uerkendt problemkilde i talerbidraget n1. I et nyt talerbidrag i 3. position (n3) kan samtaledeltageren så søge at afklare den problemkilde i n1 som gav anledning til den (mis)forståelse, som blev demonstreret i n2 (se fx også Schegloff 1992).

I relation til interaktion i standardiserede interview kan det illustreres, hvordan små nuanceforskelle i interviewerens ”probing”, dvs. behandling af ikke-formaterede svar, kan implicere at probingaktiviteten kan karakteriseres som forskellige typer repair. I illustration 3.1.1.d-f markerer ”►pk” dét, der i den efterfølgende repair behandles som en problemkilde. Markeringerne ”►ir” hhv. ”►ur” markerer hhv. initiering af repair og udførelse af repair i forhold til en udpeget problemkilde i interviewerens eller respondentens foregående tale.

ILLUSTRATION 3.1.1.D-F: PROBEFORM OG REPAIRTYPE (KONSTRUERED E KSEMPEL R)

<u>D: ”Interviewerinitieret spørgsmålsrepair” (Selv-initieret selv-repair i 3. position)</u>		
►pk	I:	Oplæser spørgsmål X
	R:	Producerer et ikke-formateret svar fx: ”Ja det kan de godt”
►ir+ur	I:	”Nej jeg mener er du helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig i at ?”
<u>E: ”Interviewerinitiering af svarrepair” (Anden-initiering af selv-repair)</u>		
	I:	Oplæser spørgsmål X
►pk	R:	Producerer et ikke-formateret svar fx: ”Ja det kan de godt”
►ir	I:	”Mener du helt enig eller delvis enig?”

F: "Interviewerinitieret interviewerrepair af respondentsvar" (Anden-initieret anden-repair)

	I:	Oplæser spørgsmål X
►pk	R:	Producerer et ikke-formateret svar fx: "Ja det kan de godt"
►ir+ur	I:	"Du vil altså sige du er helt enig"

I det første – tænkte – eksempel ovenfor (eksempel 3.1.1.d) tager interviewerens initiativ til og udfører repair på den opgaveformulering som respondenterne skal respondere. Intervieweren ekspliciterer det som ikke var klart i det præformulerede spørgsmål, nemlig hvilke formuleringer der kan gælde som svar.

I det andet – tænkte – eksempel ovenfor (eksempel 3.1.1.e) tager interviewerens initiativ til at der udføres repair på respondentens svar. Intervieweren udpeger svaret som utilstrækkeligt klart og skaber hermed lokal relevans for at respondenterne udfører repair på sit svar, ved at omformulere svaret til en af de præformulerede svarmuligheder.

I det sidste - tænkte - eksempel ovenfor (eksempel 3.1.1.f) kan man diskutere om der faktisk er tale om lokalt motiveret repairaktivitet i betydningen afklaring af lokale interaktionelle problemer, som står i vejen for en meningsfuld videreførelse af interaktionen. Man kan anføre, at interviewerens med sin handling – altså ved ikke blot at initiere repair men også at udføre den - netop demonstrere, at respondentens uformaterede respons var så tilstrækkeligt specificeret, at interviewerens kan forstå den som et svar, der ækvivalerer en af de præformulerede svarmuligheder. Interviewerens handling har altså ikke nogen klar lokal funktion som afklaring af en problemkilde. Men den kunne have en fremadrettet funktion som instruktion til respondenterne om, hvordan svar skal formuleres. Jeg vil vende tilbage til dette spørgsmål i analyserne nedenfor.

Når det tænkte eksempel 3.1.1.f granskes i lyset af den præformulerede skematekst, så er elementet af repair - eller endog *korrektio*n - indlysende. Et konversationelt formuleret svar, som ikke har et registrerbart format *rettes* til et svar i det foreskrevne format. Men uden denne bevidsthed om det præformulerede manuskript for interaktionen, så kan "du vil altså sige du er helt enig" også fungere og forstås som en kooperativ og "problemløs" *formulation* af den foregående tale.

Formulation: En *formulation*⁵⁸ er en ytring som ekspliciterer, hvad noget, der tidligere er blevet sagt eller gjort i interaktionen, indebærer. Udførelsen af en formulation i en interaktion indebærer, at taleren udbeder sig en bekræftelse af formulationens relevans. (Steensig 2001: 162). En formulation implicerer ikke, at den taler, hvis foregående talerbidrag ekspliciteres i formulationen, selv ekspliciterer eller omgør foregående talerbidrag. Og en bekræftelse af en formulations relevans kan være en minimal respons eller evt. en stiltiende bekræftelse. Formulationer er særligt genkommende i interaktioner, der afvikles med en ”trejdepart”, dvs. en ikke deltagende person eller gruppe, som modtager. Heritage (1985: 100) karakteriserer formulationer som følger:

“This conduct, termed ’formulating’ by Garfinkle and Sacks (1970) and Heritage and Watson (1980), involves summarizing, glossing, or developing the gist of an informant’s earlier statements. Although it is relatively rare in conversation, it is common in institutionalized, audience-directed interaction.”

I standardiserede interview er der ikke tale om et publikum til interaktionen, men om en distant tredje part, som alene modtager de udfyldte spørgeskemaer som vidnesbyrd om interaktionen. Når interviewere formulerer respondenters svar, så er der altså ingen tredje part der vil ”høre” den konkrete formulation. Men formulationen implicerer, at interviewerens viser respondenten, hvordan det ikke-formaterede svar er forstået lokalt. Og formulationen skaber dermed en ”plads” i den lokale interaktion, hvor respondenten kan demonstrere om denne formulation - som jo bliver registreret som svar - er acceptabel. Produktion og behandling af probes som hhv. repairaktiviteter eller formulationer behandles i analyserne nedenfor.

3.1.2 CA og standardiserede interview

Der er ikke nogen lang tradition for at bringe konversationsanalytisk metodologi i spil overfor interaktion i standardiserede interview. Suchman & Jordan 1990 er et tidligt

⁵⁸ Jeg har valgt at fastholde de engelske betegnelser for at tydeliggøre, at her er tale om en bestemt type formuleringsaktivitet som i konversationsanalytisk terminologi betegnes *formulating* hhv. *formulation* (Heritage 1985)

eksempel på hvordan konversationsanalytiske studier kan belyse, hvordan deltagere i standardiserede interview forstår hinanden og interviewets præformulerede svaropgaver. Suchman & Jordan viser, at standardisering implicerer at deltagerne ikke har adgang til centrale ressourcer for etablering af intersubjektiv forståelse i hverdagsamtale. Manuskriptet bestemmer hvad der tales om og hvordan der tales om det, men hvis forståelsen ikke umiddelbart etableres som intenderet, så har deltagerne ingen legitime ressourcer til at løse problemerne. Interviewerne må gentage de præformulerede spørgsmål og italesætte de præformulerede svarmuligheder, men de må ikke producere lokalt tilpassede, modtagerdesignede talerbidrag, der kunne afklare opståede forståelsesproblemer. Suchman og Jordan (1990) konkluderer, at når man standardiserer interaktion med det formål at sikre *reliable* og formelt sammenlignelige svar, så underminerer man samtidig deltagerens mulighed for at etablere lokal intersubjektiv forståelse, og dermed for at producere *valide* svar om det, som forskeren ønsker svar på.

Artiklen af Suchman og Jordan blev bragt i tidsskriftet *Journal of the American Statistical Association* og blev efterfulgt af en række - overvejende kritiske - indlæg fra en række forskellige surveymetodologer⁵⁹. I disse indlæg søger fortalere for konventionel surveypraksis – dvs. fortalere for streng standardisering – at tilbagevise de problemer som Suchman og Jordan fremstiller som *generelle* implikationer af streng standardisering: nemlig at deltagere i standardiserede interaktioner ikke har adgang til hverdagssprogets interaktionelle ressourcer for lokal afklaring af lokalt opståede forståelsesproblemer. Kritikerne afviser at dette forhold generelt karakteriserer standardiserede interaktioner, og de anfører, at de afdækkede problemer primært grundes i, at de interview som Suchman og Jordan har analyseret er baseret på et dårligt gennemarbejdet spørgeskema. Der er da også indlysende problemer i de spørgsmålsformuleringer som Suchman & Jordan analyserer, men det er også meget vanskeligt at finde spørgeskemaer uden sådanne problemer.

De konklusioner som Suchman og Jordan drager med udgangspunkt i sekventielle mikroanalyser er i tråd med nogle tidligere mere antropologisk orienterede studier af

⁵⁹ *Journal of the American Statistical Association* 85: 242 ff: Kommentarer til Suchman & Jordan 1990

forståelse i standardiserede interview, fx Briggs 1986, Mishler 1986 og Cicourel 1964. Alle anfører at ufleksibel standardisering hæmmer svarenes validitet, og at mere interaktionel frihed, mere konversationel interaktion giver mere valide svar. Og alle pointerer, at det ikke giver mening at efterstræbe reliabilitet og sammenlignelighed, hvis man ikke også sikrer, at de svar man får er valide og gyldige svar på det, man ønsker svar på.

Den position at standardisering nok befordrer formel reliabilitet men samtidig kan vanskeliggøre vilkårene for at etablere konstruktivt samarbejde og intersubjektiv forståelse og dermed valide svar er fremherskende i mange konversationsanalytiske studier af interaktion og opgaveforståelse i standardiserede interview. Jeg vil behandle nogle af dem nedenfor.

Nyere konversationsanalytiske studier af standardiserede interview

Hanneke Houtkoop-Steenstras konversationsanalytiske studier af interaktion i spørgeskemabaserede interview (1995, 1996, 1997, 2000, 2002) fokuserer bl.a. på, hvordan interviewere håndterer deres roller som tekstformidlere og samtaledeltagere, og hvordan de håndterer de modstridende interaktionelle spilleregler, som gælder for hhv. standardiseret interview og almindelig samtale. Hun finder, at intervieweres afvigelser fra de præformulerede spørgsmålstekster hyppigt implicerer, at de fremstår som kompetente og lyttende samtaledeltagere (Houtkoop-Steenstra 1995, 2000⁶⁰). Hun finder også, at når interviewere afviger fra præformulerede spørgsmålstekster eller producerer systematisk selektive udsnit af præformulerede svarskalaer, så impliceres det hyppigt, at respondenternes kompetencer eller livsforhold fremstilles positivt og dermed tendentielt biased (Houtkoop-Steenstra 1997, 2000⁶¹, Houtkoop-Steenstra & Antaki 1997).

⁶⁰ Houtkoop-Steenstra 2000, kap. 4

⁶¹ Houtkoop-Steenstra 2000, kap. 7 & 8

Disse pointer om intervieweradfærd og positiv fremstilling af interviewets deltagere genfindes også hos Johnstone (1991 & 1996), som også anskuer intervieweres afvigelser fra det præformulerede manuskript som meningsfulde, nødvendige og befordrende for interviewets gennemførelse. Johnstone anfører, at det at tilpasse sin tale individuelt til en bestemt modtager i en bestemt lokal kontekst er en mere *høflig* adfærd end blot at italesætte en række præformulerede ytringer. Ved at producere spontane lokalt tilpassede talerbidrag demonstrerer interviewerne, at de hører efter og tager respondenternes talerbidrag alvorligt. Hvis interviewerne ikke fremstillede sig selv som individuelle, opmærksomme og kompetente samtaledeltagere kunne det implicere, at flere respondenter følte sig stødt og afbrød interviewet eller samarbejdede mere uvilligt omkring produktion af svar.

Houtkoop-Steenstra 2000⁶² & 2002 behandler nogle systematiske relationer imellem komposition af præformulerede spørgsmål, respondenters utidige afbrydelser af spørgsmål og intervieweres omkomponeringer af præformulerede spørgsmål. I disse studier finder hun, at interviewere, gennem afvigelser fra de præformulerede spørgsmålstekster, netop kan foregribe utilsigtede præmature svar på spørgsmål, der qua deres præformulerede komposition inviterer til utidig afbrydelse⁶³. Houtkoop-Steenstras konversationsanalytiske studier af interviewinteraktion omfatter også analyser af intervieweres probing (Houtkoop-Steenstra 1997 & 2000⁶⁴). Her finder hun, at interviewere hyppigt på baggrund af respondenters ikke formaterede svar udvælger og præsenterer én specifik svarmulighed fra en svarskala som et konkret svarforslag. Houtkoop-Steenstra finder at en sådan adfærd afspejler hverdags sprogets interaktionelle logik men også hyppigt implicerer bias i standardiserede interview.

Robert Moore (1999, 2000) fokuserer på forskellige former for repair-aktivitet i standardiserede interview. Moore finder bl.a., at når interviewere prøber uformaterede svar med én enkelt svarmulighed, så reflekterer denne adfærd hyppigt at de - ligesom i hverdags samtaler - bruger den information som ligger i formmæssigt uformaterede men

⁶² Houtkoop-Steenstra 2000, kap. 5

⁶³ Se også Moore 1999, kap 5

⁶⁴ Houtkoop-Steenstra 2000, kap. 6

indholdsmæssigt tilstrækkeligt differentieret svar. Probing med én svarmulighed er altså i følge Moore ikke per se ledende. Denne observation er til dels i modstrid med Houtkoop-Steenstras arbejde, hvor hun finder at intervieweres selektive præsentation af svarmuligheder hyppigt kan implicere bias (se ovenfor).

Moore finder også, at intervieweres indledende formuleringer i probing er afgørende for hvorvidt probes forløber som ledende eller neutrale probes (Moore 1999, 2000). Jeg vil vende tilbage til disse studier i analyserne nedenfor. Endelig behandler Moore hvordan interviewere behandler respondenters anmodninger om gentagelse eller afklaring af svaropgaver i første tur efter interviewerens italesættelse af et præformuleret spørgsmål. Han finder, at interviewere hyppigt behandler anmodninger om afklaring som anmodning om gentagelse. Dermed afholder de sig umiddelbart fra at ”blande sig” i respondenternes forståelse. Men han viser også, at interviewere hyppigt demonstrerer accept af respondenters italesatte reformuleringer af de oplæste spørgsmål og dermed sanktionerer de, at de præformulerede svaropgaver omformuleres før de besvares.

Samleværket *Standardization and Tacit Knowledge. Interaction and Practice in the Survey Interview* (Maynard et al. 2002) samler og præsenterer en række forskellige behandlinger af interaktion i standardiserede interview. De fleste bidrag er konversationsanalytisk orienterede og de behandler standardiseringens begrundelser, begrænsninger og implikationer fra forskellige vinkler. Jeg vil ikke resumere de enkelte bidrag men fokusere på et enkelt kapitel af Michael F. Schober og Frederic G. Conrad.

Bidraget af Schober & Conrad (2002) diskuterer forskellige idealmodeller for kommunikation overfor hinanden. De viser at konventionel surveymetodologis fokusering på standardiseret input til svarproduktionen reflekterer et konventionelt kommunikationssyn, der anskuer kommunikation som *overførsel* af information fra samtaledeltager til samtaledeltager. Overfor denne kommunikationsmodel opstiller de en kollaborativ kommunikationsmodel, hvor det antages, at samtaledeltagere løbende og lokalt viser hinanden hvad de forstår og justerer egne bidrag i forhold til disse lokale demonstrationer.

Schober og Conrad har tidligere gennem forskellige eksperimenter med interviewpraksis søgt at vise, at man ved at tillade deltagere i surveyinterview at interagere lokalt om forståelse og besvarelse af svaropgaver, så kan man få mere valide svar, end hvis man tilsiger interviewerne at holde sig strengt til det præformulerede manuskript⁶⁵. Deres anbefalede alternativ til strengt standardiseret interviewpraksis: *Conversational interviewing*⁶⁶, involverer både at interviewerne forud for interviewinteraktionen opfordrer respondenterne til at bede om hjælp, hvis de oplever forståelsesproblemer, at interviewere søger at afklare respondenters erkendte og ekspliciterede forståelsesproblemer med udgangspunkt i instrukser om forskerens spørgeintentioner og at interviewerne også søger at afklare implicit *indikerede* problemer, hvis respondenterne fx tøver eller producerer svar, der kunne indikere, at spørgsmålene ikke er forstået efter hensigten. Interviewerne skal altså veksle mellem at fungere som italesætter af de præformulerede spørgsmål og fungere som samtalepartner for respondenterne i en lokalt organiseret samtale om disse spørgsmål. Jeg vil vende tilbage til disse anbefalinger i Del IV.

Den sidste centrale konversationsanalytisk behandling af interaktion i standardiserede interview som jeg vil behandle her er Schaeffer & Maynards artikel (1996): "From Paradigm to Prototype and Back Again. Interactive Aspects of Cognitive Processing in Standardized Survey Interviews". I denne behandling skitserer forfatterne først den ideelle eller *paradigmatiske* interaktionelle sekvens i standardiserede spørgeskemainterview anskuet fra et konventionelt surveymetodologisk synspunkt:

"In the paradigmatic and probably most common interactional sequence in standardized survey interviewing, an interviewer asks a question as written and a respondent answers in the format requested". We call such a sequence paradigmatic because it is the ideal sequence from the standpoint of survey design. Such sequences suggest that the stages of cognitive processing required to produce an answer occur "inside the respondent's head" (Schaeffer & Maynard 1996: 66-67).

⁶⁵ Se: Conrad & Schober 2000, Schober & Conrad 1997, 1998, Schober et al 1999, 2000.

Overfor denne paradigmatisk sekvens stiller de den prototypiske spørgsmål-svar-sekvens:

”We propose that the prototypical question-answer sequence involves an organized set of activities in which the contribution of the interviewer goes beyond merely reading questions. Indeed, many times the actions of the interviewer form an integral part of a respondent’s cognition and answering” (Schaeffer & Maynard 1996: 66-67).

Schaeffer & Maynard anfører, at spørgsmål-svar-sekvenser, der involverer fælles interaktionel kognitiv processering, giver adgang til at granske delprocesser af svarproduktion, som må pågå i alle spørgsmål-svar-sekvenser, men som er utilgængelige for udforskning i paradigmatisk udvekslinger af spørgsmål og svar. Den opgaveløsning, der pågår i social interaktion imellem respondent og interviewer i ikke paradigmatisk spørgsmål-svar-sekvenser kan fungere som en vindue til den opgaveløsning som må pågå i respondentens individuelle kognitive apparat i paradigmatisk sekvenser.

Schaeffer & Maynard accepterer altså ikke, at opgaveløsningen i ikke paradigmatisk spørgsmål-svar-sekvenser er mindre *prototypisk* end i paradigmatisk sekvenser. De konkluderer at: ”If there is a socially organized tendency to construct answers interactively, departures from the paradigm are nevertheless prototypical.” I stedet for at tage udgangspunkt i hvilke konkrete spørgsmål der i adfærdskodninger hyppigt resulterer i paradigmatisk sekvenser og søge at bruge dem som skabelon for andre spørgsmål så anbefaler Schaeffer & Maynard, at man starter med at udforske det *prototypiske*, altså spørgsmål-svar-sekvenser, som involverer lokal interaktionel opgaveløsning. Opgaven bliver så at udforske, hvilke spørgsmålsdesign, interviewerinstrukser og typer af intervieweradfærd, der resulterer i interaktioner, som nærmer sig det paradigmatisk ideal mest muligt.

⁶⁶ Se fx Schober & Conrad 2002: 85

3.1.3 Om kvantificering og motiveret granskning i CAstudier af institutionel interaktion

Efter ovenstående behandling af konversationsanalysens væsen og anvendelse som en grundlæggende kvalitativ metodologi vil jeg kort adressere, hvordan jeg i dette projekt har søgt at integrere elementer af ”kvantificering” og ”motiveret granskning” i de konversationsanalytiske studier.

Kvantificering

Schegloff (1993) har fremført tunge argumenter for, hvorfor det – hyppigt – ikke er meningsfuldt at kvantificere fund fra sekventielle mikroanalyser af social interaktion (se fx også Heritage 1995). I sin argumentation anfører Schegloff, at selv den simpleste form for kvantificering fordrer, at man meningsfuldt og analytiske forsvarligt kan specificere, hvad der er ”tæller” og ”nævner” i en kvantitativ beregning samt hvilket domæne disse ”tællere og nævnere” hidrører fra.

Schegloff (1993: 103) betegner ”nævneren” (*the denominator*) som ”environments of possible occurrence” or, more explicitly, ”environments of possible *relevant* occurrence.” En analytisk forsvarlig specifikation af en ”tæller” (*the numerator*) må specificere: ”the set of types of occurrences whose presence should count as events and, given an adequate conception of environments of relevant possible occurrence, whose nonoccurrence should count as absence.” Endelig må det kunne specificeres, hvilket ”domæne” eller ”univers” som kvantificeringen angår og karakteriserer. (Schegloff 1993: 103).

Heritage (1995: 402 ff.) illustrerer, hvordan disse specifikationer er problematiske i analyser af interaktion med udgangspunkt i sit eget studie af partiklen ”oh” (Heritage 1984). Hvis studiet af ”oh” skulle kvantificeres ville tælleren være alle forekomster af ”oh”, mens nævneren ville være alle sekventielle omgivelser, i hvilke forekomsten af ”oh” ville være relevant. Domænet kunne fx være alle de data analytikeren havde adgang til, eller data fra en bestemt ”type” interaktion, fx nyhedsinterview, lægekonsultationer eller hverdagssamtaler.

Heritage's studie af "oh" havde til hensigt at undersøge, i hvilke sekventielle omgivelser "oh" overhovedet forekommer og hvilket interaktionel arbejde "oh" udretter her. Dermed er ideen om a priori at specificere nævneren, dvs. de sekventielle omgivelser i hvilken "oh" er relevant, ikke meningsfuld. Dertil kommer at specifikation af en tæller vil fordre at man a priori - dvs. forud for analysen - må lægge sig fast på hvilke variationer af "oh", som skal tælles med som forekomster eller tokens af typen "oh". Her er det fuldt muligt, at forskellige måder at producere "oh" på, fx med hensyn til intonation, sekventiel positionering eller kombination med andre turelementer, kan implicere helt forskellige interaktionelle funktioner. Det er også muligt at helt andre turelementer kan realisere det samme interaktionelle arbejde som bestemte variationer af "oh".

Den sidste problematik omkring kvantificering, som Heritage (1995) tager op, angår specifikation af det domæne som den kvantitative analyse karakteriserer. Hvis forskellige analyser af "samme" turelement producerer modsigende fund, hvordan afgør man så, hvorvidt "turelementet" generelt kan have varierende funktioner, eller om det evt. har forskellige funktioner i forskellige typer af interaktioner⁶⁷. For at afklare sådanne spørgsmål må man kunne specificere og holde forskellige interaktionelle domæner ud fra hinanden. Men hvis "oh" så virkelig *har* varierende funktioner i forskellige typer af interaktioner, så peger det tilbage på problemer med at specificere en tæller som en entydig størrelse eller analyseenhed i social interaktion.

Jeg er overmåde bevidst om alle de faldgrupper, der ligger i kvantificering af fund fra sekventielle mikroanalyser. Men jeg har alligevel valgt at integrere elementer af kvantificering i mine analyser. Dette valg er dels begrundet i overvejelser, som ligger på linje med den position på sagen som Heritage (1995: 410) anlægger i sin afsluttende behandling af kvantificering i konversationsanalytiske studier at interaktion i institutionelle sammenhænge.

"However it appears that quantitative procedures will necessarily play a larger role in this field [talk-in-institutional-interaction], if only because the

⁶⁷ Se fx analyser af "oh" i Schiffirin 1987 og ten Have 1991.

relationship between particular social identities and the implementation and outcomes of particular social practices is more significant in this type of research. While the strictures on the use of quantitative methods mentioned above remain in place in institutional domains, there is an undeniable incentive here to advance the analysis of conversational procedures as a precondition for the development of better focused analytic tools in this endeavor.”

Analysen af konversationelle procedurer er en forudsætning for udvikling af fokuserede analytiske værktøjer til at håndtere institutionel interaktion. Og man må være varsom med at kvantificere det som ikke er kvantificerbart. På den anden side giver – meningsfulde – kvantificeringer en anderledes forståelse af analyserede fænomeners potentielle implikationer for konkrete institutionelle praksiser. Og det er en motiverende faktor i bestræbelser på at integrere kvantificeringer i konversationsanalytiske studier af institutionel interaktion.

De fænomener som jeg vil søge at kvantificere i det følgende adskiller sig på væsentlige måder fra det ”oh” som Heritage (1995) bruger som illustration af sin kritiske position på kvantificering. Og det domæne som mine kvantificeringer karakteriserer er ret entydigt defineret som – potentielt forbilledlige – danske standardiserede interview. I de kvantitative opregninger nedenfor vil den enhed, der fungerer som ”tælleren”, hyppigt være typer og konkrete realiseringer af handlen, som er foreskrevet i spørgeskemateksten eller i konventionel surveymetodologi. Fx ”ordret italesættelse af et skemaspørgsmål”, ”fuldt formateret svar” eller ”probing med mere end én svarmulighed før ny respons”. Nævneren vil så være alle de steder, hvor en bestemt handlen er foreskrevet og/eller metodologisk relevant. Og tælleren vil være alle de tilfælde, hvor den handlen, som er metodologisk relevant, rent faktisk forekommer – eller ikke forekommer. Som det vil være fremgået af min diskussion af kodningen af materialet i afsnit 2.1 så er det langt fra altid ukompliceret at afgøre om et konkret talerbidrag falder inden for eller uden for en konkret specifikation. Men problemerne er af en anden kaliber, end dem som Heritage (1995) og Schegloff (1993) behandler.

Motiveret granskning

Som nævnt har de kvantitative analyser som er rapporteret i del II givet input til fokuseringen af de sekventielle mikroanalyser der behandles nedenfor. Analyserne nedenfor kan dermed umiddelbart karakteriseres som ”motivated looking”. Og det kan umiddelbart synes som et brud med konversationsanalytisk metodologi som forfægter ”unmotivated looking” som et analytisk ideal. Men idealet (eller ideen) om unmotivated looking implicerer ikke at an analytiker må gå til sine data helt uden erkendelsesinteresser:

”This [unmotivated looking] is, of course, a contradiction or paradox since looking is motivated or there would be no looking being done in the first place. It is a term which is intended to imply that the investigator is ’open’ to discovering phenomena rather than searching for instances of already identified and described phenomena or for some theoretically preformulated conceptualization of what the phenomenon should look like. (Psathas 1990: 24-25 n. 3).

Pointen med *unmotivated looking* er at analysen ikke slutter med identifikation af nogle prædefinerede fænomener eller analyseenheder. Mine granskninger af forekomst af ordrette italesættelser, formaterede og ikke formaterede svar eller afbrudte probes er ikke afsluttede i og med en identifikation af forekomster af noget der kan karakteriseres som sådanne fænomener. En – foreløbig – identifikation af forekomster af sådanne fænomener fungerer som første skridt i et forsøg på at tilvejebringe forståelse af *hvornår* og *hvordan* disse fænomener forekommer – eller ikke forekommer, *hvilke implikationer* deres planmæssige forekomst - eller utilsigtede fravær - kan have, både for den lokale interaktion og for realiseringen af den præformulerede plan, samt hvilke lokale interaktionelle problemer eller fordringer som afvigelser fra den præformulerede plan kunne være løsninger på. Det er sådanne spørgsmål jeg vil søge at forfølge i min motiverede sekventielt mikroanalytiske granskning af interaktionen i de standardiserede interview.

3.2 Om produktion og behandling af spørgsmål og svar som talerbidrag med præformulerede manuskripter

I afsnit 3.2.1 vil jeg først behandle hovedpointer fra artiklen *Stax II*. Denne artikel omhandler *respondenters* anmodning om gentagelse af spørgsmål efter indskudt lokal interaktion samt *respondenters* komposition af formaterede og ikke-formaterede ”første svar” i spørgsmål-svar-sekvenser. I afsnit 3.2.2 vil jeg anlægge et alternativt fokus på gentagelser af spørgsmål i det analyserede materiale, og behandle hvordan *interviewere* komponerer de gentagelser af de præformulerede spørgsmål, som de producerer - enten på respondenternes anmodning eller på eget initiativ.

3.2.1 Hovedpointer i artiklen *Stax II*

The main focus of this paper is not on HOW scripted talk deviates from ordinary, non-scripted interaction, but on how participants COMPREHEND and ORIENT to the special interactional framework of scripted interactions. The central research question is: "Do respondents in standardised interviews discriminate between enacted questionnaire text and locally generated talk?" Thus in this paper, the [] theme "respondent comprehension of questions" is approached with a focus on respondent comprehension of questions AS pre-scripted, non-negotiable items (*Stax 2001*: 913).⁶⁸

I artiklen *Stax II* (og i forstudiet *Stax 2001*) har jeg analyseret to forskellige fænomener med det formål at belyse aspekter af *respondenters* forståelser af, at interviewets centrale talerbidrag - ”spørgsmål” og ”svar” - alle er baseret på præformulerede manuskripter. Det centrale spørgsmål i artiklen *Stax II* er: Diskriminerer respondenter i spørgeskemabaserede interview imellem tale, som er baseret på skematekstens præformulerede manuskript og tale, som er spontant produceret i interviewets interaktion?

⁶⁸ Artiklen *Stax 2001*, er et engelsksproget konferencepaper, som var et første udkast til artiklen *Stax II*.

Det korte svar er, at det gør nogle respondenter, mens andre ikke synes at gøre det. Deraf kan man så slutte, at de instruktioner som respondenter får angående skematekstens status i interviewundersøgelsen er utilstrækkelige. Denne konklusion bygger på analyser af de to følgende typer respondentadfærd: 1) Respondenters anmodninger om at få gentaget en af skematekstens spørgsmålsformuleringer i sekvenser, hvor interviewerens første italesættelse af et skemaspørgsmål har resulteret i spontan interaktion om svaropgaven. 2) Respondenters komposition af svarformuleringer i respons på serier af skemaspørgsmål, der foreskiver et bestemt svarformat.

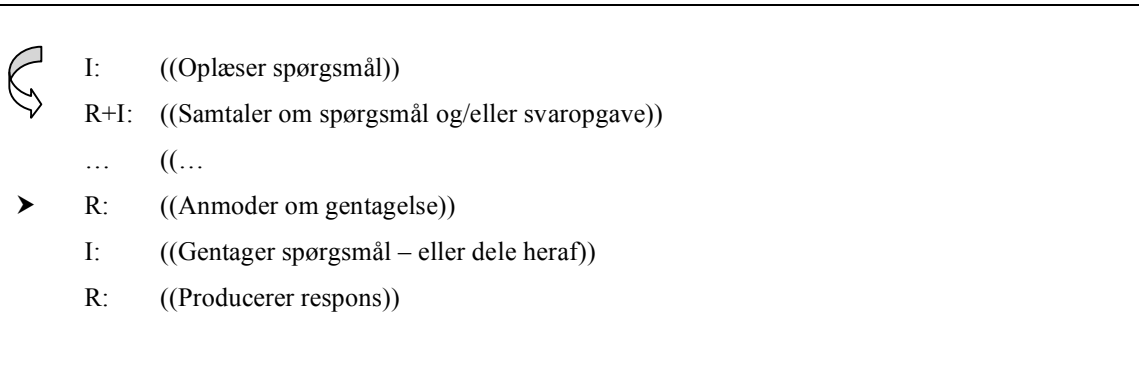
Respondenters anmodning om gentagelse af spørgsmål

When questionnaires are enacted into interviews it is of crucial importance that the recorded answers are both valid and comparable: That is, 1) Answers must be produced BY the respondents, and 2) Answers must be produced AS responses to the questions as they are formulated in the pre-scripted questionnaire. In short, the recorded answers should represent the respondents reply to the questionnaire text. And they should do so even if interviewer and respondent engage in non-scripted interaction about a question before a recordable answer is arrived at" (Stax 2001: 913).

Respondenters anmodning om gentagelser af spørgsmål *efter* forløb med lokal spontan interaktion blev udvalgt til nærmere analyse med udgangspunkt i følgende generelle observation: Spørgsmål-svar-sekvenser i det analyserede materiale strækker sig hyppigt over mere end fem ture (se Del II). Dermed involverer spørgsmål-svar-sekvenser hyppigt en del ikke-planlagt lokal interaktion, der afviger fra skematekstens præformulerede manuskript. Og sådan lokal interaktion kan sløre de præformulerede spørgsmålsteksters status som det præplanlagte input til svarproduktionen. Hvis respondenter efter forløb med lokal interaktion anmoder om gentagelse af et spørgsmål, så demonstrerer de en præcis orientering imod det forhold, at der *er* et præformuleret spørgsmål, som de skal svare på, og som deres svar vil blive behandlet som svar på –

desuagtet evt. lokal interaktion. Sekvenser med lokal interaktion og efterfølgende anmodning om gentagelse har følgende generelle format:

ILLUSTRATION 3.2.1.A

Blokpilen angiver at i og med gentagelsen af spørgsmålet reetablerer deltagerne – potentielt - den planlagte kontiguitet imellem det præplanlagte sproglige input og produktionen af det endelige svar. Men analysen viser, at anmodninger om gentagelse af spørgsmål efter lokal interaktion forekommer yderst sjældent i det analyserede materiale. Nærmere bestemt i tre (3!) tilfælde som er identificeret i to forskellige interview. I disse tre tilfælde kan man til gengæld observere et systematisk genkommende mønster i kompositionen af disse anmodninger (se illustration 3.2.1.b-d).

EKSEMPEL 3.2.1.B-D

b. R16/sp12b:	R:	og hva' var så spørgsmålet
c. R16/sp28g:	R:	ehh må jeg så ik' lige høre spørgsmålet en gang til
d. R19/Sp28p:	R:	så er jeg hva: v- (.) jeg ska' lige ha' spørgsmålet igen så

I alle tre tilfælde anmoder respondenterne om en gentagelse af spørgsmålet – i bestemt form. Med denne reference til interviewets spørgsmål som noget bestemt, demonstrerer respondenterne en forståelse af og orientering imod disse spørgsmål som præetablerede og reproducerbare sproglige enheder. Respondenterne spørger ikke til, hvad interviewer vil vide, eller hvad vedkommende spurgte om, men hvad spørgsmålet var. Så vidt så godt. Men dertil kan man i alle tre tilfælde observere, at respondenterne inkorporerer et ”så” i deres anmodning om gentagelse. Og dette ”så” demonstrerer, at

der også er en anden form for orientering på spil. Med dette ”så” inkorporerer respondenterne en eksplicit reference til den foregående spontant indskudte interaktion som *konsekventiel* for det næste træk i interaktionen.

På den ene side kan man altså anføre, at respondenterne i disse sekvenser demonstrerer, at de orienterer sig imod interviewets spørgsmål som bestemte, standardiserede præformulerede sproglige input. På den anden side kan man anføre, at de demonstrerer, at deres udgangspunkt for at forstå og respondere på disse sproglige input er modificeret, påvirket og betinget af det indskudte forløb med spontan lokal interaktion. Dette paradoks er en analytisk pointe, som indikerer, hvor kompleks en opgave respondenterne står overfor, når de skal skelne imellem lokalt produceret tale og præformuleret tekst i standardiserede interview. Vi kan se, at disse tre respondenter gør et ærligt forsøg; men i kompositionen af deres anmodninger demonstrerer de også, at den opgave de er stillet overfor er mere kompleks end som så. Og de viser, at fordringen om at der skal diskrimineres imellem præformuleret og spontant produceret tale måske strider imod lokal interaktionel logik: Man kan godt anmode om en gentagelse af et foregående talerbidrag, men en gentagelse vil aldrig være en ”genafspilning” af det samme talerbidrag i den samme sekventielle kontekst. En gentagelse vil altid være postpositioneret og dermed indfældet i en ny sekventiel ”forståelsesramme”.

Implikationer

Spørgsmål-svar-sekvenser involverer hyppigt indskudt lokal interaktion om en svaropgave. Men respondenter anmoder kun undtagelsesvist om at få gentaget de præcise spørgsmålsformuleringer, som fra forskerens hånd er det planlagte input til svarproduktionen, og som sammen med det registrerede svar er det eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen imellem interviewer og respondent. Udstrakte spørgsmål-svar-sekvenser med indskudt lokal interaktion om svaropgaver eller svarformater forløber altså hyppigt, uden at *respondenterne* søger at sikre, at deres svar bliver produceret i umiddelbar respons på det planlagte input til svarprocessen.

Når respondenter undtagelsesvist anmoder om gentagelse af spørgsmål efter lokal indskudt interaktion, så demonstrerer de en forståelse af, at denne præcise

spørgsmaalsformulering har en særlig status som det intenderede input til svarproduktionen. Disse respondenter viser os altså, at de forstår det standardiserede interviews spilleregler. Men de viser os også, at disse spilleregler ikke sætter grundlæggende interaktionel logik ud af spillet: Selv om de demonstrerer, at de *ved*, at spørgsmålet er en præformuleret sproglig enhed, så demonstrerer respondenterne også, at den nye positionering og dermed den indskudte lokale interaktion har implikationer for deres udgangspunkt for at forstå og respondere på denne præformulerede sproglige enhed.

Det, at nogle respondenter overhovedet anmoder om gentagelse og dertil anmoder om gentagelse af spørgsmålet som noget bestemt, demonstrerer dog en forståelse af, at interviewets spørgsmål er bestemte præformulerede sproglige enheder. Når lokal interaktion om svaropgaven derimod som oftest *ikke* afrundes med en anmodning om gentagelse af spørgsmålet, så er det ret uklart, hvordan den præformulerede spørgsmålstekst vægtes i forhold til den mellemliggende lokale interaktion om svaropgaven. Det er dermed ikke indlysende, at den præformulerede spørgsmålstekst tillægges den intenderede status som ”ukrænkeligt” sprogligt input til svarproduktionen.

Respondenters komposition af ”første svar”

I standardiserede interview er det ikke kun spørgsmålene, men også svarmulighederne der er præformulerede. [...]. Et muligt sted at spore respondenters orientering imod spørgsmål og svar som præformulerede og uforanderlige er respondenternes ”første svar”, dvs. de svar som de producerer umiddelbart efter oplæsningen af hvert spørgsmål (*Stax II*: 236 hhv. 238).

Den kvantitative analyse, som er rapporteret i del II, har vist, at ca. 40% af alle producerede ”første svar” i materialet har et andet format, end det spørgeskemateksten foreskriver⁶⁹. Analysen viste også, at delvist formaterede svar, alternativt formaterede svar og utilstrækkeligt formaterede ja/nej-svar optrådte særligt hyppigt i første svar på

⁶⁹ Dvs. svar i sekvenser der ikke er tildelt koden *Iskala*.

spørgsmål i et bestemt format: Deklarative spørgsmål med svarskalaen: ”Helt enig,” ”Delvis enig,” ”Delvis uenig” og ”Helt uenig”. Se fx eksempel 3.2.1.e nedenfor.

Denne observation er umiddelbart bemærkelsesværdig, fordi spørgsmål i dette format i dette skema er samlet i to serier på hver ca. 20 spørgsmål (spørgsmålene 10a-r og 28a-u). Det forekommer umiddelbart forventeligt, at lange spørgeforløb med spørgsmål i samme format vil facilitere respondenternes generelle opgaveforståelse i disse spørgsmål – hvad angår skematekstens fordringer til svarenes format. Interaktionen omkring besvarelse af spørgsmålene 10a-r og 28a-u er udvalgt til nærmere kvalitativ analyse, for at undersøge om de mange ikke formaterede svar evt. kunne grundes i en anderledes - men systematisk genkommende - opgaveforståelse, end den skematekstens svarmuligheder foreskriver.

Produktion af formaterede og ikke-formaterede svar på deklarativer spørgsmål

I hovedparten af respondenternes ”første svar” på spørgsmålene 10a-r og 28a-u er der helt *eller* delvist match mellem de producerede svarformuleringer og spørgeskematekstens præformulerede svarformat: I tre ud af fire ”første svar” inkorporerer respondenterne et af svarordene ”enig” eller ”uenig”.⁷⁰ I disse sekvenser kan man sige, at respondenterne demonstrerer en opgaveforståelse, der tilsiger dem at producere svar, der helt eller delvist matcher skematekstens foreskrevne svarformat. Det skal her bemærkes, at det ikke umiddelbart kan afgøres, hvorvidt det er respondenternes *generelle* opgaveforståelse af svaropgaver i dette format eller deres *lokale* forståelse af de enkelte spørgsmålsformuleringer, der tilsiger dem at producere svar, der indeholder svarordene ”enig” eller ”uenig”. Vi kan umiddelbart kun observere, at respondenterne demonstrerer en forståelse af, at svar i dette format er relevante talerbidrag; mere herom senere.

I de resterende første svar inkorporerer respondenterne ikke nogen af de foreskrevne svarord i deres første svar. Her demonstreres altså ingen forståelse – hverken lokal eller generel - af det forhold, at svar skal matche et bestemt format.

⁷⁰ Disse sekvenser er tildelt en af koderne *Iskala* eller *Idskala*. Se afsnit 2.3

Hvis deltagere i en planlagt interaktion *ikke* følger planen, så er det oplagt, at spørge om deres ”planafvigende” adfærd kunne ses som en løsning på et problem, deltagerne må løse i forbindelse med afviklingen af den planlagte interaktion. Ten Have (1999: 15) anfører, at det er konversationsanalysens fundamentale strategi at søge svar på spørgsmål af denne type.⁷¹

"take what people are doing, that is saying, not-saying, saying something in a particular manner, at a particular moment, etc., and try to find out the kind of problem for which this doing might be a solution."

Når så mange første svar ikke indeholder elementer, der matcher det foreskrevne format, til trods for at de deklarativer spørgsmål optræder i sammenhængende serier på ca. 20 spørgsmål med samme svarskala, så er det oplagt at undersøge, hvorvidt disse svar evt. afviger fra det præformulerede format på systematiske måder. Og hvis de gør det er det oplagt at undersøge, om en sådan systematik kunne indikere et generelt problem eller mismatch imellem den præformulerede plan og grundliggende interaktionelle logik i lokal situationeret interaktion.

Med udgangspunkt i den kvantitativt baserede observation omkring forekomsten af helt, delvist og ikke formaterede svar følger den kvalitative analyse nu to forskellige spor: 1) Den *frekvente forekomst* af ja/nej-svar indikerer, at der er et andet svarformat end det foreskrevne, der hyppigt behandles som ”det lokalt relevante svarformat.” En nærmere analyse af de producerede ”tokomponentsvar” viser dertil, at selv respondenter der demonstrerer paradigmatisk opgaveforståelse ved at producere svar med svarordene ”enig” eller ”uenig” genkommende demonstrerer en simultan orientering imod en lokal præference for svar i et andet format. 2) En *forløbsanalyse* af fordelingen af

⁷¹ For behandlinger af hvordan deltageres interaktionelle handlen kan anskues som bud på løsninger på lokale interaktionelle "problemer" se også Sacks 1984: 27 samt Schegloff side xlviii i hans introduktion til Sacks Lectures (Sacks 1992: 1): "*This was a common, and recommended, analytic procedure for Sacks: begin with some observations, then find the problem for which those observations could serve as (elements of) the solution.*"

formatorienterede og ikke formatorienterede ”første svar” i de enkelte interview indikerer, at for nogle respondenter er de instruktioner, de får efter produktion af ikke-formaterede ”første svar” utilstrækkelige med hensyn til at tydeliggøre, at også de følgende svar skal matche et præformuleret manuskript.

Lokal præference for "ja" eller "nej"

Analysen af de producerede ”første svar” på de deklarative spørgsmål indikerer, at der er et andet svarformat, end det skemateksten foreskriver, der optræder systematisk i materialet: I et ud af fem ”første svar” producerer respondenterne et ”ja” et ”jo” eller et ”nej” i stedet for en formatorienteret svarformulering med ”enig” eller ”uenig.” Dertil kommer at et ud af ti svar i det analyserede materiale er et ”tokomponentsvar”, hvor en helt eller delvist formateret svarformulering med ”enig” eller ”uenig” indledes med et ”ja” eller et ”nej”. Se fx eksempel 3.2.1.e nedenfor.

EKSEMPEL 3.2.1.E

I: Txt: **Jeg nævner nu nogle synspunkter fra den politiske debat.**
Jeg vil bede Dem sige, om De er enig eller uenig i disse synspunkter?

I: **Spm. 10a: Mange offentlige aktiviteter kunne gennemføres både billigere og bedre hvis de blev overladt til private?**

(R9): *”ja der’ jeg helt enig”*

Når respondenter producerer formaterede eller delvist formaterede svar, så kan det *enten* grundes i en overordnet forståelse af interaktionens spilleregler, altså at respondenterne forstår og accepterer den generelle fordring om at spørgsmål i et bestemt format skal have svar i et bestemt format, *eller* det kan grundes i at den konkrete spørgsmålsformulering som der responderes på skaber en lokal relevans for at producere et svar der matcher det foreskrevne format.

Det foreskrevne svarformat sættes dels i tale i den indledende præsentation dels i de opfølgende spørgsmål eller probes, som interviewere producerer efter ikke formaterede første svar. I lyset af disse demonstrationer er det bemærkelsesværdigt, at svar i ja/nej-format er så hyppigt forekommende. Den systematisk forekomst af "første svar" i formatet "ja" "jo" eller "nej" indikerer tilstedeværelsen af en lokal strukturel præference for at respondere med et "ja/nej svar" på disse deklarative spørgsmålsformuleringer. En del respondenter demonstrerer altså, at de forstår de konkrete spørgsmål som svaropgaver, der skaber en lokal relevans for at svare med "ja", "jo" eller "nej".

Orientering imod denne lokale relevans har genkommende forrang for en eventuel generel forståelse af, hvilket svarformat spørgsmål af denne type foreskriver: Den systematiske forekomst af tokomponentsvar der *indledes* med "ja" eller "nej" og først derefter rummer de formatorienterede svarord "enig" eller "uenig" indikerer yderligere, at der er en strukturel præference for et andet svarformat end det foreskrevne. I tokomponentsvar som fx "ja, helt enig" eller "nej, uenig" demonstrerer respondenterne en orientering imod en lokal relevans for at producere et ja/nej-svar i umiddelbar respons på det deklarative spørgsmål. Samtidig demonstrerer de, at de forstår, at deres svar skal matche et andet præformuleret format, men de helt eller delvist formatorienterede responselementer produceres først *efter* ja/nej-svaret. Ja/nej-svarelementet gives altså hyppigt prioritet over enig/uenig-svarelementet i den sekventielle position umiddelbart efter interviewerens italesættelse af et deklarativt spørgsmål.

Denne genkommende komposition af tokomponentsvar med et ja/nej element først og et enig/uenig element bagefter kan også beskrives sådan, at nogle respondenter behandler de enkelte deklarative spørgsmål som "spørgsmål nummer to" i et "sæt" af spørgsmål. Dette sæt består af den generelle introduktion til spørgsmålsserien (fx "Txt" i eksempel 3.2.1.e ovenfor) plus et konkret deklarativt spørgsmål (se fx "Spm.10a" i eksempel 3.2.1.e).

I tråd med en klassisk konversationsanalytisk observation om "præference for kontiguitet" (se Sacks: 1987) producerer respondenter i tokomponent svar først en

respons på det sidstnævnte spørgsmål i sættet (her ”ja”, ”nej” eller ”jo” i respons på et deklarativt talerbidrag) og først derefter en respons på det første spørgsmål (her ”enig” eller ”uenig” i respons på rammespørgsmålet).

De respondenter, der producerer tokomponentsvar som respons på deklarativt spørgsmål, demonstrerer en simultan orientering imod to forskellige svaropgaver. De demonstrerer en forståelse af, at deres svar skal formateres i forhold til en præformuleret tekst og ikke ”kun” i forhold til den lokale sekventielle kontekst. Dermed viser de os også, at der faktisk *er* to svaropgaver - med to forskellige lokalt præfererede svarformater - på spil i denne type spørgsmålsformuleringer.

Analysen har således afdækket, at det præformulerede manuskript der foreskriver svar med svarordene ”enig” eller ”uenig” karambolerer med en konkurrerende lokal strukturel præference for respons med svarordene ”ja” eller ”nej.” De svarord, som spørgeskemateksten foreskriver, er udpeget som relevante svarord i det indledende rammespørgsmål, men dette rammespørgsmål bliver mere og mere distant, efterhånden som deltagerne bevæger sig igennem spørgsmålsserien (se illustration 3.2.1.f).

ILLUSTRATION 3.2.1.F: (GENGIVET FRA STAX II: 238):

AFSTAND MELLEML PRÆSENTATION AF SVARORD OG SVAR

(Afstand: Skala-svar)					
I:	<u>Txt: Jeg nævner nu nogle synspunkter fra den politiske debat</u>				
	<u>Jeg vil bede Dem sige, om De er enig eller uenig</u>	↴	↴	↴	↴
	<u>i disse synspunkter?</u>	↓	↓	↓	↓
		↓	↓	↓	↓
I:	<u>Spm. 10a:</u>	↓	↓	↓	↓
	<u>Mange offentlige aktiviteter kunne gennemføres</u>	↓	↓	↓	↓
	<u>både billigere og bedre hvis de blev overladt til</u>	↓	↓	↓	↓
	<u>private?</u>	↓	↓	↓	↓
R:	(R4): <i>"enig"</i>	⊥	↓	↓	↓
	(R8): <i>"ja"</i>		↓	↓	↓
	(R9): <i>"ja der' jeg helt enig"</i>		↓	↓	↓
	(R15): <i>"a det' der (vel) store muligheder for (a tror jeg)"</i>		↓	↓	↓
			↓	↓	↓
I:	Spm. 10b		↓	↓	↓
R:	Respons		⊥	↓	↓
	...			↓	↓
I:	Spm. 10n			↓	↓
R:	Respons			⊥	↓
					↓

Produktion af formaterede svar synes således at fordre, at respondenterne bestandigt skifter mellem den lokale kontekst: Det deklarative spørgsmål; og den stadig mere distante kontekst: Det overordnede rammespørgsmål. De respondenter, der producerer tokomponent svar, viser os, hvad der skal til for at producere et formateret svar: Respondenterne skal så at sige omkode en respons, der har et lokalt relevant format som respons på et deklarativt, til et andet format der matcher et stadig mere distant rammespørgsmål.

Ja/nej-svar hvor enig/uenig-svar er foreskrevne, kan ses som løsninger på et meget elementært "problem" nemlig det at skulle producere en lokalt relevant respons på et deklarativt. Tokomponentsvar kan anskues som bud på løsninger af et mere komplekst interaktionelt problem, nemlig det at den lokale interaktion gør svar i ét format relevant, mens det overordnede rammespørgsmål – og den løbende probing – har demonstreret, at

et andet svar er foreskrevet. Selv om der altså findes en elegant løsning på problemet, så kan det nok anføres, at et sådant mismatch imellem et konkret præformuleret manuskript for en interaktion og en mere grundliggende interaktionel logik næppe gør respondentopgaven lettere. Analysens andet spor anskueliggør, at opgaven med at holde styr på hvad der er formelt relevante svarformater for nogle respondenter er *for* vanskelig.

Distribution af formaterede og ikke formaterede svar

Analysens andet spor er en forløbsanalyse af distribution af formaterede svar i de forskellige interview. Denne analyse viser, at ikke-formaterede svar er meget forskelligt distribueret i de analyserede interview. I tre af de analyserede interview producerer respondenterne formaterede svar på stort set alle de deklarativer spørgsmål. I fem interview producerer respondenterne ikke-formatorienterede svar i respons på nogle af de første spørgsmål i hver serie. Herefter ”retter respondenterne ind” imod det foreskrevne svarformat, efter at interviewererne har ”probet” de første responser, dvs. foreslået en eller flere af svarlistens svarformuleringer som respons på respondenternes første ikke-formaterede svar.

Men i de resterende tre interview vedbliver respondenterne med at producere ikke-formaterede svar på spørgsmål efter spørgsmål igennem begge de to serier på hver ca. 20 spørgsmål. Disse respondenter producerer enten konversationelle svar, eller svar der er delvist eller alternativt formaterede. Deres svar er lokalt tilpassede og relevante responser på de konkrete talerbidrag, som interviewererne producerer. Men desuagtet at de fleste ikke formaterede svar probes med forslag fra den præformulerede svarliste, så demonstrerer disse respondenter altså ingen lokalt opnået forståelse af eller orientering imod det forhold, at svar på disse spørgsmål skal matche et præformuleret manuskript. For disse respondenter er det altså den lokale interaktionelle logik og ikke den præformulerede plan, der er det dominerende, styrende princip for svarformuleringen. Den instruktion de får i form af interviewerens probing af deres ikke formatorienterede svar, bibringer dem ikke nogen ny forståelse af, hvilket svarformat disse svaropgaver fordrer.

Analysens implikationer

Opsummerende viser analyserne, at det hyppigt er en kompleks opgave at producere svar, der matcher skematekstens fordringer til svarformat. Når spørgeskemateksten foreskriver et svarformat, der karambolere med en lokal strukturel præference for svar i et andet format, så bliver svaropgaven unødvendigt kompleks. Når selv de respondenter, der demonstrerer forståelse af det foreskrevne svarformat, hyppigt indleder deres formaterede svar med "ja", "nej" eller "jo", så demonstrere de, at den lokale interaktionelle logik ikke er sat ud af spillet i standardiserede interview, og hvis man ikke kan sætte lokal interaktionel logik ud af spillet i standardiserede interaktioner, så kunne man måske med fordel søge at arbejde med og ikke imod denne logik i design af spørgeskemaundersøgelser.

Studier af respondenteres svaradfærd i forbindelse med besvarelse af spørgsmål i meget anvendte formater - så som deklarativer spørgsmål - kunne give input til generelle designforbedringer af sådanne spørgsmålsformater. I tilfældet med deklarativer spørgsmål kunne designforbedringer fx bestå i at justere spørgsmåls- eller svarformuleringerne således, at der ville være en umiddelbar lokal relevans for at respondere på de præformulerede skemaspørgsmål med svarformuleringer, der matchede skematekstens svarskala. Alternativt kunne fordringerne til svarets formulering tydeliggøres lokalt i interview med respondenter, der vedbliver med at producere svar i et format, der ikke kan registreres i den præformulerede tekst.

Konklusioner

Artiklerne konkluderer som nævnt, at på spørgsmålet om hvorvidt respondenter skelner mellem oplæst tekst og spontant produceret tale, må svaret være, at nogle gør og andre ikke gør. Skønt den planlagte kontiguitet mellem præformuleret spørgsmål og produceret svar hyppigt brydes af indskudt spontan interaktion, så anmoder respondenter kun sjældent om at få det præformulerede spørgsmål gentaget. Og skønt hovedparten af de producerede svar helt eller delvist matcher de svarformuleringer, som både præsenteres i de indledende tekster og i probes af uformaterede svar på de enkelte

deklarative spørgsmål, så er der i nogle interview kun ganske få formaterede svar, der demonstrerer, at respondenterne har forstået og orienterer sig imod det forhold, at der foreligger et præformuleret manuskript for deres svar.

Implikationerne af en mangelfuld forståelse af distinktionen mellem lokalt produceret og præformuleret tale er i bedste fald blot praktiske: Længere spørgsmål-svar-sekvenser hvor interviewer og respondent fx må forhandle sig frem til et registrerbart svar. Sådanne interaktioner koster selvsagt både tid og penge. Indskudt lokal interaktion *kan* dertil implicere bias i de producerede svar, hvis ikke skematekstens spørgsmåls- og svarformuleringer tillægges en anden status end den lokale interaktion. Respondenter deltager i spørgeskemabaserede interview på uklare præmisser, hvis de ikke forstår 1) at kun de elementer af deres besvarelser, der matcher det præformulerede manuskript bliver registreret som svar i spørgeskemateksten, samt 2) at de svar der bliver registreret vil blive anskuet som svar på de præformulerede spørgsmålstekster. Uden en forståelse af disse implikationer af manuskriptbaseret interaktion er det uklart, hvorvidt de registrerede svar vil repræsentere de positioner, som respondenterne har søgt at udtrykke i interaktionen.

Analyserne giver grundlag for at anføre, at for nogle respondenter synes de instruktioner, de får i interviewet, at være utilstrækkelige med hensyn til at formidle interviewets generelle interaktionelle spilleregler og skematekstens intenderede status i interaktionen. I afsnit 3.3 vil jeg forfølge problematikken omkring behandling af ikke-formaterede svar med fokus på probing som intervieweres centrale redskab til at instruere respondenter om interviewets spilleregler. Nedenfor vil jeg forfølge problematikken omkring gentagelser af spørgeskematekstens spørgsmål i en analyse af, hvordan *interviewere* komponerer sådanne gentagelser i forskellige sekventielle positioner.

3.2.2 Om intervieweres gentagelser af præformulerede spørgsmål

Når *respondenter* anmoder om at få spørgsmål gentaget efter et indskudt forløb med spontan interaktion, så tager disse respondenter et første skridt til at reetablere den

planlagte kontiguitet – eller ubrudte rækkefølge - imellem oplæst spørgsmål og produceret svar, som brydes ved lokal interaktion (se illustration 3.2.1.a, blok-pilen). Analysen ovenfor afdækkede at respondenter kun sjældent anmoder om at få gentaget præformulerede spørgsmål efter indskudt lokal interaktion. Men deraf kan man naturligvis ikke slutte, at spørgsmål kun sjældent bliver gentaget efter indskudt lokal interaktion. Det er jo fuldt muligt at *interviewere* på eget initiativ producerer gentagelser af de præformulerede spørgsmål i sådanne sekventielle omgivelser.

Hvis interviewere gentager præformulerede spørgsmål efter indskudt lokal interaktion, så tager *de* initiativ til at sikre, at det er de præformulerede spørgsmålstekster, der "får det sidste ord" som input til den endelige besvarelse af konkrete spørgsmål. Ved at producere *ordrette* gentagelser af de præformulerede skemaspørgsmål kan interviewere dertil – på kanonisk vis - markere, at gentagelserne er gentagelser af noget bestemt⁷². Dermed kan de bidrage til at tydeliggøre det generelle forhold, at der *er* et præformuleret manuskript for de enkelte talerbidrag. I dette afsnit vil jeg behandle hvordan interviewere komponerer gentagelser af skemaspørgsmål. Behandlingen vil fokusere på hvordan - eller hvorvidt - gentagelser eller genialesættelser af interviewspørgsmål fungerer som middel til at sikre kontiguitet – eller umiddelbart ubrudt rækkefølge - imellem skematekstens præformulerede spørgsmål og de producerede svar, og til at tydeliggøre skematekstens status som præformuleret manuskript for interaktionen.

Forekomst af gentagelser

Der er i alt identificeret 49 tilfælde, hvor en interviewer under en eller anden form gentager et præformuleret spørgsmål eller dele heraf. Den første bemærkelsesværdige observation som jeg har gjort under granskningen af de sekvenser hvor interviewere gentager spørgsmål er, at disse gentagelser hyppigt *ikke* er ordrette reproduktioner af

⁷² Om hvordan ordrethed i gentagelser fungerer som markeringer af at den producerede tale *er* en gentagelse og ikke en videreførelse af interaktionen se fx Schegloff: 1996: 176: "using the same words is a canonical practice for displaying or claiming that a current saying is the same as a prior saying or partial saying was *trying* to be."

den præformulerede skematekst eller af den første italesættelse af denne tekst. I det følgende lægger jeg mig - i første omgang - op ad Schegloffs distinktion imellem identiske og modificerede gentagelser:

"Now what counts as "identical" turns on how the criteria are drawn; there will almost always be differences in prosody or intonation, for example, between initial and subsequent sayings. For our purposes, we will distinguish between those repeats which, on the one hand, resay all, rather than part, of the prior turn-constructive unit or clause (often the whole prior turn), and say it using the same words (except for transformations to satisfy the constraints of speaker-change and deixis), and those on the other hand, that modify the direction of the turn on its resaying" (Schegloff 1996: 179).

Gentagelser af spørgsmål i spørgsmål-svar-sekvensers 3. tur

En del af de identificerede gentagelser af præformulerede spørgsmål forekommer i 3. tur i sekvenser, hvor respondenter anmoder om en gentagelse eller en afklaring af en svaropgave umiddelbart efter at interviewerens har italesat et præformuleret spørgsmål for første gang (se illustration 3.2.2.a). I disse sekvenser er der ikke noget indskudt forløb med lokal interaktion, der kan aflede opmærksomheden fra, eller introducere bias i forhold til, det italesatte skemaspørgsmål.

ILLUSTRATION 3.2.2.A: GENTAGELSE I 3. TUR

I:	((Oplæser spørgsmål))
R:	((Anmoder om gentagelse/afklaring))
▶ I:	((Gentager spørgsmål – eller dele heraf))
(R:	((Producerer respons))

Det forekommer, at gentagelser i denne sekventielle position er identiske eller *ordrette reproduktioner* af den første italesættelse. I eksempel 3.2.2.b ses en sådan ordret gentagelse efter en respondents anmodning om at høre spørgsmålet en gang til.

EKSEMPEL 3.2.2.B: GTEXT M. GENTAGELSE I 3 TUR: ORDRET REPRODUKTION [MAGT:R11/SP10Q]:

439 ► I: folk ska' kun kunn' få hjælp fra det offe:ntlige hvis de >slet ik'< er i stand til a' klare sig selv ((4.8))
440 00: (0.8)
441 R: >en gang til<
442 00: (0.3)
443 ►► I: folk s:ka' kun kunn' få hjælp fra det offe:ntlige hvis de >slet ik'< er i stand til a' klare sig selv ((5.7))

Her ser vi, at interviewerens to italesættelser af det præformulerede spørgsmål er identiske på ordniveau. Den eneste umiddelbare forskel er, at interviewerens i gentagelsen italesætter spørgsmålet med en væsentlig lavere talehastighed end i den første italesættelse. Man kan dermed anføre, at interviewerens i sin gentagelse demonstrerer en forståelse af respondentens problem som et forståelsesproblem og ikke bare et udslag af, at spørgsmålet ikke er hørt. Ved at genitalesætte spørgsmålet med lavere talehastighed demonstrerer interviewerens en forståelse af respondentens problem som et problem med at følge med i det producerede.

Modificerede gentagelser i 3. position: Udeladelse

Gentagelser i 3. position er også hyppigt komponeret som partielle gentagelser dvs. ordrette reproduktioner af *hovedparten* af den første italesættelse, hvor enkelte elementer blot er udeladt, sådan som det fx ses i eksempel 3.2.2.c & d nedenfor. I begge disse eksempler kan man observere, at respondenterne i deres første talerbidrag, hvori de anmoder om afklaring, både demonstrerer, hvilke elementer der er kilde til problemer, og hvilke elementer de mener at have forstået.

I eksempel 3.2.2.c, linje 179 demonstrerer respondenterne med sin eliptiske *formulation* uden ”penge”, at det ikke er svarskalaens enhed: Penge, der er kilde til problemer, men alene svarskalaens graduering der skal konfirmeres. I eksempel 3.2.2.d demonstrerer respondenterne med det indeksikale "de", at det er klart, *hvem* spørgsmålet omhandler, mens det altså er uklart, *hvad* disse "de" må få. I begge eksempler gentager

interviewerne kun elementer af de præformulerede spørgsmål, som respondenterne selv har udpeget som kilde til problemer.

EKSEMPEL 3.2.2.C: GTEXT I 3. TUR M. UDELADT ELEMENT [MAGT:R11/SP11A]:

473 I: ·hh så har jeg nogen spørgsmål om dit syn på udgifterne til forskellige offentlige
474 opgaver og vi starter med ↑forsvaret ·hhh mener du a' det offentlige bruger
475 ► for ↑mange penge passende eller for få penge på forsvaret
476 00: (1.0)
477 R: mh mh
478 00: (3.1)
479 R: (a:f) (.) valså for ↑mange eller for få
480 ►► I: ·hh ja for mange passende eller for få penge
481 00: (0.6)

EKSEMPEL 3.2.2.D: GTEXT M. I 3. TUR M. UDELADT ELEMENT [MAGT:R9/SP10F]:

171 ► I: ·h indvandrere må ha' krav på at få offentlig støtte til undervisning i deres
172 ► modersmål
173 00: (1.1)
174 R: hva' må de få
175 00: (.)
175 ►► I: få:- ha' krav på at få offentlig støt:te
176 00: (0.9)

I eksempel 3.2.2.c forekommer det umiddelbart uproblematisk, at "penge" er udeladt i interviewerens gentagelse, fordi det fremgår af respondentens første respons, at spørgsmålets enhed ikke er kilde til problemer. I eksempel 3.2.2.d kan det dog observeres, at den selektive gentagelse også implicerer en selektiv *fokusering* af svaropgaven. I gentagelsen reproduceres udelukkende de elementer af spørgsmålsformuleringen, som omhandler forslagets økonomiske aspekt ("have krav på at få offentlig støtte"), mens de spørgsmålelementer, der specificerer den potentielt formålstjenlige ydelse, som støtten skulle gå til ("undervisning i deres modersmål"), udelades. En sådan refokusering vil selvsagt kunne have implikationer for respondentens besvarelse af konkrete skemaspørgsmål.

Om de selektive gentagelser i 3. position kan man anføre, at de alle repræsenterer ét valg blandt andre mulige formuleringer heriblandt den metodologisk "normopfyldende": En ordret italesættelse af hele spørgsmålsteksten. De selektive gentagelser ligner gentagelser fra hverdagssamtaler, hvor deltagere også hyppigt udelader elementer, der ikke er sekventielt relevante i en ny position. Den interaktionelle funktion af selektive gentagelser er, at deltagerne løbende kan vise hinanden, hvad de behandler som forstået, kendt og intersubjektivt etableret, og hvad de behandler som nyt, endnu ikke afklaret eller intersubjektivt etableret. Den selektive gentagelse er altså i hverdagssamtalen en - økonomisk - ressource til at bringe interaktionen videre og etablere ny intersubjektiv forståelse. "Økonomisk" i den forstand at dét der allerede er behandlet som forstået ikke sættes i tale igen - med mindre den demonstrerede forståelse er problematisk for interaktionens videreførelse.

Udeladelser, som dem vi ser ovenfor, kan altså potentielt *forklares* med reference til hverdagssamtalens interaktionelle logik; men selektive gentagelser kan alligevel have uhensigtsmæssige *implikationer* i standardiserede interview. Dels den oplagte: At respondentens svar produceres i umiddelbar respons på en ufuldstændig del af det præformulerede sproglige input, dels den mere generelle: At en ikke ordret gentagelse i ringere grad end en ordret fremstår som en *gentagelse*. En selektiv gentagelse vil alt andet lige være en mindre tydelig markering af, at der er noget bestemt, der kan gentages – en præformuleret spørgsmålstekst – end en ordret gentagelse. Dermed kan selektive gentagelser medvirke til at sløre tekstens skemastatus som manuskript for interaktionen.

Modificerede gentagelser i 3. position: Konversationelle parafraser

En anden hyppigt forekommende afvigelse fra ordret reproduktion i gentagelser af italesatte skemaspørgsmål i 3. position er det, jeg vil betegne "konversationelle parafraser". Sekvenser med sådanne konversationelle parafraser kan ses i eksempel 3.2.2.e & f. I disse eksempler erstatter interviewererne i deres gentagelser elementer af de

præformulerede spørgsmål med nogle lokalt designede, mere lokalt tilpassede konversationelle eller mundrette formuleringer⁷³.

EKSEMPEL 3.2.2.E: GTEXT M. I 3. TUR M. KONVERSATIONEL PARAFRASE [MAGT:R4/Sp17]

357 I: ·hhh i politik taler man ofte om vens:tre=og højre hvis vi tænker os en ska:la hvor
358 ► helt til venstre kaldes nul og helt til højre kaldes ti hvor vil du så placere dig selv på
359 ► den skala:
360 00: (2.7)
361 R: jeg skal li'=ha' den en gang [til
362 I: [·hh ja ·h i politik taler man of[te o-
363 R: [ja
364 00: (.)
365 I: om venstre og højre hvis vi tænke:r os en skala hvor helt til venstre kaldes nul
366 00: (.)
367 ►► I: ·hh og helt til højre kaldes ti (.) hvor står du så

EKSEMPEL 3.2.2.F: GTEXT M. I 3. TUR M. KONVERSATIONELPARAFRASE [MAGT:R4/Sp21]

(REPRODUKTION AF RESP. FORMULERING)

426 ► I: ·h (.) e hvilke:- partier indgår i den nuværende regering
427 00: (2.1)
428 R: omt- vil du ha' svarene på [på hva' det er] for=noget regerings[partier vi har]
429 ►► I: [ja:: [ja:: hva' er det]
for ti- partier der indgår i den nu[værende-

I eksempel 3.2.2.e producerer interviewer en komprimeret og konversationel italesættelse af den sidste sætning i spørgsmålsteksten. Elementet udelades ikke helt, men den komprimerede form signalerer, at elementet behandles som ”givet” eller forstået, og at interaktionen antages at kunne videreføres uden dets ordrette gentagelse; også her kan interviewerens afvigelse fra skemateksten karakteriseres som en økonomisk reproduktion af det, der antages nødvendigt at producere i den nye sekventielle position.

⁷³ Se fx Schegloff 1996: 179, note 9 om distinktion imellem gentagelse og parafrase.

I eksempel 3.2.2.f kan det observeres, at interviewerens første italesættelse af skematekstens formulering: ”Hvilke partier...” i gentagelsen erstattes med den konversationelle parafrase: ”hva’ er det for ti- partier...”. Denne formulering er ikke bare ”vilkårligt” komprimeret og konversationel, den matcher umiddelbart den formulering, som *respondenten* producerer i sin anmodning om afklaring i linje 428: ”hva’ det er for nogen...”. Gentagelsens komposition demonstrerer således, at intervieweren vælger at konfirmere eller ”lægge sig på linje med” *respondentens formulation* frem for at insistere på tekstens subtilt anderledes formulering.

Også om de konversationelle parafraaser af elementer af spørgsmålstekster kan man anføre, at de repræsenterer et valg blandt flere mulige alternativer heriblandt en ordret gentagelse af skematekstens formulering. Det er oplagt at søge en mulig forklaring på, hvorfor intervieweren mon gør dette andet end det foreskrevne, eller hvilke problemer denne ”normafvigende” adfærd kunne være en løsning på:

I eksempel 3.2.2.f ville en produktion af en ordret gentagelse af *spørgsmålstekstens* formulering i linje 429 implicere en afvigelse eller ændring i forhold til *respondentens formulation* i den foregående tur (l. 428). I hverdagssamtale ville en sådan afvigelse eller parafrase af en foregående tur kunne opfattes som en demonstration af, at der var et ”problem” i denne tur, der var så væsentligt, at det måtte afklares før interaktionen kunne videreføres; men det ”problem”, der er i linje 428, er ikke et problem med implikationer for den *lokale* interaktion. Problemet angår ikke *respondentens* demonstrerede forståelse af ”substansen” i den konkrete svaropgave. Problemet er alene af ”proceduremæssig” eller surveymetodologisk karakter⁷⁴: *Respondentens formulation* er ikke en *ordret* reproduktion af den præformulerede sproglige enhed - spørgsmålsteksten - som er det planlagte standardiserede input til svarproduktionen.

I og med produktionen af en *formulation* af foregående tale udbeder en taler sig en bekræftelse – eller afvisning – af, at den producerede *formulation* er acceptabel (se fx Steensig 2001: 162). ”Problemet” i eksempel 3.2.2.f er ikke, at den producerede

⁷⁴ Om *repair* i relation til ”procedurale” eller formmæssige vs. ”substantielle” eller informationsmæssige aspekter af foregående tale se fx Maynard & Marlaire 1992 og McHoul 1990.

formulation demonstrerer en uacceptabel forståelse af spørgsmålets substans. Problemet er, at *formulationer* eller parafraser af præformulerede spørgsmål principielt er uantagelige i standardiserede interaktioner. Survey metodologien foreskriver altså formelt set, at interviewerens må afvise respondentens *formulation*, fordi den er en *formulation*; men som vi ser, vælger interviewerens ikke at adressere respondentens parafrasering i linje 428 som en problemkilde. Vi ser altså, at interviewerens ved at lægge sig på linje med respondentens *formulation* prioriterer lokal interaktionel logik over den survey metodologiske fordring om, at skemaspørgsmål skal oplæses ordret.

Opsummerende om gentagelser i 3. position kan man anføre, at interviewernes komposition af gentagelser hyppigt demonstrerer orientering imod de lokale relevansbetingelser, som er udstukket i og med respondentens specifikke anmodning om gentagelse eller afklaring. Når respondenter anmoder om gentagelse eller afklaring, er der to forskellige fordringer på spil: Metodologiens generelle fordring om at teksten skal italesættes ordret, og den lokalt interaktionelle fordring om at en tur skal være en relevant respons eller et relevant talerbidrag inden for den lokale sekventielle ramme udstukket af foregående talerbidrag. Det er altså hyppigt den lokale interaktionelle logik, der ”vinder”, og dermed bliver gentagelserne hyppigt ikke så tydeligt markeret som gentagelser af præformulerede sproglige enheder. Nedenfor vil jeg behandle gentagelser produceret efter indskudte forløb med lokal interaktion.

”Sene” gentagelser af præformulerede spørgsmål efter indskudt lokal interaktion

Som nævnt er der identificeret tre tilfælde, hvor en respondent anmoder om gentagelse af et spørgsmål efter lokal interaktion (i positionen markeret med (►) i illustration 3.2.2.ff). Jeg vil vende tilbage til disse tre tilfælde nedenfor. I andre tilfælde producerer interviewere på *eget* initiativ gentagelser af hele eller dele af præformulerede spørgsmål efter indskudt lokal interaktion (se ►► i illustration 3.2.2.ff).

ILLUSTRATION 3.2.2.FF: SEN GENTAGELSE

I: ((Oplæser spørgsmål))
R+I: ((Samtaler om spørgsmål og/eller svaropgave))
(►) ... ((...
►► I: ((Gentager spørgsmål – eller dele heraf))
(R: ((Producerer respons))

Også i denne "sene" position er det umiddelbart mest bemærkelsesværdige ved interviewernes gentagelser eller genitalessættelser, at de hyppigt *ikke* er ordrette eller "formmæssigt ækvivalente" til den første italesættelse af de præformulerede spørgsmål. De fremstår snarere som lokalt tilpassede, modtagerorienterede reformuleringer af svaropgaven (se fx eksempel 3.2.2.g-i).

EKSEMPEL 3.2.2.G: "SEN" KONVERSATIONEL GENTAGELSE [MAGT: R15/SP10D]:

219 I: det var en fornuftig beslutning af bygge øresundsbroen
... .. ((Spontan interaktion om at nu må man leve med den og dens konsekvenser))
231 ► I: "men- nu=det så spørgsmål' om det var en fornuftig beslutning [da man traf den"]
... ..

EKSEMPEL 3.2.2.H: "SEN" KONVERSATIONEL GENTAGELSE [MAGT: R15/SP10I]:

289 I: rygere bør rykke ned i køen når der skal foretages hjerteoperationer?,
... .. ((Spontan interaktion om egen rygning og "selvforskyldthed"))
310 ► I: "mæ- men eh, hva' syns' du om de ska' rykke ned i køen når der ska' [foretages"]
... ..

EKSEMPEL 3.2.2.I: "SEN" KONVERSATIONEL GENTAGELSE [MAGT: R8/SP26]:

891 I: mener de man bør indføre begrænsninger i flygtninges adgang til danmark i forhold
... .. til som det er nu
... .. ((Spontan interaktion om at man skal hjælpe dem der er i nød))
911 ► I: men mener de så dermed at eh i forhold til som det er i dag der eh skal der ikke (.)
912 fø- være nogen begrænsninger eller skal der- (.) skal man [sætte nogen
begrænsninger
... ..

I de ture, der er markeret med pile i eksempel 3.2.2.g-i ovenfor, kan interviewernes handlen karakteriseres som ”konversationelle gentagelser” eller "gentagelser af tekst kamufleret som lokalt produceret tale". Som reaktualiseringer af de enkelte konkrete svaropgaver forekommer nogle konversationelle genitalesættelser at være metodologisk uproblematisk og acceptable eller ”dækkende”, men de vil også hyppigt kunne implicere refokuseringer af svaropgaven (se fx eksempel 3.2.2.g & i ovenfor).

I de sene gentagelser viser der sig samme karakteristiske træk som i gentagelser i hverdagsamtaler: De er hyppigt ikke ordrette men lokalt designede og tilpasset den nye positionering i forhold til den første produktion og den mellemliggende interaktion (se fx Schegloff 1996, Mellinger 1995, Sorjonen 1996). Som i analyserne af respondenters komposition af svar i afsnit 3.2.1 ser vi også her en demonstreret orientering imod hverdagsamtalens interaktionelle logik, der gives prioritet over fordringen om tekstnær italesættelse af den præformulerede tekst.

Implikationer

Når interviewere genitalesætter spørgsmål efter indskudt lokal interaktion, så *kan* de reetablere den planlagte kontiguitet imellem præformuleret spørgsmål og lokalt produceret svar og dertil bidrage til at tydeliggøre skematekstens generelle status som manuskript for interaktionen. Når interviewere producerer konversationelle genitalesættelser af svaropgaven, er det uklart, hvorvidt disse ideelle fordringer realiseres.

Hvad angår de enkelte svaropgavers "indhold", kan man hyppigt ikke umiddelbart anføre, at konversationelle gentagelser implicerer en upræcis eller ukorrekt gengivelse af skematekstens svaropgaver. I en konventionel behavior coding ville en del af disse gentagelser antageligt kvalificere til kodningen "acceptabel gentagelse af spørgsmålet" i den forstand, at de ændrede kompositioner ikke nødvendigvis vil implicere ændrede spørgsmålsforståelser (se dog eksempel 3.2.2g & i ovenfor). I relation til spørgsmålet om hvorvidt gentagelser af spørgsmål bidrager til at tydeliggøre skematekstens status som præformuleret manuskript for interaktionen og dermed til at befordre respondenters

generelle opgaveforståelse, er ændringerne næppe uden betydning. I og med at gentagelserne er konversationelle og ikke ordrette, så fungerer de næppe optimalt som demonstrationer af, at der er en præformuleret tekst, som alle de producerede svar vil blive behandlet som svar på.

Man kan så gå igen spørge med Sacks: Hvorfor disse afvigelser her? Hvilke problemer kan denne ”normafvigende” gentagelsesadfærd mon være en løsning på? Og hertil kan man anføre, at hvis en samtaledeltager på eget initiativ gentager længere passager fra den foregående interaktion ordret, så vil vedkommende demonstrere den opfattelse eller forståelse, at den anden samtaledeltager har *brug* for denne omfattende gentagelse, selv om vedkommende ikke selv har anmodet om den. Dette vil selvsagt være en tendentielt taktløs handlen uden hjemmel i interaktionen. En konversationel genialesættelse vil derimod ikke på samme måde demonstrere en vurdering af, at respondenterne har et ikke erkendt behov for at ”høre det hele forfra en gang til”. En konversationel genialesættelse kan altså ses som et mindre pånødende alternativ til en normfølgende ordret gentagelse. Vi kan altså tendentielt *forklare* konversationelle eller lokalt modtagerdesignede genialesættelser med, at respondenterne ikke har anmodet om gentagelser, mens surveymetodologien fordrer at interviewereren sørger for, at respondenterne afgiver deres svar i umiddelbar respons på de præformulerede spørgsmål.

Interviewere producerer altså hyppigt ikke ordrette gentagelser, når de gentager spørgsmål på eget initiativ; men hvordan mon interviewere komponerer sene gentagelser, når respondenter eksplicit anmoder om at få spørgsmål gentaget?

Respondentinitierede gentagelser af skemaspørgsmål efter indskudt lokal interaktion

Ovenfor har vi set, at interviewere, der producerer gentagelser af spørgsmål på eget initiativ, hyppigt demonstrerer orientering imod lokalt etablerede relevansbetingelser og prioriterer lokal interaktionel logik over den metodologiske fordring om tekstnær – og teksteksponerende – italesættelse af de præformulerede spørgsmål. Jeg vil afrunde denne behandling af interviewerens genialesættelser af spørgsmål med at behandle de tre

sekvenser, hvor respondenter anmoder interviewere om at gentage spørgsmål efter indskudt lokal interaktion. I sådanne sekvenser må der være optimale betingelser for at finde ordrette og formmæssigt ækvivalente gentagelser af de præformulerede spørgsmål; men selv under disse betingelser sker der genkommende noget andet.

I eksempel 3.2.2.j, linje 697 (►c) kan det observeres, at respondenterne eksplicit anmoder om en gentagelse, og markerer det, der ønskes gentaget, som noget bestemt (spørgsmålet). Men på trods af at respondenterne med sit talerbidrag altså legitimerer og etablerer lokal relevans for en ordret gentagelse af det sproglige input, som skemateksten foreskriver, så producerer intervieweren noget andet. Dette andet er en konversationel genialesættelse af svaropgavens indhold (►d).

EKSEMPEL 3.2.2.J RESPONDENTINITIERET ”SEN” GENTAGELSE [MAGT: R16/SP12B]:

681 I: så et spørgsmål om økonomisk lighed eller ulighed i det danske samfund (.) .hhh
682 ►a hvor et betyder at forskellene i indkomster og formuer er alt for store (.) .hhhh tre
683 ►a betyder at de er passende?, og fem betyder at forskellene i indkomster og formuer
684 godt kunne være meget større end vi har dem i dag
685 00: (1.3)
686 R: °forskellene i indkomster og ↓formuer
687 00: (2.5)
688 R: (eh . 1.3) jeg forstår ik' rigtig spørgs[målet
689 ►b I: [ar ↑ forskel på høj og lav i danmark ?, er jo: eh
690 ►b til ↑dels til dels udlignet ved en eh hva' hedder så'n en [skatteskala der ik' ?,
691 ►b R: [nå: formuebesk]atning
692 [o::g (så'n noget)
693 ►b I: [.hhh blandt andet ja, or og eh ↑også en højere beskatning a de høje indkomster ik' ?,
694 00: (0.4)
695 R: mmhmm?,
696 00: (0.9)
697 ►c R: og hva' var så spørgs[målet
698 I: [.hhh (.) ja de:t eh hv hvor du gern' vil ha' at eh hh des- a- (0.3)
699 d at niveauet ska' ligge, om det ska' ligge som i dag, så: det en tre'er og hvis du
700 ►d syn's at forskellene er for store?, som vi har dem i dag, så: det en et'er? .hhhh og
701 hvis du synes godt a de ku' være meget større end vi har dem i dag, så: det en fem'er

I dette eksempel ville en konventionel adfærdsanalyse nok kunne konkludere, at interviewerens gentager indholdet af det præformulerede spørgsmål på rimelig loyal og dækkende vis; men en nærmere granskning af gentagelses elementer afdækker en refokusering af svaropgaven. Fx ses det, at skematekstens formulering ”forskellene i indkomster og formuer” (►a) i gentagelsen komprimeres og italesættes som ”forskellene” (►d). Denne selektive gentalesættelse er indeksikal og kan kun stå alene qua sin referentielle funktion i forhold til ”forskelle”, der er behandlet i den foregående interaktion.

De "forskelle" der behandles i den umiddelbart foregående lokale interaktion er ikke skematekstens ”forskelle i indkomster og formuer” men ”forskelle på høj og lav”, og denne forskel beskrives lokalt som værende delvist udlignet af beskatning (►b). De ”forskelle” der skal vurderes er altså i den lokale interaktion - som den selektive indeksikalske gentagelsen er parasitær på - beskrevet som *modificerede*, og fokus er på *beskatning*, som p.t. *udligner* forskelle, og ikke på størrelsesforskelle i indkomster og formuer per se.

En sådan refokusering kan naturligvis have lokale implikationer for respondentens besvarelse af det konkrete spørgsmål. Dertil kommer, at i og med at interviewerens ikke markerer sin gentagelse som en gentagelse af en bestemt formulering, så medvirker gentagelsesadfærdens ikke til at tydeliggøre det generelle forhold, at det er skematekstens præformulerede spørgsmål, der skal fungere som input til svarproduktionen.

Afvigende cases i forhold til ”normen” om konversationelle gentagelser

De foregående analyser har alle peget i den retning, at orientering imod lokal interaktionel logik hyppigt prioriteres over metodologiske fordringer om tekstnærhed i gentagelser af skemaspørgsmål. Interviewere producerer hyppigt konversationelle gentagelser som ”ligner” gentagelser i ”almindelig hverdagsamtale”, og som dermed bidrager til at få interviewinteraktionen til at ”ligne” en ”almindelig hverdagsamtale”. Dette forekommer selv i omgivelser, hvor respondenter eksplicit anmoder om at få spørgsmål gentaget, men den ovenfor beskrevne tendens eller systematik er ikke uden

undtagelser. Jeg vil nu behandle et par eksempler, der – i hvert fald i udgangspunktet – afviger fra den beskrevne systematik.

I de to sidste tilfælde hvor respondenter anmoder om gentagelse af et spørgsmål efter et forløb med spontan interaktion, er den gentagelse interviewerne producerer *ordret* i forhold til det tekstlige forlæg (se eksempel 3.2.2.k-1). I gentagelserne i disse sekvenser synes der umiddelbart ikke at være referencer til den indskudte lokale interaktion. Interviewerne demonstrerer altså ikke umiddelbart nogen orientering imod det lokale forhold, at gentagelserne er ”postpositioneret”, altså produceret i nye sekventielle omgivelser som udstikker nye relevansbetingelser for det følgende.

I eksempel 3.2.2.k nedenfor fungerer den ordrette gentagelse – som metodologien foreskriver – som en reaktualisering af den præformulerede tekst uden spor af bias eller nyorientering af svaropgaven qua positioneringen efter, eller reference til, lokalt indskudt interaktion – på ordniveau.

En nærmere granskning, af den måde hvorpå spørgsmålet oplæses i de to italesættelser, afdækker imidlertid en demonstreret nyorientering eller refokusering af svaropgaven på et andet niveau end ordniveauet. I eksempel 3.2.2.k, l. 1042 (►c) kan det observeres, at ordet ”indvandrere” i gentagelsen sættes i tale med en markant kraftigere betoning end i den første italesættelse (►a: l. 1019). Denne markante betoning refererer tilbage til den umiddelbart foregående indskudte lokale interaktion, hvor deltagerne interagerer, om hvilke grupper af mennesker spørgsmålsformuleringen omhandler. I denne lokale interaktion ekspliciterer intervieweren – med sine egne ord – at flygtninge *ikke* skal tages i betragtning ved besvarelse af dette spørgsmål (►b). Gentagelsen fungerer således ikke som en ”neutral” tilbagespoling til og reaktualisering af det præformulerede spørgsmål. Gentagelsen linker tilbage til det fortolkningsarbejde, der er udført i den lokale interaktion, og hermed reaktualiserer gentagelsen den ”smalle” intersubjektive forståelse af, hvilken befolkningsgruppe spørgsmålet angår, som er etableret i den lokale interaktion.

EKSEMPEL 3.2.2.K RESPONDENTINITIERET ”SEN” GENTAGELSE [MAGT: R16/Sp28G]:

1019 ▶a I: .hhhh vi bør ikke lukke flere indvandrere ind i danmarkh
1020 00: (2.2)
1021 R: (nø:h 1.1) jo altså v- vist b(h)urde vi så (hv[]) ((smile))
1024 I: [ja
1025 R: [(
1026 I: [så det' du uenig i er d[u så delvis uenig eller helt uenig
1027 R: [ja
1028 00: (1.3)
1029 R: altså vi ska' ha' dem som: der' behov fo:r
1030 00: (1.0)
1031 R: ud fra deres situation
1032 00: (0.2)
1033 I: ja
1034 00: (0.5)
1035 ▶b I: ts-hh s:å:ø men nu snakker vi så indvandre det' så ik' flygtninge jo men altså de:th
derfor ka' du godt ha' den mening selvfølgelig .hhh
1036 00: (.)
1037 ▶b R: nå det indvandrere
1038 00: (.)
1039 I: ja
1040 00: (0.3)
1041 R: eh hh e må=jeg så ik' lige høre spørgsmål' e[n gang til
1042 ▶c I: [vi bør ikke: lukke flere INDvandrere
ind i danma:rk
1043 00: (1.7)
1044 R: (°mmmm° 1.4)
1045 00: (2.2)
1046 R: e delvis enig
1047 00: (0.2)
1048 I: ja
1049 00: (0.3)

I den sidste af de tre sekvenser hvor en respondent anmoder om gentagelse af et spørgsmål efter indskudt lokal interaktion, kan vi observere det samme mønster (se

eksempel 3.2.2.1): I den første oplæsning af det præformulerede spørgsmål italesættes ”indvandrere” ikke med nogen markant betoning (►a). Herefter følger en indskudt sekvens med lokal interaktion, hvor deltagerne afklarer, hvilken gruppe af mennesker spørgsmålet omhandler: Ikke flygtninge og ikke indvandrere med dansk statsborgerskab (►b). Herefter anmoder respondenter om en gentagelse (►c), og interviewereren producerer en sådan, som nok er *ordret*, men hvor ”indvandrere” produceres med en mere markant betoning end i den første italesættelse og dertil efterfølges af en ”kunstpause”, der kan medvirke til at give begrebet yderligere fokus (►d).⁷⁵

EKSEMPEL 3.2.2.L RESPONDENTINITIERET ”SEN” GENTAGELSE [MAGT: R19/Sp28P]:

922 ►a I: .hhh eh **indvandrere** der begår handlinger som fører til fængselsstraf bør omgående udvises

923 00: (1.0)

924 R: ehmmm

925 00: (1.5)

926 R: h . he (.) hov den var værre .hhhhh (0.4) ehmmm (0.3) ►a det kommer jo-< hva:' indva- er det en der ↑ har fået dansk statsborgerskab

927 00: (0.4)

928 I: å:r:h det' det jo ik' nødvendigvis:

929 00: (0.5)

930 ►b I: men **de:t' ikke en flygtning de:t' altså en indvandrer** vi taler om

931 00: (0.6)

932 ►b R: °am° (.) hvis det' **en indvandre der ha:r eh (.) dansk statsborgerskab** så ska' de behandles på sam- på lige fod med en dansker

933 00: (0.2)

934 I: ja

935 00: (1.1)

936 R: ehhm

937 00: (.)

938 ►b I: men la' os så anta' a de **ik' har dansk statsborgerskab**

939 00: (0.3)

940 ►c R: °ehh° så er jeg ↑ hva' v (.) jeg ska' lige ha' spørgsmålet igen

⁷⁵ Det kan hertil anføres, at også ”fængselsstraf” i linje 942 efterfølges af en kunstpause, som implicerer, at også dette spørgsmålelement fremstår med et særligt fokus. Men det er en anden historie.

941	00:	(.)
942 ▶d	I:	INdvandrere (0.3) der begår handlinger som fører til fængselsstraf (0.3) bør omgående udvises
943	00:	(0.7)
944	R:	°ehhhh° delvis ↓enig
945	00:	(0.3)
946	I:	eja
947	00:	(0.3)

Implikationerne her er de samme som i eksempel 3.2.2.k: Ved at italesætte elementer af de præformulerede spørgsmålstekster med relativt prominent betoning, gives disse elementer en særlig prominent status i svaropgaverne. Dertil fungerer de prominente italesættelser af spørgsmålelementet ”indvandrere” i begge eksempler som en reference til og reaktualisering af en bestemt lokalt etableret forståelse af dette begreb.

I begge eksempler er der lokalt etableret en intersubjektiv forståelse af begrebet i den ”smallest mulige” definition, hvor mennesker med flygtningebaggrund ikke skal medtænkes. Det er denne forståelse, der reaktualiseres i og med de – subtilt – ændrede konversationelle gentagelser af de præformulerede spørgsmål. I begge eksempler ser vi da også, at respondenterne ændrer deres besvarelser, så de udtrykker støtte til en mere restriktiv behandling af den implicerede gruppe, end deres umiddelbare besvarelser synes at gøre.

I begge de ovenfor behandlede eksempler er det naturligvis fuldt muligt, at interviewerne med deres bidrag til afklaringer af spørgsmålemnerne faktisk snarere medvirker til at løse utilsigtede problemer end til at introducere uønsket bias i svarproduktionen. Der *står* jo ”indvandrere” og ikke ”flygtninge” i begge spørgsmålstekster, og det er dét, der i begge eksempler tydeliggøres i de subtile konversationelle gentagelser⁷⁶. Man kan så anføre, at interviewere, der ikke bidrager til

⁷⁶ I den konkrete undersøgelse er en skarp skelnen mellem begreberne ”indvandrere” og ”flygtninge” dog ikke tilsigtet fra forskerens side. Ved min gennemgang af spørgeskemaet med Lise Tøgeby diskuterede vi det designvalg, at spørgsmål om hhv. ”flygtninge” og ”indvandrere” er blandet i spørgeskemaet, og at det

en sådan afklaring, vil indsamle mindre pålidelige svar, og at konversationel interviewing dermed er at foretrække. På et mere overordnet plan kan man også anføre, at når interviewere gentager spørgsmål med – mere eller mindre subtile – ændringer, der reaktualiserer elementer fra en indskudt lokal interaktion, så bidrager de til at flytte fokus væk fra den præformulerede tekst. Disse – subtile – konversationelle gentagelser bidrager dermed ikke til at tydeliggøre det forhold, at det er den præformulerede tekst, der skal fungere som input til svarproduktionen.

Den hyppige forekomst af konversationelle gentagelser af præformulerede spørgsmål indikerer, at interviewere systematisk orienterer sig imod interaktionens lokale relevansbetingelser. De prioriterer hyppigt at producere lokalt tilpassede ”modtagerorienterede” genialesættelser af svaropgaverne frem for ”normopfyldende” ordrette gentagelser af de præformulerede spørgsmålstekster.

Gentagelserne i eksempel 3.2.2j-k fremstod umiddelbart som afvigende cases i forhold til denne ”norm”; men en nærmere analyse viste, at også i disse eksempler demonstrerer interviewerne ved deres komposition af gentagelserne, at disse fremføres som postpositionerede i forhold til lokal interaktion. Den lokale interaktion behandles altså – af interviewerne – som om den har implikationer for svaropgavens udformning. Dermed demonstrerer interviewerne - overfor respondenterne og overfor os - at metodologiens særlige interaktionelle spilleregler, hvor skemateksten er tiltænkt en status som præformuleret manuskript for interaktionen, ikke bevirker at lokal interaktionel logik sættes ud af spillet.

Generaliseringskraft og implikationer

De to afvigende eksempler var alligevel ikke afvigende. Man kan ligefrem anføre, at de udgør en slags ”kritiske cases” i forhold til forekomst af ændringer eller

ikke ekspliciteres at – eller om – der refereres til to forskellige grupper. Lise Togeby forklarede det ikke eksplicitte design med, at det ikke gør nogen forskel, om man bruger det ene eller det andet ord: ”altså det er noget, som vi har analyseret meget på – og der er stort set ingen æn- der svarer forskelligt alt efter om der står flygtninge eller indvandrere – det er ET fænomen.”

konversationelle elementer i gentagelser af spørgsmål. I begge tilfælde er gentagelserne produceret efter, at respondenterne eksplicit har udbedt sig gentagelse af skematekstens spørgsmål. Men selv i disse gunstige omgivelser for identisk reproduktion af den første italesættelse af skematekstens spørgsmål ser vi, at interviewerne behandler og fremfører spørgsmålene som "postpositionerede" ytringer og ikke som præformulerede sproglige enheder, der skal italesættes "neutralt" uden hensyn til den lokale kontekst. Selv disse gentagelser er modtagerdesignede og tilpasset den lokale sekventielle kontekst. Denne præference for deltagerdesign fremstår dermed som et generelt vilkår, surveydesignere må forholde sig til.

Opsummerende kan man sige, at i og med at interviewere hyppigt komponerer gentagelser af præformulerede spørgsmål anderledes end de første italesættelser af disse spørgsmål, så kommer gentagelserne hyppigt til at fremstå som afklaringer eller repairarbejde i forhold til de første italesættelser og dermed til det planlagte sproglige input til svarproduktionen. Dermed kan man sige, at interviewerne i og med deres produktion af konversationelle gentagelser behandler de præformulerede spørgsmål som "repairables", altså som formuleringer der *må* forbedres eller afklares i den lokale interaktion; men det må de jo faktisk ikke ifølge konventionel surveymetodologi. Konversationelle gentagelser – som er ret tekstnære men ikke helt identiske - bidrager måske nok til etablering af lokal intersubjektiv forståelse af de konkrete svaropgaver, men de bidrager næppe til etablering af en generel intersubjektiv forståelse af interviewets generelle interaktionelle spilleregler. I det følgende afsnit vil jeg behandle, hvordan deltagernes komposition og behandling af probingaktiviteter bidrager til og reflekterer forståelse af spørgeskemainterviewets generelle interaktionelle spilleregler.

3.3 Om komposition og behandling af probingaktiviteter

"When a question calls for a respondent to choose an answer from a list, and the respondent has not done so, the interviewer's job is to explain to the respondent

that choosing one answer from the list is the way to answer the question (called training the respondent) and to read the list of responses again." (Fowler & Mangione. 1990: 39).

Når en respondent producerer et svar, der ikke umiddelbart matcher nogen af de præformulerede svarmuligheder, så kan det enten skyldes, at respondenteren ikke har kendskab til, hvilke svarformuleringer den konkrete skematekst foreskriver, eller det kan skyldes, at respondenteren ikke forstår - eller accepterer - de generelle interaktionelle spilleregler, som fordrer, at der vælges en svarformulering i skematekstens præformulerede format. I begge tilfælde er det interviewerens opgave at "probe" det uformaterede svar. At probe vil sige at stille opfølgende spørgsmål til et produceret svar. Probing skal dels motivere respondenter til at omgøre konkrete ikke formaterede svar i det foreskrevne format og dels fungere som en mere generel instruks i, hvordan interviewets svaropgaver skal løses (se fx Fowler & Mangione ovenfor).

Probingaktiviteter kan karakteriseres som "forventede afvigelser" fra det præformulerede manuskript. Surveyliteraturen rummer foreskrifter for, hvilke elementer probes skal indeholde for at kunne fungere som "neutrale" og "ikke ledende" instrukser til respondenteren om, hvilke svarmuligheder skemateksten indeholder. En probe skal tilbyde respondenteren mindst to relevante svarmuligheder fra den præformulerede svarskala, således at skematekstens svarramme tydeliggøres, og det endelige svarvalg overlades til respondenteren. En sådan probe betegnes i det følgende en multi-option-probe, mens en probe, der kun rummer et enkelt svaralternativ præsenteret som et svarforslag, betegnes en *enkelt-option-probe*. Surveymetodologien specificerer altså, hvad en probe skal indeholde og udrette; men spørgeskematekster specificerer typisk ikke, *hvordan* probes konkret skal formuleres. I eksempel 3.3.a (►) ses et ukontroversielt eksempel på, hvordan en probe kan komponeres.

EKSEMPEL 3.3.A: PROBING AF UTILSTRÆKKELIGT FORMATERET SVAR [MAGT:R10/SP10F]:

228 I: ((Spørgsmål 10f))
229 (1.8)
230 R: det' jeg enig i

231	(0.6)
232	► I: helt eller delvis enig
233	(.)
234	R: det' jeg (dede) helt enig i
235	(0.6)
236	I: helt enig

I afsnit 3.3.1 vil jeg behandle hovedpointer fra artiklen *Stax I* om deltagernes komposition og behandling af probingaktiviteter som hhv. forslag til konkrete *formulations* af ikke formaterede svar eller som opremsning af forskellige præformulerede svaralternativer. Her er fokus på deltagernes projicering af afslutningspunkter i producerede probes, samt på hvordan man kan beskytte probes imod utidige afbrydelser ved at tydeliggøre deres status som opremsninger af skematekstens præformulerede svarmuligheder.

Probingaktiviteter er i første omgang udvalgt til nærmere granskning, fordi de er hyppigt forekommende afvigelser fra det præformulerede manuskript i dette og andre lignende materialer (se Del II). Det analytiske fokus er dertil motiveret af en anden observation fra den kvantitative analyse: Under halvdelen af de identificerede probes kan umiddelbart kategoriseres som "neutrale" eller "frie" *mult-option-probes*, der præsenterer mindst to svarmuligheder, før respondenterne producerer en ny respons. Denne observation indikerer, at det, der er probingens intenderede funktion: Altså at tilbyde respondenterne et valg imellem de svarmuligheder som den præformulerede skematekst foreskriver, hyppigt ikke bliver realiseret efter planen.

Når probingaktiviteter således hyppigt ikke afvikles som foreskrevet i surveylitteraturen, kunne man umiddelbart fristes til at placere ansvaret hos interviewerne. Surveylitteraturen foreskriver jo, at *interviewere* skal probe neutralt; men den kvantitative kodning, som er rapporteret i Del II, indikerer, at det ikke i alle tilfælde er interviewerens alene, der afgør, hvor mange svarmuligheder der skal produceres, før respondenterne producerer en ny respons.

3.3.1 Hovedpointer af artiklen *Stax I*

I artiklen *Stax I* undersøger jeg relationer imellem forskellige kompositioner af probes og respondenternes demonstrerede forståelser af disse probes som hhv. konkrete svarforslag og opremsning af svaralternativer i en præformuleret tekst. I analysen fokuserer jeg på respondenters projicering af, hvornår en probe er afsluttet nok til at gøre en respons relevant. Men først adresserer jeg, hvordan tidligere studier har behandlet respondenters projicering af, hvornår interviewernes italesættelser af præformulerede spørgsmål var afsluttede nok til at gøre respons relevant.

Præmature afbrydelser af spørgsmål og probes

"Some scripted interview questions, built as multi-unit turns, generate a response before they reach their prescribed completion. Such 'untimely' interruption and premature production of responses may generate flawed data. In this article I will describe how untimely interruption also presents a problem with regard to non-scripted follow-up questions – or 'probes' – to closed survey items. I will try to show that some probing formats are more vulnerable than others to being interrupted before the listing of a second response option. I shall also consider the more general implications that probing format has for respondents' understanding of 'the ground rules' for participating in a standardized interview." (Stax I: 77)

Tidligere studier af interaktion i spørgeskemabaserede interview har peget på, at respondenter hyppigt besvarer italesatte spørgeskemaspørgsmål, *før* de er oplæst til den præformulerede afslutning, *hvis* de er formuleret sådan, at de må sættes i tale i flere enheds-ture, altså ture der består af flere afsluttede pragmatiske enheder (se fx Belson 1981, Oksenberg et al, 1991, Schaeffer, 1991, Houtkoop-Steenstra 2002). Sådanne "utidige" afbrydelser og præmature responser giver risiko for svar, der hverken er formelt sammenlignelige eller er svar på de spørgsmålsformuleringer, som forskeren har udformet. Et eksempel på en spørgsmålsformulering der afbrydes før den præformulerede afslutning, kan genses i eksempel 3.3.1.a.

EKSEMPEL 3.3.1.A: PRÆMATURT AFBRUDT SPØRGSMÅL [MAGT: R4/SP.27]:

Tx: 27. Mener De, at flygtninge, der har fået asyl, skal have samme rettigheder som alle andre med hensyn til at søge arbejde, få uddannelsesplads og få sociale ydelser?

- 514 I: ·hhhh e:h mener du a' flygtninge der='ar fået asyl ska' ha' samm' rettigheder som alle 515 ►
andre med hensyn til at søge ar:bej[de få u-
- 516 ► R: [ja
- 517 00: (0.6)
- 518 I: og så få
- 519 R: [hvis de har fået det j[a
- 520 I: [jA::
- 521 00: (0.5)
- 522 R: så har vi jo [accepteret dem]
- 523 I: [.hhhhh] eja:

Houtkoop-Steenstra 2002 har vist, at præmature afbrydelser af præformulerede spørgsmål hyppigt forekommer ved mulige turafslutningspunkter. Dvs. at respondenter hyppigt afbryder spørgsmål omkring afslutningen af formuleringer, der *kunne* fungere – og forstås - som pragmatisk afsluttede talerbidrag. Hvis et skemaspørgsmål er komponeret sådan, at en del af spørgsmålet kan opfattes som et afsluttet talerbidrag, så risikerer man altså, at respondenterne forstår det som sådan og svarer før den præformulerede afslutning.

De kvantitative analyser som er rapporteret i Del II viste, at utidig afbrydelse også udgør et problem i relation til opfølgende spørgsmål - eller probes - som ikke er baseret på præformulerede manuskripter. Det er så et oplagt spørgsmål, hvorvidt der også er systematiske relationer imellem forskellige kompositioner af probes og respondenter behandling af dem. Det korte svar er, at det er der. Jeg vil beskrive disse systematiske relationer nedenfor. Jeg vil behandle, hvordan "ret tekstnære" præsentationer af svarformuleringer på graduerede svarskalaer kan gøre probes *mere* følsomme for præmature afbrydelser end "mere konversationelle" italesættelser af sådanne

svarformuleringer. Først vil jeg dog skitsere, hvad surveylitteraturen foreskriver med hensyn til komposition af probes.

Retningslinjer for probing

Formålet med probing er at opnå indtastningsklare svar, der er relative til en konkret svarskala i en præformuleret skematekst og dermed formelt sammenlignelige. I princippet kan man kun sikre, at denne fordring opfyldes, hvis respondenterne i hver enkelt probe præsenteres for samtlige præformulerede svaralternativer til et givent spørgsmål (se fx Fowler & Mangione 1990). I praksis er det dog udbredt at tillade interviewere at udelade nogle af de præformulerede svaralternativer i en probe, hvis de er utvetydigt irrelevante. I probing af et ikke formateret svar på et deklarativt spørgsmål som i eksempel 3.3.a ovenfor vil det fx typisk være acceptabel praksis at udelade "Helt uenig" og "Delvis uenig", hvis en respondents første svar fx er "det'jeg enig i" eller "ja."

Metodelitteraturen foreskriver generelt, at probes skal præsentere mindste to forskellige svaralternativer, men litteraturen giver ingen specifikke anvisninger på, hvorledes probes formuleres mest hensigtsmæssigt (se fx Fowler & Mangione 1990; Brenner 1981). Forskellige surveyinstitutioner har helt forskellig praksis med hensyn til retningslinjer for formulering af probes (se fx Viterna & Maynard 2002).

Kjøller (1975: 47) anfører, at "Der tales om boring, når interviewerens i forsøg på at indhente et adækvat svar supplerer det stillede spørgsmål med et yderligere spørgsmål formuleret af interviewerens selv." Kjøller specificerer altså, at probes skal være "spørgsmål"; men også her er der alene fokus på probingaktivitetens *funktion* og ikke på den konkrete udformning eller komposition af probes, eller hvordan de bedst komponeres, således at de vil realisere den intenderede funktion.

Antal svaralternativer i probes i det analyserede materiale

I de kvantitative analyser i Del II er der identificeret i alt 250 spørgsmål-svar-sekvenser, hvori der forekommer probingaktivitet. I under halvdelen af disse sekvenser kunne de

producerede probes umiddelbart kategoriseres som fri eller ikke ledende multi-option-probes, hvor interviewerens producerer mindst to svaralternativer i en sammenhængende tur, før respondenterne producerer en ny respons. Der er altså en betragtelig del af probingaktiviteterne i det analyserede materiale, som ikke matcher de metodologiske fordringer ang. probes indhold og funktion. Probingaktiviteter i spørgsmål-svar-sekvenser omkring skemaets deklarativer spørgsmål 10a-r & 28 a-u er udvalgt til nærmere analyse, fordi der her hyppigt forekommer probing på trods deltagerens mulighed for at indlære formatet undervejs igennem de to serier af spørgsmål i samme format. Nedenfor er det kun spørgsmål-svar-sekvenser omkring disse spørgsmål der behandles.

Der er identificeret probingaktiviteter i 150 af de 429 spørgsmål-svar-sekvenser om spørgsmålene 10a-r og 28a-u. I ca. 45 % af disse sekvenser kan probingaktiviteterne umiddelbart kategoriseres som frie multi-option-probes. Dvs. probes hvor interviewerens producerer – eller påbegynder genkendelig italesættelse af - mindst to svaralternativer i en sammenhængende tur, før respondenterne producerer en ny respons (se eksempel 3.3.a). I ca. 30 % af sekvenserne er probingaktiviteterne kategoriseret som ledende enkelt-option-probes, hvor der kun præsenteres ét enkelt svarforslag (se eksempel 3.3.1.b).

EKSEMPEL 3.3.1.B: LEDENDE PROBE [MAGT: R16/SP.28A]:

967 I: ((spørgsmål 28a))
968 (0.8)
969 R: ja
970 (0.4)
971 ► I: de:t' du helt enig i
972 (.)
973 R: ja

I de resterende 25 % af de sekvenser hvori der forekommer probing, kan probingaktiviteterne ikke entydigt kategoriseres som enten frie multi-option- eller ledende enkelt-option-probes. Probingaktiviteterne i disse sekvenser unddrager sig entydig kategorisering, enten fordi

intervieweren i første omgang producerer et afsluttet talerbidrag, der foreslår ét bestemt svaralternativ, og så efterfølgende genåbner proben og udvider den med endnu et svaralternativ (se eksempel 3.3.1.c); eller fordi respondenterne afbryder intervieweren og producerer et svar, før det er klart, hvor mange eller hvilke svaralternativer intervieweren er i gang med at producere (se eksempel 3.3.1.d & e). Afbrudte probes forekommer langt hyppigere end genafsluttede probes.

EKSEMPEL 3.3.1.C: GENAFSLUTTET PROBE [MAGT: R19/SP.10A]:

199 I: ((Spørgsmål 10a))
200 (0.9)
201 R: a: uenig
202 (0.3)
203 ► I: de:t' du helt uenig i
204 (0.8)
205 R: a[h
206 ► I: [e
207 (.)
208 ► I: eller delvis uenig
209 (1.1)
210 R: (°ahh° .hhhd 1.0) det' jeg delvis uenig [i
211 I: [delvis uenig. (.) ja?,

EKSEMPEL 3.3.1.D: AFBRUDT PROBE [MAGT: R15/SP.28R]:

1236 I: ((Spørgsmål 28r))
1237 (1.4)
1238 R: ja: (0.3) det' vi jo nok nød til
1239 (.)
1240 ► I: ja (0.2) delvis en[ig eller helt enig
1241 ► R: [jah. der' jeg delvis en[ig
1242 I: [delvis enig .hh

EKSEMPEL 3.3.1.E: AFBRUDT PROBE [MAGT: R1/SP.10O]:

209 I: ((spørgsmål 10o))
210 (0.3)
211 R: .hhh nej
212 (0.4)
213 R: det syns jeg ik'
214 (.)
215 ► I: er du helt uenig e[ller del-
216 ► R: [ja
217 (.)
218 I: j[a
219 R: [det er jeg uenig i

Afbrydelser og forståelser af skematekstens svarrammer

“If a turn-in-progress generates a responding uptake before it has come to a recognizable completion, we may say that the participant producing the response is treating that ongoing turn as ‘complete for response’. This implies an ability to project a possible completion of the turn in progress, on the basis of what has been produced so far (Lerner, 1996). But when a respondent interrupts a probe-in-progress, before the production of a second option, it cannot be immediately established whether the respondent does in fact predict completion of the probe after the production of one single suggested option, or after the production of a recognizable listing of options.” (*Stax I*: 87)

I eksempel 3.3.1.d og 3.3.1.e ovenfor kan vi se, at respondenterne behandler interviewernes probes i linje 1241 hhv. 215 som ”afsluttede nok” til at muliggøre respons. Men vi kan ikke umiddelbart afgøre, hvorvidt respondenterne forstår interviewernes probes som forslag til én bestemt svarformulering eller som første del af en liste af svaralternativer, der er *genkendelig* som sådan qua den foregående interaktion. Det kan altså ikke udelukkes, at respondenter i nogle tilfælde afbryder

probes utidigt, velvidende at probens intenderede funktion er at gøre det klart, hvilke forskellige svarmuligheder der findes i den præformulerede tekst.

Det forhold, at respondenter hyppigt producerer ikke-formaterede svar på adskillige spørgsmål i de to serier af deklarativer spørgsmål, tyder dog ikke på en sådan ”stående forståelse” af svaropgavens rammer. I eksempel 3.3.1.e ovenfor demonstrerer respondentens sekvensafsluttende talerbidrag i linje 219 ”det er jeg uenig i” heller ingen orientering imod den differentieringsopgave, der initieres med produktionen af to forskellige svaralternativer i proben i linje 215. Der er altså ikke tunge indicier på, at respondenter generelt afbryder probes, fordi de forstår eller *ved*, hvad der er på vej og simpelthen ikke har brug for interviewerens italesættelse af skematekstens svarmuligheder.

Hvis afbrudte probes forstås som enkelt-option-probes, så vil afbrudte multi-option-probes potentielt kunne implicere den samme risiko for svarbias som ledende enkelt-option-probes. En sådan svarbias grundes i, at respondenteres svar ikke per se er relative til den præformulerede svarskala, som forskeren har udformet i skemateksten, men derimod er relative til den liste af svarmuligheder, som respondenterne faktisk er gjort bekendt med og orienterer sig imod i interviewinteraktionen (se fx Smit et al 1997).

Ligesom det er centralt, at spørgsmålsformuleringer udformes sådan, at respondenter så vidt muligt ikke responderer, før de er oplæst til den præformulerede afslutning, så er det også centralt, at probes komponeres, så de så vidt muligt ikke indbyder til præmatur respons. Men hvordan komponeres probes, så de er bedst muligt beskyttet imod præmature afbrydelser og dermed kan formidle skematekstens udbud af præformulerede svarmuligheder til respondenterne? Nedenfor behandles først indledende formulering af probes og dernæst komposition af første – evt. eneste – svaralternativ i probes i relation til respondenteres behandling af disse probes.

Komposition af indledende formuleringer i probes og deres behandling i interaktionen

I blandt de 150 probes af svar på deklarativer spørgsmål i det analyserede materiale er der identificeret over 30 forskellige indledende formuleringer. Interviewerne omsætter altså deres frihed til at formulere probes på mange forskellige måder. Tre af de identificerede formater genkommer mere end 20 gange i materialet. Eksempler på probes i disse tre formater kan ses i illustration 3.3.1.f nedenfor.

I et tidligere studie af interaktion i amerikanske surveys har Moore (2000) søgt at belyse relationer imellem forskellige indledende formuleringer af probes og deres forløb som hhv. enkelt-option-probes og multi-option-probes. Moore finder, at probes med de indledende formuleringer "Would you say x(s)..." og "I (just) need x(s)..." hyppigere afsluttes som multi-option-probes end probes i formatet "X(s)...", der hyppigt forløber som enkelt-option-probes. Moore anbefaler på denne baggrund, at man overvejer at standardisere probeformuleringer og foreskriver, at interviewere skal probe med præformulerede probes i formater, der hyppigt forløber som multi-option-probes.

Jeg har ikke genfundet de samme generelle mønstre i mit materiale. Hvad angår probes i formatet "Vil du sige x(y) eller y(z)..." i mit materiale, så gælder det nok, at ingen af disse probes forløber som rene enkelt-option-probes; men lidt under halvdelen af de identificerede probes i dette format uddrager sig entydig kategorisering, fordi respondenter initierer respons på disse probes, *før* det er klart, hvilke af de præformulerede svaralternativer der er undervejs. Der synes altså nok at være en korrelation imellem interviewerens valg af denne indledende formulering af probes, og det at de *producerer* - eller påbegynder produktion af - mere end ét svaralternativ. Den indledende formulering i disse probes beskytter dem dog ikke imod præmature responser, der produceres, før interviewerens har produceret det andet svaralternativ.

ILLUSTRATION 3.3.1.F: PROBEFORMAT OG PROBEFORLØB:

(X = "HELT" / "DELVIS", Y = "HELT" / "DELVIS", Z = "ENIG" / "UENIG")

Vil du sige x (z) (eller y(z))

<i>Kode</i>	<i>Form</i>	<i>Sekvens</i>		<i>Probeformulering</i>
fpr	x	[R11/Sp28f]:	I:	>vil du sige< helt eller delvis så
fpr	x	[R11/Sp28h]:	I:	.s ved- vil du sige helt eller (.) delvis uen[ig
fpr	x	[R8/Sp28o]:	I:	vil de sige helt eller delvis enig
fpr	xz	[R8/Sp10d]:	I:	ja, vil de sige helt uenig eller delvis u[enig
apr	xz	[R7(Sp28s):	I:	vil de sige de er helt enig eller [delvis
apr	xz	[R15/Sp10d]:	I:	vil det sige du' delvis enig [eller
apr	xz	[R8/Sp10m]:	I:	vil de så sige at de er delvis en[ig eller delvis ()

Er du x (z) (eller y(z))

<i>Kode</i>	<i>Form</i>	<i>Sekvens</i>		<i>Probeformulering</i>
fpr	x	[R10/Sp10o]:	I:	er du helt eller delvis enig
fpr	x	[R8/Sp10n]:	I:	'kay, er de helt eller delvi[s enig
fpr	xz	[R1/Sp10a]:	I:	er du helt enig eller delvis enig
fpr	xz	[R9/Sp28a]:	I:	ts >er du helt< enig eller d[el-
apr	xz	[R15/Sp10j]:	I:	er du så delvis uenig eller [helt uenig
apr	xz	[R1/Sp10o]:	I:	er du helt uenig el[ler de-
lpr	xz	[R17/Sp10m]:	I:	er du helt enig i det
lpr	xz	[R1/Sp28l]:	I:	er du helt uenig
lpr	xz	[R15/Sp10l]:	I:	er du så delvis enig i a det ik' må gå for vidt

X(z) (eller y(z))

<i>Kode</i>	<i>Form</i>	<i>Sekvens</i>		<i>Probeformulering</i>
fpr	x	[R9/Sp10e]:	I:	helt eller delvis
fpr	x	[R11/Sp28g]:	I:	ja helt eller delvis
fpr	x	[R10/Sp10f]:	I:	helt eller delvis enig
apr	xz	[R10/Sp10d]:	I:	helt uenig [eller delvis
apr	xz	[R1/Sp10l]:	I:	helt enig [eller delvis
apr	xz	[R15/Sp28r]:	I:	delvis enig [eller helt enig
apr	xz	[R11/Sp28b]	I:	delvis en[ig eller delvis uenig ik'
lpr	xz	[R1/Sp10d]:	I:	helt enig
lpr	xz	[R15/Sp28n]:	I:	delvis enig

Hvad angår probes i formatet "X(z) (eller y(z))..." så fandt Moore, at de i overvejende grad forløb som enkelt-option-probes. I mine data forløber ca. halvdelen af de identificerede probes i dette format som multi-option-probes (fx "helt eller delvis enig"). Ca. hver tredje probe i dette format forløber som enkelt-option-probe (fx "helt enig"), mens resten afbrydes, før det kan afgøres, hvilke alternativer fra den præformulerede svarskala interviewereren vil italesætte (fx "helt enig [eller delvis]). Mønstret for probes i formatet "Er du x(z) (eller y(z))..." er tilsvarende.

Ingen af de tre mest anvendte probeformater i dette materiale fungerer altså efter hensigten med hensyn til at sikre, at respondenter afventer interviewerens præsentation af mindst to forskellige svaralternativer fra den præformulerede tekst, før de producerer en ny respons; men der er en anden systematisk sammenhæng imellem komposition af probes og respondenternes behandling af dem.

Komposition af italesatte svaralternativer i probes og deres behandling i interaktionen

En granskning af kompositionen af probes i det mest udbredte format "X(z)..." viser, at i alle de probes i dette format, der forløber som "rene" enkelt-option-probes, der præsenterer interviewereren det enlige svarforslag som en tekstnær italesættelse af en af skematekstens svaralternativer. Dette svaralternativ præsenteres som en pragmatisk afsluttet sproglig enhed sammensat af elementet x (her "helt" eller "delvis") og elementet z (her "enig" eller "uenig").

I alle de probes i formatet "X(z)..." der forløber som "rene" multi-option-probes, italesætter interviewereren *ikke* z-delen af det første svaralternativ men udskyder italesættelsen af dette element til efter sin italesættelse af y-delen i probens andet svaralternativ (altså fx "helt eller delvis enig"). Det første svaralternativ præsenteres altså ikke som en pragmatisk afsluttet sproglige enhed men som et første element i en opremsning af flere.

Også her er en mulig forklaring på den afdækkede systematiske sammenhæng imellem komposition af probes og antal producerede svaralternativer, at interviewerens

komposition af de enkelte probes simpelthen varierer med interviewerens *intention* om at præsentere hhv. ét eller flere svaralternativer. Det er altså en mulighed, at der simpelthen hyppigt kommer to svaralternativer, når intervieweren *intenderer* at producere to svaralternativer, og ét når intervieweren *intenderer* at producere ét - desuagtet respondentens forståelse af probens funktion som demonstration af skematekstens præformulerede svarliste.

En nærmere analyse, af de sekvenser hvori respondenter afbryder probes i formatet "X(z)...", viser imidlertid, at det ikke er intervieweren alene, der afgør, hvor mange svaralternativer der skal præsenteres, før respondenterne afgiver sit andet svar. Alle de probes i dette format, der afbrydes præmaturligt, har formatet "Xz..." (altså fx "delvis enig [eller helt enig]"). Det er altså ikke interviewernes intention om at producere mere end ét svaralternativ – der demonstreres i og med at de fortsætter efter italesættelsen af det første alternativ – der determinerer, hvornår respondenterne initierer sin respons. Derimod kan det observeres, at respondenterne i disse sekvenser initierer respons, så snart intervieweren har produceret noget, der *kunne* fungere som en pragmatisk afsluttet sproglig enhed; og det har de, når de har italesat et enkelt svaralternativ i det fuldt udfoldede format "xz" - sådan som det er formuleret i skemateksten (se illustration 3.3.1.g nedenfor).

Dermed kan det konkluderes at det ikke er antallet af svaralternativer – og dermed probens 'indhold' – alene der afgør om en probing-sekvens forløber forbilledligt som multi-option-probe eller potentielt 'ledende' som enkelt-option-probe. Derimod er det den specifikke komposition af probens første svaralternativ der er afgørende for respondentens mulighed for at projicere hvornår proben kan være afsluttet. Hvis første svarmulighed har formatet [XZ] (altså fx: "helt enig") så kan proben afsluttes efter denne svarmulighed, og dermed kan respondenterne tro at et svar er relevant (Stax 2003: 306)⁷⁷.

Det mønster, at probes, hvor første svaralternativ præsenteres som en pragmatisk afsluttet sproglig enhed (med både en x- og en z-del), hyppigt afbrydes præmaturligt, går

⁷⁷ Artiklen Stax 2003 rapporterer analyser af de samme data som *Stax I*.

igen på tværs af de forskellige indledende formuleringer af probes. Ligeledes gælder det på tværs af de forskellige indledende formuleringer, at probes, hvor z-delen af første svaralternativ tilbageholdes indtil efter produktionen af y-delen af andet svaralternativ, synes at optimere respondenters forståelse af, at probens funktion er at opliste svartekstens relevante svaralternativer, før der foretages et nyt svarvalg.

Opremsninger af svaralternativer, der er komponeret sådan, at de så tidligt som muligt *signalerer*, at der er mere end et alternativ undervejs, optimerer altså muligheden for, at opremsningen forstås og behandles som opremsninger og ikke afbrydes utidigt. Første alternativ i probes i formatet ”x eller yz” (altså fx ”helt eller delvis enig”) er designet og produceret på en måde, der markerer dette alternativ som ramme for et efterfølgende alternativ. Som fx Schegloff () anfører, så kan en løbende demonstration af uafsluttedhed altså isolere ytringer imod præmatur respons og markere dem som ramme for et efterfølgende alternativ. En sådan uafsluttedhed synes at isolere disse probes imod utidige afbrydelser. Mikroanalytiske studier af interaktion i autentiske interview kan ikke afdække hvilke konkrete formuleringer der bedst realiserer en konkret intenderet funktion. Men analyserne ovenfor har peget på, at det vil være hensigtsmæssigt at indarbejde indsigter om hverdagssprogets interaktionelle logik, også når man designer probes eller instruerer interviewere i hvordan de skal probe.

I det konkluderende afsnit nedenfor vil jeg behandle, hvordan interviewere, når de forholder sig loyalt til skemateksten og producerer ret *tekstnære* præsentationer af skematekstens svaralternativer i probes, kan komme til at sløre det forhold, at skemateksten foreskriver en liste af præformulerede svaralternativer, respondenter skal vælge imellem.

3.3.2 Om tekstnære og konversationelle italesættelser af svaralternativer i probes

I skemateksten er de svarmuligheder, der kan registreres, oplistet med både x-del og y-del i alle svaralternativer (x står her for ”delvis” eller ”helt”, mens z står for ”enig” eller ”uenig”).

ILLUSTRATION 3.3.1.G: SVARALTERNATIVER I SKEMATEKSTEN (SPØRGSMÅL 10A-R & 28A-U)

Helt enig ☐	Delvis enig ☐	Delvis uenig ☐	Helt uenig ☐	Ved ikke ☐
--	--	---	---	---

Når interviewere i probes italesætter et første - eller evt. eneste - svaralternativ, i det format som teksten foreskriver (altså med en x-del og en z-del), så vil proben - fra og med produktionen af dette svaralternativ - være forståelig som et pragmatisk afsluttet kandidatforslag til en endelig besvarelse. Hvis en interviewer derimod afviger, fra det præformulerede svarformat skemateksten foreskriver, og undlader at italesætte z-delen af et første svaralternativ, så demonstrerer intervieweren - fra probens start - at der er mindst endnu et svaralternativ undervejs.

Ved at *afvige* fra konkrete svarformuleringer i den præformulerede skematekst kan intervieweren altså tydeliggøre, at disse svarformuleringer indgår i en liste af præformulerede svaralternativer. Man kan også formulere det sådan, at *konversationelle* italesættelser af dele af en præformuleret svarskala kan implicere en tydeliggørelse af svarskalaens status som præformuleret ramme - eller manuskript - for svarproduktionen.

Implikationer: Probing som repair eller formulation

Den intenderede funktion af probingaktiviteter er at præcisere fordringer til svarformatet i den svaropgave, som respondenten skal løse. Fordringerne til svarets format må præciseres når interviewere – på baggrund af respondentens produktion af et ikke formateret svar – kan vurdere, at den italesatte spørgsmålstekst ikke har præciseret dem tilstrækkeligt tydeligt. Probes skal altså fungere som *repair* eller afklaring af uklarheder i det præformulerede manuskript.

Når en probe reproducerer mindst to svaralternativer fra skemateksten, så demonstreres det, at denne tekst indeholder et antal præformulerede svaralternativer, som respondenten skal vælge imellem. Dermed demonstreres det også, at respondentens første svar er utilstrækkeligt differentieret i forhold til den præformulerede svarskala.

En probe, der præsenterer respondenterne for mindst to svaralternativer, ekspliciterer altså svaropgavens fordringer, og fordrer at respondenterne *omgør* sit svar.

Når en probe kun reproducerer ét enkelt præformuleret svaralternativ, så er probens intenderede funktion - som præcisering af skematekstens fordringer om differentiering - langt mere utydelig. En enkelt-option-probe - eller en multi-option-probe der afbrydes og behandles som en enkelt-option-probe - gør det ikke utvetydigt relevant for respondenterne at omgøre sit første svar. En enkelt-option-probe kan behandles som en *formulation*, der nok gør konfirmering eller afvisning relevant men ikke fordrer omgørelse af det, som *formulationen* formulerer (se fx Steensig 2001: 162). En enkelt-option-probe kan altså forstås og behandles som en demonstration af, at et produceret svar *er* tilstrækkeligt differentieret til at muliggøre registrering i skemateksten.

En enkelt-option-probe udpeger ikke nogen problemkilde i den foregående interaktion. Proben kan besvares med en konfirmering af, at den forståelse interviewerens demonstrerer i sin *formulation*, er acceptabel for respondenterne. En enkelt-option-probe tydeliggør altså ikke det særlige forhold i standardiserede interview, at der foreligger et præformuleret manuskript for respondenterens svarbidrag. Det samme gælder multi-option-probes, der kan forstås som enkelt-option-probes. Enkelt-option-probes er altså ikke blot problematisk, fordi den kan introducere bias i den enkelte svarproduktion, men også fordi den intenderede funktion af probes som instruktioner til respondenter, der ikke orienterer sig ”planmæssigt” imod formatet, ikke realiseres i enkelt-option-probes.

3.4 Delkonklusioner

I det følgende afsnit vil jeg afrunde behandlingen af de enkelte kvalitative analyser af interaktionen i de standardiserede interview. I en meget overordnet opsummering af fundene fra de kvalitative analyser kan man sige, at deltagerne hyppigt demonstrerer, at de orienterer sig imod den præformulerede skematekst som manuskript for interaktionen. Man kan også sige, at deltagerne hyppigt demonstrerer orientering imod

lokal hverdagssproglig interaktionel logik; og i sekventielle omgivelser, hvor interviewets prædefinerede metodologiske spilleregler karambolerer med hverdagssprogets interaktionelle logik, da gives orientering imod sidstnævnte hyppigt prioritet over efterlevelse af førstnævnte.

Endelig kan man også sige, at det deltagerne typisk gør, når de ikke gør nøjagtigt som skemateksten foreskriver, er at gøre næsten som teksten foreskriver. Når lokal interaktion implicerer, at de foreskrevne talerbidrag ikke er lokalt relevante – eller indlysende – så træder deltagerne som regel ikke ud af deres roller som oplæsere eller skuespillere i en præformuleret dialog og taler om teksten som tekst. I stedet improviserer de lidt over teksten og tillemper de foreskrevne - eller forestillede - formuleringer til den lokale positionering.

Nedenfor vil jeg samle op på de konkrete fund fra de kvalitative analyser i Del III. I Del IV vil jeg så diskutere fundene fra såvel de kvalitative som de kvantitative analyser i lyset af de overordnede forskningsspørgsmål som er rejst i Del I.

3.4.1 Om respondenters behandling af skemateksten som manuskript for interaktionen

Her resumeres hovedpointer fra analyserne af, hvordan og hvorvidt respondenter demonstrerer forståelse af de generelle spilleregler i standardiseret interaktion og behandler den præformulerede skematekst som et manuskript for interaktionen.

Demonstration af opgaveforståelse og orientering imod skematekst ved anmodning om gentagelse

Respondenter anmoder sjældent om gentagelser af spørgsmål - selv om der hyppigt er indskudt interaktion, der kan implicere lokal fortolkning, modificering og refokusering af skematekstens præformulerede spørgsmål. Respondenter demonstrerer altså sjældent en forståelse af eller orientering imod den metodologiske fordring, at svar skal produceres i umiddelbar respons på en oplæsning af de præformulerede spørgsmålstekster.

Når respondenter demonstrerer forståelse af og orientering imod skemateksten som det intenderede input til svarproduktionen og anmoder om gentagelse af dette spørgsmål efter lokal interaktion, så demonstrerer de simultant, at det gentagede spørgsmål vil blive behandlet som postpositioneret og modtaget i lyset af den umiddelbart foregående interaktion. Selv om de forstår den rolle, som skemateksten er tiltænkt, så demonstrerer de altså, at den ikke bliver behandlet som intenderet.

Demonstration af opgaveforståelse og orientering imod tekst ved formatering af svar

Respondenter producerer hyppigt svar, der ikke matcher det foreskrevne format - også i serier med mange spørgsmål med samme svarskala. Når respondenter ikke producerer svar, der matcher svarskalaens svarformat, så producerer de hyppigt svar, der udtrykker forståelse af svaropgaven som intenderet, hvad angår svarets "indhold" men ikke hvad angår svarets "form". Når respondenter fx responderer med "ja" eller "enig" på et deklarativt spørgsmål, så demonstrerer de, at de forstår spørgsmålet som et talerbidrag, der skaber relevans for en respons, der udtrykker enighed eller uenighed. Men de demonstrerer ikke forståelse af, at svaropgaven fordrer et valg imellem netop de præformulerede svarmuligheder, skemateksten foreskriver. Respondenter demonstrerer altså hyppigt ikke, at de forstår - eller prioriterer at matche - skematekstens fordringer til svarformat.

Respondenter producerer hyppigt svar i et format, der er lokalt relevant. Dvs. lokal relevans gives hyppigt prioritet over metodologiske fordringer om svar i særlige formater. Og selv respondenter der demonstrerer, at de forstår svaropgavens fordringer ang. svarformat, demonstrerer at lokal interaktionel logik gives prioritet ved at indlede formelt formaterede svar med lokalt relevante svarord.

Når respondenter forstår, at manuskriptet foreskriver ét svarformat, mens den lokale interaktion gør et andet relevant, så må de to fordringer prioriteres. I hovedparten af de producerede svar demonstrerer respondenterne forståelse og prioritering af at imødekomme skematekstens fordringer til svarformat. De respondenter der producerer

tokomponentsvar, demonstrerer at de simultant orienterer sig imod begge fordringer. Men en betragtelig del af de producerede svar demonstrerer, at respondenterne enten ikke forstår eller ikke prioriterer at matche skematekstens svarformuleringer. Disse responser viser os, at skematekstens status som manuskript for både spørgsmål og svarformuleringer ikke er evident for alle respondenter.

Nogle respondenter demonstrerer en umiddelbar eller evt. præetableret opgaveforståelse af svaropgaverne ved stort set udelukkende at producere formaterede svar. Andre respondenter synes at opnå forståelse af svaropgavens fordringer og skematekstens intendede status som manuskript for deres svar, gennem den instruktion der foregår i interviewet. Men endnu andre respondenter synes ikke at opnå en sådan forståelse qua den instruktion, der foregår i interviewet gennem intervieweres italesættelse af præformulerede spørgsmål og probing af ikke formaterede svar.

Nogle respondenter synes altså at kunne gennemføre hele interview uden at demonstrere orientering imod en af surveyinterviewets helt centrale metodologiske fordringer: At de afgivne svar skal være sammenlignelige og relative til de samme præformulerede svarskalaer. Når respondenter vedblivende producerer svar i andre formater end de foreskrevne, så er det en tung indikation på, at de ikke forstår, at deres svar vil blive registreret som en af de svarmuligheder, som den præformulerede skematekst foreskriver. Og det er problematisk, når denne svarformulering – og intet andet – vil være det eneste blivende vidnesbyrd om deres respons på interviewets spørgsmål. Denne tilsyneladende lakune hvad angår nogle respondentes forståelse af skematekstens status i interviewet indikerer, at den instruktion respondenter får er utilstrækkelig.

3.4.2 Om intervieweres behandling af skemateksten som manuskript for interaktionen

Her resumeres hovedpointer fra analyserne af hvordan og hvorvidt interviewere i deres italesættelse og behandling af den præformulerede skematekst bidrager til at tydeliggøre skematekstens intenderede status som manuskript for interaktionen.

Eksplitering af tekstens status i gentagelser af spørgsmål

Interviewere engagerer sig genkommende i at gentage eller genitalesætte skematekstens præformulerede spørgsmål, og de kan på denne måde bidrage til at sikre, at respondenterne producerer deres svar i umiddelbar respons på skematekstens præplanlagte sproglige input til svarproduktionen. Dertil kan *ordrette* gentagelser potentielt bidrage til at tydeliggøre, at interviewerne virkelig gentager noget bestemt. Dermed kan gentagelserne bidrage til at "synliggøre" den præformulerede tekst, der skal fungere som manuskript for interaktionen.

Når interviewere gentager spørgsmål, så kan kompositionen af disse gentagelser hyppigt karakteriseres som *ret* tekstnære men ikke *helt* tekstnære. Interviewere demonstrerer altså hyppigt, at de behandler de præformulerede skemaspørgsmål som udkast eller forslag til formuleringer, der må tilpasses den lokale interaktion.

Når interviewere producerer gentagelser, der afviger fra deres første italesættelser af et skemaspørgsmål, så demonstrerer disse afvigelser hyppigt orientering imod hverdagssprogets interaktionelle logik. Gentagelserne produceres som postpositionerede ytringer i forhold til den første italesættelse, og deres komposition reflekterer, at denne postpositionering implicerer andre relevansbetingelser end ved den første produktion. Gentagelsen fremstår som upåfaldende og meningsfuld i den lokale interaktion, men det gentagede fremstår også som et gentaget dynamisk element i en lokalt organiseret samtale og ikke som en genoplæsning af et standardiseret manuskript.

Interviewerne behandler altså hyppigt spørgsmålstekster som sproglige enheder, der må forbedres og tilpasses den lokale interaktion, og dermed slører deres gentagelsesadfærd

tekstens status som manuskript for interaktionen. Dette er problematisk både lokalt og i et mere overordnet perspektiv. Lokalt fordi forskeren jo stadig vil behandle de registrerede svar som svar på de præformulerede spørgsmål og ikke på modificerede versioner af disse; og mere overordnet fordi gentagelsesadfærden ikke bidrager til at tydeliggøre, at skemateksten er manuskript for og eneste blivende vidnesbyrd om interviewinteraktionen. Modificerede gentagelser kan nok bidrage til at afklare lokale forståelsesproblemer og dermed befordre respondenters spørgsmålsforståelse, men samtidig kan ret tekstnære modificerede gentagelser inhibere respondenternes opgaveforståelse, hvad angår tekstens status i interviewet.

Dette fund kunne lægge op til at påtvinge interviewere at holde sig strengt til teksten. Men idet de analyserede afvigelser hyppigt demonstrerer orientering imod grundlæggende interaktionel logik, vil en sådan fordring forventeligt være nytteløs og dertil uhensigtsmæssig i relation til befordring af respondenternes spørgsmålsforståelse. En anden vej kunne være at tilskynde interviewere til at træde ud af rollen som "bugtalere" for forskeren: I stedet for at søge at gøre tekstens ord til sine egne lokalt relevante talerbidrag, så kunne interviewerne pege på teksten som en tekst, som respondent og interviewer kan sammen tale *om*. Mere herom i Del IV.

Eksplicitering af tekstens status i komposition af probes

I konventionel surveymetodologi er probing intervieweres primære legitime ressource til at tydeliggøre interviewets interaktionelle spilleregler overfor respondenter, der ikke demonstrerer, at de er bekendt med dem. Probing er forventede afvigelser fra den præformulerede udveksling af spørgsmål og svar, og probing er også et hyppigt genkommende fænomen i de analyserede interview. Probing skal bidrage til at eksponere eller "fremvise" præformulerede svarskalaer i den skematekst, som respondenterne ikke har umiddelbar visuel adgang til. Probes skal både bidrage til lokal afklaring af, hvordan et konkret ikke formateret svar skal registreres, og probing skal fungere som generel instruktion i interviewets interaktionelle spilleregler.

Hvis en probe skal kunne eksponere en konkret skala, så er det centralt, at intervieweren faktisk oplister alle relevante svarmuligheder. Det er ligeså centralt, at respondenterne

faktisk hører disse svarmuligheder, før der produceres en endelige svar; men ovenfor er det vist, at probes hyppigt afbrydes af præmature responser. Implikationen af dette er - ligesom ved præmature afbrydelser af præformulerede spørgsmål - at skematekstens generelle status og konkrete udformning ikke eksponeres optimalt i interviewet.

Tidligere studier har indikeret, at nogle indledende formuleringer af probes er bedre egnede end andre til at befordre, at der listes mindst to svaralternativer i en probe. I de analyserede interviews er der imidlertid ingen af de hyppigt genkommende indledende formuleringer, der effektivt "vaccinerer" probes imod utidig afbrydelse⁷⁸. Til gengæld har analyserne afdækket en systematisk korrelation, imellem den måde et første svaralternativ komponeres på og respondenternes mulighed for at projicere, at der skal produceres mindst to svaralternativer, før en respons er relevant: Hvis et første svaralternativ i en probe er komponeret som en uafsluttet sproglige enhed, der ikke kan stå alene som en meningsfuld svarmulighed, så beforders respondenternes mulighed for at projicere, at der er endnu en svarmulighed undervejs.

Dette er umiddelbart ikke noget kontroversielt fund; men det er bemærkelsesværdigt, at det er de probes, hvori interviewerne forholder sig mest tekstnært til manuskriptet, der er mest følsomme overfor utidige afbrydelser. Den tekst, der skal synliggøres i en probe er en svarskala bestående af et antal præformulerede svaralternativer. I de analyserede deklarative spørgsmål er de enkelte svaralternativer ikke udhævet til oplæsning⁷⁹. Men i den tekst, hvori interviewer skal registrere de producerede svar, er de enkelte svaralternativer fuldt udfoldede med både adjektiv-del og prædikat-del.

Hvis en interviewer som et første – eller evt. eneste – svaralternativ producerer et fuldt udfoldet svaralternativ med både adjektiv-del og prædikat-del, så kan proben forstås og

⁷⁸ Men det udelukker selvsagt ikke, at der faktisk *kunne* være indledende formuleringer, der effektivt kunne gøre det klart for interviewede respondenter, at en oplistning af flere svaralternativer var undervejs. Fx noget i stil med: "Der er de samme fire svarmuligheder til alle de her spørgsmål, det er" eller: "Der er fire svarmuligheder, som du kan vælge imellem. Du kan vælge"

⁷⁹ I andre danske spørgeskemaer vil det forekomme at alle svaralternativer er fremhævet til oplæsning i en generel introduktion til en serie spørgsmål med en bestemt svarskala. Men skematekster vil sjældent foreskrive at hele svarskalaen skal italesættes i forbindelse med oplæsning og besvarelse af hvert enkelt spørgsmål i en serie. Se dog afsnit 2.1 om spørgsmål 11b-h.

behandles som en formulation af det foregående svar og ikke som en opfordring til at omgøre dette svar. En formulation vil fremstå som en interviewers fortolkning af respondentens ikke formaterede svar og samtidig fungere som en demonstration af, at dette svar er en acceptabel respons, der faktisk kan kodes af intervieweren. Begge disse implikationer er i åbenlys modstrid med surveymetodologiens fordringer om standardiseret interviewerafhængig svarproduktion.

Probes, hvor interviewerne tilpasser skematekstens fuldt udfoldede svaralternativer til hverdagssprogets interaktionelle logik, giver respondenterne bedre muligheder for at identificere probes som oplistninger af svarmuligheder. Man kan altså sige, at når interviewere afviger fra skematekstens komposition af de enkelte svarformuleringer og præsenterer dem i en konversationelt tilpasset og umiddelbart identificerbar listeform, så tydeliggør de den præformulerede svarskalas status i interviewet.

Afrunding

De kvalitative analyser har kastet lys over, hvordan deltagernes forskellige forståelser af og orienteringer imod skemateksten demonstreres i interviewinteraktionen. Analyserne har vist, at skemateksten hyppigt ikke bliver realiseret efter planen, og de har vist, at afvigelser hyppigt kan forklares med, at grundlæggende interaktionel logik tilsiger deltagerne at gøre noget andet, end skemateksten foreskriver. De sekventielle mikroanalyser har bidraget til forståelse af interaktionelle mekanismer bag nogle af de systematiske afvigelser, der blev identificeret i de kvantitative analyser i Del II. Sekventielle mikroanalyser kan give indblik i, hvordan hverdagssprogets interaktionelle logik på en gang muliggør og griber "forstyrrende" ind i præplanlagte interaktioner. De kan også give input til en forståelse af, hvilke interaktionelle spilleregler man må tage i betragtning ved planlægning, skemadesign, interviewafvikling og efterbehandling af data indsamlet i standardiserede interview. I Del IV vil jeg opsummere og perspektivere fundene fra de kvantitative og de kvalitative analyser i lyset af projektets overordnede målsætninger.

Del IV: Afrundende opsamling, konklusioner og perspektiver

4.1 Projektets spørgsmål og svar

4.2 Afrundende betragtninger

- Hvad har jeg fundet ud af?*
- Hvad kan man bruge det til?*

Del II og Del III afrundes begge med ret udførlige delkonklusioner, som hver for sig samler op på fundene fra de kvantitative og de kvalitative analyser. I denne afsluttende Del VI vil jeg på tværs af de anvendte tilgange kort samle op på de spørgsmål, som jeg stillede i Del I. Herunder vil jeg kort ridse op, hvor det var jeg startede:

Udgangspunktet revisited

Respondenter og interviewere har i udgangspunktet naturligt forskellige vilkår for at kunne orientere sig imod den præformulerede skematekst som manuskript for interaktionen. Intervieweren har umiddelbar visuel adgang til teksten og har som opgave at formidle denne tekst ordret til respondenteren. Respondenteren har ikke umiddelbar adgang til den tekst, som er interviewets manuskript. Respondenteren *kan* have en præetableret viden om spørgeskemabaserede interview og om de interaktionelle spilleregler, der gælder for standardiseret interviewinteraktion; men respondenteren har kun adgang til den konkrete skematekst qua, at intervieweren sætter den i tale i interaktionen.

En interviewers eksemplariske realisering af skemateksten som manuskript for interaktionen vil implicere, at intervieweren ikke afviger fra skematekstens ordlyd. En respondents eksemplarisk orientering imod skemateksten som et manuskript for interaktionen vil implicere, at respondenteren søger at producere svar i respons på skematekstens spørgsmål og ikke i respons på eventuelle indskudte, lokalt producerede modifikationer eller fortolkninger af disse spørgsmåls ordlyd. Det vil også implicere, at

respondenten vil producere svar, der matcher de svarmuligheder, som skemateksten foreskriver, og som er de eneste svar, der kan registreres som vidnesbyrd om svaradfærden. Endelig vil det forventeligt implicere, at respondenterne afventer interviewerens præsentationer af skematekstens svarlister, og fx ikke behandler et første produceret svaralternativ som en interviewers konkrete personlige forslag til et svar. En forudsætning for at ovennævnte vil kunne finde sted er selvsagt, at skemateksten er et selvforklarende og realiserbart manuskript for begge deltagers situationer i interviewet.

Når en interviewer afviger fra skematekstens præformulerede manuskript, så demonstreres det, at vedkommende vælger - eller føler sig betvunget til - at prioritere andre forhold end fordringen om tekstnærhed i afvikling af et standardiseret interview. Når en respondents svaradfærd ikke matcher de præformulerede fordringer til svaradfærd, så kan det *enten* skyldes, at de generelle spilleregler eller den konkrete skematekst og dens fordringer ikke er synlige, forståelige eller omsættelige for respondenterne, *eller* at respondenterne *vælger* ikke at matche tekstens fordringer, fordi andre fordringer end umiddelbar "tekstmatch" gives højere prioritet.

Hvis der ikke foregår anden interaktion i interviewet end skemateksten foreskriver, så vil det - som planlagt - være skematekstens spørgsmålsformuleringer, der fungerer som input til respondenternes svarproduktion. Og så er det ikke afgørende, om respondenterne er bevidste om teksten og dens intenderede status i interaktionen; der er jo ikke noget andet input. *Hvis* der derimod foregår anden interaktion end den foreskrevne, fx om spørgsmålsfortolkninger eller svarformuleringer, så kan det blive uklart, hvorvidt de registrerede svar reflekterer respondenternes svar på de præformulerede spørgsmålsformuleringer eller på eventuelt lokalt producerede modificerede versioner af disse. *Med mindre* respondenterne forstår, at der er forskel på og at der bliver gjort forskel på manuskriptbaseret og lokalt produceret tale; og at de selv skelner imellem og gør forskel på det ene og det andet.

Der forekommer genkommende lokalt indskudt interaktion i standardiserede interview. På denne baggrund satte jeg mig for at belyse de nedenstående spørgsmål. Jeg vil samle op på disse spørgsmål nedenfor.

- (Hvordan) diskriminerer deltagere i standardiserede interview imellem italesat præformuleret tekst og lokalt produceret tale?*

- (Hvordan) diskriminerer respondenter imellem tale der er foreskrevet i den præformulerede skematekst og tale der er produceret i den lokale interaktion.*

- Hvordan behandler interviewere den præformulerede skematekst i interaktionen med respondenterne?*

- Hvordan bidrager interviewerens behandling af skemateksten til at tydeliggøre tekstens funktion som præformuleret manuskript for og eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen?*

- Hvad er de mulige implikationer af forskellige former for "tekstorientering" og "tekstnærhed" i interviewdeltagernes interaktion?*

4.1 Projektets spørgsmål og svar

- ☑ *(Hvordan) diskriminerer respondenter imellem tale der er foreskrevet i den præformulerede skematekst og tale der er produceret i den lokale interaktion.*

Her er det korte svar, at *nogle* respondenter planmæssigt behandler skematekstens spørgsmål som selvforklarende input til svarproduktionen og planmæssigt producerer svar, der matcher skematekstens svarskalaer, mens *andre* ikke gør det. Hvad angår de respondenter, der *følger* interviewets spilleregler, kan jeg ikke afgøre, om disse respondenter faktisk *forstår* disse generelle spilleregler, eller om den italesatte skematekst bare per se fungerer som en selvforklarende instruktion til respondenterne om, hvordan vedkommende skal udfylde sin rolle i interviewet. Men når interaktionen umiddelbart matcher skematekstens manuskript, så er distinktionen imellem foreskreven og spontan tale som nævnt heller ikke relevant, for der er jo kun foreskreven tale.

Andre respondenter producerer som nævnt genkommende svar, der ikke matcher skematekstens svarformuleringer, eller de producerer slet ikke svar der, hvor skematekstens foreskriver det. Disse respondenter demonstrerer, at de ikke behandler de italesatte spørgsmålstekster som selvforklarende input til svarproduktion, og/eller at de foreskrevne svarmuligheder enten ikke er ”synlige” eller ikke er relevante skabeloner for deres respons på de italesatte spørgsmål. Hvis en respondent producerer et svar, der *ikke* matcher en præformuleret svarmulighed, så demonstrerer denne svaradfærd, at vedkommende enten ikke *forstår* eller ikke *accepterer* de svarrammer, som skemateksten foreskriver. I 40% af de analyserede sekvenser demonstrerer respondenterne ved produktion af ikke formaterede svar, at de *ikke* orienterer sig planmæssigt imod de præformulerede rammer for deres svarafgivelse. Dertil kommer, at respondenter genkommende afbryder interviewerne, mens disse italesætter præformulerede spørgsmålstekster og svarskalaer. Hermed viser respondenterne også, at de ikke tillægger den præformulerede skematekst den status som ukrænkeligt sproglig input til svarproduktionen, som den er tiltænkt.

En del respondenter producerer genkommende *konversationelle* responser, som ikke matcher det foreskrevne format, men som er *lokalt relevante*, der hvor de produceres. Skabelonen for deres handlen i interviewet er altså hverdagssprogets interaktionelle logik og ikke skematekstens foreskrifter og interviewets særlige interaktionelle spilleregler. Nogle respondenter synes således ikke at diskriminere imellem tale, der er foreskrevet i en skematekst og tale, der er lokalt produceret. De indgår i interaktionen som i en lokalt organiseret samtale og de interagerer med interviewerens som en aktivt deltagende samtalepartner. Dermed *deponeres* der potentielt responsinformation hos interviewerens, som ikke kan registreres i den præformulerede skematekst. De instruktioner i interviewformatet, som respondenterne får undervejs - fx gennem interviewerens probing af ikke formaterede svar – forekommer at være utilstrækkelige, idet de ikke implicerer, at respondenterne ændrer handlemåde og demonstrerer ny orientering imod skemateksten som manuskript for og vidnesbyrd om interaktionen.

I de kvantitative analyser fandt jeg, at spørgsmål-svar-sekvenser hyppigt involverer lokalt indskudt interaktion imellem oplæsning af spørgsmål og produktion af svar. I de kvalitative analyser har jeg fundet, at respondenter kun undtagelsesvist tager initiativ til at få et skemaspørgsmål gentaget i sekventielle omgivelser, hvor et italesat spørgsmål har foranlediget lokalt indskudt ikke-standardiseret interaktion. Respondenter tager altså kun undtagelsesvist initiativ til at reetablere manuskriptets foreskrevne kontiguitet imellem præformuleret spørgsmål og produceret svar, som brydes ved lokalt indskudt interaktion. Jeg har også fundet, at respondenter genkommende afbryder interviewerens opstilling af skematekstens præformulerede svarmuligheder i probes af ikke formaterede svar. Respondenter behandler således genkommende interviewerens probes som lokalt producerede demonstrationer af, hvordan *interviewerne* har forstået deres foregående svaradfærd, og ikke som præplanlagte opstillinger af en skematekst præformulerede svarmuligheder.

Et særligt bemærkelsesværdigt fund var, at respondenter genkommende producerer ikke formaterede svar som respons på deklarativer spørgsmål. I dette skema optræder disse spørgsmål i serier med mange spørgsmål i det samme format og med samme svarskala. Og her er det åbenlyst, at den blotte italesættelse af mange spørgsmål med de samme

præformulerede svarmuligheder og spilleregler for besvarelse ikke per se gør disse spilleregler synlige eller håndterbare for respondenterne. I den kvalitative analyse af svar på de deklarativer spørgsmål finder jeg, at disse svar hyppigt er komponeret som lokalt relevante responser - på deklarativer, og ikke som tekstformaterede svar på den svaropgave, som skemateksten foreskriver. På trods af at skematekstens serier af deklarativer spørgsmål ”indrammes” af en introduktion af svarordene ”enig” og ”uenig” som relevante svarord; og på trods af at ikke formaterede svar i reglen probes med interviewerens italesættelse af skematekstens svarmuligheder, så producerer respondenter genkommende svar i et andet - lokalt relevant - format: nemlig ”ja” eller ”nej”. Man kan sige, at hvor teksten ikke skaber lokal relevans for svar i det foreskrevne format, da bliver det genkommende hverdagssprogets interaktionelle logik, og ikke skematekstens foreskrevne svarformuleringer, der betinger svarenes komposition.

Det er naturligvis muligt, at respondenterne i hver enkelt afvigende spørgsmål-svarsekvens er vidende om, at de bryder med den præformulerede plan; men at de samtidig forstår, at det kun er den tale, der matcher planen, der ”tæller”. Det er fx muligt, at respondenter ikke anmoder om gentagelser af spørgsmål efter indskudt lokal interaktion, fordi de uden problemer kan huske spørgsmålets præcise ordlyd og ved, at det alene er den, der tæller. Det er ligeledes muligt, at respondenter ikke hører oplistninger af svarmuligheder til ende, fordi de uden problemer kan huske svarskalaerne fra den foregående interaktion. Men den måde hvorpå respondenter komponerer de ganske få anmodninger om gentagelse af spørgsmål - som anmodninger om *postpositionerede* gentagelser - indikerer ikke, at den lokalt indskudte interaktion behandles som parentetisk eller mindre konsekventiel for opgaveforståelsen end den præformulerede spørgsmålstekst. Og respondenterens genkommende produktion af ikke formaterede svar giver heller ikke grundlag for at konkludere, at respondenterne i reglen er så bekendte med skematekstens indhold, at oplistninger af de præformulerede svarskalaer er redundante; og at det er grunden til, at de genkommende afbryder probes efter interviewerens italesættelse af én enkelt svarmulighed. Man kan så konkludere, at nogle respondenter ikke diskriminerer imellem foreskrevne og lokalt produceret tale, og at den ”instruktion”, som de får om skematekstens status og udformning, er utilstrækkelig.

- ☑ *Hvordan behandler interviewere den præformulerede skematekst i interaktionen med respondenterne?*

Her er det korte svar, at interviewernes handlen i interviewet hyppigt er ”ret tekstnær” men også hyppigt *ikke* er ”helt tekstnær”. I de kvantitative analyser har jeg fundet, at spørgsmål og svarskalaer hyppigt ikke italesættes ordret fra den præformulerede spørgeskematekst. Afvigelserne kan hyppigt karakteriseres som ”ret tekstnære”, idet interviewerne hyppigt synes at fjerne sig så lidt som muligt fra det skriftlige forlæg, når de afviger fra det. Det forekommer fx kun undtagelsesvist, at interviewere helt træder ud af rollen om italesættere af teksten og taler *om* tekstens fra en position uden for den. Jeg har også fundet, at når interviewere afviger fra de præformulerede spørgsmålstekster, så gør de det hyppigt på systematiske måder. Afvigelserne synes dermed generelt ikke at være udtryk for intervieweres vilkårlige og skødesløse behandling af fordringen om tekstnær interaktion.

Interviewernes tekstafvigende handlen er hyppigt *lokalt foranledigede* og *modtagerdesignede*. Afvigelserne kan typisk karakteriseres som tiltag til foregribelse eller afklaring af uklarheder, som vanskeliggør eller kunne vanskeliggøre afvikling af interviewet. En del af interviewernes lokale ekspansioner af præformulerede spørgsmål forekommer fx i omgivelser, hvor respondenterne *ikke* tager ordet og producerer en respons, der hvor skemateksten foreskriver det. Andre afvigelser forekommer, hvor respondenter afbryder italesættelser af skemaspørgsmål før deres præformulerede afslutning. I disse tilfælde synes afvigelserne ikke i udgangspunktet at være udtryk for interviewernes egne individuelle indskydelser. De synes at være motiverede i, at den italesatte skematekst ikke fungerer effektivt som instruktion til respondenterne om, hvornår et svar er relevant. I andre tilfælde kan intervieweres afvigelser fra de præformulerede spørgsmålstekster karakteriseres som rettelse af deciderede *fejl* i manuskriptet. I atter andre tilfælde kan de karakteriseres som foregribelser eller afklaringer af *potentielle problemkilder*, fx spørgsmålsformuleringer der forekommer uklare eller underspecificerede, formuleringer der udtrykker potentielt problematiske præsuppositioner om respondenternes viden, eller spørgsmålsformuleringer der ikke forekommer mundrette.

I alle disse tilfælde kan man observere, at interviewere ikke italesætter skematekster ordret ”for enhver pris”. Deres adfærd udpeger hyppigt potentielle svagheder i den præformulerede plan, og den demonstrerer, at selv erfarne interviewere, der *ved* at deres adfærd bliver gransket, hyppigt prioriterer at søge at afhjælpe sådanne svagheder frem for ukritisk at følge det præformulerede manuskript. Disse fund demonstrerer, hvordan hverdagssprogets interaktionelle logik - herunder deltagernes orientering imod sikring af lokal intersubjektiv forståelse - genkommende prioriteres over regler og normer for standardiseret interaktion. Interviewerne synes genkommende at afvige fra teksten - for at kunne afvikle samtalen. De afviger altså fra planen for at kunne realisere den.

I de kvalitative analyser har jeg fundet, at interviewere også hyppigt afviger fra den præformulerede skematekst, når de gentager spørgsmål i interviewinteraktionen. Også når respondenter eksplicit anmoder om gentagelse, produceres disse gentagelser genkommende som lokalt designede talerbidrag tilpasset den nye sekventielle kontekst. Også her gives den lokale interaktionelle logik altså genkommende prioritet over spørgeskemainterviewets interaktionelle spilleregler og fordringer om tekstnærhed. I de kvalitative analyser fandt jeg også, at interviewere hyppigt ikke prøber med alle svarmuligheder fra de præformulerede svarskalaer men selekterer en eller flere svarmuligheder, som forekommer relevante i lyset af det konkrete ikke formaterede svar, som prøbes. Jeg fandt, at interviewere hyppigt italesætter selekterede svarmuligheder ”tekstnært”. Dvs. at de oplæser svarmulighederne, sådan som de er formuleret i skemateksten: fx: ”Helt enig” eller ”Delvis uenig”. Men jeg fandt også, at interviewere genkommende tilpasser svarformuleringer til produktion i talesproglige opremsninger, og fx, i stedet for at oplæse de præformulerede svarmuligheder fuldt udfoldet: ”Helt enig eller delvis enig”, oplæser dem som: ”Helt eller delvis enig”. Her kan man - igen - observere, at interviewerne tillempes skematekstens forlæg til hverdagssprogets interaktionelle logik.

Interviewernes afvigelser er altså hyppige og dertil typisk små, systematiske, ”problem-aflærende eller -foregribende” og konversationelle. Deres adfærd kan altså hyppigt karakteriseres som en mellemform imellem standardiseret og konversationel interviewing.

- ☑ *Hvordan bidrager interviewerens behandling af skemateksten til at tydeliggøre tekstens funktion som præformuleret manuskript for og eneste blivende vidnesbyrd om interaktionen?*

Mine analyser har ikke givet grundlag for at komme med et enkelt svar på dette komplekse spørgsmål. Jeg har beskrevet interviewernes handlen som hyppigt ”ret tekstnær” men også hyppigt *ikke* ”helt tekstnær”. Interviewerne improviserer hyppigt over tekstens ordlyd, men deres handlen kan ikke karakteriseres som egentlig ”konversationel interviewing” (se afsnit 1.1.2), som bl.a. kendetegnes ved, at intervieweren og respondenterne løser skematekstens svaropgaver, herunder spørgsmålsforståelse og svarformulering, i lokalt organiseret samtale *om* teksten. Interviewernes handlen kan snarere generelt karakteriseres som ”så tekstnær som muligt” - under hensyn til den enkelte spørgsmål-svar-sekvens’ meningsfulde afvikling.

Ved at holde sig ret tæt til teksten sikrer interviewerne, at skematekstens ordlyd - eller noget der kommer ret tæt på - får en central rolle som input til svarproduktionen. På den anden side synes interviewernes konversationelle tilføjelser af skematekstens ordlyd til lokale sekventielle kontekster at bidrage til at sløre tekstens status som præformuleret input til og vidnesbyrd om interviewinteraktionen. Man kan anføre, at interviewerne, ved at holde sig loyalt til tekstens ”indhold” men tillempe ”formen” til den lokale interaktion, nedtoner den ”skriftsproglighed”, som kunne bidrage til at gøre teksten synlig som den tekst, den er. Man kan også anføre, at når interviewerne holder sig loyalt til rollen som dem, der italesætter interviewets spørgsmål, og fx ikke træder ud af rollen og taler *med* respondenterne *om* skemateksten som skemadesignerens tekst, så bidrager de til at sløre, at det er skemateksten og ikke dem selv, der er medie for ”overførsel” af information fra forsker til respondent og tilbage igen.

I afsnit 1.2 citerede jeg Clark og Schober (1992: 26-27) som antog, at skematekstens status som tekst var umiddelbart indlysende for respondenterne. Antagelsen blev begrundet i skemaspørgsmåls ”ikke-konversationelle” skriftsproglige formuleringer, som når de oplæses i en samtale er umiddelbart genkendelige som sådan. Men hvis interviewere lokalt tilpasser skemaspørgsmål til hverdags sprogets interaktionelle logik

og de lokale sekventielle kontekster, som de produceres i, så falder denne begrundelse bort. Med de lokale konversationelle improvisationer over tekstens ordlyd anslås en konversationel tone, som kan bidrage til at ”forklæde” den præplanlagte interaktion som en lokalt organiseret samtale, og altså sløre det bagvedliggende manuskript.

Men analyserne indikerer ikke entydigt, at afvigelser fra det præformulerede forlæg implicerer en sløring af interviewets interaktionelle spilleregler og tekstens status i interaktionen. De kvalitative analyser af intervieweres komposition af probes peger fx i en anden retning. Her fandt jeg, at når interviewere prøber med de ”fuldt udfoldede” svarformuleringer, som skemateksten foreskriver, så er det uklart, hvorvidt disse svarformuleringer er interviewernes lokalt producerede forslag til fortolkning af et ikke formateret svar, eller første elementer på præformulerede liste af svarmuligheder. Jeg fandt, at probes med fuldt udfoldede svarmuligheder genkommende afbrydes omkring den første svarmuligheds mulige afslutningspunkt. Første svarmulighed i sådanne probes behandles altså hyppigt som *svarforslag* og ikke som første elementer på en liste af flere *svarmuligheder*.

Dette sker i reglen *ikke* når interviewere tilpasser de præformulerede svarmuligheder til hverdagssprogets interaktionelle logik. Hvis en svarmulighed i en probe produceres, så den er genkendelig som et første uafsluttet element på en liste, så bliver listen i hovedreglen ikke afbrudt undervejs. Og dermed optimeres mulighederne for at alle relevante præformulerede svarmuligheder præsenteres, før der produceres et svar. Analysen viser, at nogle interviewere lægger sig op af hverdagssprogets interaktionelle logik, når de komponerer probes, og tilpasser skematekstens svaralternativer til den lokale sekventielle kontekst (her første position på en liste). Og analysen viser altså også, at denne ”mikro-afvigelse” fra skemateksten systematisk befordrer respondenternes mulighed for at forstå en probe som en oplistning af skematekstens svarmuligheder.

Nogle konversationelle tillem্পninger synes altså at sløre skematekstens status mens andre synes at *befordre* interviewets planmæssige afvikling som manuskriptbaseret interaktion.

- ☑ *Hvad er de mulige implikationer af forskellige former for "tekstorientering" og "tekstnærhed" i interviewdeltagernes interaktion?*

Her er det korte svar, at "ret stor tekstnærhed" måske nok sikrer, at de fleste svar produceres i respons på svaropgaver, der - omtrentligt - matcher skemadesignerens spørgsmålsformuleringer. Men "ret stor tekstnærhed" synes ikke generelt at være en frugtbar vej til at tydeliggøre, *hvad* et spørgeskemabaseret interview er og hvilke interaktionelle spilleregler, der gælder for denne form for vidensindsamling. Projektets analyser tyder på, at den ret tekstnære mellemform imellem standardiseret og konversationel interviewing faktisk kan sløre, at interviewinteraktionen *er* en samtale med et præformuleret manuskript – og vidnesbyrd. Analyserne viser også, at for respondenter, som ikke umiddelbart forstår og orienterer sig imod skematekstens status som manuskript for interviewet, så er interviewernes "ret tekstnære" behandling af skemateksten ikke en tilstrækkelig instruktion i interviewinteraktionens interaktionelle spilleregler. Og "regelafvigende" interaktion kan have u hensigtsmæssige implikationer for såvel den praktiske afvikling af spørgeskemabaserede interview som for kvaliteten af de registrerede svar.

Implikationer for interviewets afvikling

De afvigelser fra teksten, som interviewerne introducerer, er som nævnt hyppigt afvigelser, der tilpasser skematekstens foreskrevne formuleringer til den lokale interaktion. Sådanne tilpasninger gør interaktionen mere "konversationel", "flydende" og "samtaleagtig". Ovenfor har jeg behandlet, hvordan interviewers afvigelser fra skemateksten ved en nærmere analyse hyppigt fremstår som *nødvendige, legitime* afvigelser, som medierer aktuelle eller potentielle konflikter eller mismatch imellem spørgeskemainterviewets interaktionelle spilleregler og hverdags sprogets interaktionelle logik. Man kunne så anføre, at én implikation af, at interviewere ikke for enhver pris holder sig til manuskriptet er, at interviewene bliver afviklet uden "kommunikative sammenbrud".

Hvis man anskuer de enkelte afvigelser hver for sig, så vil man dertil kunne anføre, at de hyppigt synes at være *konstruktive* for interviewets afvikling. Fra et konventionelt surveymetodologisk perspektiv ville de analyserede interaktioner - inkl. de fleste afvigelser fra det præformulerede manuskript - forventeligt kunne beskrives som "close enough for all practical purposes" (se Cohen 1979 om hvordan statistik må implicere tilnærmelser til "sandheden").

Men de konversationelle tillemplinger af teksten kan som nævnt også implicere en sløring af det forhold, at skemateksten *er* en tekst, at interviewerens *er* en tekstoplæser og tekstafkrydser og at respondentens rolle *er* at vælge imellem en række foreskrevne svarformuleringer som svar på skematekstens præformulerede spørgsmål. Spørgsmål-svar-sekvenser hvor deltagerne træder ud af disse roller og engagerer sig i spontan lokal interaktion vil alt andet lige være mere tidskrævende end standardiserede paradigmatiske udvekslinger af præformulerede spørgsmål og svar. Spørgsmål-svar-sekvenser med uformaterede første svar fordrer fx yderligere interaktion for at bringe svaret på et registrerbart format. Dertil peger analyserne på, at ikke paradigmatiske sekvenser hyppigt efterfølges af flere ikke paradigmatiske sekvenser. Introduktion af en konversationel tone og konversationel interaktion omkring løsning af enkelte svaropgaver kan altså implicere mere konversationel interaktion i det resterende interview. Og det betyder i praksis lange og dermed bekostelige interviewinteraktioner.

Implikationer for kvaliteten af de registrerede svar

Og ikke standardiserede interaktioner kan ikke alene være tidskrævende og bekostelige. De implicerer også mulighed for interviewerbias i de registrerede svar. Det er fx vist, at selv små ændringer i spørgsmålsformuleringer kan implicere væsentlige ændringer i svarfordelinger (se fx Stax III). Det er også vist, at selektiv probing faktisk implicerer bias i svarenes fordeling (se fx Smit et al (1997). Endelig erindres det, at Hansen & Andersen (2000: 143) - ud fra den præmis, at afvigelser fra den præformulerede tekst forekommer yderst sjældent - i en rask formulering afskriver svar produceret i ikke fuldstændigt tekstnære spørgsmål-svar-sekvenser som rent ud ubrugelige (se afsnit 2.3.1).

Ikke standardiseret interaktion er særligt problematisk for svarenes validitet, hvis respondenter ikke er klar over, at det eneste der bliver registreret om en spørgsmål-svar-sekvens - hvor respondenter måske har svaret tidligt, ordrigt, forbeholdent eller nuanceret på et spørgsmål - er den afkrydsning af en præformuleret svarmulighed, som interviewer foretager på baggrund af interaktionen. Hvis respondenter ikke er klar over, at de svar de producerer vil blive behandlet som svar på de præformulerede spørgsmål, så er det ikke indlysende, at disse kryds vil afspejle det respondenterne mener at have udtrykt som respons på de præformulerede spørgsmål.

At der så hyppigt produceres ikke formaterede svar i ikke paradigmatisk spørgsmål-svar-sekvenser indikerer, at de spilleregler, der gælder for ideel løsning af svaropgaver i standardiserede interview, hyppigt er uklare eller urealisable for respondenterne. Den store variation i forekomst af paradigmatisk sekvenser fra interview til interview tyder på, at nogle respondenter enten medbringer eller undervejs bibringes en forståelse af interviewets spilleregler, mens andre synes at gennemføre hele interview uden at være blevet bibragt en sådan forståelse. Mellemløbet mellem streng standardisering og konversationel interviewing afklarer ikke denne mangelfulde opgaveforståelse.

4.2 Afrundende betragtninger

- (Hvordan) diskriminerer deltagere i standardiserede interview imellem italesat præformuleret tekst og lokalt produceret tale?*

Som anført kan man ikke sige, at deltagerne i de analyserede interview generelt demonstrerer en meget klar og eksplicit orientering imod det forhold, at surveysvar skal produceres i standardiserede interaktioner, hvor den præformulerede spørgeskematekst i overvejende grad fungerer som partitur for deltagerens talerbidrag. Interaktionen mellem interviewere og respondenter afviger genkommende fra skematekstens præformulerede manuskript. Fowler skriver følgende om respondenteres manglende rollebevidsthed og om interviewerens afhjælpning af den:

“There is no doubt that most respondents have little idea of what they are expected to do and how they are to perform their roles. Interviewers both explicitly and implicitly teach respondents how to behave; this is an often unappreciated but critical part of the interviewer's job” (Fowler 1993: 106-7).

Med baggrund i de gennemførte studier må jeg give Fowler delvist ret i den første påstand i citatet ovenfor. Nogle respondenter synes ikke at være - eller blive - klar over, hvilken rolle eller hvilke replikker spørgeskemateksten foreskriver for dem. Fowlers anden påstand har jeg ikke fundet belæg for at tilslutte mig. De instruktioner, som interviewerne giver i de analyserede interview, er helt overvejende af en implicit karakter, og de synes at være utilstrækkelige med hensyn til at tydeliggøre interviewets interaktionelle spilleregler overfor en del respondenter. Interviewerne i de analyserede interview holder sig så loyalt som muligt til rollen som oplæsere – med improvisationer – men de påtager sig kun undtagelsesvist rollen som ”undervisere” i interviewets spilleregler. Selv om nogle respondenter falder ud af rollen som ”svarvælgere” – eller aldrig finder ind i den – så bliver interviewerne i reglen i rollen som tekstoplæsere; men de presses dog genkommende - af relevansbetingelser i den lokale interaktion - til at tillempe det manuskript, som interviewet skal realisere.

Jeg har genkommende anført, at afvigelser fra skemateksten ikke nødvendigvis er ensbetydende med, at de indsamlede svar i denne undersøgelse - eller i spørgeskemabaserede interview generelt - ikke er reliable eller valide. Som nævnt accepterer jeg ikke selv a priori, at strengt standardiserede interaktioner per se giver de mest reliable svar. Men det må alligevel bemærkes, at hvis man vurderer disse interaktioner på surveymetodologiens *egne* præmisser, så lever de ikke op til idealet om, at de registrerede svar er indsamlet under ensartede forhold (jævnfør fx citaterne fra Fowler & Mangione og Hansen & Andersen i afsnit 1.1.1). Det er ensbetydende med, at distinktionen imellem kvalitative og kvantitative (manuskriptbaserede) indsamlingsmetoder ikke fremstår som så skarp, som mange metodologer hyppigt søger at skære den.

Det er anført at interviewerne synes at holde sig så tæt og loyalt som *muligt* til skemateksten. Afvigelserne kan typisk karakteriseres som små, systematiske, lokalt relevante eller ”nødvendige”. Men analyserne i dette studie har altså peget på, at selv ikke disse loyale interviewere kan tvinges til at holde sig til et manuskript, hvis dette manuskript foreskriver brud med interaktionel logik i situeret lokal interaktion. Dette er et vilkår som surveymetodologer og -praktikere må forholde sig til og handle ud fra. Hvis man ikke kan få landskabet til at passe til kortet, så er det kortet, der må laves om.

Interaktionsanalyser som input til design af konversationelt realisable skematekster?

Mine studier af interaktion i standardiserede samtaler har generelt demonstreret, hvordan hverdagssprogets interaktionelle logik - herunder deltagernes orientering imod sikring af lokal intersubjektiv forståelse - ikke sættes ud af spillet af regler om standardiseret interaktion. Dermed er det oplagt, at surveymetodologer og spørgeskemadesignere i højere grad må arbejde *med* denne logik og inddrage viden om generelle interaktionelle systematikker ved design af spørgeskemainstrumenter og planlægning af interviewforløb.

Hvis man ønsker strengt standardiseret interaktion i spørgeskemabaserede interview, så må man indtænke hverdagssprogets interaktionelle logik i design af skematekster, der er ”selvforklarende” og som reelt vil kunne realiseres ordret uden brud med lokal interaktionel logik. Jeg er ikke selv overbevist om, at det overhovedet er muligt at designe manuskripter, der kan foregribe og matche de lokale interaktioner, der opstår i mødet imellem skematekst, interviewer og respondent. Men det er klart, at man ved at indtænke flere aspekter af hverdagssprogets interaktionelle logik - og flere indsigter fra empiriske studier i hvordan skematekster realiseres i situerede interviewinteraktioner - vil kunne designe manuskripter, der er mere velfungerende og umiddelbart ”realisable”, end hvis man ikke gør det.

På baggrund af de studier som jeg har gennemført i dette projekt vil jeg konkludere, at adfærdskodninger og sekventielle mikroanalyser i kombination er konstruktive tilgange til at opnå større forståelse af den interaktionelle dynamik, der er på spil i

standardiserede interaktioner. Analyser der afdækker systematiske afvigelser fra surveymetodologiske normer kan fungere som input til udvikling af mere konversationelt velfungerende skemadesign. Dertil - og ikke mindre væsentlige - kan sådanne indsigter danne grundlag for nogle lidt mere realistiske vurderinger af, hvor standardiserede og tekstnære standardiserede undersøgelser egentlig er, og dermed hvor "hårde" såkaldt "hårde surveydata" er, når de uomgængeligt er indsamlet med det dynamiske sprog som redskab.

Eksperimentet med metodologisk integration af kognitive interview og sekventielle mikroanalyser anskueliggjorde nogle metodologiske begrænsninger i begge typer af tilgange. Dermed har dette - mislykkede - eksperiment tydeliggjort et behov for fortsat metodologiske udvikling af tilgange og kombinationer af tilgange, der kan bibringe forståelse i, hvordan svar produceres i standardiserede interaktioner.

Konversationelt realisable manuskripter eller konversationel interviewing?

I dette projekt har jeg arbejdet med interaktion i *konventionelle* spørgeskemabaserede interview. Dvs. interview der er gennemført med streng standardisering som ideal. I Del I beskrev jeg hvordan konventionelle surveymetodologer afviser såkaldt "konversationel interviewing" med henvisning til, at strengt standardiserede interaktioner er mere umiddelbart sammenlignelige end konversationelle interaktioner. Men hvis streng standardisering er et ideal der ikke kan realiseres, så er det slet ikke meningsfuldt at sammenligne konversationel interviewing med strengt standardiseret interviewing. Hvis man skal vurdere den mulige frugtbarhed af konversationel interviewing, så må man sammenligne denne praksis med den praksis, som deltagerne vælger, når idealet ikke kan realiseres. Og her forekommer den "ret tekstnære konversationelle tillem্পning" af planen til lokal situeret handling at være et valg med u hensigtsmæssige implikationer. Ret tekstnær realisering af skematekstens manuskript slører manuskriptets status, men den åbner ikke op for den lokale etablering af intersubjektiv opgaveforståelse, som motiveres i egentligt konversationelle interview.

Hvis man accepterer, at interviewdeltagere uvægerligt vil afvige fra den præformulerede plan, hvis eller når den lokale interaktion tilsiger dem at gøre det, så bortfalder et vægtigt argument for at afvise konversationel interviewing. Hvis man ikke kan tvinge deltagere til at holde sig strengt til et standardiseret manuskript, så kan man søge at sikre den *forståelse*, som det er mest fundamentalt at sikre i forbindelse med kvantitativ vidensindsamling: nemlig respondenternes forståelse af, at der *er* en præformuleret tekst med præformulerede spørgsmål og svarmuligheder.

En sådan forståelse kan fx søges etableret med en generel introduktion til interviewformatet og de interaktionelle spilleregler, før interviewet går i gang. En sådan introduktion vil dog forventeligt være redundant for en del respondenter. En anden mulighed er at åbne op for egentlig konversationel interviewing, dér hvor det er lokalt relevant. Dvs. i stedet for at tilskynde interviewerne til at holde sig så tæt som muligt til teksten - og risikere en hverken-eller-mellemform imellem standardiseret og konversationel interviewing - så kunne man foreskrive en enten/eller strategi: Hvis skemateksten ved ordret oplæsning fungerer som en selvforklarende instruktion til respondenterne om den ønskede svaradfærd, og hvis respondenterne umiddelbart producerer et registrerbart svar, så holder man sig til teksten. Hvis der sker noget andet, så må man give interviewerne interaktionelt råderum til at træde ud af rollen som oplæser og præsentere tekstens for respondenterne *som* en skematekst, som de to i fællesskab skal udfylde. Hvis teksten ikke fungerer planmæssigt som manuskript for deltagerens samtale, så må deltagerne tage en samtale om manuskriptet.

Referencer:

Aldridge, A. & Levine, K. 2001: *Surveying the Social World: Principles and Practice in Survey Research*. Philadelphia: Open University Press.

Atkinson, J. M. 1992: "Displaying neutrality: formal aspects of informal court proceedings". I: P. Drew & J. Heritage (red.): *Talk at Work: Interaction in Institutional Settings*. Cambridge: Cambridge University Press: 199-211

Atkinson, J. M. & Heritage, J. 1984 (red.): *Structures of social action*. Cambridge: Cambridge University Press.

Beatty, P. 1995: "Understanding the Standardized/Non-standardized Interviewing Controversy." I: *Journal of Official Statistics 11*: 147-160.

Belson, W. A. 1981: *The Design and Understanding of Survey Questions*. Aldershot: Grower.

Brenner, M. 1981: "Patterns of Social Structure in the Research Interview". I: M. Brenner (red.) *Social Method and Social Life*. London: Academic Press: 115-158.

Brenner, M. 1985: "Survey interviewing". I: Brenner, M. J. Brown & D. Canter (red.): *The research interview: Uses and approaches*. London: Academic Press: 9-36.

Briggs, C.L. 1986: *Learning How to Ask: A Sociolinguistic Appraisal of the Role of the Interview in Social Science Research*. Cambridge University Press.

Button, G. 1992: "Answers as interactional products: two sequential practices used in job interviews". I: P. Drew & J. Heritage (red.): *Talk at work: interaction in institutional settings*. Cambridge: Cambridge University Press: 212-31

Cannell, C.F., S. Blixt & L. Oksenberg. 1992: "Characteristics of questions that cause problems for interviewers or respondents." Ann Arbor, MI: Survey Research Center.

Cannell, C.F., P.V. Miller, & L. Oksenberg. 1981: "Research on Interviewing Techniques." I: S. Leinhardt (red.), *Sociological methodology*. San Francisco: Jossey-Bass.

Cannell, C.F. & L. Oksenberg. 1988: "Observation of Behavior in Telephone Interviews." I: R. Groves et al. (red.): *Telephone Survey Methodology*. New York: John Wiley: 475-495.

Clayman, S. E. 1992: "Footing in the achievement of neutrality: the case of news-interview discourse". I: J. Drew & J. Heritage (red.): *Talk at work: interaction in institutional settings*. Cambridge: Cambridge University Press: 163-98

Cohen, R. 1979: "Close Enough for All Practical Purposes". I: *Public Opinion Quarterly, Vol 43, No. 3*: 421-425.

Collins, S. & I. Markova. 1999: "Inter-subjectivity and the interplay of culturally shared and situation specific knowledge". I: *British Journal of Social Psychology, 38*: 339-368.

Cicourel, A. V. 1964: *Method and Measurement in Sociology*. New York: Free Press.

Clark H. H. & M. F. Schober. 1992: "Asking Questions and Influencing Answers". I: Tanur, J. M. (red.): *Questions about Questions. Inquiries into the Cognitive Bases of Surveys*. New York: Russell Sage Foundation: 15-48

Clayman, S. E. & D. W. Maynard. 1995: "Ethnomethodology and conversation analysis". I: P. ten Have & G. Psathas (red.): *Situated order: Studies in the social organization of talk and embodied activities*. Washington, D.C.: University Press of America: 1-30

- Conrad, F. G. & M. F. Schober. 2000: "Clarifying question meaning in a household telephone survey." I: *Public Opinion Quarterly*, 64: 1-28.
- Cowley, S. J. 1998: "Of Timing, Tiurn-Taking, and Conversation". I: *Journal of Psycholinguistic Research*, vol. 27, no. 5: 541-571
- Flyvbjerg, B. 1991: *Rationalitet og magt, I: Det konkrete videnskab*, København: Akademisk Forlag.
- Foddy, W. 1993: *Constructing Questions for Interviewing and Questionnaires*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fowler, F. J. 1993: *Survey Research Methods*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Fowler, Jr., F. J. & C. F. Cannell. 1996: "Using Behavioral Coding to Identify Cognitive Problems with Survey Questions". I: N. Schwarz and S. Sudman (red.): *Answering Questions*. San Francisco, CA: Jossey-Bass: 15-36.
- Fowler, Jr., F. J. & T. W. Mangione. 1990: *Standardized Survey Interviewing: Minimizing Interviewer Related Error*. Newbury Park: Sage.
- Garfinkel, H. 1967: *Studies in ethnomethodology*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Goffman, E. (1964): "The neglected situation". I: *American Anthropologist* 66 (6) Part 2: 133-136.
- Goffman, E. (1997) *Interaction Ritual: Essays in Face to Face Behavior*. New York: Doubleday.
- Goodwin, C. & J. Heritage. 1990: "Conversation Analysis." I: *Annual Review of Anthropology*, vol. 19: 283-307.
- Hansen, E. J. & Andersen, B. H. 2000: *Et sociologisk værktøj: Introduktion til den kvantitative metode*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Have, P. ten. 1991: "Talk and institution: a reconsideration of the 'asymmetry' of doctor-patient interaction". I: D. Boden & D. H. Zimmerman (red.): *Talk and social structure: studies in ethnomethodology and conversation analysis*. Cambridge: Polity Press: 138-63
- Have, P. ten. 1999: *Doing conversation analysis. A practical guide*. London: Sage.
- Have, P. ten. 2001: "Applied conversation analysis". I: A. McHoul & M. Rapley (red.): *How to Analyse Talk in Institutional Settings: A Casebook of Methods*. London: Continuum: 3-11.
- Heritage, J. 1984: "A change-of-state token and aspects of its sequential placement". I: J. M. Atkinson & J. Heritage (red.): *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press: 299-345
- Heritage, J. 1985: "Analyzing News Interviews: Aspects of the Production of Talk for an Overhearing Audience". I: Van Dijk (red.): *Handbook of Discourse Analysis*, vol. 3. Academic Press: 95-117.
- Heritage, J. 1995: "Conversation analysis: methodological aspects". I: U.M. Quasthoff, ed., *Aspects of oral communication*. Berlin/New York: Walter de Gruyter: 391-418.
- Heritage, J. 1997: "Conversation analysis and institutional talk: analysing data". I: D. Silverman (red.) *Qualitative research: Theory, method and practice*. London: Sage: 161-82.
- Houtkoop-Steenstra, H. 1995: "Meeting both ends: Between standardization and recipient design." I: P. ten Have & G. Psathas (red.): *Situated order: studies in the social organization of talk and embodied activities*. Washington, D.C.: International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis & University Press of America: 91-106.

- Houtkoop-Steenstra, H. 1996: "Probing Behavior of Interviewers in the Standardised Semi Open Research Interview." *Quality & Quantity* 30: 205-230.
- Houtkoop-Steenstra, H. 1997: "Being friendly in survey interviews". I: *Journal of Pragmatics* 28: 591-623.
- Houtkoop-Steenstra, H. 2000: *Interaction and the standardized survey interview: the living questionnaire*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Houtkoop-Steenstra, H. 2002: "Questioning turn format and turn-taking problems in standardized interviews". I: D. Maynard et al (red.): *Standardization and tacit knowledge*. New York: John Wiley & Sons: 243-260.
- Hutchby, I. & R. Wooffitt 1998: *Conversation analysis: Principles, practices and applications*. Cambridge: Polity Press.
- Jefferson, G. 1980: 'The Abominable Ne?: An Exploration of Post-Response Pursuit of Response.' I: Schröder, P. & H Steger: *Dialogforschung*. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann: 53-88.
- Jefferson, G. 1984: "On stepwise transition from talk about a trouble to inappropriately nextpositioned matters". I: J. M. Atkinson & J. Heritage (red.): *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press: 191-222
- Johnstone, B. 1991: "Individual style in an American public-opinion survey: Personal performance and the ideology of referentiality". I: *Language in Society* 20: 557-576.
- Johnstone, B. 1996: *The Linguistic Individual. Self-Expression in Language and Linguistics*. New York: Oxford University Press
- Journal of the American Statistical Association* 85: Kommentarer til Suchman & Jordan 1990: 242 ff.
- Kjøller, M. 1975: *Interaktionen mellem interviewer og respondent*. København: Socialforskningsinstitut.
- Lepkowski, J. M., M. P. Couper, S. E. Hansen, W. Landers, K. A. McGonagle, J. Schlegel, T. Wright & F. Chevarley. (1998/upubl.): "CAPI Instrument Evaluation: Behavior Coding, Trace Files, and Usability Methods." Paper presenteret ved den årlige konference for The American Association for Public Opinion Research, St. Louis, Missouri, 17. Maj, 1998.
- Litwin, M. S. 1995: *How to measure survey reliability and validity*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Maynard, D. W., H. Houtkoop-Steenstra, N. C. Schaeffer & J. van der Zouwen (red.) 2002: *Standardization and Tacit Knowledge. Interaction and Practice in the Survey Interview*. New York: John Wiley.
- Maynard, D.W. & C.L. Marlaire. 1992. "Good Reasons for Bad Testing Performance: The Interactional Substrate of Educational Exams". I: *Qualitative Sociology* 45: 177-202.
- McHoul, A. 1990: "The organization of repair in classroom talk". I: *Language in Society* 19: 349-77.
- Mellinger, W. M. 1995: "Talk, Power and Professionals: Partial Repeats as Challenges in the Psychiatric Interview". I J. Siegfried (red.): *Therapeutic and Everyday Discourse as behavior Change: Toward a Microanalysis in Psychotherapy Process Research*. Norwood, NJ: Ablex: 391-418
- Mishler, E. G. 1986: *Research Interviewing: Context and Narrative*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Moore, R. J. (1999/upubl.): "Achieving understanding in the standardized interview: A conversation analytic study of talk in telephone surveys." Ph.d.-afhandling indleveret ved Department of Sociology, Indiana University, Juli 1999.
- Moore, R. J. (2000/upubl.): "Differences in Probing Practices at Two US Survey Centers". Paper præsenteret ved den årlige konference for The American Association for Public Opinion Research, Portland, 2000.
- Moore, R. J. & Maynard, D. W. 2002: "Achieving understanding in the Standardized Survey Interview: Repair Sequences". I: D. W. Maynard et al (red.) *Standardization and Tacit Knowledge*. New York: Wiley.
- Oksenberg, L., C. Cannell & G. Kalton 1991: "New strategies for pretesting survey questions." I: *Journal of Official Statistics*, 7 (3): 349-369.
- Olsen, H. (under udgivelse): *Spørgsmåls-Tegn. Konstruktion og kvalitetssikring af surveydata*. København. Akademisk forlag.
- O'Connell, D. C., S. Koval & E. Kaltenbacher. 1990: "Turn-Taking: A Critical Analysis of the Research Tradition". I: *Journal of Psycholinguistic Research*, vol. 19, no. 6: 345-373.
- Peräkylä, A. 1997: "Reliability and Validity in Research Based on Tapes and Transcripts." I: D. Silverman (red.): *Qualitative research: Theory, method and practice*. London: Sage: 201-20.
- Pomerantz, A. 1978: "Compliment responses: notes on the cooperation of multiple constraints". I: J.N. Schenkein (red.): *Studies in the organization of conversational interaction*. New York: Academic Press: 79-112
- Pomerantz, A. & B. J. Fehr. 1997: "Conversation analysis: an approach to the study of social action as sense making practices". I: T. A. van Dijk (red.): *Discourse as social interaction*. London: Sage: 64-91.
- Presser, S. & Blair, J. 1994: "Survey pretesting: Do Different Methods Produce Different Results?" *Sociological Methodology*: 73-104.
- Psathas, G. 1990: "Introduction: Methodological issues and recent developments in the study of naturally occurring interaction". I: Psathas, G. (red.): *Interactional Competence*. Washington: University Press of America: 1-30
- Reddy, M. J. 1979: "The conduit metaphor: A case of frame conflict in our language about language". I: A. Ortony (red.): *Metaphor and thought*. Cambridge: Cambridge University Press: 284-324.
- Sacks, H. 1984: "Notes on methodology": I: J. M. Atkinson & J. Heritage (red.) *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press: 2-27.
- Sacks, H. 1987 [1973]: "On the preference for agreement and contiguity in sequences in conversation". I: G. Button & J.R.E. Lee (red.): *Talk and social organization*. Clevedon: Multilingual Matters: 54-69.
- Sacks, H. 1992:1 & 1992:2: *Lectures on conversation. Vol. 1-2*. Redigeret af G. Jefferson. Oxford: Blackwell.
- Sacks, H. & E. A. Schegloff. 1979 "Two preferences in the organization of reference to persons in conversation and their interaction". I: G. Psathas (red.): *Everyday language: studies in ethnomethodology*. New York: Irvington: 15-21.
- Sacks, H., E. A. Schegloff & G. Jefferson. 1974: "A simplest systematics for the organization of turn taking in conversation". I: *Language*, 50: 696-735.

- Schaeffer, N. C. 1991: "Conversation with a Purpose—Or Conversation? Interaction in the Standardized Interview". I: Beimer, Groves, Lyberg, Mathiowetz, & Sudman (red.): *Measurement Errors in Surveys*. John Wiley & Sons.
- Schaeffer, N. C. & D. W. Maynard. 1996: "From Paradigm to Prototype and Back Again." I: N. Schwarz & S. Sudman (red.): *Answering Questions*. San Francisco, CA: Jossey-Bass: 65-88.
- Schegloff, E. A. 1968 [1972]. "Sequencing in Conversational Openings." I: *American Anthropologist* 70: 1075-1095. Gentrykt I: J. J. Gumperz & D. Hymes (red.): *Directions in sociolinguistics. The ethnography of communication*. Oxford: Blackwell: 346-380.
- Schegloff E. A. 1980: "Preliminaries to Preliminaries: 'Can I Ask You a Question'." I: *Sociological Inquiry* 50: 104-152.
- Schegloff, E. A. 1984: "On some questions and ambiguities in conversation". I: J. M. Atkinson & J. Heritage (red.): *Structures of social action*. Cambridge: Cambridge University Press, 29-52.
- Schegloff, E.A. 1988: "Goffman and the analysis of conversation". I: P. Drew & A. Wootton (red.): *Erving Goffman: exploring the interaction order*. Cambridge: Polity Press: 89-135
- Schegloff, E. A. 1990: "On the organization of sequences as a source of "coherence" in talk-in-interaction". I: B. Dorval (red.): *Conversational organization and its development*, Norwood, N.J.: Ablex: 51-77
- Schegloff, E. A. 1991: "Conversation Analysis and Socially Shared Cognition". I: L. Resnick, J. Levine, S. Teasley (red.), *Perspectives on Socially Shared Cognition*. Washington, D.C.: American Psychological Association: 150-171.
- Schegloff, E. A. 1992: "Repair after next turn: The last structurally provided defense of intersubjectivity in conversation". I: *American Journal of Sociology*, 97 (5): 1295-1345.
- Schegloff, E. A. 1993: "Reflections on Quantification in the Study of Conversation". *Research on Language and Social Interaction*, 26: 99-128.
- Schegloff, E. A. 1996: "Turn organization: one intersection of grammar and interaction". I: E. Ochs, E. A. Schegloff & S.A. Thompson (red.): *Interaction and Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press: 52-133.
- Schegloff, E. A. 1996: "Confirming allusions: toward an empirical account of action". I: *American Journal of Sociology* 104: 161-216.
- Schegloff, E. A., G. Jefferson & H. Sacks. 1977: "The preference for self-correction in the organization of repair in conversation". I: *Language*, 53: 361-382.
- Schegloff, E. A. & H. Sacks. 1973: "Opening up closings" I: *Semiotica* 8: 289-327
- Schiffrin, D. 1987: "So and Because: Markers of Cause and Result." I: D. Schiffrin (red.): *Discourse Markers*. Cambridge University Press.
- Schober, M. F. & F. G. Conrad. 1997: "Does conversational interviewing reduce survey measurement error?". I: *Public Opinion Quarterly*, 61: 576-602.
- Schober, M. F. & F. G. Conrad. 1998: "Response accuracy when interviewers stray from standardization". I: *Proceedings of the American Statistical Association, Section on Survey Research Methods*, Alexandria: 940-945.
- Schober, M. F. & F. G. Conrad. 2002: "A Collaborative View of Standardized Survey Interviews." I: D. Maynard et al (red.): *Standardization and tacit knowledge*. New York: John Wiley & Sons: 67-94.

- Schober, M. F., F. G. Conrad & J. E. Bloom. 2000: "Clarifying Word MEaning in Computer Administered Survey Interviews". I: L. R- Gleitman & A. K. Joshi (red.): *Proceedings of the 22nd Annual Conference of the Cognitive Science Society*. Mahwah: Erlbaum: 447-452.
- Schober, M. F., F. G. Conrad & S. S. Fricker. 1999: "When and How should Survey Interviewers Clarify Question Meaning". I: *Proceedings of the American Statistical Association, Section on Survey Research Methods*
- Schober, M.F., F. G. Conrad & S.S. Fricker. 2004: "Misunderstanding standardized language." I: *Applied Cognitive Psychology*, 18: 169-188.
- Smit, J.H., W. Dijkstra & J. van der Zouwen. 1997: "Suggestive Interviewer Behaviour in Surveys: An Experimental Study". *Journal of Official Statistics* 13(1): 19–28.
- Sorjonen, M-L. 1996: "Repeats and responses in Finnish conversations". I: E. Ochs, E. A. Schegloff & S. A. Thompson (red.): *Interaction and grammar*. Cambridge: Cambridge University Press: 277-327.
- [Stax IV] Stax, H-P. 2001: "'And then what was the question again?' - Text and talk in standardised interviews". *American Statistical Association, 2000 Proceedings of the Section on Survey Research Methods*. Alexandria: 913-917.
- [Stax III] Stax, H-P. 2003b: "Med sproget som måleredskab - Om udforskning, testning og forbedring af vilkår for forståelse i spørgeskemabaseret forskning." I: *Metode og Data, DDA Nyt: Nr. 89*, 2003: 2. Odense: Dansk Data Arkiv: 4-23.
- Stax, Hanne-Pernille 2003a: "Veje til viden - om hensigtsmæssig kommunikation i spørgeskemabaserede interview." I: B. Asmuß & J. Steensig (red.): *Samtalen på arbejde - konversationsanalyse og kompetenceudvikling*. København: Samfundslitteratur: 289-308
- [Stax II] Stax, H-P. 2004b: "'Og hvad var så spørgsmålet?' - Om forståelse af tekst og tale i standardiserede interview." I: M. Rathje & L. Svenstrup (red.): *Sprogpsykologi - Udvalgte kerneemner*. København: Museum Tusulanums Forlag: 229-244.
- [Stax I] Stax, H-P. 2004a: "Paths to precision: probing turn format and turn-taking problems in standardized interviews." I: *Discourse Studies*, vol. 6 (1): 77-94.
- Steensig, J. 2001: *Sprog i virkeligheden - Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Suchman, L. & B. Jordan. 1990: "Interactional troubles in face-to-face survey interviews." *Journal of the American Statistical Association* 85: 232-241.
- Tanur, J. M. (red.) 1992: *Questions about Questions. Inquiries into the Cognitive Bases of Surveys*. New York: Russell Sage Foundation.
- Viterna, J. S. & D. W. Maynard. 2002: "How uniform is standardization? Variation within and across survey research centers regarding protocols for interviewing." I: Maynard, D. W. Et al (red.): *Standardization and Tacit Knowledge. Interaction and Practice in the Survey Interview*. New York: John Wiley: 365-97.
- Zouwen, J. van der & Dijkstra, W. 2002: "Testing Questionnaires Using Interactional Coding." I: Maynard, D. W. Et al (red.): *Standardization and Tacit Knowledge. Interaction and Practice in the Survey Interview*. New York: John Wiley: 365-97
- Zimmerman, D. 1988. "On Conversation: The Conversation Analytic Perspective." I: *Communication Yearbook II*. Newbury Park, CA: Sage: 406-432

Appendiks I: Transskriptionsnøgle:

Tidslige aspekter ved interaktionens forløb:

- (0.4) Pauser i talen – både turinternt og ved talerskifte – er målt ved hjælp af lydbehandlingsprogrammet 'SoundEdit'. Pauserne angives i tiendedele af sekunder. Dog er såkaldte mikropausen (ophold i talen på under 0.25 sekunder) blot angivet med (.).
- [] Samtidig tale af flere deltagere, såkaldt overlap, er markeret med firkantet parentes [ved overlappets begyndelse og med firkantet parentes] ved overlappets afslutning.
- = Lighedstegn angiver at de med lighedstegn forbundne elementer produceres uden hørbart ophold – eller "latched." Lighedstegnet anvendes både ved talerskifte og turinternt.
- > < Tale som produceres med hørbart hurtigere udtale end omgivende tale er indrammet med > <, mens tale der produceres hørbart langsommere end omgivende tale er indrammet med < >.
- :
- Kolon angiver forlængelse af umiddelbart forudgående lyd. Jo flere koloner jo mere forlængelse

Andre aspekter af talens produktion:

- ° Tale som produceres med hørbart lavere volumen end omgivende tale er indrammet med gradtegn ° °. Tale produceret med hørbart højere volumen er markeret med STORE bogstaver.
- Tankestreg angiver at den foregående lyd afsluttes abrupt ('cut-off').
- ↑↓ Pil op eller ned markerer et tonespring mellem den foregående og den efterfølgende lyd.
- _ Understregning angiver, at det understregede produceres med relativt prominent betoning men uden tonebevægelse. Jo længere understregning jo mere betoning.
- ː Understregning umiddelbart før eller under et kolon markerer tonebevægelse i en stavelse. Et understreget bogstav efterfulgt af et ikke understreget kolon angiver, at stavelsen produceres med faldende intonation. Et bogstav efterfulgt af et understreget kolon angiver stigende intonation. Understregning af et bogstav samt et efterfølgende kolon angiver lydforlængelse og betoning uden tonebevægelse.
- ., ? Punktum, komma og spørgsmålstegn angiver tonebevægelse fra sidste betonede eller trykstærke stavelse. Punktum angiver faldende intonation, komma angiver jævn intonation og spørgsmålstegn angiver stigende intonation.
- .h Punktum efterfulgt af h angiver hørbar indånding gennem munden. Punktum før et andet bogstav angiver at lyden produceres med indånding.
- h h angiver udånding.
- (h) Angiver eksplosiv udånding, fx ved latter.
- # Anvendes når en udtale hørbart afviger fra "standard udtale" men faktisk repræsenterer en lydlig gengivelse af standardortografien. Fx udtalen "nogle" ved oplæsning af et spørgsmål, hvori det trykte ord "nogle" indgår i det skriftlige forlæg.
- i slutningen af et gengivet segment angiver at spørgsmål-svar-sekvensen ikke er afsluttet men fortsætter efter segmentets slutning. I segmenter, der ikke afsluttes med ... er al tale i spørgsmål-svar-sekvensen gengivet i segmentet. Deltagerne overgår altså til behandling af et nyt skemaspørgsmål efter segmentets slutning, evt. efter et ophold i talen.

Appendiks II: Kodeliste til interaktionel adfærdskodning:

x1 start slut	samtale med "anden" nr. 1 (-n) samtale om deltagelse i interview post-interview	Segmenteringskoder der angiver de kodede sekvensers placering og forhold til det egentlige surveyinterview.
txt s1 & s1&	mellemtext spørgsmål 1 (-n) spørgsmålet genoptages senere genoptaget spørgsmål 1	Segmenteringskoder der angiver de kodede sekvensers relation til mellemtjekter og spørgsmål i spørgeskemateksten.
ntur xtur	tællelige ture mere end 5 x turovergang	Sekvenskoder der overordnet karakteriserer deltagerens turtagning i interaktionen omkring produktion og besvarelse af enkeltspørgsmål.
text utext atext ptext gtext ftext glemt	ordret oplæst ikke ordret oplæst afbrudt eller ikke afsluttet text interviewer tilføjer tale gentagelse af text fejl i text spørgsmålet sprunget over	Sekvenskoder der angiver hvorvidt et spørgsmål er oplæst ord til ord fra spørgeskemateksten; hvorvidt et spørgsmål er oplæst til den fortrykte afslutning; hvorvidt der produceres tilføjelser til den fortrykte tekst; hvorvidt der produceres gentagelser af den fortrykte tekst; hvorvidt der er (primært grammatiske) fejl i den fortrykte tekst, samt hvorvidt et spørgsmål fejlagtigt springes over.
lskala ldskala laps ljane landet	skalasvar delvist specificeret skalasvar anden punkt skala ja/nej svar hvor ikke relevant andet svar	Sekvenskoder der angiver at respondentens <i>første-respons</i> er fuldt formateret; delvist formateret; anderledes formateret; ikke relevant formateret som ja/nej svar, eller slet ikke formateret i forhold til den fortrykte skala (fx hhv. "delvist enig", "enig", "meget enig", "ja" eller "det' rigtig nok" i forhold til svarskalaen: "helt enig, delvist enig, delvist uenig, helt uenig".
ogjane	dobbelt svar med ja/nej først	Sekvenskode der angiver at et første-svar i et andet format end ja/nej indledes med "ja" eller "nej"
par post	paradigmatisk sekvens Postekspansion efter paradigmatisk sekvens	Sekvenskode der angiver at spørgsmålet italesættes ordret og respondenter producerer en fuldt formateret respons i sin første tur. Sekvenskode der angiver postekspansion efter paradigmatisk spørgsmål-svar-udveksling.

probe	probing af ikke-registrerbart svar	Sekvenskoder der angiver at der forekommer probingaktiviteter af et ikke-registrerbart svar, eller at et ikke-tregistrerbart svar ikke probes.
opr	ikke-registrerbart svar probes	
ikke		
lpr	lændend probe	
fpr	fri probe	Underkoder af koden <i>probe</i> , der angiver at interviewereren prober med én enkelt svarkategori, at interviewereren prober med flere svarkategorier, eller at en probe afbrydes før det er klart hvor mange svarkategorier der er undervejs.
apr	afbrudt probe	
ipr	interviewerinitieret probe	
		Underkode af <i>ptext</i> (se ovenfor) angiver at interviewereren prober før respondenteren har produceret et talerbidrag i en sekvens,
skala	skalasvar	Sekvenskoder der angiver at der produceres en <i>endelig respons</i> der er fuldt formateret; delvist formateret; alternativt formateret; ja/nej eller slet ikke formateret i forhold til den fortrykte skala (fx "delvis enig", "enig", "meget enig", "ja" eller "den tror jeg nok jeg hopper på" i forhold til skalaen: "helt enig, delvist enig, delvist uenig, helt uenig").
dskala	delvist specificeret skalasvar	
aps	anden punkt skala	
jane	ja/nej-svar	
andet	ikke skalasvar	

Appendiks III: Spørgskema